

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.
Társadalomtudományi Kutatócsoport
✉ 8230 Balatonfüred, Lóczy L. utca 62.
@ tarsadalomkutato@balatonregion.hu

MUNKAERŐ-PIACI HELYZET ÉS JÖVŐKÉP

FOGLALKOZTATÁSI ÉS MUNKANÉLKÜLISÉGI JELENSÉGEK A BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZETBEN

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	7
1. Bevezetés és módszertan	16
2. A gazdasági aktivitás alapjellemzői	20
3. Munkanélküliségi demográfia	40
4. Alkalmazásban állók létszáma és bruttó átlagkeresete	69
5. Betöltetlen álláshelyek nemzetközi, magyarországi és Balaton térségbeli jellemzői, munkaerő-közvetítési sikeresség	93
6. Külföldi állampolgárságú munkavállalók	140
7. Munkavállalási céllal rendszeresen bejárók települési ingázása	161
7.1. Ingázási jelenségek Magyarországon	161
7.2. Munkavállalási céllal rendszeresen bejárók települési ingázása a Balaton térségében	169
8. Javaslatok és lehetséges beavatkozási pontok	202

Táblázatjegyzék

1. sz. táblázat A 15-64 éves és a 15-74 éves munkaképes életkorú népesség abszolút gyakorisága gazdasági aktivitás kategóriák szerint a legutóbbi három népszámlálás adatai alapján Magyarország és a BKÜ-ben	23
2. sz. táblázat Gazdasági aktivitás szerkezet NUTS területszintek és települési jogállás szerint a 15-64 és a 15-74 éves népesség csoportjában 2022 évi népszámlálás adatai alapján	29
3. sz. táblázat Gazdasági aktivitás szerkezet a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő vármegye, járás, települési jogállás és Balaton partviszonylat szerint a 15-64 és a 15-74 éves népesség csoportjában 2022 évi népszámlálás adatai alapján	32
4. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek megoszlása vármegye és járásviszonylat alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2022, 2023 és 2024 években	59
5. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek megoszlása települési jogállás és Balaton partviszonylat alapján a BKÜ területén 2022, 2023 és 2024 években	60
6. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján vármegye területek szerint	65
7. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján települési jogállás szerint	66
8. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján Balaton partviszonylat szerint	67
9. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján Balaton partviszonylat és települési jogállás szerint	68
10. sz. táblázat Alkalmazásban álló munkavállalók száma 2023 és 2024 években járási vetületek szerint a legmagasabb és a legalacsonyabb, valamint a BKÜ területét érintő járások összehasonlításában	74
11. sz. táblázat Alkalmazásban álló munkavállalók száma 2023 és 2024 években a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet községeiben és nagyközségeiben az 500 fő feletti és az 50 fő alatti létszámú települések szerint	78
12. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása BKÜ területi optikában	83
13. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása NUTS-I nagyrégiók szerint	84
14. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása NUTS-II statisztikai régiók szerint	85
15. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása NUTS-III vármegyék szerint	86

16. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása települési jogállás szerint	87
17. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő teljes járasterület és országos összehasonlító viszonylatok szerint	88
18. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére koncentrált járasterületek települései szerint	89
19. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén települési jogállás szerint	90
20. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén Balaton part és háttérzóna szegmentáció szerint	91
21. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén települési jogállás és Balaton partviszonylat szerint	92
22. sz. táblázat A betöltetlen álláshelyek és sikeres munkaerő kiközvetítésekre vonatkozó NGM adatok területiségi és település jogállási alapjellemzői	116
23. sz. táblázat A betöltetlen álláshelyek gyakoriságának területiségi és települési jogállási összehasonlító jellemzői	117
24. sz. táblázat Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítések részletes települési tipológiája	135
25. sz. táblázat A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok aránya a tartózkodás célja szerint minden év január 1-én	148
26. sz. táblázat A külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók létszáma és változása nemzetgazdasági áganként, 2024	151
27. sz. táblázat A külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók létszáma és változása állampolgárság szerint, 2024	153
28. sz. táblázat A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok aránya a tartózkodás célja szerint minden év január 1-én	156
29. sz. táblázat Külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók átlagos létszáma állampolgárság és a munkavállaló lakhelye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, 2024	158
30. sz. táblázat Külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók átlagos létszáma nemzetgazdasági ágazonként a munkavállaló lakhelye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, 2024	159
31. sz. táblázat Települési ingázási mérleg a BKÜ területén területi és települési dimenziók metszetei szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	175
32. sz. táblázat Dimenzionált települési ingázási mérleg a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén területi és települési dimenziók metszetei szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	176
33. sz. táblázat Munkavégzési céllal rendszeresen bejáró foglalkoztatottak megoszlása Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén területi és települési dimenziók metszetei szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	178
34. sz. táblázat Bejáró ingázók, foglalkoztatottak és munkanélküliek aránya a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet települési és területi viszonylataiban a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	180
35. sz. táblázat Munkavégzési céllal bejáró ingázás települési interakcióinak száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi és település jogállási dimenziói szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	183
36. sz. táblázat Munkavégzési céllal bejáró ingázók által említett települési ingázási interakciók jellemzői a BKÜ-n belül és a BKÜ területén kívülről befelé irányuló keresztmetszetben területi és település jogállási dimenziói szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	185
37. sz. táblázat Munkavállalási célú bejáró ingázás települési arányának munkaerő-piaci összefüggései a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	190
38. sz. táblázat Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengelye a BKÜ 180 településének metszetében vármegyeterületek szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	197
39. sz. táblázat Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengelye a BKÜ 180 településének metszetében Balaton partviszonylat szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	198
40. sz. táblázat Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengelye a BKÜ 180 településének metszetében lakosságszám szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	198

41. sz. táblázat Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengelye a BKÜ 180 településének metszetében járáások szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	199
42. sz. táblázat Elsődleges, másodlagos és harmadlagos bejáró ingázási kapcsolatok a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet városaiban a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	200

Ábrajegyzék

1. sz. ábra A 15-64 éves munkaképes korú népesség gazdasági aktivitás profilja a legutóbbi három népszámlálás adatai alapján Magyarországon és a BKÜ-ben	26
2. sz. ábra A 15-74 éves munkaképes korú népesség gazdasági aktivitás profilja a legutóbbi három népszámlálás adatai alapján Magyarországon és a BKÜ-ben	27
3. sz. ábra A 15-64 és a 15-74 év közötti népesség aránya a lakónépességen belül Magyarországon és a BKÜ-ben a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	28
4. sz. ábra A 15-64 éves népesség munkanélküliségi adatai Magyarország és néhány világviszonylatban kiemelt Európai Unió kívüli ország összehasonlításában 2004 és 2024 között	41
5. sz. ábra A 15-64 éves népesség munkanélküliségi adatai Magyarországon és az Európai Unió országaiban 2004 és 2024 között	42
6. sz. ábra A 15-64 éves népesség munkanélküliségi adatai Magyarországon és az Európai Unióban 2004 és 2024 között	43
7. sz. ábra Regisztrált munkanélküliek száma és nemek szerinti megoszlása 1995 és 2024 között Magyarországon	45
8. sz. ábra Regisztrált munkanélküliek száma 1995 és 2024 között Magyarországon és a BKÜ-ben	46
9. sz. ábra Regisztrált munkanélküliek aránya a munkanélkülieken belül 1995 és 2024 között a BKÜ-ben	47
10. sz. ábra Regisztrált munkanélküliek száma és nemek szerinti megoszlása 1995 és 2024 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben	48
11. sz. ábra Fizikai és szellemi foglalkozású munkanélküliek aránya a regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken belül Magyarországon és a BKÜ-ben 1995 és 2024 között	49
12. sz. ábra Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken száma és aránya iskolai végzettség szerint Magyarországon 1995 és 2024 között	51
13. sz. ábra Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken száma és aránya iskolai végzettség szerint a BKÜ-ben 1995 és 2024 között	52
14. sz. ábra Pályakezdő munkanélküliség jelenségei nemek szerint Magyarországon 2002 és 2024 között	54
15. sz. ábra Pályakezdő munkanélküliség jelenségei nemek szerint a BKÜ-ben 2002 és 2024 között	55
16. sz. ábra Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken aránya életkori főcsoportok szerint a Magyarországon 2009 és 2024 között	57
17. sz. ábra Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken aránya életkori főcsoportok szerint a BKÜ-ben 2009 és 2024 között	58
18. sz. ábra 56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján	61
19. sz. ábra Az 56+ éves munkanélküliek klaszterében legérintettebb BKÜ települések rangsora 2022, 2023 és 2024 évek átlagában	63
20. sz. ábra Az alkalmazásban állók létszámának változása Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben (ezer fő)	69
21. sz. ábra Alkalmazásban álló munkavállalók aránya 2023 és 2024 években regionális optika és BKÜ összehasonlításban	72
22. sz. ábra Alkalmazásban álló munkavállalók aránya 2023 és 2024 években vármegyei optika és BKÜ összehasonlításban	73
23. sz. ábra Alkalmazásban álló munkavállalók aránya 2023 és 2024 években települési jogállás szerint Magyarországon és a BKÜ-ben	76
24. sz. ábra Alkalmazásban álló munkavállalók száma 2023 és 2024 években a BKÜ városaiban	77

25. sz. ábra Inflációs ráta és számított reálkereset arány alakulása Magyarországon 1960. évi bázisértékhez viszonyítva 2022-ig	79
26. sz. ábra Bruttó átlagkeresetek és a 2022 évi bázisértéken számolt reálkeresetek alakulása Magyarországon	81
27. sz. ábra Szezonális hatásokkal kiigazított negyedéves betöltetlen álláshely ráta alakulása az Európai Unióban és az euró zóna országaiban 2011 és 2025 között	96
28. sz. ábra Betöltetlen álláshely ráta alakulása az EU /EGT tagországok területén 2021 és 2024 között	97
29. sz. ábra Betöltetlen álláshelyek száma és a 15-64 év közötti népesség éves átlagos foglalkoztatási és munkanélküliség rátaértékének alakulása Magyarországon	99
30. sz. ábra Potenciális munkaerő-tartalék és a tényleges gazdasági aktivitási ráta alakulása Magyarországon	100
31. sz. ábra Potenciális munkaerő-tartalék száma és összetétele Magyarországon.....	101
32. sz. ábra Az üres álláshelyek számának változása az előző év azonos időszakához képest Magyarországon	102
33. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek száma és aránya nemzetgazdasági áganként, negyedévente Magyarországon	103
34. sz. ábra Alkalmazásban állók száma és nemek szerinti megoszlása Magyarországon 2011 és 2024 között	104
35. sz. ábra Alkalmazottak aránya FEOR főcsoportok szerint Magyarországon 2011 és 2024 között	105
36. sz. ábra Alkalmazottak átlagos aránya FEOR osztályozó csoportok szerint Magyarországon 2011 és 2024 között	107
37. sz. ábra Alkalmazottak aránya FEOR osztályozó csoportok szerint Magyarországon 2011 és 2024 között	107
38. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek átlagos aránya FEOR főcsoportok szerinti Magyarországon 2011 és 2024 között	109
39. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek aránya FEOR főcsoportok Magyarországon 2011 és 2024 között	109
40. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek aránya NUTS-I (nagy régió) és NUTS-II (statisztikai régió) területi szinten 2011 és 2024 között Magyarországon	111
41. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek aránya NUTS-III (vármegye) területi szinten 2011 és 2024 között Magyarországon	112
42. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek aránya Veszprém, Somogy és Zala vármegyékben 2011 és 2024 között	114
43. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek települési szintű kategóriafelbontásai a Balaton térségében és a Balaton térségét érintő járások teljes területén.....	120
44. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek települési szintű kategóriafelbontásai a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén Balaton partviszonylat szerint	122
45. sz. ábra Betöltetlen álláshelyek alakulása FEOR főcsoportok szerint 2024 évben	123
46. sz. ábra Betöltetlen álláshelyek alakulása FEOR osztályozó csoportok szerint 2024 évben..	124
47. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési sikeresség	125
48. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta vármegye területek szerint	126
49. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta járások szerint	127
50. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta települési jogállás szerint	129
51. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta a vizsgált térség városaiban	130
52. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési jellemzői Balaton partvonalától számított területi viszonylatok alapján és összesen	131
53. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítések összevont települési tipológiája.....	133
54. sz. ábra Sikeres munkaerő kiközvetítések FEOR főcsoportok szerint 2024 évben	136

55. sz. ábra Sikeres munkaerő kiközvetítések FEOR osztályozó csoportok szerint 2024 évben .	138
56. sz. ábra. Munkavállalási céllal külföldieknek kiadott első tartózkodási engedélyek gyakorisága az Európai Unióban, 2024 évben	142
57. sz. ábra Munkavállalási céllal külföldieknek kiadott első tartózkodási engedélyek gyakorisága az Európai Unióban, a TOP 5 legnagyobb munkaerő befogadó országban és Magyarországon 2015 és 2024 között	143
58. sz. ábra Munkavállalási céllal külföldieknek kiadott első tartózkodási engedélyek gyakorisága az Magyarországon és a Magyarországgal határos uniós országokban 2015 és 2024 között	144
59. sz. ábra Magyarországon munkát vállaló legfontosabb harmadik országbeli munkavállalók (baloldal) legnépszerűbb európai célországa (jobboldal), munkavállalási okokból kiadott érvényes tartózkodási engedélyek alapján, 2023	146
60. sz. ábra A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma minden év január 1-én	147
61. sz. ábra Magyarországon keresőtevékenységet folytató, alkalmazásban álló uniós és harmadik országbeli külföldi állampolgárok aránya 2019 és 2024 között	149
62. sz. ábra Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok száma és aránya az országos gyakoriságokhoz képest 2015 és 2025 között	154
63. sz. ábra A Németországban született Magyarországon tartózkodó 60+ évesek aránya a teljes 60+ éves népességen belül, 2021	155
64. sz. ábra Keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok aránya Magyarországon és a BKÜ-ben minden év január 1-én	157
65. sz. ábra Ingázási ráta alakulása Magyarországon 1960 és 2022 között	161
66. sz. ábra Ingázási kapcsolatok Magyarország települései között a 2022. évi népszámlálás időpontjában	164
67. sz. ábra A bejáró foglalkoztatottak aránya a helyben foglalkoztatottakon belül, 2022	165
68. sz. ábra A legalább 5000 bejáró foglalkoztatottat fogadó települések, 2022	166
69. sz. ábra A magyarországi települések közötti munkaerő-áramlás településtípusok szerint, 2022	167
70. sz. ábra A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén foglalkoztatottak munkaerő-piaci alapszerkezete a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	172
71. sz. ábra Települési ingázási mérleg a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	173
72. sz. ábra Foglalkoztatottsági és ingázási jellemzők alakulása Magyarországon Balaton térségében a 2022. évi népszámlálás adatai alapján	177
73. sz. ábra Munkavégzési céllal bejáró ingázók által említett települési ingázási interakciók aránymegoszlása üdülőkörzeten belüli és üdülőkörzeten kívüli települések dimenzióiban	184
74. sz. ábra Munkavállalási célú bejáró ingázás települési aránya a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	187
75. sz. ábra Munkavállalási célú bejáró ingázás települési interakcióinak említésaránya üdülőkörzeten belüli településforrásból a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján az összes említés 60 %-ig	191
76. sz. ábra Munkavállalási célú bejáró ingázás települési interakcióinak említésaránya üdülőkörzeten kívüli településforrásból a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján az összes említés 60 %-ig	192
77. sz. ábra Elsődleges bejáró ingázási kapcsolatok települési főtengelye a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a 2022 évi népszámlálása adatai alapján	193
78. sz. ábra A munkavégzési céllal bejáró ingázók elsődleges települési ingázási interakciós kapcsolatainak tömeggyeződése és különbségei	195
79. sz. ábra Elsődleges munkavégzési céllal bejáró települési szintű ingázási kapcsolatok a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	196

Vezetői összefoglaló

A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft Társadalomtudományi Kutatócsoportja (BIFÜ Nkft TK) több mint két évtizede vizsgálja a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) társadalmi-gazdasági folyamatait, fogalmaz meg javaslatokat a területfejlesztési szakpolitika döntéshozói számára arra vonatkozóan, hogy a térség előtt álló kihívásokat hogyan lehetne hatékonyan kezelni. Az elmúlt évtizedek során a Balaton térségében több helyzetfeltáró, jelenségleíró tanulmány készült vállalkozás szerkezeti jellemzők, munkavállalói demográfia, munkaerő-piaci igények és kínálat, belföldre és külföldre tartó ingázás, munkaerő-áramlás témaköreiben. Ezeknek a tanulmányoknak a célja a helyi munkaerő szükséglet, keresleti és kínálati profil felmérése, illetve a lehetséges változások jövőbeli trendjeinek körvonalazása. A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 2024. évi fejlesztési forrásából elrendelte egy elemzés készítését az üdülőkörzet elérhető legfrissebb adatok szerinti munkaerő-piaci helyzetének jellemzéséről, melynek része egy olyan jövőkép felvázolása, amely segít megérteni azokat a demográfiai és gazdasági kihívásokat, amelyek a térség fejlődését befolyásolják.

A magyar munkaerőpiac az elmúlt másfél évtized során egyirányú, mélyreható, szerkezeti struktúrájában tartós átalakuláson ment keresztül. Az átalakulási folyamat lényege a foglalkoztatás fokozatos növekedésével párhuzamban a munkanélküliség csökkenése, amely jelenséget Magyarország demográfiai trendjeinek negatív irányú mozgásával összhangban a munkaképes korú lakosság fogyatkozása, és az inaktív populáció, ezen belül különösen az időskorú, nyugdíjas, 65+ éves népesség eltartottsági tömegének növekedése jellemzi. A munkaképes korú népesség fokozatos fogyatkozása egyre kitapinthatóbb módon formálja a munkaerő-piacot, mivel mind a versenyszféra, mind a közszféra szembesül a munkaerőhiányos állapotokkal, miközben lassul a belső munkaerő-áramlás és gyengül a szférák közötti átjárhatóság. A fogyatkozó munkaerő utánpótlás miatt fokozatosan előregedik az aktív életkorú lakosság is. Ezek a jelenségek a Balaton térségében fokozottan éreztetik a hatásaikat.

A foglalkoztatás további bővítésére irányuló szakpolitikai törekvések folyamatosak, az elmúlt években jelentős teret nyertek az atipikus foglalkoztatási formák ennek érdekében. Mindezek jellemző előnye a munkáltatók részéről a költséghatékonyság, a munkavállalók oldaláról a rugalmasság és a munkaidő-beosztási szabadság, hátránya a munkáltatók részéről az ellenőrzési regulák gyengülése, munkavállalói oldalról a gyengébb érdekérvényesítés, mivel ezekben az esetekben a klasszikus szakszervezeti védőhálón jelentősen túlmutató munkaerő-piaci változásokról van szó.

Az elmúlt másfél évtized során, összhangban a diplomás népesség növekedésével, csökkent a fizikai foglalkozásúak aránya és növekedett a szellemi foglalkozásúaké, miközben a 2010 előtti időszakhoz képest javultak az elhelyezkedési esélyek a megszerzett szakvégzettségeken belül is, de ezek a kedvező folyamatok a 2020-as évekre lefékeződtek.

A 2020-as évek egymást követő válságainak hatására romlott a munkanélküliek és inaktívak elhelyezkedési esélye mind a szellemi, mind a fizikai munkakörökben, miközben továbbra is

munkaerőhiányos a piaci szerkezet, a Balaton térségében különösen az idegenforgalmi főszezonok időszakában.

Az állami törekvések a munkaerő tartalék mobilizálására erősek, de az adatok szerint a lehetséges munkaerő-tartalék a koronavírus-járvány előtti utolsó teljes évhez (2019) képest mintegy ötödével csökkent, emellett szerkezetét tekintve is átalakult. A még tartalékban megjelenő a munkanélküliek aránya egyharmadról 50 százalék fölé emelkedett, miközben az inaktívak körében felére csökkent a bevonható munkaerő létszáma és a közfoglalkoztatás keretében dolgozók száma is mérséklődött. Mindezek szinergiái az elmúlt másfél évtized összehatásai miatt a 2020-as évek közepére újraírták a munkaerőpiaccal kapcsolatos alapvetéseinket mind országos, mind üdülőkörzeti értelemben.

Közismert tény, hogy Magyarországon, ezen belül a Balaton térségében is az elmúlt másfél évtized ideje alatt jelentősen csökkent a munkanélküliség, amivel párhuzamban növekedett a foglalkoztatottság.

A gazdasági körülmények ciklikus változásai másfél évtized alatt azonban elkerülhetetlenek, amelyek időbeniségét haváriaszerű, váratlan események is alakíthatják, mint a 2020-as évek elején a koronavírus-járvány.

A 2010-es években kibontakozó gazdasági konjunktúra ciklus kedvezett a beruházásoknak, élénkítette a munkaerő-piacot, munkahelyeket eredményezett, hozzájárult a foglalkoztatottság bővüléséhez és a munkanélküliség csökkenéséhez, azonban a 2020-as évek közepére gazdasági trendforduló következett be. A lendület dekonjunktúrába fordult, amit gazdasági visszaesés, termelékenységi problémák, infláció, energia-áremelkedés, a fogyasztás megtorpanása, vásárlóerő problémák, befektetői bizalom-ingadozás jellemez.

A világszerte kibontakozó kedvezőtlen munkaerő-piaci hatások elérték Magyarországot, amit a foglalkoztatottság növekedésének egyértelmű megtorpanása jelez. Ezek a hatások egyelőre nem eredményezték a munkanélküliség újjalagos emelkedését, de már mutatkoznak erre irányuló jelek, amelyeket súlyosbít a strukturális munkanélküliségi problematika, kiemelt módon a nyugdíj előtt állók körében.

Miközben a pályakezdő munkanélküliség gyakorlatilag megszűnt Magyarországon és ezzel párhuzamban a Balaton térségében is, valamint összességében jelentősen csökkent a munkanélküliség, a munkanélküliek tömegén belül egyre nagyobb hányadot alkotott az 55 év feletti, és különösen a 61+ évesek munkanélkülisége.

Annak ellenére, hogy a férfiak elhelyezkedési rátája kedvezőbb, mint a nőké, a férfiak csoportjában nem voltak hatályban olyan munkanélküliséget fékező intézkedések, mint a nők esetében a kedvezményes nyugdíjazás lehetősége, így azok a férfiak, akik bármely okból mégsem kaptak munkát, nem tudtak elhelyezkedni, jelentősebben ki voltak téve a nyugdíj előtti munkanélküliség tartósan kedvezőtlen szociális és megélhetési hatásainak. Ezek a jelenségek a

Balaton térségében a munkanélküliség csökkenésével párhuzamosan időben előrehaladva, az országosnál is hangsúlyozottabb módon érvényesültek.

Egy másik, a munkanélküliségi demográfiai közelítésében fontos probléma, a munkanélküliek iskolai végzettség szerinti összetételének változása. Alapvető megfigyelés, hogy a munkanélküliek nagyobb tömege az alapfokú iskolai végzettségűek közül kerül ki, és ugyanez a réteg a legérzékenyebb a munkanélküliség időszakos növekedésére. Ahogyan a foglalkoztatottság romlik, és a munkanélküliség emelkedik, annak átlagosan mintegy kétötödét a legalacsonyabb iskolai végzettségűek adják, országosan és üdülőkörzeti szinten is. Amikor a munkanélküliség csökken, elsősorban ennek a rétegnek a munkanélküliségi veszélyének való kitettsége is mérséklődik, elhelyezkedési esélyeik javulnak. Ahogy a munkanélküliség időben előrehaladva egyre inkább csökken, a szakmunkások rétegeiben is egyre látványosabbak a kedvező irányú változások.

A létrehozott új munkahelyek elsőprő többsége nem a diplomás, akár az érettségihez kötött munkalehetőségeket bővítette. Bár ezek aránya is emelkedett, ami módosította a munkanélküliek strukturális összetételét, összességében a magasan kvalifikált munkaerőt kívánó új munkahelyek össztömege elmaradt attól, amit az érettségizett, de különösen a diplomás társadalmi réteg elmúlt másfél évtizedben lezajlott folyamatos növekedése követelt volna. A munkanélkülieken belül arányaiban mind az érettségizett, mind a diplomások tömege hosszú évek óta növekedik mind Magyarországon, mind a Balaton térségében.

A foglalkoztatottak számának növelésére irányuló szakpolitika szemléletének differenciálására lehet szükség, ám a társadalmi tartalékok ebben a vetületben kimerülni látszanak. Sokkal inkább specifikus társadalmi rétegek foglalkoztatásának növekedési programterveire lehet szükség, végzettségnek, egészségi állapotnak, mobilitási készségnek és szükségleteknek megfelelő munkahelyek létesítésével, amelyek megállíthatják, de legalábbis mérsékelhetik azt a lefelé nivelláló munkaerő áramlást, hogy a magasabb végzettségűek alacsonyabb végzettséget igénylő munkakörökben helyezkedjenek el, mert szakvégzettségüknek megfelelő munkahelyek nem létesülnek elegendő számban, vagy nem állnak rendelkezésre.

A kereseti viszonyok alakulása jellegzetesen szerteágazó összefüggésrendszerben értelmezhető. Függ az adott társadalom gazdasági, pénzügyi, politikai berendezkedésétől, külgazdasági mutatók alakulásától, infrastrukturális fejlettség mutatóktól, oktatási és képzettségi szintek alakulásától, nemzetközi vándorlási egyenlegtől, aktivitás és foglalkoztatottság szintektől. Emellett az egészségi állapottól és a demográfiai faktorok olyan együtthatásaitól is, mint a népességszám alakulása, az életkorok szerinti társadalmi összetétel, a népesedési egyenleg, öregedés és fiatalodás, eltartottsági viszonyok, vagy a várható élettartam.

A 2010-es években a korábbi évtizedekhez mérten példátlan mértékben növekedett reálkeresetek mértéke. 2019-ben a reálkereset az 1960-as szint 388,4 százalékra növekedett, miközben az inflációs ráta meghaladta a 6000 százalékos szintet. Keresetösszegeket tekintve a bruttó reálkereset Magyarországon 1960-ban 1575 Ft volt, ez 2022 évi reálértéken 117-118 ezer

Ft-nak felel meg. A bruttó átlagkereset a Kádár-korszak utolsó teljes évében, 1989-ben 10 571 Ft, közel 7-szerese az 1960-as szintnek, ami 2022-es reálértéken 223-224 ezer Ft-nak felel meg. 2000-ben a bruttó átlagkereset 87 645 Ft, 2022-es reálértéken 229-230 ezer Ft körül volt. Ezt követően mind a bruttó átlagkereset, mind a reálértéken számított keresetek számottevő mértékben növekedtek, 2010-re a bruttó átlagkereset 202 525 Ft, ami 2022 évi reálértéken 305-306 ezer Ft-nak felel meg. Igazán jelentős növekedés azonban csak a 2010-es években zajlott, 2020-ra a bruttó átlagkereset 403 616 Ft-ra növekedett, ami 2022-es reálértéken 484 ezer Ft körül kalkulálható. A bruttó átlagkeresetek Magyarországon 2022-ben átlépték a félmilliós határt, és azt követően is jelentősen tovább növekedtek. A KSH végleges adatai alapján a bruttó átlagkereset a keresetek teljes statisztikai tömegéből számítva 2023-ban 589 114 Ft, 2024 évben 667 365 Ft, jelenleg (2026 év) már a 700 ezer Ft-ot is meghaladja.

Az átlagkeresetek Balaton térségi elemzése feltárta, hogy a 2020-as évek közepén a térségben dolgozók bruttó átlagkereseteinek minimuma sokkal kedvezőbb, mint az országos értékminimum, 300-355 ezer Ft közé tehető, ezzel együtt az átlagkereseti maximumértékek a Balaton térségében lényegesen elmaradnak az országosan tapasztalhatóktól. Ez utóbbi 1,1-1,4 millió Ft közé becsülhető, míg a Balaton térségében csupán 730-860 ezer Ft között alakult. Ez a kereseti aszinkronitás különösen a magasán képzett, vagy keresett munkaerő metszeteiben egyáltalán nem kedvez a térségben maradásnak, és olyan munkaerő mozgási vektorokat indukál, amely a nagyobb városok, a megyei jogú városok, vagy a főváros, vagy akár a külföldi munkavállalás irányába tereli a munkaerőt. Mindezek éles ellentétben állnak a balatoni térségfejlesztés egyik hangsúlyos elemével, ami a munkaerő megtartását és a térségi letelepedés feltételeinek megteremtését célozza.

Az alapvető országos és térségi különbségek mellett a települési jogállás és a Balaton partviszonylat dimenziói is jelentősen differenciálnak. A Balaton parti, partközeli községekben élők bruttó átlagkeresete is sokkal kedvezőbb, mint az üdülőkörzeti, akár az országos községi, és az ország egész területére értelmezett átlagszint, sőt meghaladja még az országos városi szintet is, nagyjából a megyei jogú városok átlagával versenyez. Ezzel szemben a Balaton háttérzóna községeiben élők bruttó átlagkeresete az országos községi szintekhez konvergál. A Balaton part városaiban élők bruttó átlagkeresete is kedvezőbb a térségi, az országos városi és az ország egészére értendő szintekhez képest is. A Balaton parti városokban élők bruttó átlagkeresete lépést tart a megyei jogú városokban élők bruttó átlagkeresetével. Csak Budapest hagyja mindezeket maga mögött, a főváros bruttó átlagkereset szintjével a térségi munkaerő-piaci aktorok nem tudnak érdemben versenyezni.

Jelenkorunkban, a 21-ik század elején a globális munkaerő-piac munkaerő keresleti és kínálati oldala is dinamikus változás jeleit mutatja. Az egyre intenzívebbé váló globalizáció, a hétköznapi élet szinte minden szegmensét átalakító digitális kultúra és a gyorsuló infokommunikációs technológiai fejlődés széles körben befolyásolja és radikálisan átalakítja a munkavégzést. A változó viszonyokra adott globális válasz a munkaerő-piac átalakulása, az atipikus foglalkoztatási formák terjedése, rugalmas munkaidő-beosztás és munkavégzés, távmunka, digitális platformokon keresztül történő megbízási munka, de ezek az egyébként kedvező hatásaik mellett a jövedelem bizonytalanságot is növelhetik. A gyors technológiai

változások képzettségi válságot eredményezhetnek, és strukturális feszültségeket idézhetnek elő a munkaerő-piacokon, mivel a változó feltételekhez igazodó munkahelyek által kívánt személyi kompetenciák hiánya egyre élesebben jelentkezik a hagyományos szektorokból kiszorulóknak esetében.

Jelenleg Európa szinte munkaerő-piaci egyensúlytalanság dominál, egyszerre jelentkezik a munkaerőhiány és túlkínálat, és ugyanez jellemzi a magyar munkaerőpiacot, beleértve a Balaton térségét is. Alapvető probléma a különböző nemzetgazdasági ágazatokban és foglalkozásokban fennálló tartós, szektorális munkaerőhiány, amelyet olyan demográfiai strukturális tényezők vezérelnak, mint az elöregedés, és olyan tényezők befolyásolnak, mint a technológiai fejlődéssel összefüggő munkaerő-igény változás. Fontos dimenzionáló tényező a földrajzi szétszórtság, ami térbeli eltéréseket idéz elő, és a munkakörülmények, amelyek emelhetik, vagy ronthatják a munkahelyek vonzerejét, akár szellemi, akár fizikai munkakörökben.

A munkaerő-piacon jelentős nemi egyenlőtlenségek is tetten érhetők, a nők a hiányszakmákban dolgozóknak mintegy 30 százalékát képviselik, miközben a túlkínálattal küzdők több mint 60 százalékát teszik ki. Életkorok szerint a fiatalabb munkavállalók jellemzően alulreprezentáltak a hiányszakmákban, míg az idősebb munkavállalók dominálnak mind a hiány-, mind a munkaerő túlkínálati szakmákban. Ez problémákat okozhat a jövőbeni munkaerőhiány miatt, ahogy az idősebb munkavállalók fokozatosan nyugdíjba vonulnak. A munkakörülmények javítása és a továbbképzési lehetőségek biztosítása akár már rövidtávon is segíthet a fiatalabb munkavállalók hiányszakmákba vonzásában.

Magyarország az üres álláshelyek rátájának EU/EGT tagország rangsorában a középmezőnyben helyezkedik el, a rátaérték a 2020-as években 2-3 százalék között mozog, időben a jelen felé haladva csökken, ami a munkaerő kisebb áramlási sebességét, illetve a munkaerő-piac telítődését jelenti. A potenciális munkaerő-tartalék az adatok alapján 300 ezer fő körül van Magyarországon, miközben a gazdasági aktivitási ráta 80 százalékos értékhez közelít.

A Munkaügyi Központok által szolgáltatott adatok szerint a 11 különböző, Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő Somogy, Veszprém és Zala vármegyei járás betöltetlen álláshelyeinek száma 2024 teljes évben 11 410 db, amiből 6 634 db, mintegy 58 százalék üres álláshely a BKÜ településein jelent meg. A betöltetlen, üres álláshelyek aránya az országos, 2024 évi betöltetlen álláshelyek KSH által közölt gyakoriságához képest a BKÜ-ben 10 százalék körüli érték, éves szinten minden tízedik álláshely, ami Budapest és Pest vármegyét követően a legmagasabb érték.

Abszolút értelemben nem lehet eldönteni, mi kedvez jobban az elhelyezkedések valószínűségének növekedésnek, ha az álláshelyek száma magas, vagy az, ha alacsonyabb. Mindkettő fontos szerepet tölt be, és mindkettőre van ellentétes példa. Valójában a városokba települt munkáltatók profilja, munkaerő és munkaerő képzettség igénye mozgathatja az elhelyezkedési gyakoriságokat, amelyek időben nemcsak azzal együtt változnak, hogy milyen

a munkaerő képzettség és térbeli mobilitási, ingázási képessége, hanem azzal együtt is, hogy az adott munkáltatók szerkezeti összetétele változik, átstrukturálódik a településeken.

Az üdülőkörzet területén a szakképzettséget nem igénylő foglalkozások aránya a térségben megjelent összes betöltetlen álláshely közül közel 60 százalék, a legmagasabb az összehasonlító területi metszetek között, ugyanakkor az üdülőkörzetben a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások betöltetlen álláshelyeinek aránya is magas, megközelíti a 16 százalékot. A sikeres munkaerő-kiközvetítési ráta az üdülőkörzet területén közelít az 50 százalékhoz, vagyis csaknem minden második munkaerő-kiközvetítés elhelyezkedéssel társul, és minden második esetben a potenciális munkaerő tovább próbálkozik az elhelyezkedéssel.

A Balaton területén az elhelyezkedés esélye a szakmacsoportok többségében együttmozog a betölthető álláshelyekkel, ezek alapjellemzője az adott álláshelyek jellemzően alacsony előfordulása, amire a célzott munkaerő kiközvetítés sikeressége magasabb. Azokban a szakmacsoportokban, ahol a betölthető álláshelyek száma magasabb, például a kereskedelemi és vendéglátó, szolgáltatóipari, vagy szakmai végzettséget nem igénylő foglalkozások, nagyobb a differenciáló mozgás, mivel a munkáltatók nagyobb eséllyel válogathatnak a munkaerő között, ezzel párhuzamban tömegében mégis ezek fordulnak elő a leggyakrabban, hiszen ezek a profilok illeszkednek a legjobban a Balaton térségének foglalkoztatás szerkezetéhez. A kifejezett hiányszakmákban, például az egészségügyben azért mérsékeltebb a kiközvetítési sikeresség, mert jellemzően nincs kit kiközvetíteni.

Az állandóan Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárságú személyek száma az elmúlt, egy-másfél évtized során, párhuzamban az Európai Unió területén és általánosan a nemzetközi trendekkel, folyamatosan növekedett. A növekedés mértéke a 2015-től kezdődően jelenig ható Európába irányuló migrációs törekvések hatására erősödött fel, majd a 2020-as évek elején bekövetkezett koronavírus-járvány, illetve az orosz-ukrán háború tovább generálta. A keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok, vendég, vagy vándormunkások jelenléte fokozatosan emelkedik, tevékenységük nemzetgazdasági ágazatok szerint szélesedik. A vendégmunkások növekvő gyakoriságát a magyar munkaerő-piac hiányosságai és sajátosságai indokolják, a magas foglalkoztatás és az alacsony munkanélküliség mellett is számos szakmában időszakos, vagy tartós munkaerő és szakemberhiány jelentkezik, akár a fizikai munka, akár a szellemi tevékenységek oldaláról. Fontos, hogy a külföldi munkaerő relokációja nem pusztán munkaerőpótlás, hanem tudástranszfer is, ami kapcsán olyan munkaerő Magyarországra áramlása is növekvő gyakoriságokat mutat, akik képzettsége a legmagasabb szintű.

A magyar munkaerőpiac dinamikusan változik, a változások alapvető okai tényezője a társadalom előregedése és a népesség reprodukciós szintjének elégtelensége, a gazdaságilag aktívkorú népesség számának csökkenése, a magyar munkaerő külföldi munkavállalása és a magyar tehetségek hosszú időtávban jelentkező külföldi relokációs potenciálja, például az egészségügyi, mérnöki, informatikai, menedzsment, kutatás-fejlesztési, tudományos szakmai vetületekben. Ezek ellensúlyozása a nemzetközi versenyképességet előtérbe helyező hazai vállalatok számára nemcsak adminisztratív megoldás, hanem üzleti szükségszerűség. A relokált

szakemberek kulcsszerepet töltenek be a helyi munkavállalók képzésében, betanításában, a tudás átadásában és a vállalati kultúra fejlesztő integrálásában is.

A KSH adatai szerint, a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok relatív többsége keresőtevékenység folytatása miatt tartózkodik az országban, ez 2015 és 2025 közötti időszakos átlagban 67-68 ezer embert jelent, azonban a külföldi munkavállalók tömege fokozatosan növekedik. 2015 évben még csak 39 ezer, 2019-ben közel 67 ezer, 2024 és 2025-ben több mint 100 ezer embert jelent. Alapvető megfigyelés, hogy a Magyarországon keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok körében fokozatosan növekedik a harmadik országbeli munkavállalók aránya, amivel párhuzamban csökken az uniós állampolgároké, beleértve a határ menti uniós országokat is (Románia, Szlovákia). A külföldi munkavállalók körében az elmúlt években radikálisan növekedett az ukrán, a Fülöp-szigeteki és a vietnámi állampolgárságú munkavállalók száma, de jelentős nagyságrendben dolgoznak Magyarországon a külföldi munkavállalók között indiai és kínai állampolgárságúak.

Az üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok száma 2015 és 2025 között 6 és 9 ezer fő között szóródik, átlagos gyakoriságuk 7 400 fő körüli. Az éves országos adatokhoz képest az üdülőkörzet részesedése az itt tartózkodó külföldi állampolgárokból 3-5 százalék közötti. Fontos, hogy eltérően az országos jellemzőktől az üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok többsége nem munkavállalási céllal van itt, nem jelennek meg a munkaerő-piacon. A többség megtakarításaiból, jövedelmeiből élő, nyugdíjas, vagy nyugdíjszerű ellátást igénybe vevő, idősebb életkorú személy lehet. A Balaton térségében keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok száma 600 és 1600 között szóródik, arányuk az üdülőkörzeten belüli külföldiek körében 9-20 % között alakult 2015 és 2025 között, átlagos éves számuk 1000-1100 fő közötti. A legnagyobb külföldi munkavállalói csoport a Balaton térségében az ukrán állampolgároké, őket a német, a Fülöp-szigeteki, majd a román állampolgárok követik. A külföldiek jellemzően a szolgáltatási szektorokban, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területén, a feldolgozóiparban, a kereskedelemben, infókommunikációs területen és az építőiparban folytatnak keresőtevékenységet, de minden nemzetgazdasági ágazatban előfordulnak.

Vizsgálatunkban elemeztük az üdülőkörzet településeinek munkahelyi ingázási mérleg jelenségeit is. Az országos ingázási mérleg-egyenleget tekintve a munkavégzési céllal eljáró foglalkoztatottak száma a települések több mint 90 százalékában meghaladta az oda bejárókat. Az ingázási adatok elemzésekor megállapítottuk, hogy a 2022. évi népszámlálás időpontjában mintegy másfélszer annyian dolgoztak külföldön, mint a 2011. évi census idején. Egy korábbi elemzésünkben már részletesen foglalkoztunk a 2022 évi népszámlálás adatai alapján a Balaton térségében munkavállaló ingázók lakóhely és munkahely közötti ingázási jelenségeivel. Ennek összefoglalásaként feltártuk, hogy a Balaton térségében élő, ott állandó lakóhellyel rendelkező munkavállalói tömeg ingázási rátája mintegy 12 százalékponttal magasabb, mint az országos érték. A jelenségek vizsgálata során megállapítottuk azt is, hogy ahol alacsonyabb a munkanélküliség, kiemelten az üdülőkörzeti városok keresztmetszetében, ott a lakóhelyükről elingázók aránya kisebb, hol viszont magasabb a munkanélküliség, az azért lehet, mert nincs elég, vagy nincs elég megfelelő helyi munkahely, ezért a munkavállalók, ha dolgozni

szeretnének, kénytelenek el, vagy beingázni egy másik településre a lakóhelyükről. A foglalkoztatottak száma a Balaton térségében 2022. évi népszámlálás időpontjában mintegy 118 ezer fő, helyben foglalkoztatott 110 ezer fő, az összes foglalkoztatott közel 93 százaléka. A helyben lakó és helyben foglalkoztatottak száma közelíti az 55 ezer főt, ami a foglalkoztatottakon belül mintegy 46 százalékot jelent. A belföldön foglalkoztatott lakóhelyükről munkavégzési céllal elingázók száma, közel 60 ezer fő, a foglalkoztatottak mintegy fele. Ehhez társul még kevéssel több, mint 3900 külföldre ingázó a Balaton térségéből, ami a foglalkoztatottak 3,3 százaléka, vagyis az elingázók adatokban felderíthető teljes gyakorisága a Balaton térségében mintegy 64 ezer fő, a foglalkoztatottak 53,9 százaléka. Mivel a munkavégzési céllal adott településre bejáró, rendszeresen beingázó munkavállalók száma kevéssel több, mint 55 ezer fő, miközben az elingázók összességében közelíti a 64 ezer főt, a Balaton térségének ingázási főmérlege a 2022. évi népszámlálás adatai alapján negatív, munkaerő ingázási deficit jellemzi, vagyis többen járnak el más térség más településére dolgozni a Balaton területéről, mint akik azon belül mozognak, vagy a térségen kívülről érkeznek ide dolgozni. A legutóbbi népszámlálás adatai szerint a 2020-as évek első felében az üdülőkörzet területén foglalkoztatottak munkaerő-piaci alapszerkezetét tekintve egyértelműen munkaerő kibocsátó, nem pedig munkaerő fogadó térség volt.

Az üdülőkörzetben tapasztalt ingázási mérlegadatok megegyeznek az országosan leírt vetületekkel. Minél nagyobb egy település, annál valószínűbb a vonzáshatása, és fordítva, minél kisebb, annál valószínűbb, hogy a munkaerő elvándorol onnan. A Magyarországon foglalkoztatott 4,7 millió munkavállalóra számítva arányaiban magasabb a foglalkoztatottakon belül a helyben foglalkoztatottak tömege, mint 118 ezer főre számolva arányaiban a BKÜ-ben, illetve magasabb a helyben lakó és helyben is foglalkoztatott munkavállalói tömeg is. Ennek egyik alapvető indikatív oka az üdülőkörzeti és az országos településstruktúra heterogenitása, a kiemelt térség területén nincs nagyváros, illetve nagyfoglalkoztatók állandó jelenlétét élvező városok kiterjedt hálózata, ami ellensúlyozhatná a főváros súlyozta országos jellemzőket, ezzel a nagyobb települések munkaerő megtartó jellegét, ipari és termelési ágazatok szerint felülreprezentált sokszínűségét. Ezzel párhuzamban az üdülőkörzet területén megjelenő foglalkoztatott népességbázisból az országosnál magasabb arányú a külföldre ingázó, külföldön munkát végző munkaerő.

Összességében ahol alacsonyabb a munkanélküliség, ott a lakóhelyükről elingázók aránya is kisebb, mivel nagyobb valószínűséggel töltik be a helyi munkahelyeket, ezáltal megkímélik magukat az ingázásra fordított idő és energiaráfordítás nehézségeitől. Ahol viszont magasabb a munkanélküliség, az azért lehet, mert nincs elég, vagy nincs elég megfelelő helyi munkahely, ezért a munkavállalók, ha dolgozni szeretnének, kénytelenek elingázni egy másik településre a lakóhelyükről. A Balaton térségének parti, partközeli és háttérzóna differenciái szerint ott, ahol a munkanélküliség magasabb, a településre irányuló be, és az onnan eltartó ingázás magas gyakorisága várható, ez különösen éles módon rajzolódik ki a térség háttértelepülés zónájában. A parti és partközeli területeken majdnem minden második foglalkoztatott ingázott a lakóhelye és a munkahelye között, miközben ezeken a településeken nemcsak az országos értéknél, de az üdülőkörzeti szintnél is alacsonyabb a munkanélküliség. A jelenségek szinergiái alapján úgy látjuk, a parti és partközeli munkavállalók alapvetően keresik az egész éves

munkalehetőségeket, akár várakozhatnak is ezekre, nemcsak feltétlenül azt, amit egy idegenforgalmi főszезon kínál.

1. Bevezetés és módszertan

A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft Társadalomtudományi Kutatócsoportja (BIFÜ Nkft TK) több mint két évtizede vizsgálja a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) társadalmi-gazdasági folyamatait, jelenségeit és fogalmaz meg javaslatokat a területfejlesztési szakpolitika döntéshozói számára arra vonatkozóan, hogy a térség előtt álló kihívásokat hogyan lehetne hatékonyan kezelni. A kutatócsoport elsősorban a Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) megbízásából, de nemzetközi, vagy belföldi partnerek kezdeményezésére, illetve esetenként saját, ügynökségi kezdeményezés alapján valósítja meg kutatási projektjeit, melyek a BFT és az országos területfejlesztési és ágazati fejlesztési politika számára is döntés előkészítő jelleggel hasznosulnak.

Az elmúlt évtizedek során a Balaton térségében több helyzetfeltáró, jelenségleíró tanulmány készült vállalkozás szerkezeti jellemzők, munkavállalói demográfia, munkaerő-piaci igények és kínálat, a 2022 évi népszámlálás adatai alapján legutóbb a térség településeiről belföldre és külföldre tartó ingázás, munkaerő-áramlás témaköreiben. Ezeknek a tanulmányoknak a célja a helyi munkaerő szükséglet, keresleti és kínálati profil felmérése, illetve a lehetséges változások jövőbeli trendjeinek körvonalazása.

A BFT 2024 évi fejlesztési forrása terhére elrendelte egy az üdülőkörzet elérhető legfrissebb adatok és trendek szerint jellemezhető munkaerő-piaci helyzetének jellemzését egy olyan jövőkép felvázolásával, amely segít megérteni azokat a demográfiai és gazdasági kihívásokat, amelyek a térség fejlődését befolyásolják, arra meghatározó jelentőséggel bírnak. A vizsgálat eredményei felhasználásra kerülnek a térség hosszú távú koncepciójának és középtávú fejlesztési stratégiájának további pontosításához, figyelembe véve a munkaerő-kínálat és kereslet megfigyelt dinamikáját.

Az elemzés során, ahol arra mód és lehetőség nyílik nemzetközi és történeti kontextusba is ágyazva, átfogó országos, térségi és üdülőkörzeti dimenzióban vizsgáljuk a munkaerő-piaci jelenségeket az aktivitás és inaktivitás, foglalkoztatás és munkanélküliség, közelítő optika alapján munkanélküliségi demográfia, az alkalmazásban állók létszáma, bruttó átlagkeresete, betöltetlen álláshelyek és sikeres munkaerő kiközvetítések, a külföldi állampolgárságú munkavállalók, vendégmunkások témaköreiben. A jelen vizsgálat része az lakóhelyükről eljáró és az üdülőkörzet településeire munkavégzési céllal bejáró munkaerő-áramlás ingázási mérlegének elkészítése, illetve a bejáró munkavállalói ingázás jellemzőinek leírása, amelyet eddig nem tártunk fel, és amelyet eddig semmilyen területi szintű vizsgálat nem célzott.

A vizsgálat előzetes tervezése, az adatkérések tematikai köreinek kialakítása, pontosítása és véglegesítése során több elméleti és definíciós, illetve érvényességi és összehasonlíthatósági problematikával kerültünk szembe, amelyek kezelése érdekében a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) állásfoglalásait kértük.

Munkaerő-piaci vizsgálatunk keretében kérdést fogalmaztunk meg a munkanélküliek életkori szerkezetének jellemzői kapcsán. Kérdésünkben leírtuk, hogy ezek az adatok idősoros formában a KSH tájékoztatási adatbázisának elérhető, azonban miután ezeket legyűjtöttük, Balaton térségi települési szinten elemeztük, az országos összesen gyakoriságokkal összevetettük, a tapasztalt jelenségeket a népszámlálási adatok keresztmetszetében is szeretnénk volna megvizsgálni, kiderült, hogy az adatok nem egyeznek, és nem egyszerűen nem egyeznek, drasztikus volumenkülönbség mutatkozott közöttük. A KSH népszámlálási adataiban megjelenő gyakoriságtömeg több mint a kétszerese volt a KSH tájékoztatási adatbázisában olvasható, azonos évi adatnak. Kérdésünkre a KSH azt a választ adta, hogy a munkanélküliségi adatok különbségének oka az eltérő módszertan. A KSH tájékoztatási adatbázisában elérhető adatok a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által, a munkaügyi hivatalok által közölt nyilvántartott munkanélküliségi adatokból épül fel, az alábbi definíció alapján:

nyilvántartott álláskereső az a személy, aki a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, és oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytat tanulmányokat, és öregségi nyugdíjra nem jogosult, valamint rehabilitációs járadékban nem részesül, és az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével munkaviszonyban nem áll, és egyéb kereső tevékenységet sem folytat, és elhelyezkedése érdekében az állami foglalkoztatási szervvel együttműködik, és akit az állami foglalkoztatási szerv álláskeresőként nyilvántart.

A Hivatal kifejti, hogy a fentiekkel szemben a 2022. évi népszámlálás adatfelvétele során munkanélkülinek azt a személyt tekintették, aki a kérdőív kitöltése során úgy nyilatkozott, hogy

- *az eszmei időpontot megelőző héten nem dolgozott,*
- *az eszmei időpontot megelőző négy hét folyamán aktívan munkát keresett (állás után érdeklődött a Munkaügyi Központnál, munkaközvetítő irodánál vagy magán-munkaközvetítőnél, személyesen, vagy írásban megkeresett valamilyen munkáltatót, munkavállalás céljából hirdetést adott fel, hirdetésre válaszolt, rokonoknál, ismerősöknél érdeklődött munkaalkalom iránt, vagy vállalkozás indítását intézte), valamint*
- *válaszában azt állította, hogy legfeljebb két héten belül munkába tudna állni.*

A munkanélküli-minősítésnek nem volt feltétele a munkanélküli-ellátásban (pl. munkanélküli-járadék) való részesülés.

A jelzett problémához kapcsolódóan megfogalmaztunk egy további észrevételt is. A KSH tájékoztatási adatbázisában szereplő életkori kategóriák nem voltak teljes átfedésben a népszámlálási adatok életkori kategóriáival, és jeleztük, hogy ez nehezíti az adatok összehasonlíthatóságát, vagyis ebben a formában elemzést hátráltató kategóriaheterogenitás, hasonlóan azokhoz az életkori kategóriákhoz, amelyeket foglalkoztatási, népességi keresztmetszetekben segédváltozóként alkalmazni lehet. Nincs teljes kategóriaátjárhatóság a munkanélküliek életkorának csoportosításaival, de fontos lehetne ezeket bármely témában folytatott elemzés érdekében szinkronításba hozni. Ezzel kapcsolatban a KSH nem tudott megnyugtató választ adni, a kategóriaszerkezetek tudomásul vételét javasolta.

Másik módszertani kérdésünk a munkahelyi ingázással összefüggésben született. Ennek kapcsán megfogalmaztuk, hogy a Hivataltól megvásárolt 2011 évi népszámlálás települési szintű mátrixadatbázisában szereplő, helyben lakó és helyben foglalkoztatottak száma szisztematikusan eltér a KSH nyilvános népszámlálási adatbázisából lehívható települési szinten kifejezett adatoktól.¹ Ugyanakkor a 2022 évre vonatkozó adatbázisban nem találkoztunk ilyen eltérésekkel.² A detektált települési szintű eltérések a jelzett adatkörben a 2011-es népszámlálás esetében általánosnak bizonyultak, és területi viszonyoktól, települési jogállástól függetlennek. Mivel a tapasztalt anomáliák megítélésünk szerint lehetetlenné tették a 2011 és a 2022 évi ingázási adatok reális összehasonlíthatóságát, együttes és közös elemzését, a Hivatal állásfoglalását kértük a kérdésben, amire a KSH az alábbi választ adta:

A 2011 évi népszámlálás nyilvánosan elérhető, települési szintű, munkavállalási célú ingázási adatai a 2011-es népszámlálás módszertana szerint érhetőek el jelenleg. A 2022 évi népszámlálás népesség definíciója nem egyezett meg a 2011 évvel, mivel 2011-ben az ideiglenesen külföldön tartózkodókat elkülönítették munkavégzés helye szempontjából, de nem volt önálló kategóriája a külföldön dolgozóknak. Így azok a személyek, akik külföldre jártak dolgozni, de nem tartózkodtak ideiglenesen külföldön, azok adatai az adatközlésben a lakóhelyüktől eltérő településen dolgozók között lettek számításba véve. 2022-ben nem kerültek önálló népességekategóriába az ideiglenesen külföldön tartózkodók, viszont a külföldön dolgozók meg lettek különböztetve a Magyarországon lakóhelyüktől eltérő településen dolgozók körétől. A 2011 évi adatok akkor hasonlíthatók össze a 2022 évekkel, ha a 2011 évi adatokat a 2022 évit követő módszertan szerint kerülnek újraszámításra.

A KSH hivatalos válaszában végén megjegyezte, a 2022 évi népszámlálás nyilvános adatbázisában az adatok revíziója 2025 év második felében zárul, és kerülnek ki a revideált adatkörök. Mivel teljes szinkronitást a releváns adatkörökben az elemzés időpontjáig nem sikerült elérni, a 2011 évi adatszerkezet összehasonlító elemzéséről jelen munka során lemondtunk, és a továbbiakban csak a legfrissebb, 2022 évi jelenségek feltárására fókuszáltunk.

A KSH-tól megvásárolt, beszerzett munkanélküliségi, foglalkoztatottsági, gazdasági aktivitási, létszám és bruttó átlagkereseti, külföldi állampolgárságú munkavállalókra vonatkozó, valamint munkahelyi ingázási adatok mellett a Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárságától megkértük a Balaton térségének teljes járásterületeire vonatkozó legfrissebb (2024 évi) állás szerint a munkáltatók által bejelentett üres álláshelyek, valamint az üres álláshelyekre betöltésére irányuló sikeres munkaerő közvetítések számát is.

¹Például Alsópáhok esetében a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma a KSH nyilvánosan elérhető népszámlálási adatbázisában 2011 év szerint 192 fő, a 2011 év metszetében megvásárolt, települési interakciókat is tartalmazó adatbázisában 2011 év metszetében Alsópáhok-Alsópáhok interakció 183 fő. Balatonfüreden a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma a KSH nyilvánosan letölthető adatbázisában 2011 évre 4053 fő, a megvásárolt települési szintű adatbázisban a Balatonfüred-Balatonfüred interakció mellett 3905 fő szerepel. Siófokon a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma a KSH nyilvánosan letölthető adatbázisában 2011 évre 8419 fő, a megvásárolt települési szintű adatbázisban a Siófok-Siófok interakció mellett 8295 fő szerepel.

² Ebben az esetben példaként az alábbi eseteket idézzük: Balatonfüred esetében a 2022 évi népszámlálás során mind a nyilvánosan letölthető, mind a települési interakciókat tartalmazó adatbázisban a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma egyaránt 3824 fő, Alsópáhok esetében is egyezik a 210 fő, illetve Siófok területében is 8018 fő, egyformán.

Az adatcsoportosításokat ebben az esetben a betöltött és a betöltetlen álláshelyek vetületében a jelenleg érvényes FEOR nomenklatúra főágazati alcsoport bontásaiban kértük megküldeni a járásokon belül települési szinten. Az adatokat a megadott nomenklatúra szerint az NGM ingyenesen biztosította.

A vizsgálat célzottan a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére, a Balaton térségének Magyarországon belüli pozicionálására, ahol szükséges, kontinentális és idősoros vetületbe helyezésére koncentrál. A Balaton térségének területét a 2018. évi 139. sz. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről alkotott hatályos törvény területi lehatárolása alapján értelmezzük.³

A vizsgálat kutatási tervét, a digitális adatrögzítést, az adatok feldolgozását, az egy és többváltozós statisztikai elemzést a BIFÜ Nkft Társadalomtudományi Kutatócsoportjának tagjai végezték. Az adatok digitális rögzítése, feldolgozása és elemzése az SPSS termékek kizárólagos hazai forgalmazására jogosult Clementine Hungary Kft éves licenz engedélye alapján IBM SPSS for Windows program felhasználásával készült.⁴ Az ábrák és diagramok készítéséhez Microsoft Excel programot alkalmaztunk. A digitális térképek QGIS (Quantum Geographic Information System) ingyenes, nyílt forráskódú térinformatikai programmal készültek.⁵

Az adatfeldolgozás és elemzés során alkalmazott módszertani arzenál a kérdések statisztikai mérési szintjéhez igazodva metrikus és nem metrikus statisztikai felbontást, valamint szöveganalitikai elemeket is tartalmaz. Az adatfeldolgozás elsődleges célja az adatmetszetek területi és/vagy települési szintű azonosíthatósága, az összehasonlíthatóság és transzparencia. Diszkrét, nem metrikus mérési szinten, valamint a szöveganalitikai feldolgozások eredményeként előállt tartalmi változók esetében alapmegoszlások, kumulált gyakoriságsorok, többváltozós nem metrikus analízis metszetében két és többváltozós kontingencia elemzésre került sor. Metrikus mérési szinten statisztikai tömegeloszlás vizsgálat, szélsőértékszűrés, centrális középérték mutatók elemzése, többváltozós esetben variancia és átlagelemzés, magyarázott hányad és éta négyzet kapcsolaterősség analitika jelenik meg.

A többváltozós metrikus és diszkrét elemzések során alkalmazott szignifikancia szint minden esetben $p < 0,05$. A szignifikancia szinteket és a változók közötti asszociáció erősségének értékét Cramer's V alapján, szignifikáns összefüggések esetében lábjegyzetben közöljük, a szöveg értelmezésekben ezekre kitérünk.

Az adatelemzés során az olvashatóság és értelmezhetőség érdekében, az Kutatócsoport fenntartja azt a jogot és a lehetőséget arra, ahol az szükséges, a kutatási anyagra vonatkozóan lábjegyzetszerű módszertani iránymutatásokat, értelmezéseket, egyéb narratív megjegyzéseket fogalmazzon meg.

³ Bővebben: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800139.tv>

⁴ A Clementine Magyarország vezető elemző, fejlett analitikai cége, hazánkban az IBM SPSS termékek egyedüli forgalmazója. Bővebben: <https://clementine.hu/> A legfrissebb licenszelt verzió száma 31.0.

⁵ Alkalmazott verziószám: 3.30.3.

2. A gazdasági aktivitás alapjellemzői

A magyar munkaerőpiac a 2010-es évektől indulóan a jelenig tartó módon⁶ egyirányú, időben relatíve lassú, hatásaiban mélyható és szerkezeti struktúrája értelmében tartós átalakuláson megy keresztül. Az átalakulási folyamat lényege a foglalkoztatás fokozatos növekedésével párhuzamban a munkanélküliség generatív csökkenése, amely jelenséget Magyarország demográfiai trendjeinek negatív irányú mozgásával összhangban a munkaképes korú lakosság fogyatkozása, és az inaktív populáció, ezen belül különösen az időskorú, nyugdíjas, 65+ népesség eltartottsági tömegének növekedése jellemzi.⁷

A munkaképes korú népesség fokozatos fogyatkozása egyre kitapinthatóbb módon formálja a munkaerő-piacot, ezzel alapvetően a magyar gazdaság lehetséges mozgási irányait, mivel mind a versenyszféra (magánszektor), mind a közszféra (állami szektor) egyre inkább szembesül a munkaerőhiányos állapotokkal, miközben lassul a belső munkaerő-áramlás és gyengül a szférák közötti átjárhatóság, és a fogyatkozó munkaerő, népesség-utánpótlás miatt fokozatosan előregedik az aktív életkorú lakosság is. Ezek megfontolásai alapján kiemelten fontos hatékony családpolitikai ösztönző eszközök állandó alkalmazása, a fiatalok helyben tartása, letelepedési és életkezdési támogatása, garanciaprogramok indítása és fejlesztése, ezek változó igényekhez igazítása. A munkaerőhiány kezelésére szektorális válasz az oktatási és képzési rendszerfejlesztés, technológiai fejlesztések, utazási támogatások, akár a külföldi munkaerő integrálása a hazai munkaerő-piacra.

A koronavírus-járványig a részmunkaidős foglalkoztatottság Magyarországon jellemzően alacsony volument alkotott, a foglalkoztatott népességen belül 5 % környékén alakult,⁸ a tapasztalati lehetőségek számbavétele alapján ennek növelésével szakértői vélemények szerint kivitelezhető a foglalkoztatási ráta további növelése. Magyarországon a 2021-2027 közötti uniós forráselosztási programidőszak keretében többek között elindult a Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések című projekt, amely a jelen programozási időszakban az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) támogatásával valósul meg.⁹ A program alapvető célja a munkaerő kialakult keresleti és kínálati profiljának összehangolása, a munkanélküliek elhelyezkedésének segítése jellemzően bértámogatás formájában. A pályázati felhívás a vármegyei önkormányzatokat célozza annak érdekében, hogy összehangolják az egész vármegyére kiterjedően létrejövő, vagy akár már működő foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések (ezek az úgynevezett *partnerségi paktumok*) és hozzájussanak azon forrásokhoz, melyek segítségével, megyei szinten egyénileg formált stratégia mentén képzési és foglalkoztatási programjaikat megvalósíthatják és koordinálhatják a vármegye gazdaság- és foglalkoztatás fejlesztéseit.¹⁰

⁶ A jelen tanulmány 2025 végén, 2026 elején készült.

⁷ Bővebben: GFÜ – Munkaerő-piaci helyzetkép, trendek. (2025)

https://www.mgfu.hu/medias/1254/mgfu_gekonic_20251104_munkaeropiachelyzetkeptrendek.pdf

⁸ GFÜ – Munkaerő-piaci helyzetkép, trendek Uo.

⁹ Bővebben: TOP Plusz-3.1.1-21 munkaerő-piaci programja <https://www.palyazat.gov.hu/programok/szechenyi-terv-plusz/top-plusz/top-plusz-311-21-he1/alapadatok>

¹⁰ A támogatások elosztható maximális összege 3 Mrd Ft vissza nem térítendő támogatás, a projektenkénti támogatások megítélhető minimum összege 100 millió Ft.

A programok keretében meghatározott célcsoportok különbözhetnek, de pályázati megkötés, hogy ebbe a programba csak 30 év feletti álláskereső és inaktívak vonhatók be.¹¹ A 30 év alattiakra elsősorban az Ifjúsági Garancia Plusz (GINOP Plusz-4.1.1-23) program érhető el, amely a 15–29 év közötti, nem tanuló és nem dolgozó (NEET) fiatalok elhelyezkedését segíti.¹² Az Ifjúsági Garancia Plusz program keretén belül is lehetőség van bértámogatásra, utazási és lakhatási költségfedezésre, képzési támogatásokra, de ez a csoport is részesülhet munkaközvetítésben, információnyújtásban és munkaerő-piaci szaktanácsadásban, mint a 30 év feletti célcsoport.

Mindamellet, hogy a foglalkoztatás további bővítésére irányuló az állami törekvések a folyamatosak, az elmúlt években jelentős teret nyertek az egyéb, atipikus foglalkoztatási formák.¹³ Az időhöz kötött (részmunkaidős, határozott időtartamú, behívásos alapú, munkakör megosztásos) formák mellett elterjedt a helyszínhez kötött, de a munkáltató telephelyétől távoli (táv munka, home office) munkavégzés, a bedolgozói munkaviszony, valamint egyre gyakrabban előfordulnak speciális munkavállalói jogviszonyok, mint a munkaerő-kölcsönzés, egyszerűsített foglalkoztatás, a több munkáltató által létesített egyéni foglalkoztatás, és az iskolaszövetkezeti foglalkoztatás. Mindezek jellemző előnye a munkáltatók részéről a költséghatékonyság, a munkavállalók oldaláról a rugalmasság és a munkaidő-beosztási szabadság, hátránya a munkáltatók részéről az ellenőrzési regulák gyengülése, munkavállalói oldalról a gyengébb érdekérvényesítés, mivel ezekben az esetekben a klasszikus szakszervezeti védőhálón jelentősen túlmutató munkaerő-piaci változásokról van szó.¹⁴

Összességében a 2010 óta Magyarországon csökkent a fizikai foglalkozásuk aránya és összhangban a diplomás népesség növekedésével, növekedett a szellemi foglalkozásuké, miközben a 2010 előtti időszakhoz képest jelentősen javultak az elhelyezkedési esélyek a megszerzett szakképzettségeken belül is, de ezek a kedvező folyamatok a 2020-as évekre lefékeződtek. A 2020-as évek válságainak hatására romlott a munkanélküliek és inaktív elhelyezkedési esélye mind a szellemi, mind a fizikai munkakörökben, miközben továbbra is munkaerőhiányos a piaci szerkezet.¹⁵ A munkaerőhiány koronavírus-járvány következtében még időszakosan enyhült Magyarországon, de az üres álláshelyek aránya már 2022-re meghaladta a 2019-es szintet. A járványidőszak végét követően a munkaerő kereslet visszaesésével párhuzamban a versenyszférában csökkent a munkaerőhiány, a költségvetési szférában azonban nem.

¹¹ Ilyen konkrét célcsoport például az alacsony iskolai végzettségű, vagy szakképzetlen álláskereső, az 50 év feletti álláskereső, a Gyesről, gyedről visszatérők, a gyermeket nevelő álláskereső, az aktív korúak ellátásában részesülők, a közfoglalkoztatásból kilépők, a közlekedési nehézséggel küzdők, az ingázást vállaló álláskereső, a tartós álláskereső, inaktívok.

¹² Bővebben: Ifjúsági Garancia Plusz

<https://www.palyazat.gov.hu/programok/szechenyi-terv-plusz/ginop-plusz/ginop-plusz-411-23/alapadatok>

A programra 208 Mrd Ft vissza nem térítendő támogatás a maximálisan előírányzott összeg 2027-ig, illetve a Széchenyi Terv Plusz programidőszak várható, 2029-ig tartó kifizetési meghosszabbításának ideje alatt.

¹³ A Magyarországon érvényes foglalkoztatási formákról a hatályos Munka Törvénykönyvének Mt. 192.§–212.§ közötti paragrafusai rendelkeznek. Bővebben: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200001.tv>

¹⁴ Bővebben: <https://www.kontroport.hu/cikkek/atipikus-foglalkoztatasi-formak-323>;

<https://www.munkaugyiforum.hu/foglalkoztatasi-formak-beosztasa/>

¹⁵ GFÜ – Munkaerő-piaci helyzetkép, trendek Uo.

Az állami törekvések a munkaerő tartalék mobilizálására továbbra is erősek, de az adatok szerint a lehetséges tartalék 2019-hez képest mintegy ötödével csökkent, amely mellett szerkezetét tekintve is átalakult, a még tartalékba megjelenő a munkanélküliek aránya egyharmadról 50 százalék fölé emelkedett, miközben az inaktív körében felére csökkent a bevonható munkaerő létszáma és a közfoglalkoztatás keretében dolgozók száma is mérséklődött.¹⁶ Mindezek szinergiái az elmúlt másfél évtized összhatásai miatt a 2020-as évek közepére újraírják Magyarországon a munka világát.

Vizsgálatunk tárgyára vonatkozóan egyedi adatkéréssel fordultunk a Központi Statisztikai Hivatalhoz, amelyben Magyarország összes településére egységes módszertan alapján kértük megadni a 2001, 2011 és 2022 évi népszámlálás eszmei időpontjainak metszetében a munkaképes életkorú népesség gazdasági aktivitás profilját mind a 15-64 év, mind a 15-74 év közötti életkori szegmensben. Az adatokat országos és BKÜ vetületek szerint hasonlítjuk össze. Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét ebben a keresztmetszetben mindig az aktuális településszámhoz igazítottuk, vagyis 2001-ben 164 db, 2011-ben 179 db, 2022-ben 180 településsel számoltunk. Minden tartalmi adat előállításnak populációs bázisa a lakónépesség, ezen belül a munkaképes életkorú lakosság,¹⁷ amelynek felbontása

- foglalkoztatott
- munkanélküli
- eltartásban részesülő inaktív
- eltartott

tartalmi kategóriák alapján készült. A felbontási kategóriák fogalmi definíciói a nemzetközi standardokhoz (ILO) igazodnak, vagyis foglalkoztatott az a személy, aki az adott népszámlálás eszmei időpontját megelőző héten legalább 1 órányi jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg nem dolgozott (pl. betegség, szabadság, szülési szabadság, technikai leállás miatt), de munkaviszonya/munkavégzési jogviszonya folyamatos volt. A foglalkoztatás alapja minden esetben a bejelentett, adóköteles jövedelemszerző tevékenység, beleértve a külföldön dolgozókat is, ha a háztartás tagjaként a népszámlálási kérdőívben feltüntették őket.

Jelen adatmetszetek fogalmi közelítése szerint munkanélküli az a személy, aki önbevallási szerint nem dolgozott az adatfelvétel időpontjában, és nem volt olyan munkahelye, ahonnan átmenetileg távol volt. További feltételek, hogy az adatközlést megelőző négy hét során aktívan keresett munkát és két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást. A rendelkezésre álló adatok alapján kiszámítható az abszolút munkanélküliségi ráta.

¹⁶ GFÜ – Munkaerő-piaci helyzetkép, trendek Uo.

¹⁷ Bővebben: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/fogalmak>

Állandó népesség: Az adott településen bejelentett állandó lakóhellyel (lakcímmel) rendelkező személyek száma. Lakónépesség: azok összessége, akiknek az adott településen állandó lakóhellyel rendelkeznek és nincs máshol bejelentett tartózkodási helyük, illetve az adott településen bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakcímük) van. A jelen adatmetszetek elkészítése során módszertani értelemben indokoltnak ítéltük az utóbbi kategória alkalmazását.

1. sz. táblázat A 15-64 éves és a 15-74 éves munkaképes életkorú népesség abszolút gyakorisága gazdasági aktivitás kategóriák szerint a legutóbbi három népszámlálás adatai alapján Magyarországon és a BKÜ-ben

KSH NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATOK		MAGYARORSZÁG (Fő)	BKÜ (Fő)	BKÜ az ország érték %-ban
2001.év	Lakónépesség	10 198 315	251 279	2,46
	15-64 éves	6 957 129	171 368	2,46
	ebből:	foglalkoztatott	3 666 758	2,49
		munkanélküli	415 212	2,3
		ellátásban részesülő inaktív	1 821 592	2,48
		eltartott	1 053 567	2,41
	15-74 éves	7 884 773	195 617	2,48
	ebből:	foglalkoztatott	3 685 130	2,49
		munkanélküli	415 923	2,3
		ellátásban részesülő inaktív	2 707 492	2,53
		eltartott	1 076 228	2,42
2011.év	Lakónépesség	9 937 628	259 759	2,61
	15-64 éves	6 812 849	175 629	2,58
	ebből:	foglalkoztatott	3 880 886	2,6
		munkanélküli	566 869	2,51
		ellátásban részesülő inaktív	1 343 686	2,67
		eltartott	1 021 408	2,39
	15-74 éves	7 759 664	204 102	2,63
	ebből:	foglalkoztatott	3 935 979	2,6
		munkanélküli	568 253	2,51
		ellátásban részesülő inaktív	2 229 261	2,82
		eltartott	1 026 171	2,39
2022.év	Lakónépesség	9 603 634	255 067	2,66
	15-64 éves	6 230 959	157 949	2,53
	ebből:	foglalkoztatott	4 522 506	2,48
		munkanélküli	232 789	2,42
		ellátásban részesülő inaktív	515 427	3,02
		eltartott	960 237	2,55
	15-74 éves	7 403 211	196 880	2,66
	ebből:	foglalkoztatott	4 692 255	2,5
		munkanélküli	236 679	2,41
		ellátásban részesülő inaktív	1 498 209	3,25
		eltartott	976 068	2,56

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az ellátásban részesülő inaktív népesség alkalmazott definíciója azok körét öleli fel, akik nem dolgoznak és nem is keresnek aktívan munkát, de valamilyen rendszeres pénzbeli ellátásban részesülnek. Az ellátásban részesülő inaktív népesség csoportjába sorolhatók az öregségi, rokkantsági nyugdíjasok, a rehabilitációs járadékban részesülők, a kisgyermeket gondozók, a GYES és GYED időszakot töltők, amennyiben nem állnak munkaviszonyban, illetve az életkori korhatár előtti ellátásban, szociális járadékban vagy egyéb, rendszeres társadalombiztosítási/szociális juttatásban részesülő, aktívan nem dolgozó személyek.

Az eltartottak társadalmi csoportját azok alkotják, akik keresettel, jövedelemmel nem rendelkeznek, megélhetésükről, létfenntartásukhoz szükséges eszközök biztosításáról más magánszemélyek, vagy intézmények gondoskodnak. Ebbe a csoportba tartoznak a 18 év alattiak, illetve az olyan felnőtt korúak, akik nem dolgoznak és nem is kapnak nyugdíjat, vagy egyéb ellátást, így mások tartják el őket, például középiskolai, vagy felsőfokú oktatásban részt vevő nappali tagozatos tanulók, háztartásbeliek, másvalaki jövedelméből élő egyéb inaktív személyek.

A több mint két évtized jelenségeit átfogó elmúlt három népszámlálás adatai szerint Magyarországon a lakónépesség száma a 2001 évi $\approx 10,2$ millióról 2011-re 10 millió fő alá, 2022-re 9,6 millió főre, vagyis közel 600 ezer fővel csökkent, ugyanakkor a BKÜ területén 2001 és 2011 között a térség 2008-ban bekövetkezett területbővítése miatt mintegy 9 ezer főre tehető népességnövekedés látszik. 2011 és 2022 között azonban a térségben zajló negatív népesedési folyamatok a lakónépesség csökkenésében is megmutatkoznak, 2022-ben közel 5 ezer fővel alacsonyabb a lakónépesség, mint 2011-ben.

A lakónépességen belül országosan a 15-64 év közötti népesség mintegy 7 millió főről 2011-re 6,8 millióra, 2022-re 6,2 millióra csökkent, ugyanakkor az üdülőkörzetben 171 ezer főről 2022-re mintegy 158 ezer főre olvadt. A 15-64 éves foglalkoztatott népesség száma országosan 2001 és 2022 között 3,7 millióról 4,5 millióra nőtt, BKÜ szinten 91 ezerről 112 ezer fő közelébe, vagyis mintegy 21 ezer fővel növekedett. A munkanélküliek tömege ugyanebben a népességcsoportban 2001 év során országosan 415 ezer fő körül alakult, ez 2022-ben mintegy 233 ezer fő, vagyis csaknem a felére olvadt. Üdülőkörzeti vetületben hasonló folyamat zajlott, míg 2001-ben 9500 fő körül mérték a munkanélküliek számát, ebből 2022-ben 5600 fő körüli tömeg maradt. Az ellátásban részesülő 15-64 év közötti inaktív népesség száma mindkét területi optika szerint drasztikus mértékben csökkent, országosan a 2001 évi közel 1,8 millió fős tömegből 2022-re alig 515 ezer fős populáció maradt, BKÜ szinten a 2001-es 45 ezer fős tömeg 2022-re 15-16 ezer főre olvadt. A csökkenés alapvetően a foglalkoztatás bővülésére, illetve részben a nyugdíjszerű ellátások folyósítási feltételeinek megváltozására, ezen belül például a rokkantnyugdíjazás nagyarányú csökkenésére vezethető vissza.¹⁸

¹⁸ Bővebben az okokról: Hogyan lettünk 800 ezer rokkantnyugdíjas országa? És mi a megoldás? <https://infostart.hu/belfold/2009/03/18/hogyan-lettunk-800-ezer-rokkantnyugdijas-orszaga-es-mi-a-megoldas-264580>; Óriási változások a rokkantnyugdíjazásban <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20130710/oriasi-valtozasok-a-rokkantnyugdijazasban-186460>

Az eltartott népesség száma a 15-64 éves korcsoportban országosan a 2001 évi 1 millió főről 2022-re 960 ezer főre csökkent, ugyanakkor az üdülőkörzet aktuális területén érdemben nem változott, végig 24-25 ezer fő körüli nagyságrend közelében maradt.

Az adatokat a 15-74 év közötti munkaképes korú népességre vetítve hasonló eloszlásszerkezeteket látunk. A lakónépesség ebben az esetben országos adatok szerint a 2001-es 7,9 millió főről 2011-re 7,7 millióra, 2022-re 7,4 millióra csökkent. A BKÜ 15-74 év közötti lakónépessége két évtized alatt érdemben nem változott, sőt, kis mértékben növekedett is, 195-196 ezer fő körüli, aminek elsősorban a térség országos átlag feletti előregedése az oka, részben a két évtized alatt bekövetkezett területnövekedés, illetve az üdülőkörzetbe irányuló pozitív vándorlási egyenleg, amelyen belül felülreprezentált az idősebb népesség.¹⁹

A foglalkoztatottak és a munkanélküliek számában lényeges eltérések nincsenek a 15-64 év közötti populációhoz képest, mivel a gazdaságilag aktívak legalább 95 %-a része a 15-74 év közötti népességnek. Nagyobb volumenű eltérés az időskorúak tömegnövekedése miatt az ellátásban részesülő inaktívak klaszterében tapasztalható. Ezek száma országosan 2001-ben meghaladta a 2,7 millió főt, 2011-ben 2,2 millió, 2022-ben mintegy másfél millió fő. Üdülőkörzeti vetületben is lényegesek az eltérések a 15-64 év közötti metszetekhez képest, 2001-ben 68-69 ezer fő közötti, 2011-ben mintegy 63 ezer fő, 2022-ben 48-49 ezer fő. Ez utóbbi évben tehát több mint a háromszorosa a 15-64 év közötti lakónépesség tömegnek.

A BKÜ részesedése az országos adatok arányában 2,3-3,2 % közötti minden adatdimenzió esetében, átlagosan 2,5 % körül alakul.

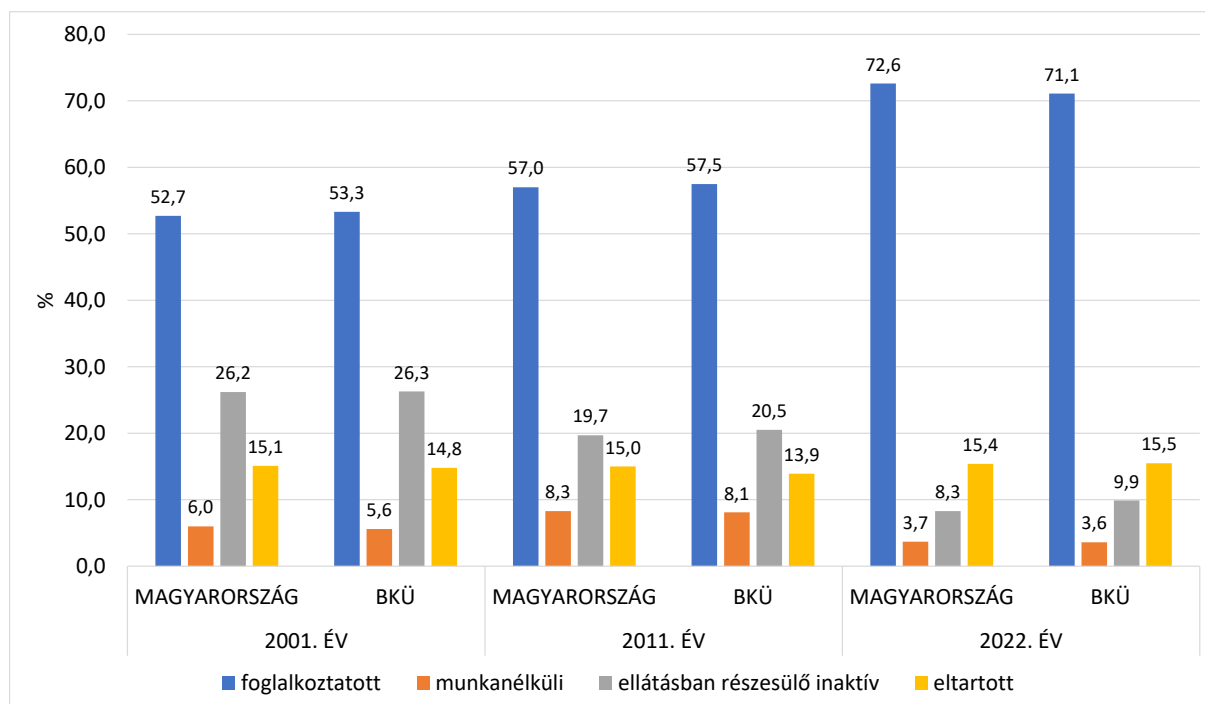
Abban az esetben, ha a munkaképes életkorú lakosságot mind Magyarország, mind a BKÜ esetében az adott népszámlálás időpontjai szerint 100 %-nak tekintjük, a 15-64 éves foglalkoztatott népesség aránya 2001-ben országosan 52,7 %, a 164 településes BKÜ optika alapján 53,3 %.

A foglalkoztatottak aránya mind országos, mind üdülőkörzeti vetületben népszámlálásról népszámlálásra emelkedik, 2011-ben országosan 57 %, BKÜ szinten 57,5 %, 2022 során országosan 72,6 %, üdülőkörzeti szinten 71,1 %, összességében tehát országosan nagyobb a növekmény, az üdülőkörzet foglalkoztatottsági szintjének emelkedése előtt látható módon korábban támasztott gátakat a népesség előregedése, mint azt országosan tapasztalni lehetne, hiszen a térség népességének idősödése országos átlagot meghaladó.

A munkanélküliség alakulása nem lineáris görbét rajzol, 2001 és 2011 között emelkedés, 2011 és 2022 között csökkenés látszik. Míg 2001-ben országosan 6 % körül állt a 15-64 éves népességen belül az abszolút munkanélküliségi ráta, 2011-ben 8 % felett alakult, 2022-ben 3,7 %-ra csökkent. Üdülőkörzeti metszetben 2001-ben 5,6 %, 2011-ben 8,1 %, 2022 során 3,6 %, jól követi az országos trendeket.

¹⁹ Bővebben: Éves monitoring jelentések BIFÜ Nkft TK.
<https://www.balatonregion.hu/hu/eves-monitoring-jelentesek>

1. sz. ábra A 15-64 éves munkaképes korú népesség gazdasági aktivitás profilja a legutóbbi három népszámlálás adatai alapján Magyarországon és a BKÜ-ben

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

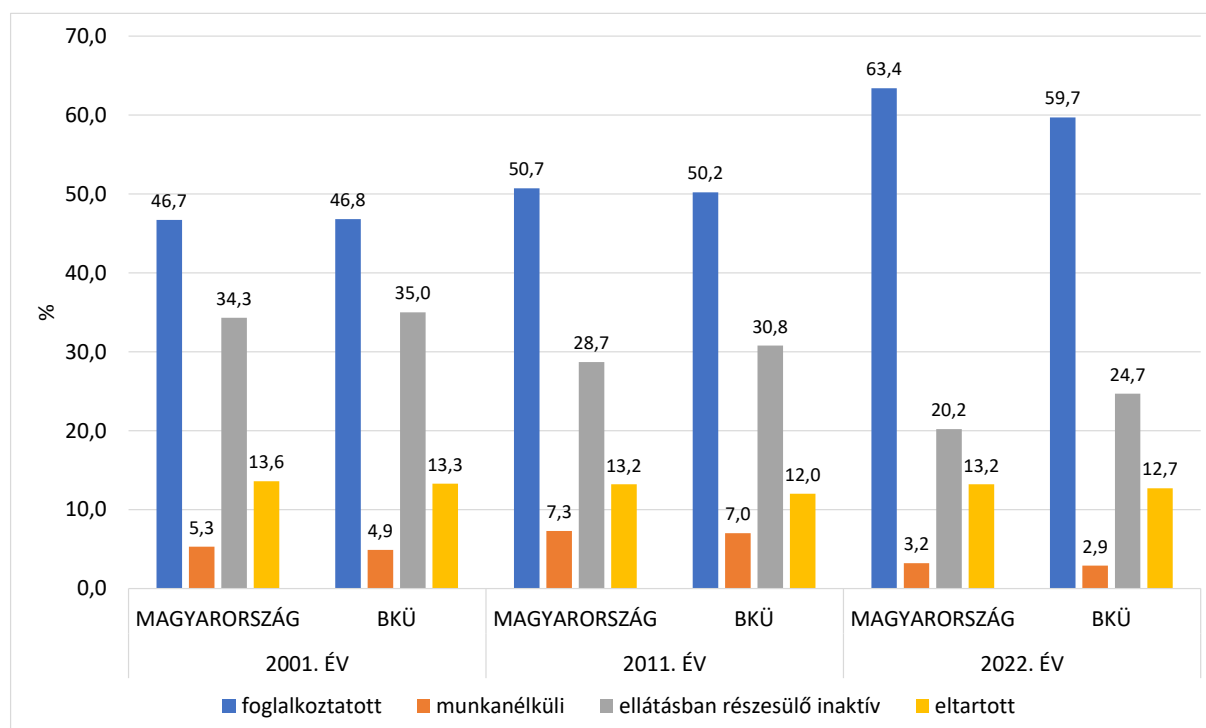
Az ellátásban részesülő 15-64 év közötti inaktívak aránya az ezredforduló évében országosan 26,2 %, 2011-ben 20,5 alá csökkent, 2022-ben 8,3 %-ra zuhant. A BKÜ területén, 2001 során szinte teljesen egyező az országossal, 26,3 %, 2011-ben 20,5 %, országos átlag feletti, 2022-ben 9,9 %, volumenében az országoshoz hasonló csökkenés detektálható, de megtartotta országos átlag feletti szintjét.

Az eltartottak tömege a 15-64 évesek populációjában kevés változást jelez, 2001 és 2011 években is kicsivel magasabb az országos, mint a BKÜ érték, 14-15 % körüli, 2022-ben az országos és az üdülőkörzeti adat szinte teljesen kiegyenlített, 15,4-15,5 %, nem beszélhetünk számottevő különbségről.

A 15-74 éves népességre számolva az adatokat azt látjuk, hogy a foglalkoztatott népesség növekedési tömege országosan látványosabb, mint üdülőkörzeti szinten. Az országos 2001 évi 46,7 %-os foglalkoztatottsági arány 2001-ben 50,7 %, 2022-ben 63,4 % ebben a népesség csoportban. BKÜ terület alapján 2001-ben 46,8 %, az országossal lényegében egyező, 2011-ben 50,2 %, kicsivel elmarad az országos növekménytől, 2022-ben 59,7 %, vagyis a különbségek nem csökkentek, hanem tovább növekedtek az országoshoz képest. A munkanélküliek részesedése a 15-74 év közötti munkaképes korú népességből 2001-ben országosan 5,3 %, 2011-ben 7,3 %, 2022-ben 3,2 %, eloszlás-alakzati értelemben követi a 15-64 éves populáció esetében tapasztaltakat. BKÜ optika szerint a munkanélküliek aránya 4,9 %, 2001-ben tíz évvel később 7,0 %, 2022-ben 2,9 %, vagyis minden összehasonlítási évben jól láthatóan alacsonyabb, mint az országos érték.

Az ellátásban részesülő inaktívak aránya az ezredforduló évében országosan 34,3 %, ez tíz évvel később 28,7 %-ra mérséklődött, majd 2022-ben 20 % körül alakult. Üdülőkörzeti közelítés alapján 35 % volt 2001 során, 30,8 % 2011-ben és 24,7 % 2022-ben, mindhárom összehasonlítási évben, trendszerűen magasabb, mint az országos részesedés.

2. sz. ábra A 15-74 éves munkaképes korú népesség gazdasági aktivitás profilja a legutóbbi három népszámlálás adatai alapján Magyarországon és a BKÜ-ben

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

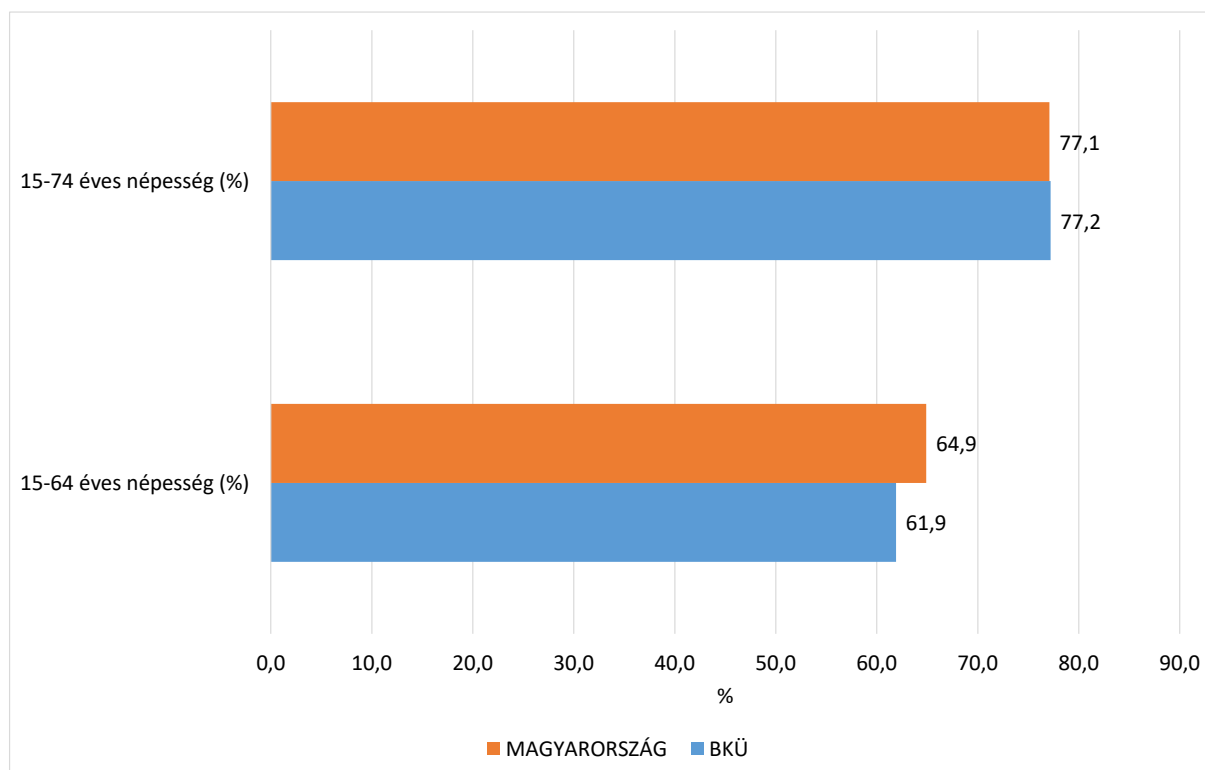
Az eltartott népesség aránya a 15-74 éves populációban 12-13 % között alakul minden összehasonlításban, országosan és üdülőkörzeti vetületben is, a BKÜ adatok most minden évben alacsonyabbak, mint az országos értékek, de nagyon kicsik a különbségek.

A munkaképes életkorú népesség lakónépességen alapuló gazdasági aktivitás profilját a jelenhez legközelebbi, 2022 évi népszámlálás adatai alapján részletesen is megvizsgáljuk.

A lakónépesség száma a 2022 évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon kevéssel több, mint 9,6 millió, az üdülőkörzetben \approx 255 ezer fő. A 15-64 év közötti népesség száma országosan 6,2 millió, a BKÜ-ben \approx 158 ezer fő, a 15-74 év közötti népesség száma Magyarországon 7,4 millió, a Balaton térségében \approx 197 ezer fő.

A lakónépességben belül 15-64 éves népesség aránya országosan 64,9 %, a BKÜ területén 61,9 %, ugyanakkor a 15-74 év közötti népesség aránya országosan és üdülőkörzeti bontásban szinte teljesen kiegyenlített, országos vetületben 77,1 %, BKÜ metszetben 77,2 %, a térség országosnál lényegesen magasabb előregedési jelenségeivel arányos.

3. sz. ábra A 15-64 és a 15-74 év közötti népesség aránya a lakónépességben belül Magyarországon és a BKÜ-ben a 2022 évi népszámlálás adatai alapján

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A munkaképes korú lakosság két életkori vetülete alapján megvizsgáltuk az adatokat NUTS területszintek, vagyis nagyrégió, statisztikai régió és vármegye metszetek, valamint települési jogállás szerint, mindkét életkori főcsoport valamennyi országos felbontási dimenziója szignifikáns, nem véletlen adatrendeződéseket igazol.

NUTS I, nagyrégió területviszonylat optikájában a 15-64 éveseken belül a foglalkoztatottak aránya felülreprezentált a Dunántúl és Közép-Magyarország / Budapest zónában, Alföld és Észak régióban elmarad az országos átlagtól, és ugyancsak alacsonyabb az üdülőkörzeti érték is. A munkanélküliség 3,7 %-os országos értékéhez képest csak Alföld és Észak régió területe felülreprezentált, a BKÜ értéke kevéssel, de országos szint alatt marad. Az ellátásban részesülő inaktív népesség Közép-Magyarország / Budapest régió kivételével felülreprezentált, így az üdülőkörzetben is, míg az eltartottak aránya csak Alföld és Észak, illetve a BKÜ területén magasabb, mint az országos érték.

A 15-74 éves populáció keresztmetszetében jellemzően ugyanazt a nem véletlen gazdasági aktivitás dimenzionalitást látjuk, mint a 15-64 éves klaszterben, kivéve, hogy az ellátásban részesülő inaktívak Alföld és Észak régióban alulreprezentáltak, míg az eltartottak viszonylatában a BKÜ felülreprezentáltság szűnik meg, amelynek statisztikai oka a térség elöregedett, inaktív népességének eltartottakhoz viszonyított, fokozottabb túlsúlya.

2. sz. táblázat **Gazdasági aktivitás szerkezet NUTS területszintek és települési jogállás szerint a 15-64 és a 15-74 éves népesség csoportjában 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		15-64 év				15-74 év				Asym.Sig. értékelés
		Foglalkoztatott	Munkanélküli	Ellátásban részesülő inaktív	Eltartott	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Ellátásban részesülő inaktív	Eltartott	
NAGYRÉGIÓ	Dunántúl	73,3	3,2	8,9	14,6	63,2	2,7	21,7	12,4	Szigifikáns
	Közép-Magyarország / Budapest	76,2	3,2	5,5	15,1	67,9	2,8	16,2	13,1	
	Alföld és Észak	69,0	4,5	10,1	16,3	59,8	3,9	22,4	13,9	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
	BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	
STATISZTIKAI RÉGIÓ	Nyugat-Dunántúl	75,2	2,6	8,0	14,2	64,9	2,2	20,8	12,0	Szigifikáns
	Közép-Dunántúl	75,0	3,0	7,9	14,1	65,1	2,6	20,3	12,0	
	Dél-Dunántúl	68,9	4,2	11,2	15,7	58,8	3,5	24,6	13,1	
	Közép-Magyarország / Budapest	76,2	3,2	5,5	15,1	67,9	2,8	16,2	13,1	
	Észak-Magyarország	67,8	5,3	11,2	15,7	58,6	4,5	23,5	13,3	
	Észak-Alföld	68,0	4,8	10,2	17,1	59,2	4,1	22,1	14,6	
	Dél-Alföld	71,4	3,6	9,1	16,0	61,6	3,0	21,8	13,5	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
VÁRMEGYE	BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	Szigifikáns
	Bács-Kiskun	71,2	3,7	9,0	16,1	61,8	3,1	21,3	13,7	
	Baranya	69,6	4,1	10,2	16,1	60,0	3,5	23,1	13,5	
	Békés	70,9	3,9	10,7	14,4	60,2	3,2	24,6	12,0	
	Borsod-Abaúj-Zemplén	66,5	5,7	11,7	16,1	57,7	4,8	23,7	13,8	
	Csongrád-Csanád	72,0	3,2	7,9	17,0	62,6	2,7	20,3	14,5	
	Fejér	74,5	3,2	7,8	14,5	64,8	2,7	20,1	12,4	
	Győr-Moson-Sopron	77,0	2,3	6,6	14,1	67,6	2,0	18,2	12,1	
	Hajdú-Bihar	68,7	4,6	9,0	17,8	60,1	3,9	20,7	15,3	
	Heves	71,0	4,4	9,6	15,0	61,2	3,7	22,4	12,7	
	Jász-Nagykun-Szolnok	69,7	4,6	10,3	15,4	60,1	3,8	23,1	13,0	
	Komárom-Esztergom	76,0	2,9	7,7	13,5	66,6	2,5	19,3	11,6	
	Nógrád	67,6	5,5	11,8	15,2	57,9	4,6	24,7	12,8	
	Pest	74,9	3,3	6,4	15,4	66,6	2,9	17,1	13,4	
	Somogy	67,3	4,7	11,7	16,2	56,9	3,9	25,7	13,4	
	Szabolcs-Szatmár-Bereg	66,2	5,0	11,3	17,4	57,9	4,3	22,7	15,1	
	Tolna	69,7	3,7	12,0	14,5	59,2	3,1	25,6	12,1	
	Vas	75,4	2,4	8,2	14,0	64,8	2,1	21,3	11,8	
	Veszprém	74,7	3,0	8,1	14,1	64,2	2,5	21,3	11,9	
	Zala	71,7	3,4	10,3	14,6	60,3	2,8	24,8	12,1	
	Budapest	77,1	3,2	4,8	14,9	68,9	2,8	15,4	12,9	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
	BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Község	69,4	4,3	10,9	15,3	60,4	3,7	22,7	13,2	Szigifikáns
	Nagyközség	68,6	4,3	10,2	16,9	60,0	3,7	21,8	14,5	
	Város	72,4	3,7	8,7	15,2	62,7	3,2	21,2	12,9	
	MJV	73,7	3,4	6,9	16,1	64,0	2,9	19,5	13,6	
	Budapest	77,1	3,2	4,8	14,9	68,9	2,8	15,4	12,9	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
	BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

NUTS II, statisztikai régió alapján közelítve az adatokhoz azt látjuk, hogy a 15-64 éves népességen belül a foglalkoztatottak aránya Nyugat-, és Közép-Dunántúl, illetve Közép-Magyarország / Budapest régióban felülreprezentált.

A munkanélküliek aránya a Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország és Észak-Alföld régiók területén magasabb nem véletlen módon az országos szintnél. Az ellátásban részesülő inaktívak és az eltartottak aránya ugyancsak Dél-Dunántúl, illetve Észak-Magyarország, Észak-, és Dél-Alföld régiókban magasabb a főátlagnál. Mindkét utóbbi területben a BKÜ értéke is meghaladja az országos szintet.

A 15-74 éves életkori klaszterben újfent a 15-64 éves korcsoportban tapasztalt megoszlások azonosíthatók azzal a különbséggel, hogy az ellátásban részesülő inaktívak aránya Nyugat-, és Közép-Dunántúl régióban is magasabb az országosnál, illetve az eltartottak csoportjában a BKÜ alulreprezentált, Dél-Dunántúl régió statisztikai értéke pedig a főátlag közvetlen közelébe mérséklődik.

NUTS III, vármegye optikában a 15-64 éves foglalkoztatott népesség Fejér, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Pest, Vas, Veszprém, illetve Budapesten felülreprezentált. A legmagasabb Győr-Moson-Sopronban és Budapesten. A munkanélküliek aránya 9 vármegyében, Baranya, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Somogy és Szabolcs-Szatmár-Beregen felülreprezentált, a legmagasabb 5 % feletti Borsod-Abaúj-Zemplénben és Szabolcs-Szatmár-Beregen. Az ellátásban részesülő inaktív népesség aránya 12 vármegyében magasabb, mint az országos érték, és az üdülőkörzetben is, 7 vármegyében alacsonyabb. Alulreprezentált Csongrád-Csanád, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Pest, Vas, Veszprém vármegyékben, illetve a fővárosban is. A legmagasabb, 11-12 % közötti felülreprezentált részesedés Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Tolna vármegyékben detektálható. Az eltartottak aránya 7 vármegye területén szignifikáns mértékben magasabb az országosnál: Bács-Kiskun, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, Hajdú-Bihar, Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg. A legmagasabb, 17 % feletti Csongrád-Csanád, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben. Az üdülőkörzetben csak nagyon kevéssel, egytized százalékkal van főátlag felett.

A vármegyei szintű adatok a 15-74 év közötti populációban is nagyon hasonló alul-, és felülreprezentált mintázatot alkotnak. A foglalkoztatottság esetében egyáltalán nincs eltérés, a munkanélküliség keresztmetszete is csak Békés területén különbözik, amely ebben a korcsoportban most alulreprezentált. A 15-74 évesek klaszterében az ellátásban részesülő inaktívak most Csongrád-Csanád, Vas és Veszprém vármegyékben is felülreprezentáltak, az eltartottak pedig Pest vármegyében kerülnek felülreprezentált optikába, a 15-64 éves klaszterben ez utóbbiak aránya a főátlaggal egyező volt.

Települési jogállás szerint a 15-64 éves munkaképes korú populációban foglalkoztatottak a megyei jogú városokban és a Budapesten felülreprezentáltak, a munkanélküliek a községekben és a nagyközségekben. Az ellátásban részesülő inaktívak a községek és a nagyközségek mellett a városi jogállású településeken is nem véletlen többséget alkotnak, míg az eltartottak a nagyközségekben és a megyei jogú városokban felülreprezentáltak. A 15-74 éves populáció esetében a foglalkoztatott réteg már csak Budapesten felülreprezentált, míg a munkanélküliek továbbra is felülreprezentáltak a községekben és a nagyközségekben.

Az eltartásban részesülő inaktív, illetve az eltartottak rétegeinek felül és alulreprezentáltság rendeződése megegyezik a 15-64 éves populáció esetében tapasztaltakkal.

Abban az esetben, ha a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére szűkítjük a területiségi és település jogállási keresztmetszeteket a vármegyeterületek, illetve az üdülőkörzet területét érintő járások vonatkozásában nem látunk összefüggést. Az üdülőkörzetben lakó 15-64 éves munkaképes korú népesség $\approx 69-74$ %-a mindhárom megyeterület-részen gazdaságilag aktív, dolgozik, a térség Veszprém vármegyei területén magasabb arányban is, mint országosan. A munkanélküliek 3,4-4,2 % közötti, az üdülőkörzet déli, Somogy vármegyei területén a legmagasabb és a Balaton-felvidéken, Veszprém vármegye területén a legalacsonyabb. Az ellátásban részesülő inaktívak aránya $\approx 8-11$ % között szóródik, jellemzően magasabb az országosnál, de Somogyban és a térség Zala vármegyei részén a legtöbb. Az eltartottak aránya 14,8-16,4 % közötti, az üdülőkörzet Zala vármegyei részén a legmagasabb, a Balaton-felvidéken a legkisebb, itt országos átlag alatt alakul.

A 15-74 év közöttiek esetében ugyancsak nincs szignifikáns összefüggés, mivel ez egy idősebb populáció, a foglalkoztatottak aránya sokkal alacsonyabb, és az ellátásban részesülő inaktívaké magasabb. A foglalkoztatott réteg így is abszolút többségben van, $\approx 58-63$ % közötti, a munkanélküli réteg is kisebb, mert akiket érinthetne – hiszen a nyugdíj előtt állók munkanélkülisége az elmúlt évtizedben lényegesen emelkedett – azok életkoruk miatt nyugellátásba vonulhattak, a munkanélküliség aránya ebben az életkori populációban $\approx 2,4-3,4$ % között alakul. Az ellátásban részesülő inaktív réteg $\approx 24,7-25,8$ %, legalább minden negyedik embert érint a térségben, az eltartottak aránya $\approx 12-13$ %, legalább minden nyolcadik, de legfeljebb minden hetedik ember.

A járásvetület értelmezhetőségét a településszámok is befolyásolják, Siófok és Balatonfüred kivételével minden járás csak részlegesen tagja az üdülőkörzetnek. A legkisebb mértékben az Ajkai járás érintett a BKÜ-ben, ahonnan csak egy település tartozik az üdülőkörzethez, de Nagykanizsa járásból is csak minden ötödik, Tab járásból pedig alig több mint minden harmadik település része a Balaton térségének. Két járás, Marcali és Veszprém a települések közel fele-fele tagja, illetve nem tagja az üdülőkörzetnek,²⁰ csak Fonyód, Balatonalmádi, Tapolca és Keszthely járások településeinek nagy többsége részese a Balaton térségének is.

A 15-64 évesek esetében a foglalkoztatottak aránya 63,1-75,5 % között változik, a Veszprémi járásban a legmagasabb, a Nagykanizsaiban a legalacsonyabb. A munkanélküliek aránya az előbbieket fordította, leszámítva az Ajkai járás egyetlen települését²¹ a Nagykanizsai járásban a legmagasabb, 4,8 %, és a Veszprémi járásban a legkisebb, 2,2 %. Az eltartásban részesülő inaktív népesség aránya Balatonalmádi járásban a legkisebb 6,9 %, a Nagykanizsaiban a legnagyobb 15 %, majdnem a duplája az országos értéknek, de ezzel sem szignifikáns.

²⁰ Marcali járás 39 településéből 18 részese, 19 nem részese a térségnek, míg a Veszprémi járás 19 településéből 10 település nem részese, 9 részese a BKÜ-nek.

²¹ Öcs településen 7,2 % volt a 2022 évi népszámlás esetében a 15-64 éves populáción belül a munkanélküliség.

Az eltartottak aránya 13,6 % és 17,1 % között alakul, a legalacsonyabb érték ezúttal Tab járás településein látszik, a legmagasabb ugyancsak az üdülőkörzet Nagykanizsai járás területén elhelyezkedő településcsoportot érinti.

A 15-74 éves populáció esetében a foglalkoztatottak aránya továbbra is abszolút többséget mutat, 53,2 % és 66,5 % között alakul. A legalacsonyabb Nagykanizsa, a legmagasabb Veszprém járás területén. A munkanélküliek aránya ebben az életkori klaszterben várhatóan kisebb, mint a 15-64 évesben, most 1,9 % és 3,9 % között szóródik.²² Az ellátásban részesülő inaktívak aránya 19,1 % és 29,1 % között mozog, a legalacsonyabb a Veszprémi járás üdülőkörzeti területén, a legmagasabb a Marcali járás BKÜ településcsoportjában. Az eltartottak aránya, mint a 15-64 évesek között, most is Tab járás településein látható, arányuk a 15-74 éves népességen belül mindössze 11,2 %, az országos szintnél is lényegesen kisebb, a legmagasabb Nagykanizsa járás érintett területén, 14,4 %, több mint egy százalékponttal meghaladja az országos szintet, de statisztikai értelemben a nem véletlennek minősíthető értékelés kizárható.

3. sz. táblázat **Gazdasági aktivitás szerkezet a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő vármegye, járás, települési jogállás és Balaton partviszonylat szerint a 15-64 és a 15-74 éves népesség csoportjában 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		15-64 év				15-74 év				Asym.Sig. értékelés
		Foglalkoztatott	Munkanélküli	Ellátásban részesülő inaktív	Eltartott	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Ellátásban részesülő inaktív	Eltartott	
BKÜ VÁRMEGYE	Somogy	69,7	4,2	10,6	15,5	58,1	3,4	25,8	12,7	Nem szignifikáns
	Veszprém	74,1	2,9	8,2	14,8	62,9	2,4	22,5	12,2	
	Zala	69,2	3,4	10,9	16,4	58,0	2,8	25,8	13,4	
	Teljes BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
BKÜ JÁRÁS	Ajka	66,4	7,2	9,6	16,8	54,1	5,7	26,1	14,0	Nem szignifikáns
	Balatonalmádi	74,9	3,2	6,9	14,9	64,0	2,7	21,0	12,3	
	Balatonfüred	75,2	2,6	7,2	15,0	63,6	2,1	22,2	12,1	
	Fonyód	69,1	4,3	10,8	15,8	57,5	3,4	26,3	12,8	
	Keszthely	70,4	3,2	10,1	16,3	58,8	2,6	25,3	13,3	
	Marcali	66,4	4,5	14,2	15,0	55,0	3,6	29,1	12,3	
	Nagykanizsa	63,1	4,8	15,0	17,1	53,2	3,9	28,5	14,4	
	Siófok	71,2	4,0	8,9	15,8	59,7	3,3	24,0	12,9	
	Tab	72,4	3,5	10,4	13,6	60,0	2,9	25,8	11,2	
	Tapolca	72,4	2,9	10,0	14,7	60,9	2,4	24,5	12,2	
	Veszprém	75,5	2,2	7,7	14,4	66,5	1,9	19,1	12,4	
	Teljes BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
BKÜ TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Község	69,6	3,8	11,0	15,5	59,0	3,1	24,9	13,0	Szignifikáns
	Nagyközség	66,5	3,9	11,3	18,2	55,4	3,1	26,7	14,8	
	Város	72,8	3,3	8,7	15,2	60,7	2,7	24,4	12,2	
	Teljes BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	
BALATON PART VISZONYLAT	BKÜ parti és partközeli település	72,3	3,3	8,5	15,8	60,3	2,7	24,3	12,7	Szignifikáns
	BKÜ háttértelepülés	69,5	3,8	11,6	15,1	58,9	3,2	25,2	12,7	
	Teljes BKÜ	71,1	3,6	9,9	15,5	59,7	2,9	24,7	12,7	
	MAGYARORSZÁG	72,6	3,7	8,3	15,4	63,4	3,2	20,2	13,2	

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

²² A munkanélküliségi ráta értéke Ajka járás Öcs községében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján most 5,7 %.

Üdülőkörzeti területi vetületek szerint a Balaton partviszonylat és a települési jogállás megoszlásai igazolnak nem véletlen összefüggéseket, ezek keresztmetszeteiben települési szintig követjük a jelenségeket.

Települési jogállás szerint az üdülőkörzet területén a 15-64 év közötti foglalkoztatottak aránya a városokban felülreprezentált. A felülreprezentáltság ténye BKÜ és országos viszonyítás alapján is megállapítható. Az üdülőkörzet 18 városa közül az üdülőkörzeti szinthez képest csak Lengyeltóti, Marcali és Zalakaros munkaképes korú népessége esetében alulreprezentált a foglalkoztatottak aránya, míg az országos vetülethez képest még Balatonföldvár, Balatonlelle, Fonyód, Zamárdi, Hévíz és Keszthely foglalkoztatottsági aránya alacsonyabb, de üdülőkörzeti átlaghoz képest már magasabb. A foglalkoztatottak aránya metszetében kilenc üdülőkörzeti város: Balatonboglár, Siófok, Tab, Badacsonytomaj, Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Balatonkenese és Tapolca van országos és BKÜ vetületek szerint is a legkedvezőbb helyzetben. A foglalkoztatottak aránya metszetében alulreprezentált városok kivétel nélkül a térség háttérzóna területéhez tartoznak, a felülreprezentált városok jellemzően parti-partközeli, ez alól kivétel Tab és Tapolca, mindkét település térségi szinten kiemelkedő gazdasági és foglalkoztatási centrum, Tab pedig országos értelemben is a jelentős foglalkoztatási kategóriába sorolható.

Az üdülőkörzeti városok 15-64 év közötti lakónépessége körében a legalacsonyabb foglalkoztatottsági rátát a térség Somogy vármegyei területén, a Fonyódi járás háttérzóna területén Lengyeltótiiban detektáltuk (67,3 %), a legmagasabb az északi parton, Veszprém vármegye Balatonalmádi járás területén, a korábbi iparvárosban, Balatonfűzfőn (77,6 %).

A BKÜ községek és nagyközségek 15-64 éves munkaképes korú népességen belüli foglalkoztatottsági rátája országos és üdülőkörzeti átlag alatti, a községek esetében 69,6 %, a nagyközségek esetében 66,5 %.

A 15-64 éves munkaképes korú népesség foglalkoztatottsági rátája a községek metszetében Holládón és Niklán a legalacsonyabb a térségben, nem éri el az 50 %-os szintet; Nikla esetében 44,7 %, Holládón 47,5 %, mindkét község Somogy vármegye Marcali járásában található, üdülőkörzeti háttérzóna település. Van azonban 51 olyan község is a térségben, amelynek foglalkoztatottsága országos és BKÜ átlag feletti. Ezek több mint háromnegyede, 40 község a térség Veszprém vármegyei területén helyezkedik el, csupán 8 somogyi és 3 Zala vármegyei. A magas foglalkoztatottsági rátával rendelkező községek kétharmada Balatonfüred, Tapolca és Veszprém járás része, de további öt másik járás, Balatonalmádi, Fonyód, Keszthely, Siófok és Tab járás települései is reprezentálódnak. A magas foglalkoztatottsággal rendelkező községek számbeli többsége háttérzóna település, csak 13 parti-partközeli, viszont a háttérzóna községek számához viszonyítva a magas foglalkoztatottsággal rendelkező községek aránya csak ≈ 31 %, míg a parti-partközeli községeken belül ugyanez az arány ≈ 37 %.

Az üdülőkörzet mind az öt nagyközségének 15-64 év közötti foglalkoztatottsági rátája alacsonyabb, mint az országos érték, és csak Gyenesdiás rátája (71,2 %) magasabb minimális mértékben a BKÜ átlagnál.

A legalacsonyabb Zalakomáron (54 %), amit Révfülöp (68,7 %), Vonyarcvashegy (69,1 %), majd Balatonszárszó követ (70,7 %). Az öt nagyközségből csak Zalakomár háttérzóna, a másik négy település közvetlen Balaton parti.

A 15-64 éves népességen belüli munkanélküliség aránya az üdülőkörzet községeiben (3,8 %) és nagyközségeiben (3,9 %) felülreprezentált, a városokban alacsonyabb a BKÜ és az országos átlagnál is.

Az üdülőkörzet 18 városa közül Balatonföldvár, Balatonlelle, Lengyeltóti, Siófok és Balatonkenese munkanélküliségi rátaértéke magasabb az országos és a BKÜ szintnél, Balatonbogláron és Zalakaroson az országos szinttel egyező (3,7 %), de az üdülőkörzeti szintnél még magasabb. Összesen 11 üdülőkörzeti város esetében alacsonyabb a munkanélküliségi ráta, mint a térségi és az országos átlag: Fonyód, Marcali, Tab, Zamárdi, Badacsonytomaj, Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Tapolca, Hévíz és Keszthely. A legalacsonyabb munkanélküliségi érték Hévízen (2,2 %), a legmagasabb Balatonkenesén (4,4 %) igazolható.

Azok a községek, ahol BKÜ és üdülőkörzeti átlag feletti a munkanélküliség, abszolút többségében somogyiak, egy-egy ötödrészük Veszprém és Zala vármegyei. A községek több mint négyötöde háttérzóna település, amelyek abszolút többsége Fonyód, Marcali és Siófok járásba sorolható. Azok a községi jogállású üdülőkörzeti települések, ahol BKÜ átlag alatti a munkanélküliség a 15-64 éves populációban jellemzően (≈60 %) a térség Veszprém vármegyei területén helyezkednek el, közel ötödrészük somogyi, legalább minden hatodik a térség Zala vármegyei részén található. A települések kétharmada a Balaton háttértelepülés zónájának része, 22 település parti-partközeli. Nagyon alacsony, 1-2 % közötti munkanélküliség 10 községben mutatkozik: Aszófő, Balatonakali, Hidegkút, Káptalantóti, Lovas, Mencshely, Pécsely, Taliándörögd, Tótvázsony és Veszprémfajsz. A jelen átlagos helyzethez képest magas, 10 % feletti munkanélküliség hat községre jellemző: Hács, Nikla, Nyim, Somogysámson, Teleki és Vindornyalak. A hat településből öt somogyi, csak Vindornyalak Zala vármegyei, és valamennyi a térség háttérzóna területén helyezkedik el. A legalacsonyabb községi munkanélküliség Veszprém vármegye Balatonfüredi járás területén a közvetlen Balaton parti Balatonakaliban (1,1 %), a legmagasabb Somogy vármegye, Marcali járásában Somogysámson (14,9 %) háttértelepülés esetében látható. Mindkét esetben abszolút szélsőségekről van szó, Balatonakaliban a legalacsonyabb, Somogysámson településen a legmagasabb a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a munkanélküliség a 15-64 év közöttiek életkori klaszterében, a 2022 évi népszámlálás eszmei időpontjában.

Az öt nagyközség közül kettő, Gyenesdiás és Vonyarcvashegy munkanélküliségi rátaértéke BKÜ és országos átlag alatti, a másik három településen magasabb, Révfülöp esetében 3,8 %, Balatonszárszón 4 %, Zalakomár településen 6,1 %.

A 15-64 év közötti ellátásban részesülő inaktív népesség aránya az országos adatokhoz képest (8,3 %) mind a BKÜ egészében (9,9 %), mind az üdülőkörzetet alkotó településtípusok függvényében országos átlag feletti.

Üdülőkörzeti átlag felett a községek (11,0 %) és a nagyközségek (11,3 %) állnak, míg a városokban BKÜ szinthez képest alulreprezentált érték (8,7 %) jelenik meg.

A városok esetében 6,7 % és 12,3 % között szóródnak az adatok, a legalacsonyabb Balatonfüreden és Balatonfűzfőn, a legmagasabb Zalakaroson.

Zalakaros mellett BKÜ átlag, vagy 10 % felett alakul az eltartott inaktív népesség aránya Lengyeltóti, Marcali és Hévíz városokban is. Az országos értéknél továbbra is magasabb, de a BKÜ szintnél alacsonyabb a 15-64 év közötti eltartott inaktív népesség aránya Balatonföldvár, Balatonlelle, Fonyód, Tab, Badacsonytomaj, Tapolca és Keszthely városokban. Országos és lényegesen BKÜ átlag alatti az eltartott inaktív népesség a már említett Balatonfüred és Balatonfűzfő mellett Balatonbogláron, Siófokon, Zámárdiban, Balatonalmádi és Balatonkenese városokban.

A Balaton térségi községek eltartott inaktív népesség rátája 3,9 % - 26,6 % között változik, a legalacsonyabb Veszprém vármegye Veszprémi járásában, Veszprémfajszon, a legmagasabb Somogy vármegye Marcali járás területén, Hollád községben. Üdülőkörzeti főátlag alatt 68 község található, ezek ≈ 70 %-a Balaton-felvidéki, Veszprém vármegye része, többségében háttérzóna település, Tapolca és Balatonfüred járás része. Üdülőkörzeti főátlag felett 87 község helyezkedik el, legalább minden második Somogy, minden negyedik Zala, és legalább minden hetedik Veszprém vármegyei. A községek zöme ebben az esetben is háttértelepülés, csak 13 községi jogállású település a klaszter része. A települések kétharmada Marcali, Keszthely, Fonyód és Siófok járás része.

A nagyközségek esetében nincs üdülőkörzeti, se országos szint alatti érték, ehhez legközelebb Gyenesdiás áll, ahol 8,8 % az eltartott inaktív aránya a 15-64 évesek csoportjában. Gyenesdiást Vonyarcvashegy követi 10,0 %-os aránnyal, majd Révfülöp 10,3 % és Balatonszárszó 10,8 % következik. A legmagasabb, 16,8 %-os részesedési értéket Zalakomár esetében tapasztaltuk.

Az eltartott népesség aránya a vizsgált korszerkezetben az üdülőkörzeti városok kivételével (15,2 %) felülreprezentált az országoshoz képest (15,4 %) mind üdülőkörzeti szinten (15,5 %), mind a községekben (15,5 %) mind a nagyközségekben (18,2 %).

A városok esetében Balatonfűzfő és Tabon a legalacsonyabb (12,5 %), Lengyeltóti és Zámárdiban a legmagasabb (17,3 %). Üdülőkörzeti szint alatt az említettek mellett Balatonföldvár, Marcali, Badacsonytomaj, Balatonfüred, Balatonkenese, Tapolca, Hévíz és Zalakaros található, BKÜ szint felett a már kiemelt két települést leszámítva Balatonboglár, Balatonlelle, Fonyód, Siófok, Balatonalmádi és Keszthely pozícionálható.

Az üdülőkörzeti főátlagnál 82 község aránya alacsonyabb, ezek közül a legkisebb, 10 % alatti két Somogy vármegyei településen, a Fonyód járásban található Visz (9,3 %), és a Tab járásbeli Zala (8,3 %), illetve a Veszprém vármegyei Küngös községben (9,7 %) Balatonalmádi járás területén, és Zala vármegye Nagykanizsa járásában Zalasabaron (8,9 %).

A jelen községi klaszter fele ezúttal Veszprém vármegyei, harmada somogyi, hatoda Zala vármegyei. Járásvetületben Tapolca, Balatonfüred, Siófok és Fonyód érintett, illetve minden négyből három az üdülőkörzet háttérzóna terület részére helyezhető. Parti-partközeli településből ebben a csoportban most 18 darab van, ami a parti-partközeli községek közel fele ($\approx 51\%$). Összesen 75 olyan község van a térségben, ahol az eltartottak aránya nagyobb, vagy egyenlő az üdülőkörzeti értékhez képest ($15,5\%$). Ezek kétötöde ($\approx 43\%$) Somogy vármegyei, közel harmada Veszprém, negyedrésze Zala vármegyei. A települések háromnegyede Keszthely, Balatonfüred, Marcali, Siófok és Tapolca járásokban található, minden négyből három háttérzóna község, 17 parti-partközeli.

Az eltartott népesség aránya a 15-64 éveseken belül csak Balatonszárszón ($14,4\%$) van üdülőkörzeti és országos átlag alatt, a többi településen ezek felett helyezkedik: Révfülöp $17,2\%$, Gyenesdiás $17,1\%$, Vonyarcvashegy $17,9\%$, a legmagasabb Zalakomáron, ahol $23,2\%$, csaknem minden negyedik ember.

Az adatokat a 15-74 éves korcsoport szerkezetében vizsgálva a foglalkoztatott ($59,7\%$) és a munkanélküli ($2,9\%$) népesség aránya BKÜ szinten alulreprezentált az országos arányokhoz képest, ugyancsak alulreprezentált az eltartott ($12,7\%$) népesség, de az előregedési hatásokhoz illeszkedő módon jelentősen felülreprezentált az ellátásban részesülő inaktív ($24,7\%$) népességcsoport.

A 15-74 év közötti foglalkoztatott népesség aránya BKÜ szinten az üdülőkörzet városaiban megtartotta felülreprezentált státuszát ($60,7\%$), az országos szinthez képest azonban jelentősen alulreprezentált.

Továbbra is magasabb a BKÜ átlagnál Siófok, Tab, Badacsonytomaj, Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonfűzfő és Tapolca foglalkoztatottsága, de az országos szinten csak a Balatonfüredi ($63,5\%$) és a Balatonfűzfői ($64,8\%$) érték haladja meg.

A munkanélküli népesség üdülőkörzeti viszonylat alapján a községekben és a nagyközségekben továbbra is felülreprezentált, egyaránt $3,1\%$ körüli, és a 15-64 éves populáció esetében tapasztalt településvetületekben sincs jelentős változás. A városok metszeteiben jellemzően alulreprezentált a munkanélküliség, csak Balatonlelle, Lengyeltóti, Siófok és Balatonkenese esetében mutatkoznak felülreprezentált értékek, amelyek Lengyeltóti és Balatonkenese esetében magasabbak az országosánál.

Az ellátásban részesülő eltartott népesség nem véletlen többsége továbbra is a községekben és a nagyközségekben detektálható, üdülőkörzeti szinthez képest felülreprezentált, ezzel együtt az országos értékhez képest a BKÜ városaiban élő ellátott inaktív tömeg is szignifikánsan mértékben meghaladja az országos átlagot. Mindössze 28 olyan település van a térségben, ahol az ellátásban részesülő inaktív népesség aránya a 15-74 éveseken belül országos átlag alatti, valamennyi község és Balatonfőkajár és Felsőörs kivételével mind háttérzóna település.

A 28 településből 21 db (75 %) az üdülőkörzet Veszprém vármegyei területén található, Tapolca, Veszprém, Balatonfüred és Balatonalmádi járásokban, a többi település szétszórva Keszthely, Fonyód, Siófok és Tab járásokban, Somogy és Zala vármegyékben. Az ellátásban részesülő inaktív népesség aránya a 15-74 éves korcsoportban a Keszthely járásbeli Vindornyalak községben a legkisebb (9,8 %), és további négy településen marad 15 % alatt: Óbudavár (11,6 %), Balatoncsicsó (11,7 %), Vöröstó (13,0 %) és Balatonszőlős (14,8 %).

Az eltartott népesség aránya a nagyközségek területén országos átlag feletti a térségben, BKÜ átlag felett a községekben és a nagyközségekben alakul, a városok értéke kevéssel az üdülőkörzeti szint alatt helyezkedik. A városokat érintő legmagasabb, országos átlagot is elérő, vagy azt meghaladó eltartott népességi ráta Lengyeltóti, Zamárdi, Balatonalmádi és Keszthely városokban mérhető, a legalacsonyabb, 11 % alatti érték Tab, Badacsonytomaj, Balatonfűzfő és Zalakaros városokban mutatható ki. A községek és nagyközségek területe nagyon hasonló a 15-64 év közötti populáció esetében tapasztaltakhoz. Alapvetően az eltartott népesség arányának fogyatkozása a települések népességének elöregedésével párhuzamos, ami a községekben jellemzően jól körvonalazható, míg a nagyközségek mintázata ettől részben eltérő. Gyenesdiás, Vonyarcvashegy és Zalakomár értéke is országos átlag feletti, Révfülöp pedig BKÜ szintet meghaladó, csak Balatonszárszó eltartott népességi rátája alacsony ebben a korcsoportban, alig 11 %.

A másik szignifikáns korcsoportos keresztmetszet a Balaton partviszonylat esetében látható, ahol ugyancsak minden vizsgált dimenzió kategóriafelbontása nem véletlen összefüggések létezésére utal.

A 15-64 éves népességben belül a foglalkoztatottak aránya (72,3 %) a parti-partközeli településeken magasabb az BKÜ átlagnál, de elmarad az országos átlagtól, a BKÜ háttérzóna területrészenek foglalkoztatott népességi rátája 69,5 %, jelentősen alulreprezentált. A munkanélküliség aránya az üdülőkörzet háttérzóna településein BKÜ átlag feletti, a parti-partközeli zónában (3,3 %) viszont az országos átlagnál is kisebb. Az ellátásban részesülő inaktív népesség tömege a háttérzónában messze magasabb az országos és a BKÜ szintnél is, de a parti-partközeli területsáv értéke is magasabb (8,5 %) az országosnál. Az eltartott népesség aránya a BKÜ parti-partközeli területén meghaladja a BKÜ és az országos szintet is, de a háttérzónában mindkét metszetben alulreprezentált.

A foglalkoztatottak aránya a parti-partközeli területsávban tíz településen is meghaladja a 75 %-os szintet, ami magasan országos átlag fölé emeli ezeket a településeket. Ezek közé három város tartozik: Badacsonytomaj, Balatonfüred és Balatonfűzfő, illetve hét község: Alsóörs, Aszófő, Balatonakali, Balatonfőkajár, Balatonudvari, Csopak és Lovas, valamennyi Veszprém vármegyei település, zömében a Balatonfüredi járásban. A legalacsonyabb, BKÜ átlagnál is alacsonyabb foglalkoztatott népesség ráta 21 parti-partközeli településen jelentkezik, ezek községek, vagy nagyközségek, többségük Somogy vármegyében. A háttérzóna települések metszetében itt is kiemelhetjük azokat a településeket, ahol a népesség fele sem tartozik a foglalkoztatottak körébe, ilyen Hollád és Nikla, de két olyan település is van, ahol a foglalkoztatottak aránya a 80 %-ot is eléri, vagy meghaladja: Hidegkút és Szentantalfa.

A munkanélküliek többsége egyértelműen a térség háttérzóna területrésszére súlyozódik, 10 % feletti a munkanélküliek aránya a 15-64 éves népességen belül Hács, Nikla, Nyim, Somogysámsón, Teleki és Vindornyalak településeken, ezek többségében Somogy vármegyei települések. De ellenkező előjelű példákat is látunk, hét olyan településsel is találkozhatunk, ahol a munkanélküli ráta nem éri el a 2 %-ot sem: Hidegkút, Káptalantóti, Mencshely, Pécsely, Taliándörögd, Tótvázsony és Veszprémfajszt; kivétel nélkül mind Veszprém vármegyei.

A parti-partközeli területsávban 2 % alatti munkanélküliség csak Aszófő, Balatonakali és Lovas községekben látható, a jellemző érték 3 % körüli, de négy olyan település is van, ahol a munkanélküli népesség aránya 5 %, vagy annál is magasabb: Balatonberény, Balatonkeresztúr, Szántód és Balatonrendes, ez utóbbi esetében a munkanélküli népesség aránya 9,2 % a 15-64 éveseken belül, a legmagasabb a parti viszonylatban.

Az ellátásban részesülő inaktív népesség aránya az üdülőkörzet háttérzóna területrészen magasabb a BKÜ és az országos átlagnál, a parti, partközeli területsávban alulreprezentált. A 15-64 éves népesség ötödét meghaladó nagyságrend 12 háttérzóna településen jelentkezik Zalakomár nagyközség kivételével valamennyi községi jogállású: Hollád, Nagycsepely, Nikla, Szegerdő, Táská, Lesencefalva, Óbudavár, Salföld, Vállus, Vindornyalak és Zalaszentmárton. BKÜ átlag alatti értékek ugyancsak községi jogállású, többségében Somogy vármegyei településeken mutatkoznak: Bábonymegyer, Gyugy, Pusztaszemes, Szólád, Visz, Zala, Küngös, Monoszló, Pécsely, Pula és Zalasabár. A parti-partközeli területzónában BKÜ átlag feletti település Balatonberény, Balatonfenyves, Balatonmárfürdő, Balatonszepezd, Örvényes, Szigliget és Balatongyörök, a legmagasabb Balatonmárfürdőn (14 %). A parti-partközeli települések nagy többsége BKÜ átlag alatti, ide tartoznak az üdülőkörzet parti városai és a parti községek többsége is. A legalacsonyabb ellátásban részesülő eltartott népesség a 15-64 évesek csoportjában településenként $\approx 6-7$ % körül alakul, ide sorolható Alsóörs, Balatonakali, Balatonfőkajár, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Balatonrendes, Csopak és Felsőörs.

Az eltartott népesség BKÜ és országos összehasonlításban is a parti-partközeli területsávban felülreprezentált, a legmagasabb Balatonőszödön, ahol a 15-64 éves lakónépesség harmadát alkotja ez a réteg, de nagyon magas Balatongyörökön (≈ 20 %), és további 19 parti-partközeli településen legalább minden hatodik ott élő jellemző. Ezek között szerepel Balatonboglár, Fonyód, Zamárdi, Balatonalmádi és Keszthely, illetve Révfülöp, Gyenesdiás és Vonyarcvashegy is. Az eltartott népesség aránya Balatonudvariban és Szigligeten a legalacsonyabb, nem éri el a 12 %-ot sem legfeljebb minden kilencedik helyben előre igazolható. Az alulreprezentált települések ebben a területi szegmensben jellemzően községi jogállásúak, kétharmaduk Veszprém vármegyei.

A 15-74 év közötti népesség metszetében vizsgálva az adatokat fő vonalakban replikálódnak a 15-64 éves korcsoportra vetített eloszlásszerkezetek, ez alól kivétel az eltartott népesség, amely országos összehasonlításban mind a parti-partközeli, mind a háttérzóna metszetében alulreprezentált, BKÜ vonatkozásban pedig egészen minimális, csupán századnyi különbségek igazolhatók a két területi vektor között.

Összességében a 15-74 évesek csoportjában a parti-partközeli területsáv optikája szerint a legmagasabb foglalkoztatottsági ráta Aszófő, Balatonfőkajár, Felsőörs és Örvényes településeken állapítható meg, minden esetben 65 %-nál magasabb, a legalacsonyabb Balatonőszödön, ahol egyedüli településként a parti sávban nem éri el az 50 %-os szintet. Az alulreprezentált háttérzóna metszetben is akadnak kiemelkedő, 70 % feletti foglalkoztatott réteggel rendelkező települések, mint Hidegkút, Szentantalfa és Veszprémfajsz, de tömegében sokkal több az alacsony foglalkoztatottsággal bíró település, például Holládön, Niklán és Vindornyafokon a 40 %-os szintet sem éri el.

A 15-74 év közötti munkanélküli népességcsoport a térség háttérzóna területrészen felülreprezentált, az országos szinttel (3,2 %) egyező, BKÜ metszetben egyértelműen a parti-partközeli területsávban fordul elő ritkábban (2,7 %) ez a jelenség. A települési példák ebben az esetben is sokszínűek, a felülreprezentált háttérzónában Hács, Somogysámson és Vindornyalak esetében 10 %-ot is meghaladó mértékű, de előfordulnak extrém alacsony, 1 % körüli értékek is például Taliándörögdön, Hidegkúton és Káptalantótiban. A parti-partközeli sávban, ahol alulreprezentált a munkanélküliség ebben a korcsoportban, ugyancsak extrém alacsony értékekkel is találkozhatunk, Balatonakaliban például 0,8 %-os volt a népszámlálás eszmei időpontjában a munkanélküliség a 15-74 évesek között, de volt ellenpélda is, Balatonrendes településen a munkanélküliségi rátaérték elérte a 7 %-ot.

A munkaképes korú, de gazdaságilag inaktív, ellátásban részesülő népesség metszetében a BKÜ háttérzóna területrésze felülreprezentált, 40 %-hoz közelítő értékeket látunk ebben a csoportban Balatonmagyaród és Vindornyafok községekben, de további 55 háttértelepülés esetében mutatható ki BKÜ átlag feletti érték. A 15-74 évesek kilenced részére, maximum egytizedre tehető ellátásban részesülő inaktív tömeg létezése csak Balatoncsicsó és Óbudavár településeken igazolható.

Az eltartottak aránya a 15-74 éveseken belül $\approx 12,7$ % mindkét területi szegmensben belül a BKÜ-ben, az országoshoz képest alulreprezentált BKÜ területi szinten is. A legalacsonyabb, 10 % alatti nagyságrend 16 üdülőkörzeti településen látható, ezek Balatonudvari és Szigliget kivételével háttérzóna települések, kivétel nélkül községek. Az említetteken kívül ide sorolható Bábonymegyer, Balatonújlak, Gyugy, Pusztaszemes, Szőlád, Visz, Zala, Küngös, Monoszló, Pécsely, Pula, Balatonmagyaród, Zalaszentmárton és Zalavár. A legmagasabb, 20 %, vagy annál magasabb eltartott népességi rátával bíró települések a 15-74 év közötti korcsoportban ugyancsak jellemzően háttérzóna települések, a parti-partközeli Balatonőszöd mellett ide sorolható Nagycsepely, Nikla, Lesencefalu, Óbudavár, Salföld, Vindornyafok, Vindornyalak, Zalakomár nagyközség és Zalaszentmárton.

3. Munkanélküliségi demográfia

A munkanélküliség jelenkori értelmezési kontextusba illesztve az ipari társadalmak kialakulásával egyidős, kezdetei 19. század eleji luddizmusra vezethetők vissza,²³ majd az iparosodás fokozatos növekedésével párhuzamosan szélesedett annak potenciális társadalmi bázisa a teljes munkavállalói érára. Életszerűen 100 %-os munkanélküliség nem lehetséges, ahogyan 100 %-os foglalkoztatottság sem, így az adott társadalom, adott gazdasági, pénzügyi, életmód és életvitelszerű feltételrendszereinek komplexitása alakította és alakítja az egymáshoz viszonyított értékeket.

Általánosan közgazdasági, makro,- mezo,- és mikro konjunktúraciklusok szabálytalan ingadozásainak dimenzióiban a munkanélküliség és a foglalkoztatottság érzékenyen reagál, expanzív időszakban prosperál a gazdaság, növekszik a termelés, kedvezőbb a banki és biztosítási környezet, több a beruházás, nagyobb a pénzforgalom, magasabb a fogyasztás, amelyek a foglalkoztatottság bővüléséhez és a munkanélküliség csökkenéséhez vezetnek. A konjunktúraciklus felívelő szakaszát záró inflexiós ponton áthaladva a korábbi élénkülés lassulni kezd, majd visszaesésbe vált, a befektetői bizalom csökken, zsugorodik a gazdaság, csökken a fogyasztás és a foglalkoztatottság, ezzel növekszik a munkanélküliség. A ciklus válságidőszakát záró gazdasági mélypontot követően a fellendülés újraindulása várható.²⁴ A gazdasági körülmények változásai elkerülhetetlenek, ezzel együtt a különböző ciklusok hosszát nemcsak természetes, kalkulálható és várható, de haváriaszerű események is alakíthatják, mint lokális, vagy akár világméretű járványok, háborúk, gazdasági-pénzügyi válságok. Akárcsak az elmúlt bő egy évszázadra vetítve valamennyiből találunk világszerte számos példát.²⁵

A nagy gazdasági ciklusok metszeteiben jelenleg dekonjunktúra ciklusidőszakban vagyunk,²⁶ amit gazdasági visszaesés, termelékenységi problémák, infláció, energia-áremelkedés, a fogyasztás megtorpanása, befektetői bizalom-ingadozás jellemez, ami világszerte számos országban többek között a munkanélküliség növekedését és a foglalkoztatottság csökkenését eredményezte.²⁷

²³ Bővebben: Mi volt az angol ludditák igazi célja a géprombolással?

<https://mult-kor.hu/mi-volt-az-angol-ludditak-igazi-celja-a-geprombolassal-20190115>

²⁴ Bővebben: Gazdasági ciklusok.

<https://www.econom.hu/gazdasagi-ciklusok/>

A szakirodalom kiemeli a Kitchin-ciklust, ami rövid, 1-3 éves (10-40 hónapos) ún. készletgazdálkodási ciklus. A klasszikus konjunktúraciklus jellemzően 8-10 éves időtartam alatt fut végig az adott gazdaságon, a Kuznets-ciklus 18-20 évnyi idő alatt többek között már demográfiai, építési trendekhez kapcsolódik, a Kondratyev-ciklus pedig hosszú, 40-60 év alatt végbemenő gazdasági változások mentén halad, amelyet már technológiai innovációk jellemeznek, indítanak vagy éppen zárnak le.

²⁵ Csak az elmúlt évszázados perspektívában említhetjük a 2020-as években zajlott (zajló) koronavírus-járványt és az orosz-ukrán háborút. A 2000-es évtized végén az amerikai jelzáloghitel-válságból generálódott általános pénzügyi válságot, az 1990-es évek pénzügyi válságidőszak Ázsiában és Európában, ezt megelőzően a hidegháborús viszonyokat, olajtermelési válságot, a világháborúkat, az 1920-as évek végén kirobban gazdasági válságot, illetve az 1918-1922 közötti világméretű influenza-járványt.

²⁶ Bővebben: Kopint-TÁRKI Konjunktúra-kutatóintézet: Konjunktúrajelentés. A világgazdaság és a magyar gazdaság helyzete és kilátásai 2023 őszén

https://kopint-tarki.hu/wp-content/uploads/2023/10/Konjunkturajelentes_2023_3.pdf

²⁷ Bővebben: Milyen gazdasági ciklusban vagyunk jelenleg?

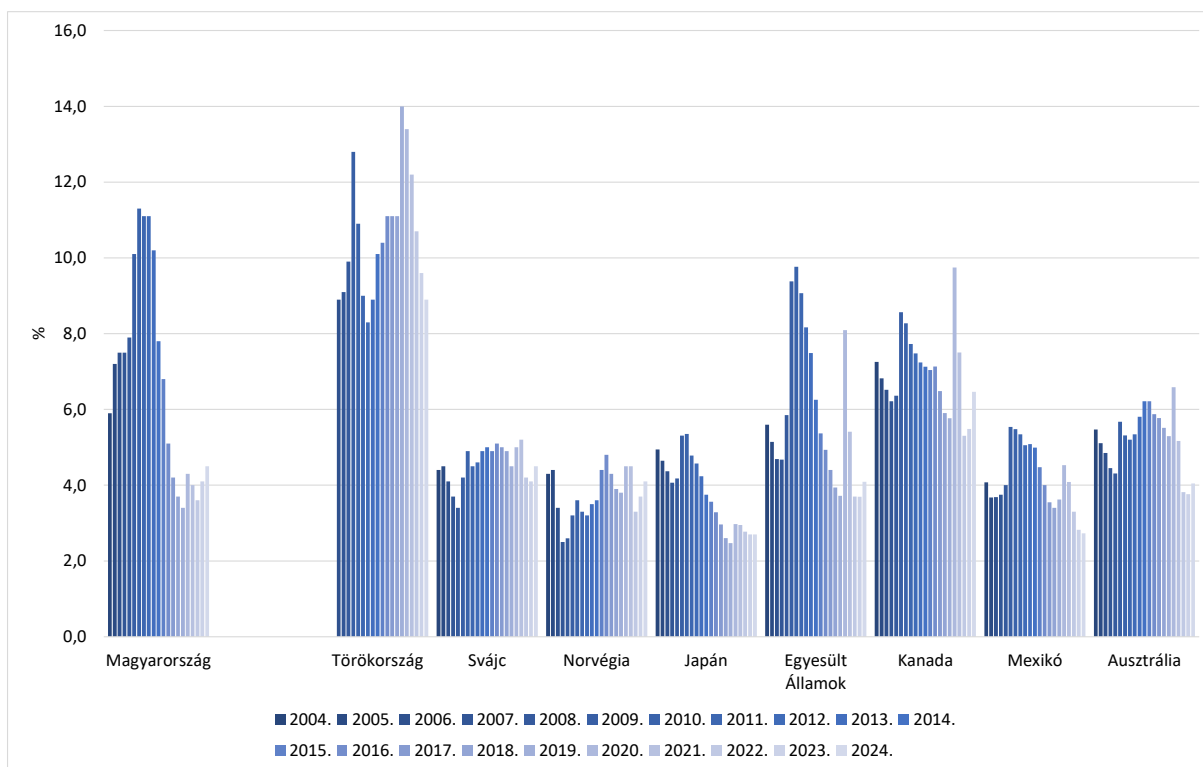
https://ideo-logic.blog.hu/2022/09/11/milyen_gazdasagi_ciklusban_vagyunk_jelenleg

Jelen tanulmányban nem kívánunk a munkanélküliség okági komplexitására, strukturális eredőire teljes körű válaszokat keresni, csupán rá kívánjuk irányítani a figyelmet a munkanélküliség olyan jellemzőire, amelyek induktív módon befolyásolhatják a foglalkoztatáspolitikát, ezzel a munkanélküliség jelenségeinek az optimálisához közelebbi kezelhetőségét.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO)²⁸ definíciója szerint munkanélkülinek számít az a 15-74 év közötti, kiemelten 15-64 év között személy, aki a munkanélküliség tényének megállapításához szükséges minimum szerint a bejelentés hetében nem dolgozott, munkaviszonya megszűntét követően egy hónapos periódus ideje alatt aktívan keresett munkát, és két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást. A definíció ebbe a csoportba sorolja azokat is, akik már találtak munkát, de 90 napon belül kezdik meg a munkatevékenységüket.

Mivel több évtizedes időtartam szerint az ILO definícióját követi a KSH is Magyarországon, ez a standard definíció lehetővé teszi a munkanélküliség alapjellemezőinek nemzetközi összehasonlítását.²⁹

4. sz. ábra A 15-64 éves népesség munkanélküliségi adatai Magyarország és néhány világviszonylatban kiemelt Európai Unió kívüli ország összehasonlításában 2004 és 2024 között

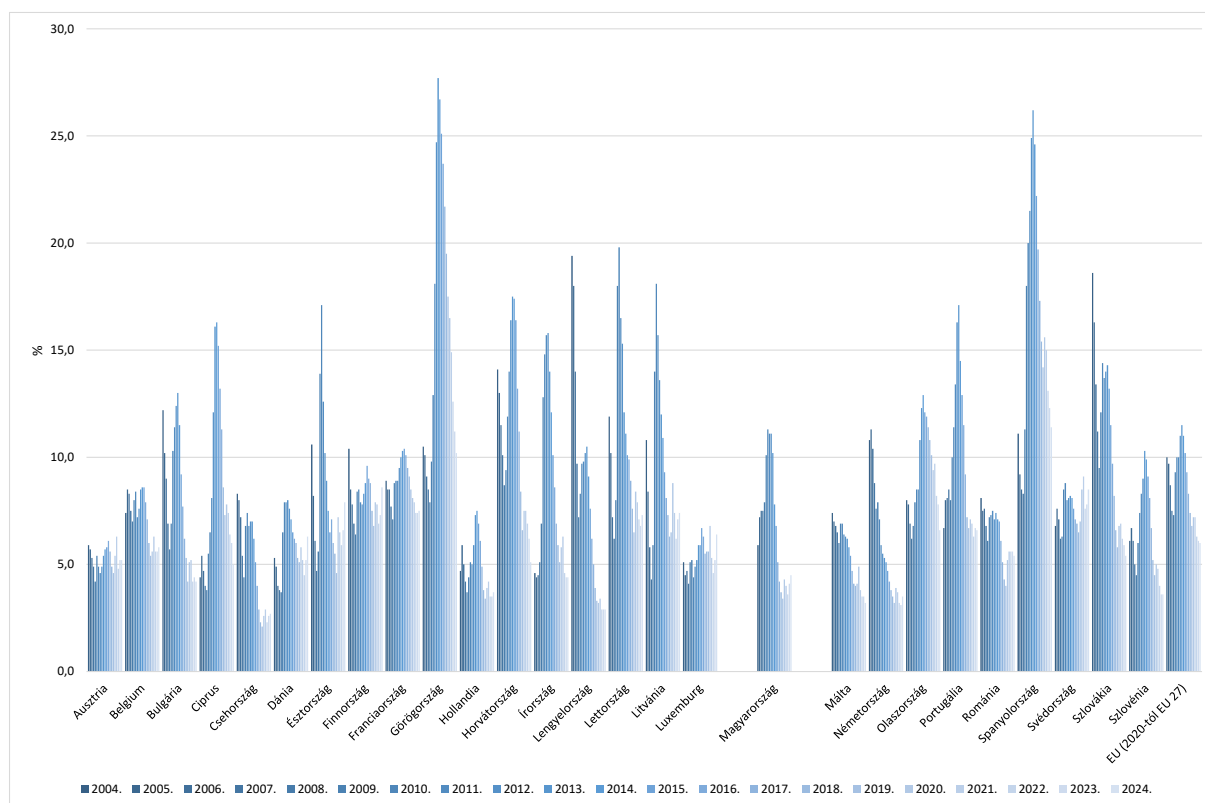
Forrás: Eurostat (Luxembourg); ILOSTAT (ILO, Genf) adatok alapján BIFÜ Nkft TK

²⁸ Bővebben: International Labour Organization. <https://www.ilo.org>

²⁹ Bővebben: KSH fogalomtár. <https://www.ksh.hu/docs/hun/agrar/html/fogalomtar.html>

Magyarország 15-64 éves aktív korú népességre számolt, relatív munkanélküliségi mutatói 2004 és 2024 között jelentősen javultak, mára mintegy évtizedes időtávban világviszonylatban is kedvezők. Magyarország uniós csatlakozását követő években tapasztalható munkanélküliségi ráta romlásfázis a 2010-es évek első felében lezárult, majd a 2010-ben hivatalba lépett kormányzat új foglalkoztatás és munkaerő-politikájának gazdaságra gyakorolt tartós hatásai miatt javulni kezdett. A munkanélküliség 15-64 év közötti relatív összehasonlító mutatója a 2020-as években Magyarországon 4 % körüli értéken stabilizálódott, átlagban sokkal kedvezőbbek, mint Törökországé, és kedvezőbb, mint Svájc, Kanada, az Amerikai Egyesült Államok, vagy Ausztrália hasonló mutatói, jelenleg nagyjából Norvégiával van azonos szinten. A jelen adatsorozat tükrében, átlagban csak Japán és Mexikó van kedvezőbb helyzetben, mint Magyarország.³⁰

5. sz. ábra A 15-64 éves népesség munkanélküliségi adatai Magyarországon és az Európai Unió országai 2004 és 2024 között

Forrás: Eurostat (Luxembourg); ILOSTAT (ILO, Genf) adatok alapján BIFÜ Nkft TK

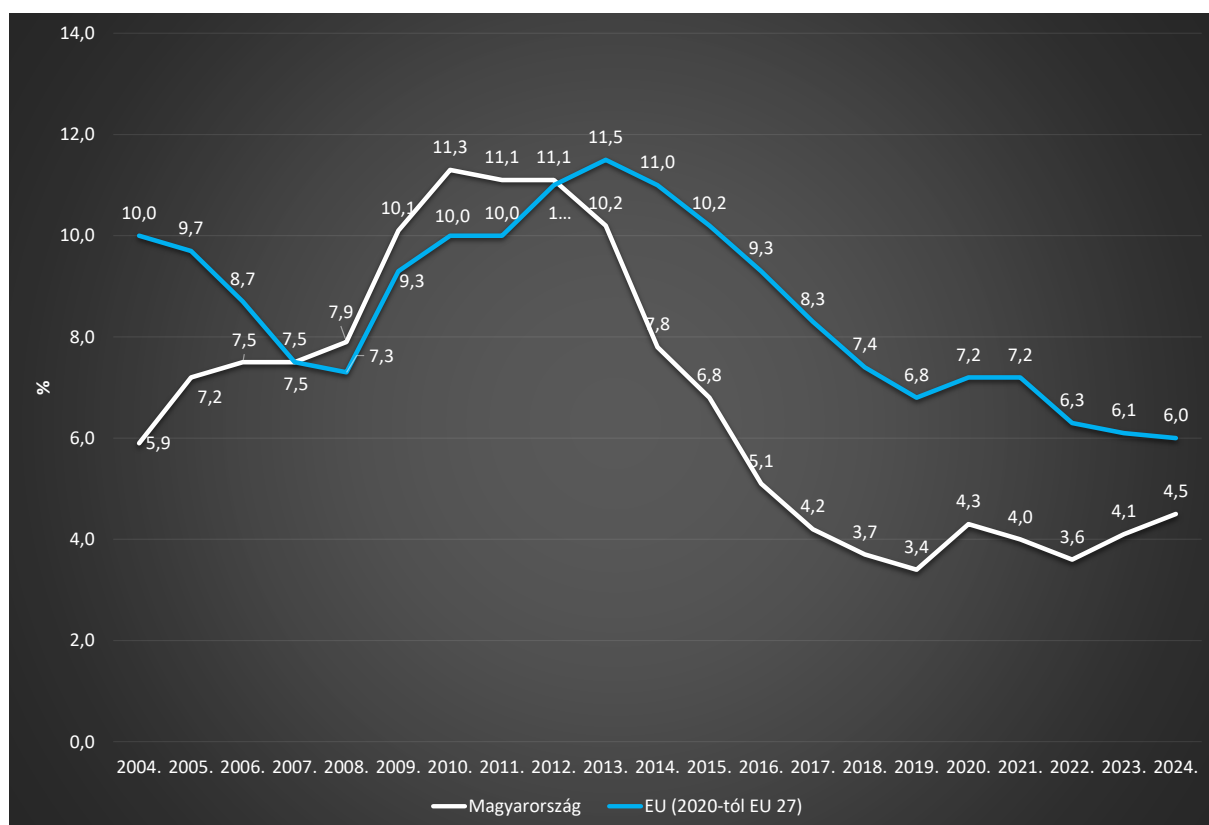
Az Európai Unió országainak adatait nézve Magyarország relatív munkanélküliségi helyzete kifejezetten kedvező, a kezdeti negatív trendeket követően látványosan javult, a 2020-as években az egyik legalacsonyabb az unióban. Az unión belül a legmagasabb munkanélküliség tartós időtáv szerint Görögországban és Spanyolországban detektálható, a magyar mutató ezekhez képest mindig lényegesen kedvezőbb volt.

³⁰ Ugyan a jelen adatok között nem szerepel, de más országokban is előfordul, hogy a relatív munkanélküliségi ráta átlagban alacsonyabb a 2020-as években, mint Magyarországon, ilyen például Szingapúr, Oroszország, vagy Szaúd-Arábia. Bővebben: <https://tradingeconomics.com/country-list/unemployment-rate>

A 2020-as éveket tekintve a magyarországi relatív munkanélküliségi rátánál Csehország, Málta, Hollandia, Lengyelország és Németország van kedvezőbb helyzetben, a magyar mutató átlagban Szlovénia rátaértékéhez közelít.

Európai Unió összehasonlításban Magyarország relatív munkanélküliségi rátaértéke a csatlakozást követő első években alacsonyabb volt az uniós átlagnál, ezzel párhuzamban az uniós értéket csökkenés, a magyarországi rátát növekedés jellemezte.

6. sz. ábra **A 15-64 éves népesség munkanélküliségi adatai Magyarországon és az Európai Unióban 2004 és 2024 között**

Forrás: Eurostat (Luxembourg); ILOSTAT (ILO, Genf) adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az átfordulás 2008-ban következett be, amikor az Egyesült Államokból induló jelzáloghitel-válság dekonjunktúra hatásai Magyarországot is elérték. A munkanélküliség mind az unióban, mind Magyarországon növekedni kezdett, de a magyarországi romlás volumene magasabb maradt az uniós értéknél. A 2010-es évek elején bekövetkezett honi munkaerő-piaci fordulat a korábbihoz képest ellenkező pályára állította a folyamatokat, a magyar értékek kezdtek javulni és az uniós átlag metszeteiben következett be romlás. 2013 évtől 2024 évig minden évben kedvezőbb a magyarországi relatív munkanélküliségi ráta, mint az Európai Unióban. A jelenségek folyamatirányait tekintve mind az uniós, mind a magyar ráta 2013-tól kezdve 2020-ig csökkent. A csökkenő trendfolyamatot a koronavírus-járvány megszakította, amit követően az uniós értékek enyhe javulása, illetve a magyarországi ráta enyhe romlása követett, mindezzel együtt a magyar, 15-64 éves népességre számolt relatív munkanélküliségi ráta továbbra is sokkal kedvezőbb, mint az uniós átlag.

Magyarországon a jelenkori értelemben vett munkanélküliség a 19 század utolsó évtizedeiben, az iparosodás növekedésével, egyben a munkaügyi statisztika létrejöttével párhuzamosan jelent meg, és a munkaügyi statisztika fejlődésével egyre körülírtabb jelenségről volt szó, teljes körű érvényességről azonban nem beszélhetünk. A teljes körűség és megbízhatóság irányába tett erőfeszítéseket a munkaügyi statisztika nemzetköziesedése hozta el, amely a második világháborút követően fokozatosan nyert teret a statisztikában.³¹

A második világháborút követően alapvetően politikai és ideológiai megfontolások szerint Magyarországon, ahogy a szocialista országok tömbjében általánosan, totális foglalkoztatottságra törekedtek, a munkaerőt központi tervezéssel osztották el, ami a munkaerő-piac rugalmatlanságához, termelési kapacitások heterogenitásához, versenyképesség csökkenéshez, munkaerő-strukturális képzettségi problémákhoz, illetve rejtett, úgynevezett *kapun belüli* munkanélküliséghez vezetett. Az első nyilvános munkanélküliségi adatok 1987-ben jelentek meg, ekkor még csak országosan néhány ezer főre tehető tömeg metszeteiben.³² A kormányzat 1989. január 1-jével vezette be a munkanélküli-segély rendszerét, s ezzel a munkanélküliség fogalma 1945 után először jelent meg a magyar jogalkotás gyakorlatában.

A munkanélküliség problematikája Magyarország rendszerváltást követő drasztikus gazdasági szerkezetváltásához kapcsolódik, az állami gazdaság rapid leépítése, az állami vállalatok privatizációja, a piacgazdaságra való átállás drámai mértékben megemelte a munkanélküliek számát. A korábbi exportpiacok, Kína, Kuba, Vietnám elvesztése, az állami vállalatok bezárása és leépítése, valamint a gazdasági struktúra átalakulása 1990 és 1992 között közel egymillió munkahely megszűnéséhez vezetett.

A regisztrált munkanélküliek száma 1993 februárjában érte el a csúcspontot, több mint hétszázezer fővel, ami az akkori gazdaságilag aktív népesség arányában 13,6%-os relatív munkanélküliségi rátának felelt meg.³³

A KSH StatAdat rendszerében 1995-től gyűjthető le éves szinten a nyilvántartott álláskereső, jelen fogalomhasználatban a regisztrált munkanélküliek száma, illetve többek között ezek nemek szerinti megoszlása is.³⁴ Az adatokból azt látjuk, hogy 1995-ben, a Bokros-csomag bevezetésének évében a munkanélküliek száma megközelítette a félmilliót, és a kilencvenes évek végéig négyszázezer fő felett maradt, az ezredforduló évéig azonban tovább csökkent, mintegy 343 ezer főre. Vagyis 1993-tól 2001-ig mintegy 360 ezer fővel csökkent a munkanélküliek száma ami nagyon jelentős csökkenési volumennek felel meg, de egy drasztikusan magas kiindulási bázisponttól.

³¹ Bővebben: A magyar munkaügyi statisztika története. Lakatos Judit. Statisztikai Szemle, 96. évfolyam 4. szám 403–427. oldal Forrás: https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2018/2018_04/2018_04_403.pdf

³² 1987 és 1989 között országosan összesen 6 619 esetet regisztráltak. Tények könyve 1991. A munkanélküliségről. Bővebben: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1991-A791/magyar-gazdasag-C3EF/a-munkanelkulisegrol-C5E6/>

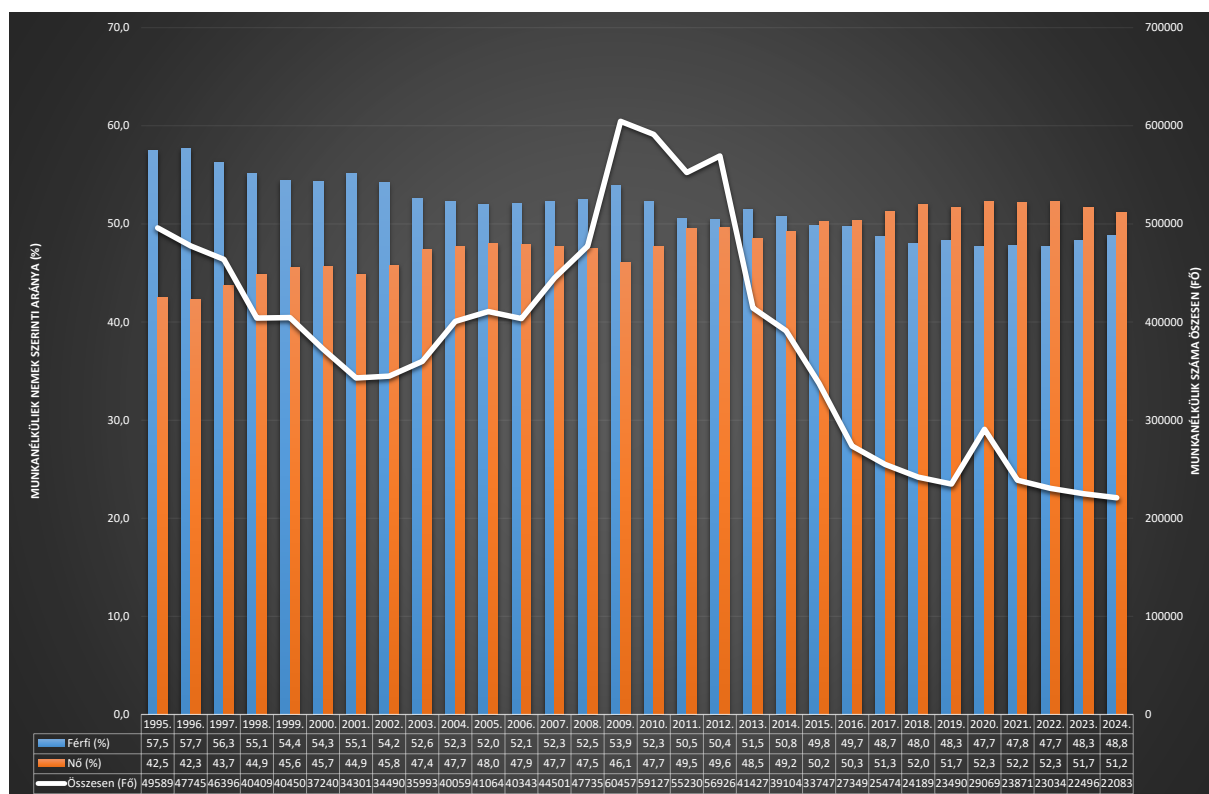
³³ Bővebben: Nagy Gyula, TÁRKI. Munkanélküliség a kilencvenes években. <https://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a844.pdf>

A munkanélküliség történeti áttekintése. https://www.hrportal.hu/hr/munkanelkuliseg_torteneti_attekintese-20210826.html

³⁴ Forrás: <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

A munkanélküliség csökkenése a bel-, és külföldi befektetési opció javulása, a képzés és munkaerő-piaci szerkezetátalakítás, a világpiaci reintegrációs törekvésekkel társult, amelyek együtt a foglalkoztatottság emelkedését is eredményezték.

7. sz. ábra Regisztrált munkanélküliek száma és nemek szerinti megoszlása 1995 és 2024 között Magyarországon

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

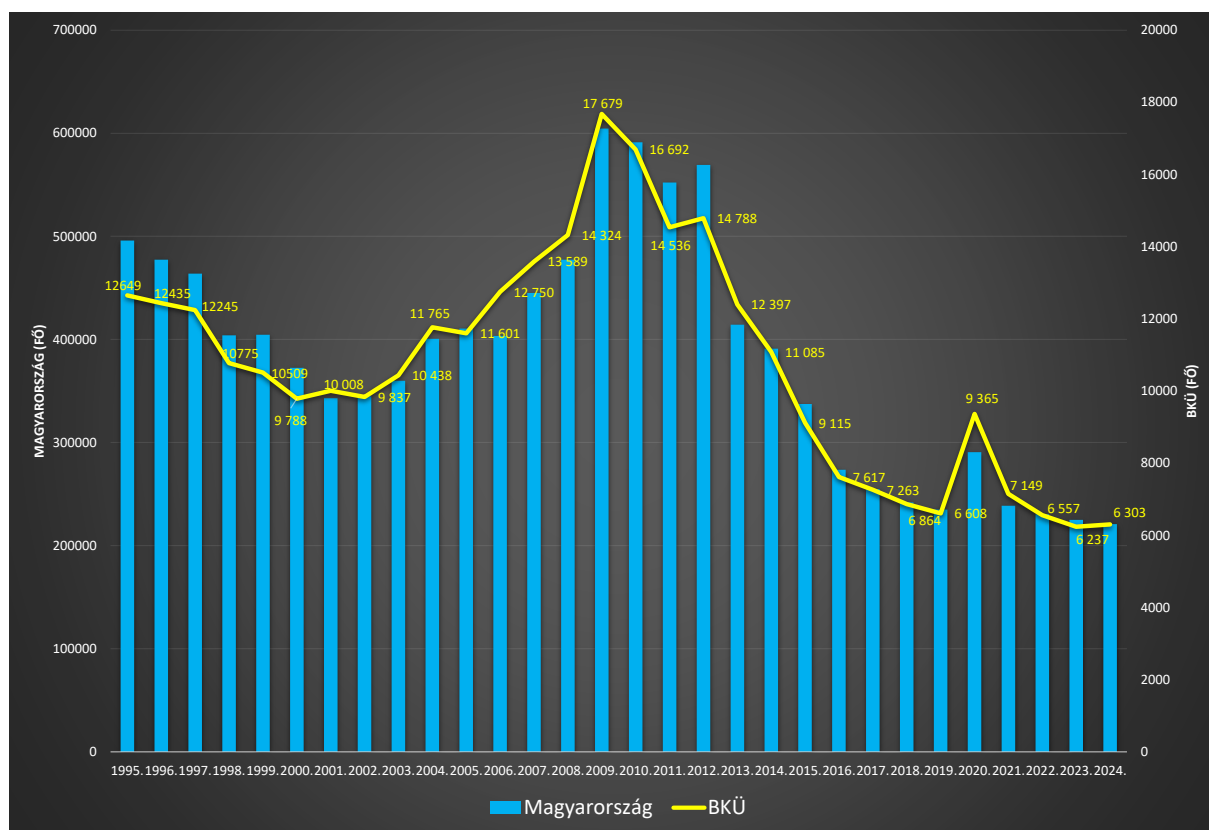
A munkanélküliség azonban 2002-től újra növekedni kezdett, Magyarország uniós csatlakozásának évében ismét elérte a négyszázezer főt, 2008-ban az amerikai jelzáloghitel-válság kirobbanásának évében már több mint 477 ezer főre emelkedett, majd 2009-ben meghaladta a hatszázezer főt, 6054 576 fő, ez ebben az évben a 15-64 éves népességre vetítve 10 % feletti relatív munkanélküliségi mutatónak felelt meg. A globális gazdasági válság, a recesszió, a külföldi kereslet csökkenése, a hitelpiaci és devizahitel-válság, illetve a mindezeket kísérő súlyos költségvetési megszorítások negatívan befolyásolták a foglalkoztatást.

A munkanélküliség csökkenése 2010 évtől a koronavírus-járványig folyamatos, 591 ezer főről 234 ezer főre, mintegy 60 %-kal csökkent. A koronavírus-járvány első évében a munkanélküliség 290 ezer fő fölé emelkedett országosan, majd ezt követően újabb csökkenési trend indult, 2024 teljes évben a nyilvántartott álláskeresők száma 220-221 ezer fő közé csökkent, ami az elmúlt mintegy 30 év legalacsonyabb gyakorisága, ezzel párhuzamban egymillió új munkahely jött létre és 4 millió fölé emelkedett a foglalkoztatottak száma, amire a rendszerváltás óta nem volt példa.

Lényeges tapasztalati tény, hogy a regisztrált munkanélküliek abszolút többsége több évtizedes időtávban férfi volt, azonban a férfiak aránya fokozatosan csökkent a nőkéhez képest. 1995-ben még 57,5 % volt a munkanélkülieken belül a férfiak tömege, 2000-ben 54,3 %, 2005-ben 52 %, 2010-ben 52,3 %, 2014-ben 50,8 %. A fordulópontot 2015 év jelentette, ez volt az első olyan év, a kilencvenes évektől kezdve, amikor a munkanélküliek többsége nő volt. A nők aránya 2020-ban 52,3 %, 2024-ben 51,2 %, összességében arról beszélhetünk, hogy a csökkenő munkanélküliségen belül a nők munkanélkülisége alacsonyabb ütemben csökkent, mint a férfiaké, akik a 2010-es évtized elejéig a munkanélküliek abszolút többségét tették ki.

A KSH 2024 évi településkatasztere alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet jelenlegi területére vetítve³⁵ a regisztrált munkanélküliek évek szerinti tömegeloszlása nagyon hasonló az országoshoz, gyakorlatilag az országos eloszlás szerkezeti struktúráját követi.

8. sz. ábra Regisztrált munkanélküliek száma 1995 és 2024 között Magyarországon és a BKÜ-ben

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

³⁵ Az országos adatokkal való teljes körű összehasonlíthatóság szempontja indokolja a vizsgált időszak településszerkezeti integritását. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 164 településsel jött létre 2000-ben, a döntést a kormányzat a 2000. évi CXII. a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló törvényben rendezte.

Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2000-112-00-00>

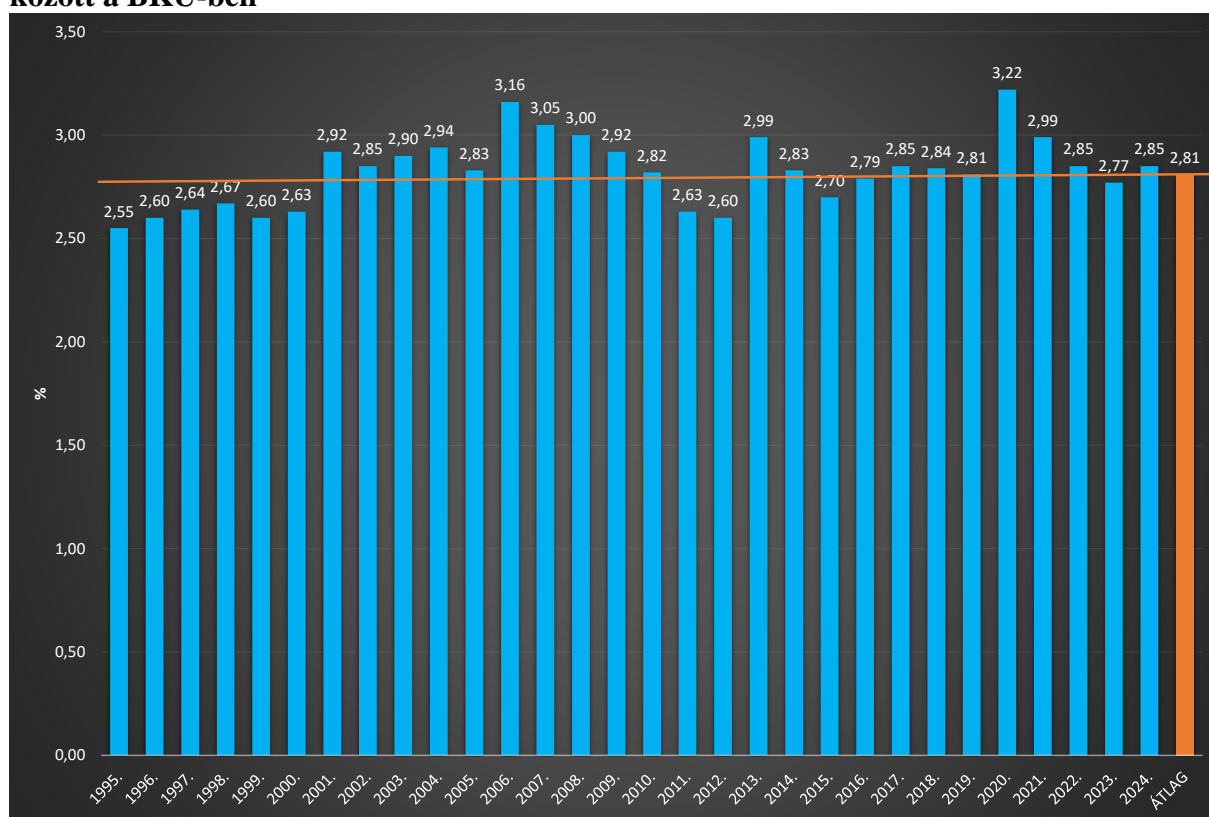
A BKÜ területéhez az országgyűlés döntése alapján 2008-ban további 15 település csatlakozott. 2008. évi LVII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény módosításáról.

Forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0800057.TV>

Majd 2014-ben Balatonkenese és Balatonakaratya szétválásával létrejött a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet jelenlegi 180 településes katasztere. 2008-óta már több mint kétszer annyi idő telt el, mint amennyi 2000 és 2008 között.

A regisztrált munkanélküliek száma a '90es évek közepén az üdülőkörzet jelenlegi településkataszterében meghaladta a 12 ezer főt, az ezredforduló időszakára 10 ezer fő környékére csökkent. 2002 évtől újlágos emelkedési trend indult, aminek hatására a regisztrált munkanélküliek száma 2006-ra újra meghaladta a 12 ezer fős szintet, amihez képest tovább emelkedett. A regisztrált munkanélküliek száma 2009-ben megközelítette a 18 ezer főt a térség mai területén. A munkanélküliség 2010-től csökkenni kezdett, 2013-ra érte el a 12 ezer fős nagyságrendet, ahol 20 évvel korábban is tartott, azonban a csökkenési folyamat nem állt meg, 2015-ben 10 ezer fő, 2018-ban 7 ezer fő alá csökkent, 2019 évben 6608 fős szinten állt. A 2020-ban kialakult koronavírus-járvány átmenetileg 9 ezer fő fölé emelte a térségben a regisztrált munkanélküliséget, de a járvány csillapodásával ezt a tömeg gyorsan apadni kezdett, 2021-ben 7 ezer fő, 2022-ben 6500 fő, 2023-2024 években 6200-6300 fő közé mérséklődött, ezzel az elmúlt 30 év legalacsonyabb Balaton térségi munkanélküliségi tömegét implikálta.

9. sz. ábra **Regisztrált munkanélküliek aránya a munkanélkülieken belül 1995 és 2024 között a BKÜ-ben**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

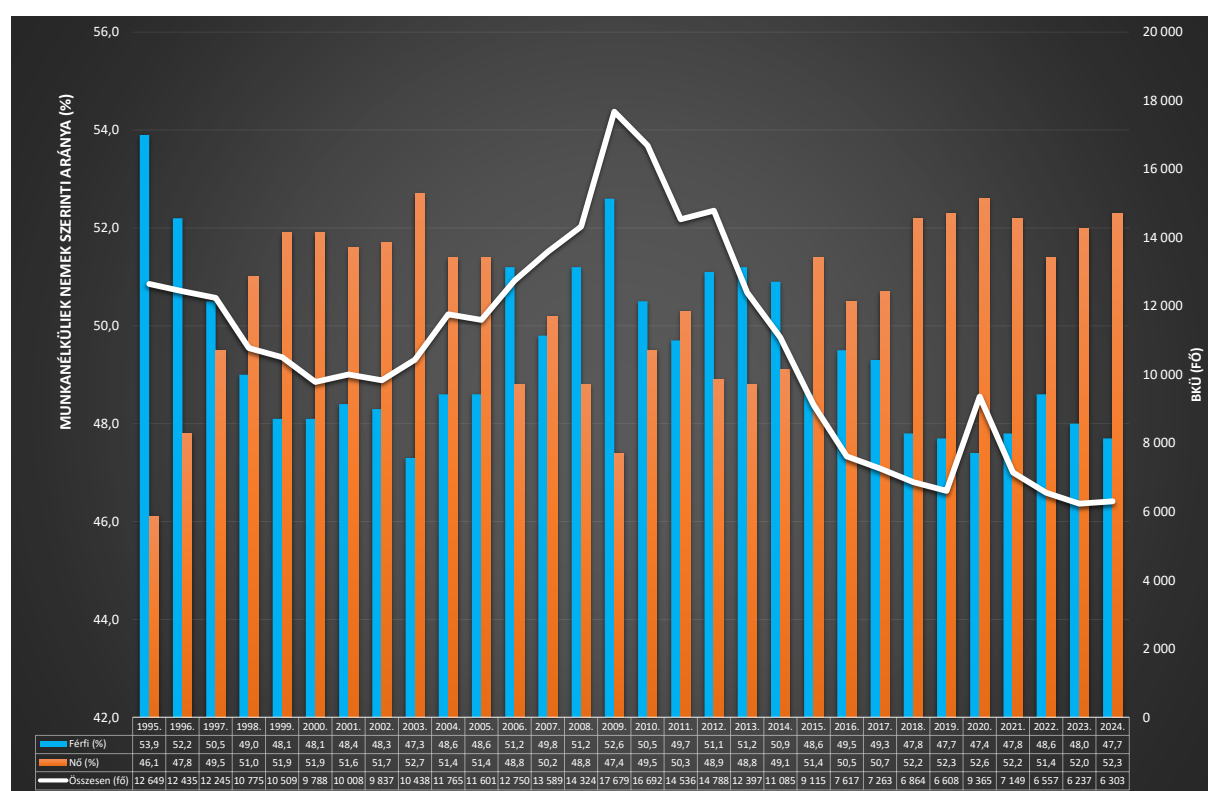
Az üdülőkörzet jelenlegi területére vetített, adott évi országos gyakorisághoz viszonyítva kifejezett munkanélküli tömeg aránya 2,55 % (1995 év) és 3,22 % (2020 év) közötti, a teljes időszak alatt átlagosan 2,81 %. Értelmszerűen mind az országos, mind az üdülőkörzeti munkanélküli tömeg mozog, fogyatkozik és növekedik.

Az üdülőkörzet 30 éves átlaga alatti évek: 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2011, 2012, 2015, 2016, 2019 és 2023. Nagyon fontos azonban aláhúzni, hogy alapvetően az országos tömeg változása mozgatja az üdülőkörzeti arányokat.

Amikor országosan nagyon magas a munkanélküliség, és belső eloszlását tekintve a térségben is, mégis kisebb az üdülőkörzeti arány, mert az országos tömeg sokkal magasabb. A 2010-es évek alacsony üdülőkörzeti munkanélkülisége azonban alacsonyabb országos tömeg mellett indukálódott, ami összességében valóban a munkanélküliség radikális, az országosnál is jelentősebb csökkenésével állítható párhuzamba.

A munkanélküliek nemek szerinti aránya részben máshogy oszlik el az üdülőkörzetben, mint országosan. Az ugyan változatlan, hogy a vizsgált 30 éves periódus elején a férfiak, illetve az országos jelenséggel párhuzamosan 2015-től a nők abszolút többsége látszik, azonban 1998 és 2014 között több alkalommal is váltakozik a nemek szerinti többség.

10. sz. ábra **Regisztrált munkanélküliek száma és nemek szerinti megoszlása 1995 és 2024 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben**

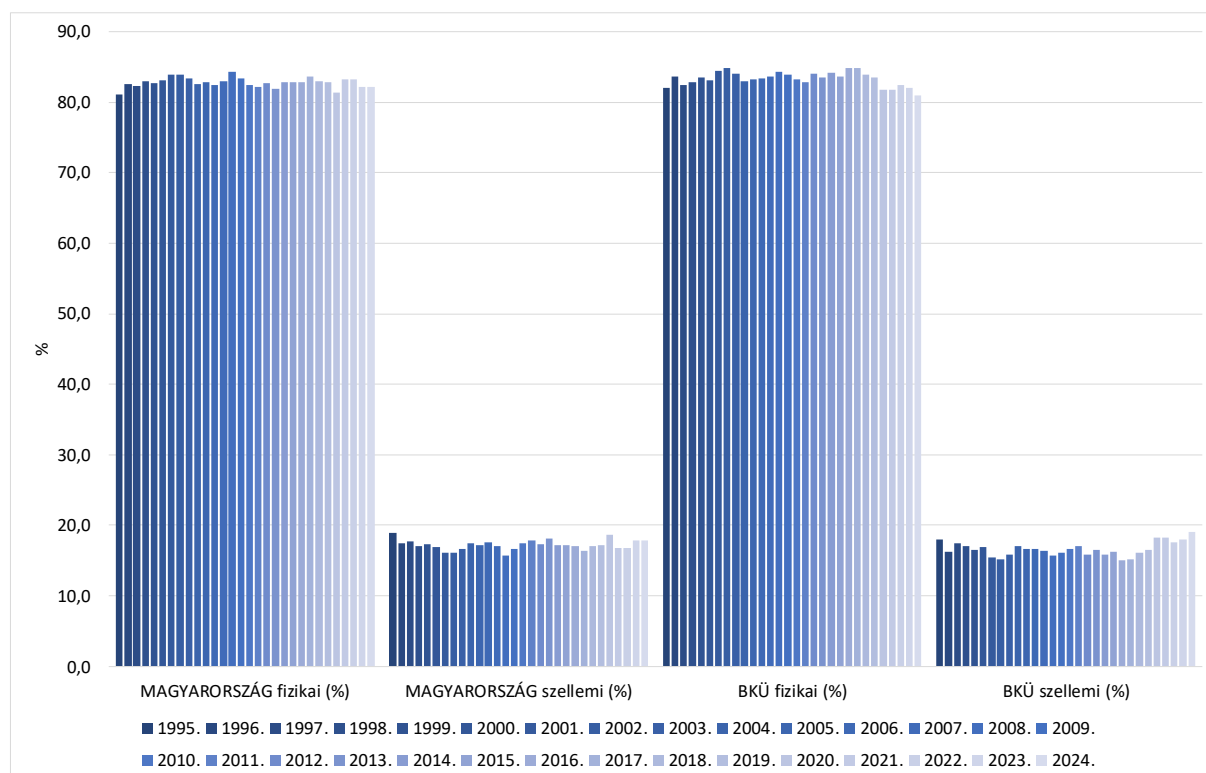

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

1998 és 2005 között, amikor tömegében csökkent a munkanélküliség a térségben, arányaiban jelentősen magasabb volt a nők munkanélkülisége, miközben ugyanezen idő alatt országosan változatlanul a férfiak voltak többségben. Emelkedő tendencia mellett 2006-ban férfi, 2007-ben női többség alakult ki, majd a 2008 évet követő gazdasági válság időszakában ismét férfi többség látható. 2011 évben újra női többség jött létre, de csak egyetlen évre, 2012, 2013 és 2014 években egyaránt férfi többség jellemezte a BKÜ-ben regisztrált munkanélkülieket, ez utóbbi ismét egy csökkenési trendhez igazodik és ezzel párhuzamosan csökkent a férfiak részaránya is, amit 2015-től a nők többsége váltott fel. Összességében azt mondhatjuk, hogy 30 év alatt teljesen megfordult a férfi és nő aránya a térségben, az 1990-es évek közepére jellemző 52-53 %-os férfitöbbség a 2020-as évek közepére 52 %-os női többségbe fordult.

A regisztrált munkanélküliek fizikai-szellemi foglalkozások szerinti differenciálása három évtized távlatában, átlagban közel öt az egyhez reprezentálja a szellemi foglalkozású munkanélkülieket, a vizsgált időszakban minden öt regisztrált munkanélküli közül legalább négy fizikai foglalkozású volt. A fizikai és szellemi foglalkozású munkanélküliek közötti átlagos különbség országos és üdülőkörzeti vetületben is hosszú időtávban, kisebb ingadozások érvényesülése mellett stabil.

11. sz. ábra Fizikai és szellemi foglalkozású munkanélküliek aránya a regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken belül Magyarországon és a BKÜ-ben 1995 és 2024 között

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

1995-ben országosan több mint 400 ezer fizikai foglalkozású munkanélkülit regisztráltak, a szellemi foglalkozásúak száma meghaladta a 93 ezret. A BKÜ-ben ugyanekkor több mint 10 ezer fő volt a fizikai és több mint 2 ezer a szellemi foglalkozású munkanélküli. Amikor a következő években a munkanélküliség mérséklődött, a szellemi foglalkozású munkanélküliek tömegnek fizikai foglalkozásúakhoz képest jelentősebb apadásával járt, országosan és BKÜ szinten is, így a fizikai munkanélküliek aránya néhány százalékkal emelkedett mindkét optikában. 2002 évet követően, amikor a munkanélküliség ismét növekedett az országban, a szellemi foglalkozású munkanélküliek tömege arányaiban nagyobb mértékben növekedett, mint a fizikai foglalkozásúaké, emiatt fordított előjelű változások zajlottak, arányaiban csökkent a fizikai, növekedett a szellemi foglalkozású munkanélküliek tömege. 2009-2010 években a szellemi foglalkozású munkanélküliek száma országosan meghaladta a százezer főt, a fizikai foglalkozásúaké félmillió fő felé tendált, az üdülőkörzetben 14-15 ezer fizikai foglalkozású munkanélküli mellett már közel 3 ezer szellemi foglalkozású munkanélküli jelent meg.

2010 évet követően, amikor a munkanélküliség egy nagyon magas értékszintről tartósan csökkenni kezdett, kezdetben párhuzamosan csökkent mind a fizikai, mind a szellemi foglalkozású munkanélküliek száma, amit néhány évvel később a szellemi foglalkozású munkanélküliek számának relatíve gyorsabb csökkenése váltott fel. Az üdülőkörzetben 2016-2017-ben már csak a munkanélküliek alig 15 %-a volt szellemi foglalkozású, ami alig 1100 főt takart, ugyanakkor ez országosan 16-17 % körül alakult, ami 42-47 ezer fő közötti tömegnek felelt meg.

Amikor a koronavírus-járvány miatt 2020-ban átmenetileg megemelkedett a munkanélküliség, felülreprezentáltak voltak a szellemi foglalkozású munkanélküliek, átlagos tömegük országosan 40-41 ezer főről 54-55 ezer főre emelkedett, a BKÜ-ben 1100 főről 1700 főre növekedett. A koronavírus-járvány elmúltával, amikor újra csökkent a munkanélküliség, a szellemi foglalkozású munkanélküliek tömege 2024-re országosan a 2020 évi 54-55 ezerről 40 ezer fő alá csökkent, ami 17,9 %-os részaránynak felel meg, ugyanakkor a BKÜ-ben a 2020 évi mintegy 1700 fős tömeg lassabb ütemben csökkent, és 2024-ben még mindig 1200 fő körül állt. Ez azt jelenti, hogy a járványidőszak végével a szellemi foglalkozásúak lehelyezkedési esélyei nem regenerálódtak ugyanolyan mértékben a BKÜ-ben, mint országosan, mivel a csökkenő tendencia ellenére a szellemi foglalkozású munkanélküliek aránya az üdülőkörzetben 2024 évben 19 %, sőt, az azt megelőző évekhez képest növekedett is, ami azonban a fizikai foglalkozású munkanélküliek kedvezőbb elhelyezkedési valószínűségét jelzi.

Értelemszerűen az iskolai végzettség is alapvető tényezője a munkanélküliség formálódásában, ehhez sem elég a munkanélküliek tömegén belül csak az arányokat vizsgálni, fontos a számszerű adatok követése is. Ahogy a munkanélküliség foglalkozási dichotomiája, úgy az iskolai végzettség alapszerkezeti struktúrája is nagyon hasonló lefutású országosan és üdülőkörzeti viszonylatban.

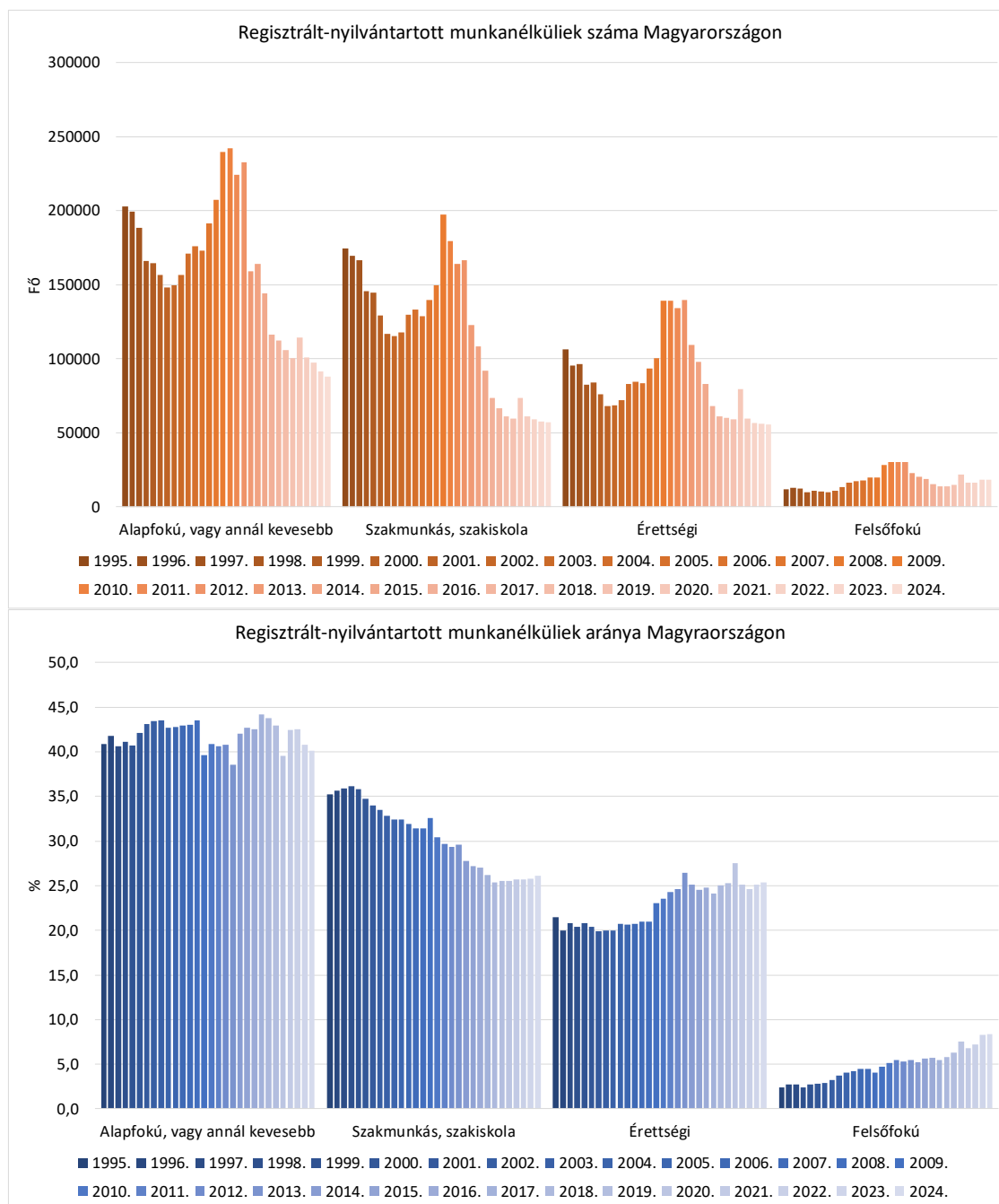
A munkanélküliek alaptömege mindkét optikában az alapfokú iskolai végzettségűek közül kerül ki, és ugyanez a réteg a legérzékenyebb a munkanélküliség időszakos növekedésére. Ahogyan a foglalkoztatottság romlik, és a munkanélküliség emelkedik, annak átlagosan mintegy kétötödét a legalacsonyabb iskolai végzettségűek adják, országosan és üdülőkörzeti szinten is. Amikor a munkanélküliség csökken, ennek a rétegnek a munkanélküliség veszélyének való kitettsége is mérséklődik, elhelyezkedési esélyeik javulnak, ami a munkanélküliség össztömegének csökkenésében mérhető. Alapvetően ez az egyik legfontosabb mozgatóerő a munkanélküliségi jelenségek alakulásában.

Ugyancsak érzékeny réteg a munkanélküliség szempontjából a szakmunkásoké. A szakmunkások össztömege a munkanélküliségen belül kisebb, mint az alapvégzettségűeké, de nyilvánvalóan belső szakmacsoportok szerint jelentős lehet a szóródás. Alapvetően hasonló jelenség látszik, mint az alapfokú végzettségűeknél, amikor növekedik a munkanélküliség a szakmunkás munkanélküliek tömege is jelentősen növekedik úgy országosan, mint BKÜ szinten. Ezzel párhuzamban, amikor a munkanélküliség csökken, a szakmunkások rétegeiben is látványosak a kedvező irányú változások. Arányaiban összességében, 30 év alatt a szakmunkás munkanélküliek csökkenése a foglalkoztatáspolitikai legnagyobb sikere.

Ezzel együtt, a koronavírus-járványt követő években, ha kis mértékben is, de arányaiban újra növekedik a szakmunkás munkanélküliek tömege, erre legutóbb a '90-es évek közepén volt példa.

Az érettségizettek az előbbi két csoportnál a munkanélküliség szempontjából kevésbé kitett klaszterbe sorolhatók, de mégis ez a harmadik legveszélyeztetettebb társadalmi réteg.

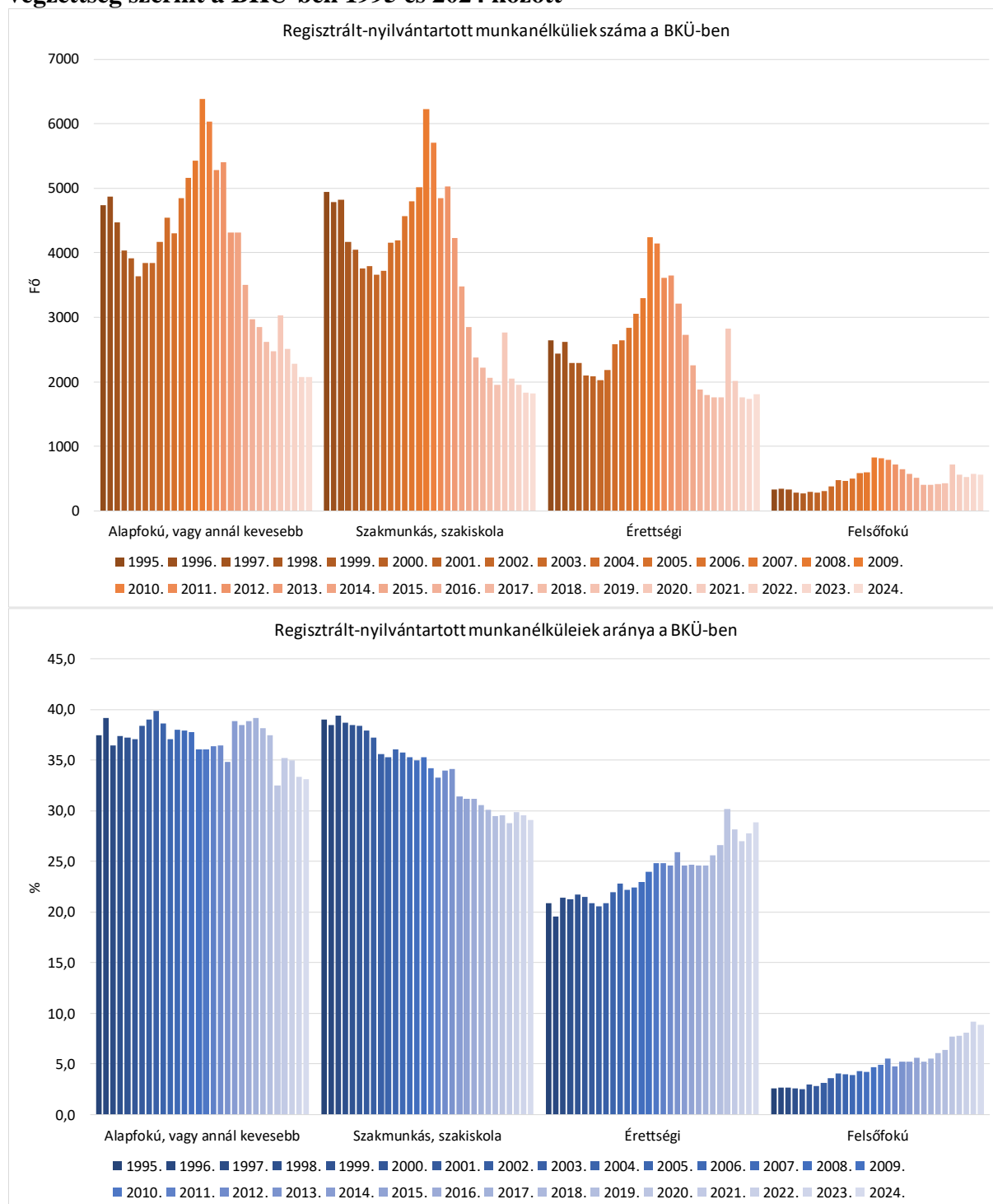
12. sz. ábra Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken száma és aránya iskolai végzettség szerint Magyarországon 1995 és 2024 között

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Mind országos, mind üdülőkörzeti vetületben érzékenyen reagálnak a munkanélküliség csökkenés és emelkedési hatásaira. Amikor alapvetően a munkanélküliség növekszik, egyre nagyobb teret foglal az érettségizettek köréből is, országos és BKÜ vetületben egyaránt.

13. sz. ábra **Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken száma és aránya iskolai végzettség szerint a BKÜ-ben 1995 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Összességében azonban, éles ellentétben a szakmunkásokkal, arányaikat tekintve az érettségizett munkanélküliek tömege hosszú időtávban egyre nagyobb, akár csökken, akár növekszik a munkanélküliség, úgy országosan, mint BKÜ szinten, ez utóbbi meredekebb ívben.

A munkanélküliség hatásainak kitett legkevésbé érzékeny társadalmi réteg a felsőfokú iskolai végzettségűeké. Hozzáteesszük, ez a réteg a legkisebb a társadalom iskolai végzettség szerinti dimenzióiban, viszont ugyancsak ez a réteg az, amely az elmúlt három évtizedben a magyarországi képzésrendszer rendszerváltást követő oktatás és képzés struktúra átalakítása miatt a legdinamikusabban növekedett. A felsőfokú iskolai végzettségűek munkanélkülisége a munkanélküliek összességén belül 30 év alatt arányaiban egyre nagyobb, mind az üdülőkörzetben, mind országosan.

Ennek egyik, fontos oka deriválható az előbbieken említett oktatás és képzés-struktúra reformra, vagyis olyan felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező tömeg megjelenésére, amelyek számára a jelen évi munkaerő-piacon szűkösek voltak az elhelyezkedési lehetőségek, kedvezőtlenek az esélyek. Nyilvánvalóan a felsőfokú végzettségűek nagy többsége mégis elhelyezkedett, még ha adott esetben nem is feltétlenül abban a képesítési szakmában, amit megszerzett, vagy akár olyanban, amihez felsőfokú végzettség sem volt előírás, vagyis mindezen együtthatasok mellett láthatjuk a felsőfokú végzettségűek számának fokozatos emelkedését. Ha ennek a tömegnek a munkanélkülieken belüli gyakoriságait vizsgáljuk, felismerhetők a munkanélküliség csökkenés, és emelkedéshez kapcsolódó kitettség-hatások, de közel sem olyan drasztikus mértékben, mint az ennél alacsonyabb végzettségűek esetében látszik, beleértve az érettségivel rendelkezőket is.

Az utóbbi években, a koronavírus-járványt követően országosan és BKÜ szinten is egyre több a diplomás munkanélküli, ezek aránya 2023-2024-ben az üdülőkörzetben 9 % körüli, minden tizenegyedik munkanélküli, mintegy 560-570 fő, országos vetületben 8 % körüli, ami számszerűen 18-19 ezer embert jelent az összes regisztrál-nyilvántartott álláskereső munkanélküli emberen belül.

Nagyon fontos, a foglalkoztatás és munkaerő, sőt, a szociálpolitika szempontjából is meghatározó jelentőségű a munkanélküliek életkori jellemzőinek leíró azonosítása, mielőtt azonban erre rátérnénk, vizsgáljuk meg a pályakezdő munkanélküliség alapvető jelenségeit is.

A KSH alapvetően a 30 év alattiakat, vagyis a 15-29 év közötti munkanélkülieket tekinti pályakezdő munkanélkülinek.³⁶ Ennek a felsőfokú végzettség megszerzése miatt van relevanciája, mivel a különböző szakközépiskolai és gimnáziumi előkészítő és oktatási évek kitolódása miatt átlagosan a korábbiakhoz képest magasabb életkorban teljesül az érettségi vizsga, illetve az alap és mesterfokú képzések teljesítése között is plusz idő telhet el. Alapértelmezésben azonban a 15-24 éves korcsoportra is szűkíthetők az adatok, amiből azonban a felsőfokú végzettségüket későbbi életkorban megszerzők, de pályafutásukat munkanélküliséggel kezdők kimaradhatnak. A pályakezdő munkanélküliek tehát olyan fiatal munkakeresők, akik még nem vették igénybe a munkanélküli-járadékot és a járási munkaügyi központoknál regisztrált álláskeresőkként nyilvántartottak.

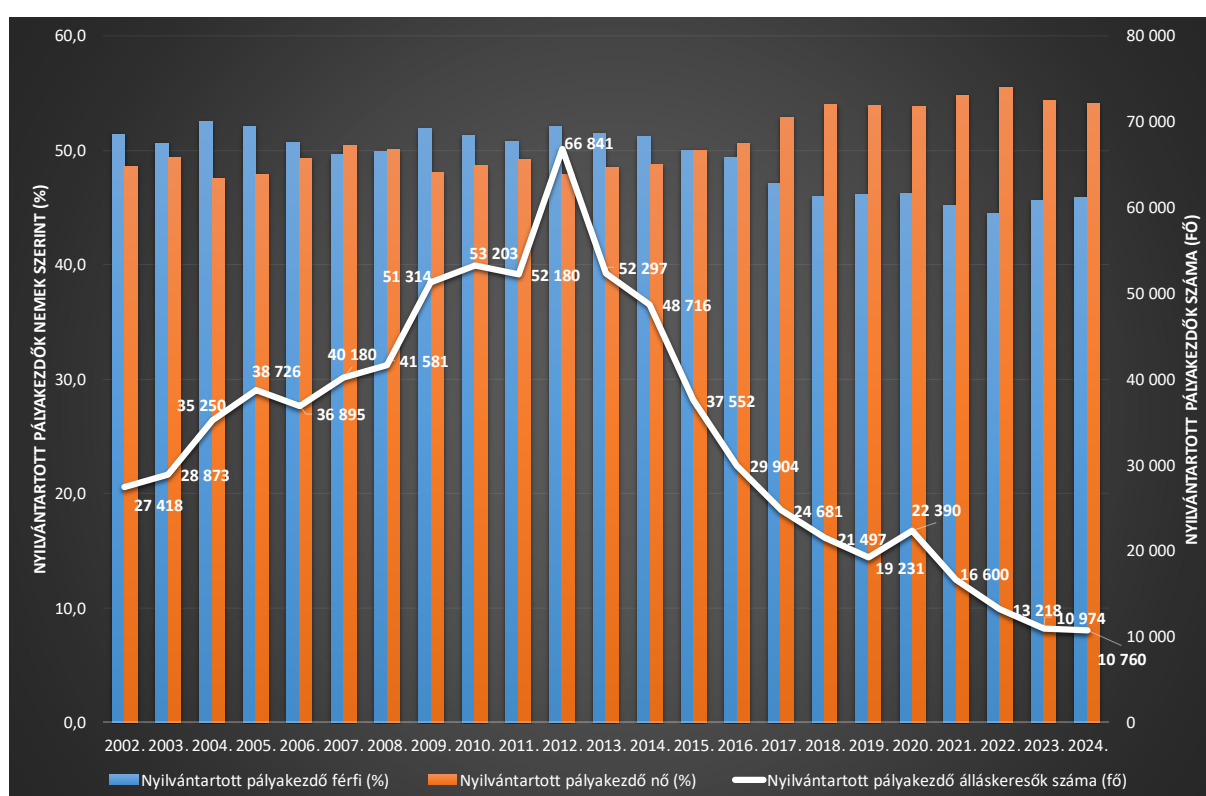
³⁶ Bővebben: KSH módszertani definíciók gyűjteménye.

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/modsz13.pdf>

A jelen tanulmányban prezentált adatok a pályakezdő munkanélküliek teljes körét alkotják, és egységes módon 2002 évtől követhetők nyomon.

A pályakezdő munkanélküliek száma országosan 2002 és 2012 között növekvő pályán haladt, egy évtized alatt mintegy 27 ezer főről 67 ezer fő közelébe emelkedett. A pályakezdő munkanélküliség 2013 évtől állt csökkenő pályára, amit csak rövid időre szakított meg a koronavírus-járvány. 2015-ben már kevesebb, mint 40 ezer, 2019-ben kevesebb, mint 20 ezer pályakezdő munkanélküli volt Magyarországon, 2023-2024 években gyakoriságuk éves átlagban nem haladta meg a 11 ezer főt.

14. sz. ábra **Pályakezdő munkanélküliség jelenségei nemek szerint Magyarországon 2002 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

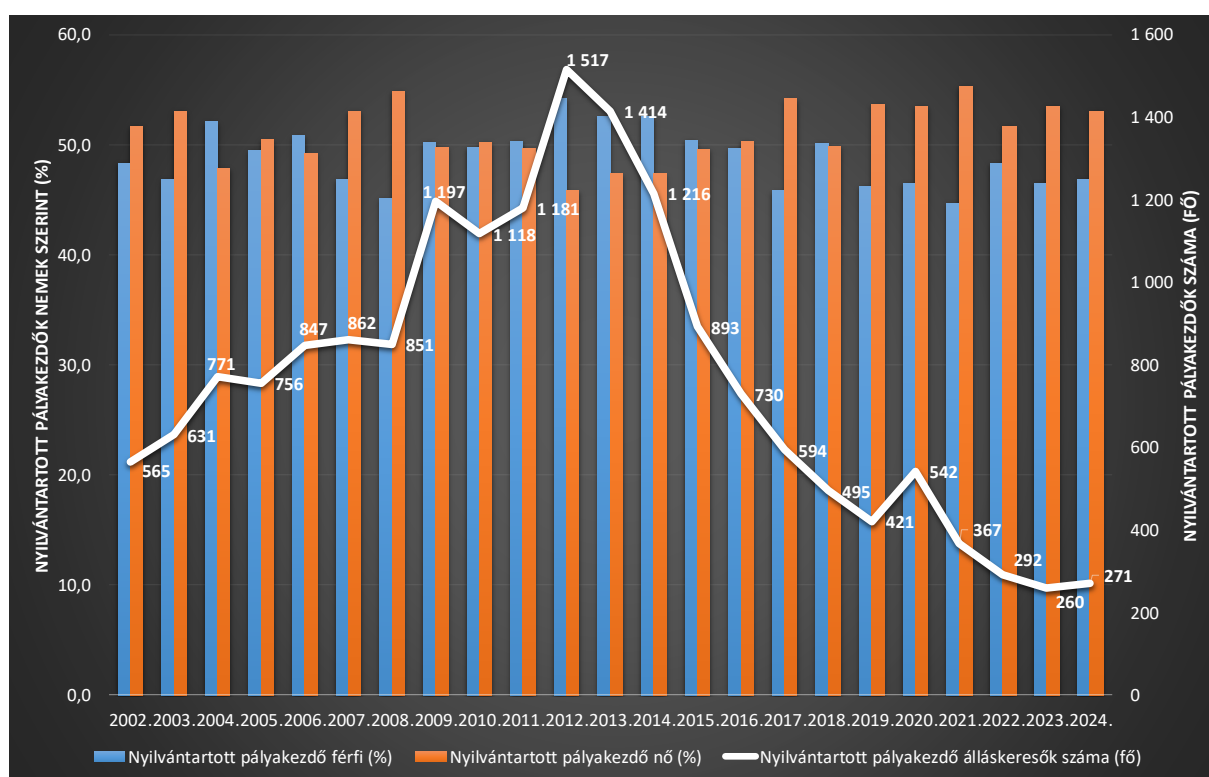
A pályakezdő munkanélküliek többsége, amikor a pályakezdő munkanélküliség növekedett, jellemzően férfi volt, ez alól csupán a 2007-es és a 2008-as évek kivételtek. Néhány évvel azt követően, hogy a pályakezdő munkanélküliség csökkenő pályára állt, női többség generálódott, ami a csökkenés mértékének növekedésével párhuzamosan emelkedett. A koronavírus-járványt követő években a pályakezdő munkanélküliek tömegén belül a nők aránya 54-55 % körüli, vagyis a kevesebb pályakezdő munkanélküli fiatalon belül több a nő, amikor pedig ez a tömeg a jelenlegi többszöröse volt, férfi többség dominált.

Az országoshoz hasonló jelenséghalmazt látunk a Balaton térségében is. A pályakezdő munkanélküliek száma 2002 és 2012 között növekedési pályán haladt, tíz év alatt a két és félszeresére, 565 főről 1517 főre emelkedett.

2013 évtől az üdülőkörzetben is csökkenési trend indult, 2015-ben kevesebb, mint 900 fő, 2019-ben közel 400 főre olvadt a pályakezdő munkanélküliek száma. A koronavírus-járvány rövidtávú kedvezőtlen hatását követően a csökkenési trend folytatódott, 2023-2024 években 260-270 fővel a vizsgált időszak legalacsonyabb gyakoriságait látjuk. A munkanélküliség elmúlt évekbeli 6200-6300 fős összömegéhez képest a pályakezdő munkanélküliek gyakorisága a 0,5 %-ot sem éri el a térségben, ahogyan országosan sem.

A pályakezdő munkanélküliség szinte teljesen megszűnt Magyarországon, életkori szempontból ez az életkori kohorsz az összhatások 2025-ig érvényesülő szinergiái alapján nem releváns tényező.³⁷

15. sz. ábra Pályakezdő munkanélküliség jelenségei nemek szerint a BKÜ-ben 2002 és 2024 között

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A nemek szerinti különbségeket nézve az üdülőkörzet összképe az országoshoz képest változékonyabb és differenciáltabb. Amikor a Balaton térségében is növekedett a pályakezdő munkanélküliség 6 naptári évben női többség alakult ki, 2002, 2003, 2005, 2007, 2008 és 2010. Férfi többség csak 2004, 2006, 2009, 2011 és 2012 években jött létre. Miután a pályakezdő munkanélküliség a térségben is csökkenni kezdett, az első éveket továbbra is férfi többség jellemezte, csak 2016-ban jött létre női többség, ami 2018 évben gyakorlatilag kiegyenlítődött a férfiakkal, amit követően azonban biztos női többség generálódott.

³⁷ Értelemszerűen a jelenlegihez képest érvényesülő alternatív foglalkoztatás és munkaerő-piaci szinergiahatások akár radikális változásokat is eredményezhetnek ebben az életkori kohorszban is, nincsenek kőbe vésve a kedvező, se kedvezőtlen irányú folyamatok.

A koronavírus-járványt követő években a nők aránya a pályakezdő munkanélküliek BKÜ térségre számított alacsony tömegén belül 53 % körüli.

A regisztrált-nyilvántartott munkanélküliek alapvető demográfiai jellemzőit az életkori szerkezetek feltáró azonosításával folytatjuk. Az életkor-szerkezeti adatok tárgyalását módszertani okokból az eddigieknél szűkebb, alapvetően a jelenhatásokra koncentráló, 2009-2024 közötti időtávban tekintjük át.

Az elmúlt másfél évtized során lezajlott foglalkoztatás-bővülés, amivel egységes szinkronitásban a munkanélküliség csökkenése, a regisztrált-nyilvántartott munkanélküli állomány nem véletlen életkor-szerkezeti rendeződését eredményezte. Miközben a pályakezdő, fiatalok munkanélkülisége szinte teljesen eliminálódott, radikális, soha nem látott mértékben megemelkedett a munkanélkülieken belül a nyugdíj előtt állók munkanélkülisége.

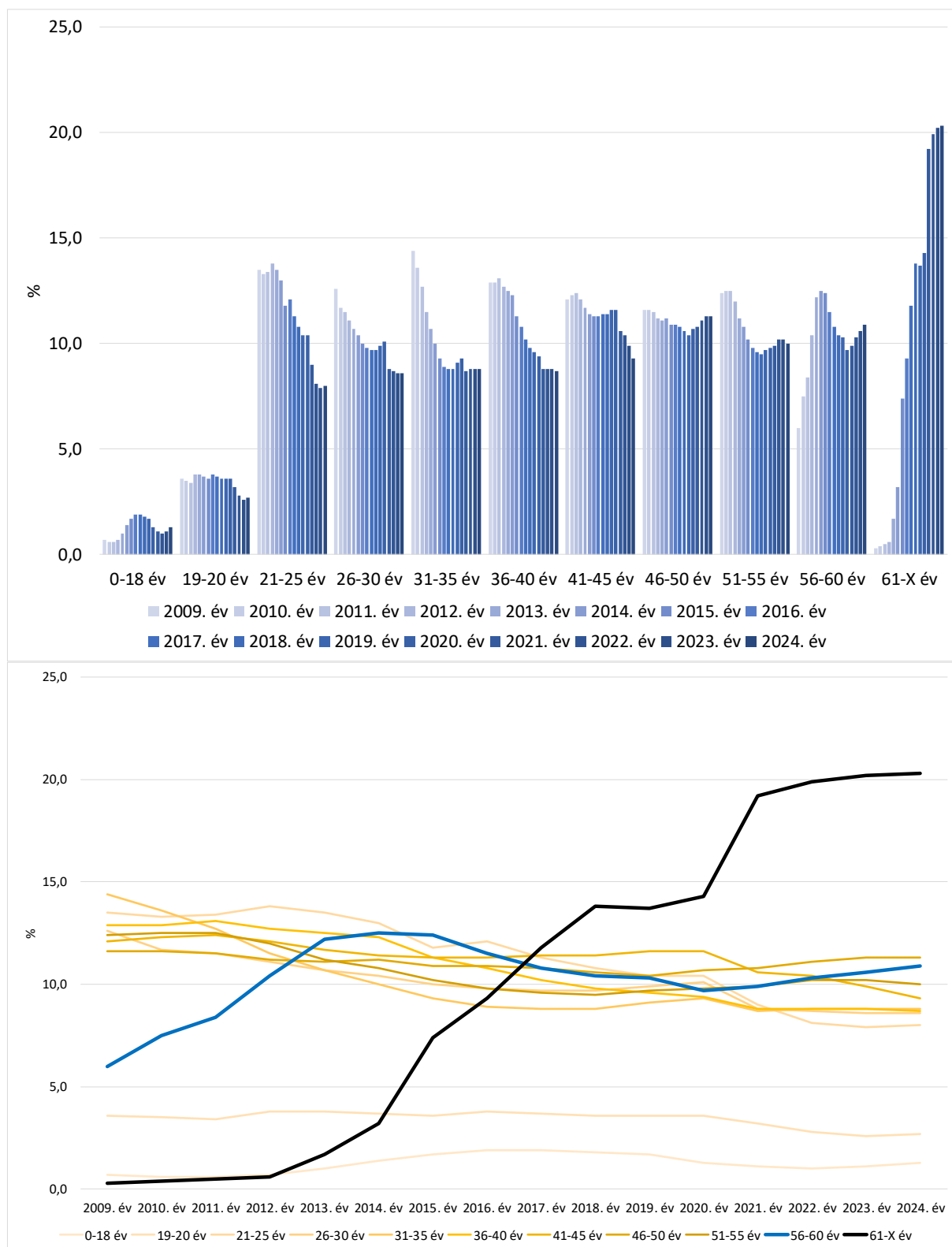
Ahogy a 2010-ben hivatalba lépett kormányzat munkaerő és foglalkoztatáspolitikája diktálta, új munkahelyek százezrei, végül ezek milliós tömege jött létre, ami a gazdaságilag aktív korú, de munkanélküli tömeg lineáris csökkenését, majd számos nemzetgazdasági ágazatban akut munkaerőhiányt eredményezett – amelyet a 2020-as években már egyre növekvő részben külföldi vendégmunkásokkal pótoltak – a legidősebb munkanélküli populációban extrém munkanélküliségi mutatókat generált.

A koronavírus-járvány után, 2022, 2023 és 2024 években országosan már legalább minden ötödik munkanélküli közvetlenül az öregségi nyugdíj előtt álló, 61+ éves kategóriába sorolható, amihez társult az 56-60 év közötti időszakos átlagban 11 %-os munkanélküli klaszter. Ezek együtt azt eredményezték, hogy a 2020-as évek elején-közepén csaknem minden harmadik, időszakos átlagban $\approx 30-31$ %-os arányban reprezentálódnak a munkanélkülieken belül a legidősebbek.

A jelenségek kiemelő vizsgálata során fontos azonnal hozzátenni, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben sem jobb, sőt, az országosnál is kedvezőtlenebb ezen a téren a helyzetkép. A 2020-as évekre a csökkenő munkanélküliségen belül a nyugdíj előtt álló munkanélküli réteg az összes BKÜ-ben regisztrált-nyilvántartott munkanélküli csaknem negyedére növekedett, az 56-60 éves korcsoporttal együtt meghaladta az összes munkanélküli harmadát, 2021-2024 évek átlagában ≈ 35 %-os szintet ért el, és változatlanul, még ha csökkenő intenzitás mellett is, de emelkedő trendet követ.

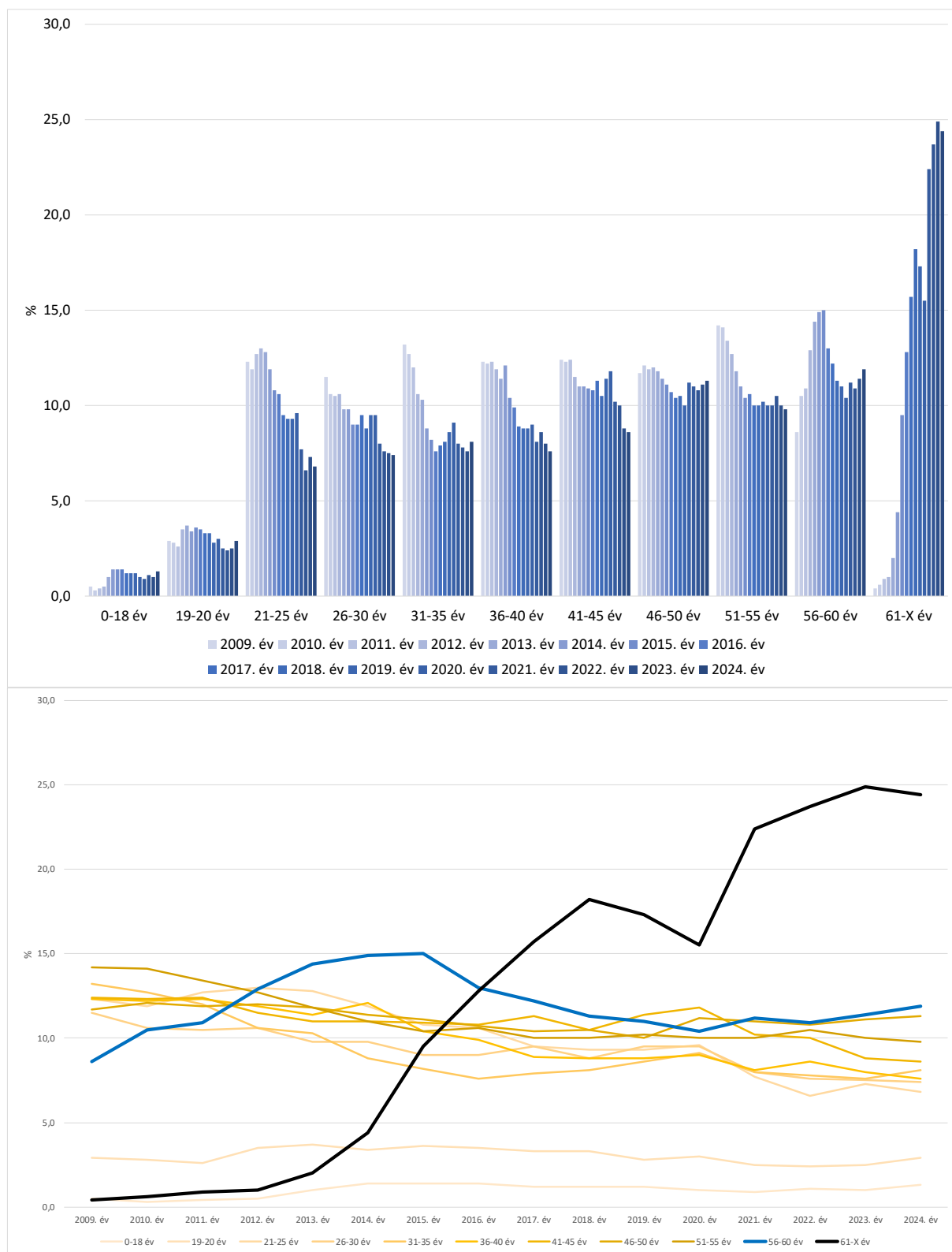
Ahogy áttekintjük az országos és üdülőkörzeti gyakorisággörbéket, primer módon a 61+ éves munkanélküliek gyakorisága az, ami lineárisan emelkedik, míg az 56-60 éves korcsoportban tapasztalt kezdeti növekedés a 2010-es évek második felében kissé mérséklődött, majd a 2020-as évektől újra növekedni kezdett. Az 56-60 évesek mozgási mezője 21-55 év közöttiek korcsoportjaival halad, amelyek azonban gyakorlatilag végig együttmozognak. A 19-20 és a 18 év alatti munkanélküliek tömege elkülönül a többi korcsoporttól, azoktól nagyságrendi értelemben is elmarad.

16. sz. ábra **Regisztrált-nyilvántartott munkanélküliek aránya életkori főcsoportok szerint a Magyarországon 2009 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

17. sz. ábra **Regisztrált-nyilvántartott munkanélkülieken aránya életkori főcsoportok szerint a BKÜ-ben 2009 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Mivel a munkanélküliek életkorszerkezetében az elmúlt másfél évtized alatt jelentős szerkezeti változások következtek be, amelyek súlypontja az idősebb munkanélküliek irányába konvergál, indokolt az érintett életkori kategóriákat részletesebben is megvizsgálni.

Ennek érdekében a legutóbbi három év, 2022, 2023 és 2024 adataira támaszkodva a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi és település jogállási bontásaiban külön elemzést végzünk. A magasabb elemszám és a könnyebb elemezhetőség miatt összevonjuk az 56-60 és a 61+ éves kategóriákat, kialakítva ezzel egy 56+ éves munkanélküli klasztert.

Az adatok vármegyei és járási felbontása egyik vizsgálati év keresztmetszetében sem szignifikáns, azonban ezek is fontos, új adatok, így ezeket prezentáljuk a munkanélküliek tömegének eloszlási jellemzői miatt.³⁸

4. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek megoszlása vármegye és járásviszonylat alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2022, 2023 és 2024 években

			2022. év	2023. év	2024. év
VÁRMEGYE	Somogy	Sum	1098	1147	1165
		% of Total Sum	48,5%	50,8%	51,0%
	Veszprém	Sum	640	639	684
		% of Total Sum	28,3%	28,3%	29,9%
	Zala	Sum	527	474	437
		% of Total Sum	23,3%	21,0%	19,1%
JÁRÁS	Fonyódi járás	Sum	346	337	375
		% of Total Sum	15,3%	14,9%	16,4%
	Marcali járás	Sum	264	268	265
		% of Total Sum	11,7%	11,9%	11,6%
	Siófoki járás	Sum	407	443	428
		% of Total Sum	18,0%	19,6%	18,7%
	Tabi járás	Sum	81	99	97
		% of Total Sum	3,6%	4,4%	4,2%
	Ajakai járás	Sum	2	2	2
		% of Total Sum	0,1%	0,1%	0,1%
	Balatonalmádi járás	Sum	170	178	189
		% of Total Sum	7,5%	7,9%	8,3%
	Balatonfüredi járás	Sum	143	152	152
		% of Total Sum	6,3%	6,7%	6,6%
	Tapolcai járás	Sum	294	282	309
		% of Total Sum	13,0%	12,5%	13,5%
	Veszprémi járás	Sum	31	25	32
		% of Total Sum	1,4%	1,1%	1,4%
	Keszthelyi járás	Sum	381	342	311
		% of Total Sum	16,8%	15,1%	13,6%
	Nagykanizsai járás	Sum	146	132	126
		% of Total Sum	6,4%	5,8%	5,5%
Total	Sum		2265	2260	2286
	% of Total Sum		100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

³⁸ Vármegye ANOVA Sig. 2022 év: 0,238. 2023 év: 0,218. 2024 év: 0,270. Járás: ANOVA Sig. 2022. év: 0,847. 2023 év: 0,765. 2024 év: 0,751.

Az 56+ éves munkanélküliek száma a Balaton térségében 2022 évben 2265 fő, 2023-ban 2260 fő, 2024 évben 2286 fő.

Az idősebb életkorú munkanélküliek eloszlása vármegyék szerint az eltelt időben keveset változik, csaknem minden második Somogy vármegyei, kevéssel több, mint negyedrészüik az üdülőkörzet veszprémi, csaknem negyed részük a zalai vármegye területén él. Járásvetületben a relatív többséget Siófok térségében látjuk, de jelentős nagyságrendben vannak jelen Fonyód, Keszthely, Tapolca és Marcali járásban is. Az adott járások településszáma, illetve a települések lélekszáma befolyásolja az adatok alakulását, ezzel együtt a Balatonfüredi járás területén, amely teljes egészében az üdülőkörzet része, a legérintettebb és jellemzően csak részben az üdülőkörzethez tartozó járásokhoz képest relatíve alacsonyabb az 56+ éves munkanélküliek száma.

Az adatok települési jogállás és Balaton partviszonylatok szerinti felbontása mindegyik vizsgálati év keresztmetszetében szignifikáns.³⁹ A legidősebb életkorú munkanélküliek kevesebb, mint fele él csupán a városokban, az abszolút többség községek lakója. A nagyközségek érintettsége 5 % körüli nagyságrend mindhárom évben, legalább minden második 56+ éves munkanélküli községi jogállású településen él az üdülőkörzetben.

5. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek megoszlása települési jogállás és Balaton partviszonylat alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2022, 2023 és 2024 években

			2022. év	2023. év	2024. év
	Város	Sum	1025	1035	1035
		% of Total Sum	45,3%	45,8%	45,3%
	Nagyközség	Sum	122	113	115
		% of Total Sum	5,4%	5,0%	5,0%
	Község	Sum	1118	1112	1136
		% of Total Sum	49,4%	49,2%	49,7%
	Parti, partközeli	Sum	1080	1108	1102
		% of Total Sum	47,7%	49,0%	48,2%
	Háttérzóna	Sum	1185	1152	1184
		% of Total Sum	52,3%	51,0%	51,8%
Total	Sum		2265	2260	2286
	% of Total Sum		100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Balaton partviszonylat szerint az abszolút többség az üdülőkörzet háttérzóna területén él, a parti, partközeli terület érintettsége kisebb, de így is nagyon jelentős.⁴⁰

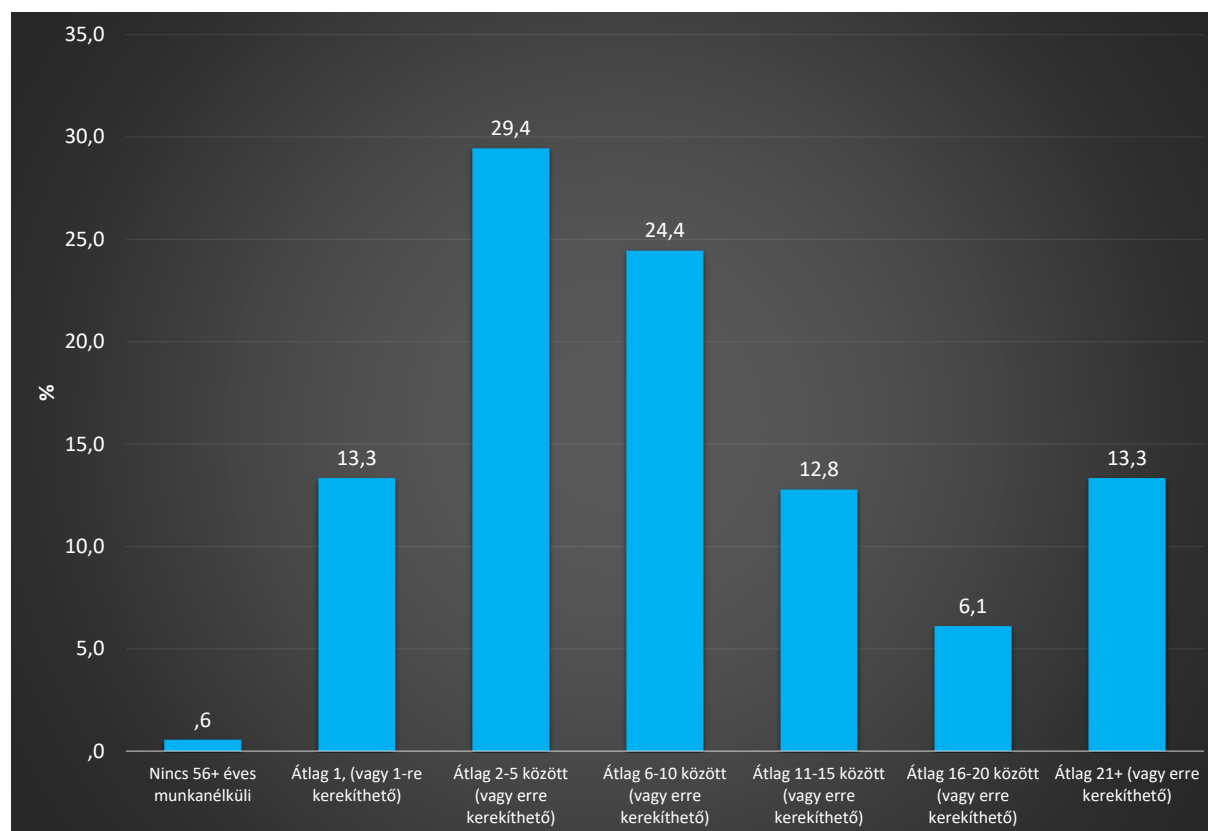
³⁹ Települési jogállás: 2022. év F. Stat: 74,103. ANOVA Sig. 0,000. Eta²: 47,3 %. 2023 év: F. Stat: 76,656. ANOVA Sig. 0,000. Eta²: 47,4 %. 2024 év F. Stat. 69,996. ANOVA Sig. 0,000. Eta²: 45,5 %. Balaton partviszonylat: 2022. év F. Stat: 9,111. ANOVA Sig. 0,003. Eta²: 5,2 %. 2023 év: F. Stat: 11,514. ANOVA Sig. 0,001. Eta²: 6,3 %. 2024 év F. Stat. 11,637. ANOVA Sig. 0,001. Eta²: 6,4 %.

⁴⁰ Az üdülőkörzet állandó lakosságának abszolút többsége, a vizsgált években átlagosan mintegy 57 %-a a parti-partközeli területsávban él.

A településszerkezeti vizsgálatához összeadtuk a koronavírus-járvány utáni, vagyis a legújabb jelenségeket rögzítő évek, 2022, 2023 és 2024 év települési gyakoriságait, azokat elosztottuk a vizsgált évek számával, majd az átlagadatok eloszlásával arányos kategóriastruktúra alapján új változót képeztünk.

Egyetlen olyan települést azonosítottunk a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 években, amelyek esetében egyetlen 56+ éves regisztrált munkanélküli sem volt, ez Óbudavár község Veszprém vármegye Balatonfüredi járásában. További 20 olyan település akadt a térségben, ahol a vizsgált három évből egy, vagy kettő év során nem fordult elő 56+ éves életkorú munkanélküli. Mindegyik községi jogállású település, jellemzően az üdülőkörzet háttérzónájában helyezkednek el, mintegy kétharmaduk Veszprém vármegyében, ezen belül elsősorban a Tapolcai, Balatonfüredi és a Veszprémi járásban. Ezeket a településeket azonban törtértékek kerekítési szabályainak figyelembevételével be tudtuk sorolni.

18. sz. ábra **56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzet településeinek kevesebb, mint hetede, 13,3 %-a, összesen 24 db település sorolható abba a kategóriába, ahol az 56+ éves munkanélküliek előfordulási gyakorisága a legalacsonyabb, 1 fő, vagy egyetlen főre kerekíthető. Valamennyi községi jogállású, mintegy 70 %-uk a térség Veszprém vármegyei, döntően a térség háttérzónájában, Balatonfüred, Veszprém és Tapolca járásban helyezkedik el. Ilyen település például Barnag, Hegyesd, Kékkút, Pula, Veszprémfajsz, vagy Vöröstó.

Előfordulnak parti, partközeli települések is, mint Balatonrendes, Balatonszepezd, Balatonudvari és Örvényes, illetve Somogy vármegyei települések, mint Lulla és Főnyed, és zalaiaiak is, mint Csapi, vagy Egeraracsa.

A legszélesebb települési klasztert az 56+ éves munkanélküliek 2022-2024 közötti évek átlagában a 2-5 fő közötti, vagy erre a nagyságrendre kerekíthető települések adják, összesen 53 ilyen település van a térségben, ami az összes település 29,4 %-a. Ezek a települések is kizárólag községek, és több mint négyötödük az üdülőkörzet háttérzónájában pozícionálható, 10 település parti, partközeli. A községek mintegy kétötöde Veszprém, harmada Somogy, kevéssel több, mint ötödrésze Zala vármegyei. Mind a 11 üdülőkörzetet érintő, vagy abban foglalt járás érintett ebben a településklaszterben. A legnagyobb mértékben a Tapolcai, (10 település) a Balatonfüredi (9 település), a Keszthelyi (9 település), a Siófoki (7 település) és a Marcali (6 település) járás érintett. Ezek együtt a klaszter településeinek több mint háromnegyedét alkotják. Ebben a településklaszterben szerepel Aszófő, Balatonakali, Balatonakarattya, Balatongyörök, Balatonmáriafürdő, Balatonőszöd, Felsőpáhok, Lovas, Paloznak és Szántód is, valamennyi a térség parti zónájában, illetve a háttérzónából például Bókaháza, Esztergályhorváti, Hegymagas, Kapolcs, Köveskál, Mencshely, Nyim, Öcs, Pusztaszemes, Siójut, Szegerdő, Tótvázsony, Uzsa, Vállus, Vászoly, Vindornyaszőlős, vagy Zalamerenye.

Összesen 44 olyan települést detektáltunk a Balaton térségében, ahol az 56+ éves munkanélküliek előfordulása az elmúlt években átlag 6-10 fő között alakult, vagy erre a nagyságrendre kerekíthető, ez az összes BKÜ település közel negyede, 24,4 %-a. Ebben a településklaszterben egy nagyközséget is találunk a községek mellett, Révfülöp vonatkozásában. Ebben a klaszterben a települések mintegy 45 %-a Veszprém, közel harmada Somogy, kevéssel több, mint ötöde Zala vármegyei. Továbbra is dominál a térség háttérzóna területrésze, a települések háromnegyede ide sorolható. A legérintettebb járás a Tapolcai, a Keszthelyi és a Balatonfüredi, ezek együtt lefedik a településcsoport kétharmadát. Parti, partközeli település ebben a klaszterben (Révfülöp mellett) Ábrahámhegy, Alsóörs, Alsópáhok, Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Csopak, Kővágóörs, Szigliget, Tihany és Zánka. A háttértelepülés zónából említhetjük Bábonymegyer, Csajág, Dióskál, Hollád, Káptalantóti, Kötcsé, Lesencetomaj, Nagyvázsóny, Rezi, Szentkirályszabadja, Taliándörögd, Vörs, Zalaapáti és Zalavár községeket.

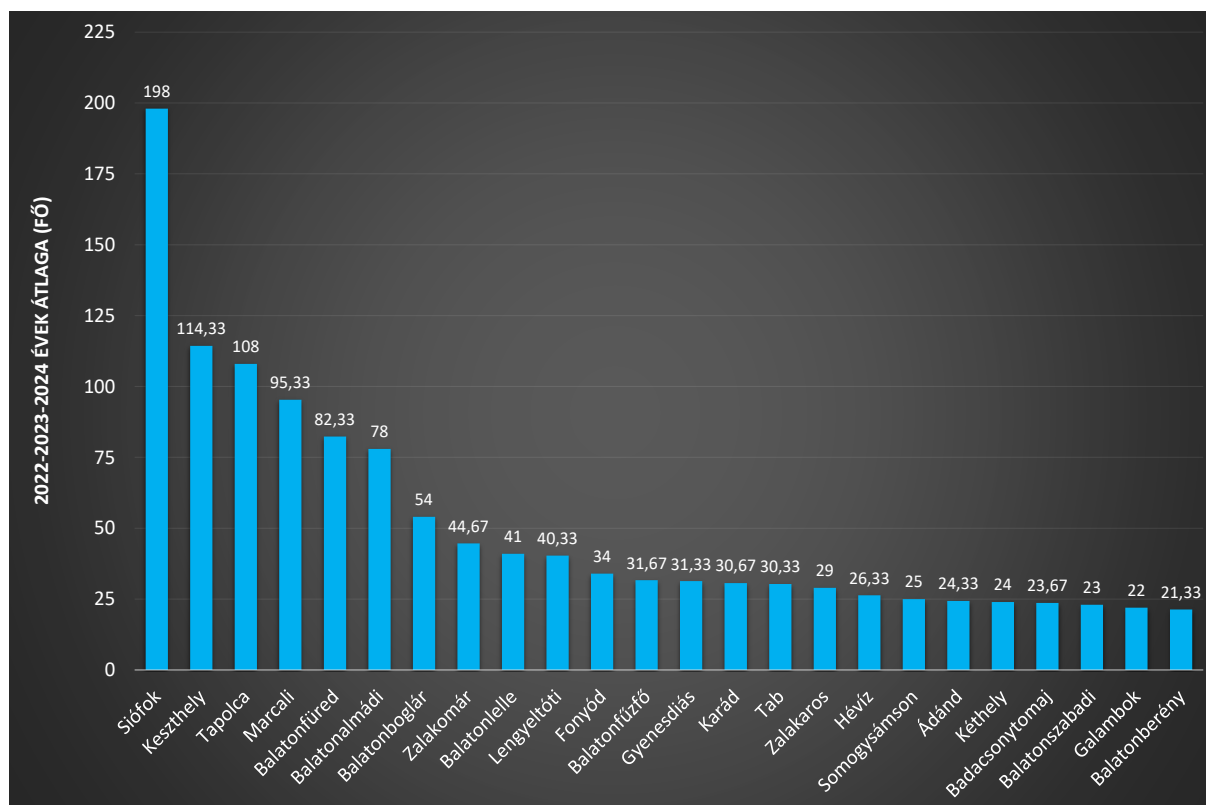
Átlag 11-15 fő között, vagy erre a nagyságrendre kerekíthető BKÜ településklaszter 23 településből áll, ez az összes üdülőkörzeti település nyolcadrésze. Ebben a klaszterben 19 község, 3 város: Balatonföldvár, Balatonkenese és Zamárdi, illetve Balatonszárszó metszetében egy nagyközség szerepel. A települések mintegy 60 %-a Somogy vármegyei, ez most 14 települést jelent, 5 település Veszprém, 4 Zala vármegyei. A legérintettebb járasok a Siófoki, a Fonyódi, a Keszthelyi és a Tapolcai, ezen kívül megjelenik a Balatonalmádi, a Marcali, a Nagykanizsai és a Tabi járás is. Továbbra is dominál a háttérzóna, a mi most 14 települést jelent, 9 település parti, partközeli. Ez utóbbiak Badacsonytördemic, Balatonederics, Balatonszárszó, Balatonszemes, Balatonszentgyörgy és Cserszegtomaj, illetve a három város, Balatonföldvár, Balatonkenese és Zamárdi.

A háttérzónát Bálványos, Buzsák, Gamás, Garabonc, Gyulakeszi, Kapoly, Litér, Nagyberény, Öreglak, Ságvár, Somogybabod, Somogyszentpál, Várvölgy és Zalaszentő képviseli.

Átlag 16-20 fő 56+ éves munkanélküli között, vagy erre kerekíthető településklaszterben 11 BKÜ település jelenik meg, ez az összes üdülőkörzeti település mintegy 6 %-a. Valamennyi község, illetve Vonyarcvashegy nagyközség. Ebben a településcsoportban 8 település Somogy, kettő Veszprém és egy Zala vármegyei. Hat település a BKÜ háttérzónájában, öt a Balaton parti, partközeli területsávjában van, érintett a Fonyódi, a Keszthelyi, a Marcali, a Balatonalmádi, a Siófoki és a Tabi járás. A parti, partközeli település Balatonfenyves, Balatonkeresztúr, Felsőörs, Kőröshegy és Vonyarcvashegy. Háttértelepülés ebben a klaszterben Andocs, Látvány, Nikla, Sármellék, Somogyvár és Szőlősgyörök.

Végül a legmagasabb, 21+ fős, vagy erre kerekíthető átlagkategóriában 24 BKÜ település szerepel. A települések abszolút többsége ebben az esetben is Somogy vármegyei, ez most 13 települést jelent, további 6 Zala és 5 Veszprém vármegyei. Összesen 7 község és két nagyközség mellett ide sorolható 15 városi jogállású település. Ebben a klaszterben van egyedül parti, partközeli többség, 13 település sorolható ide, a háttérzóna 11 települést integrál. Érintett a Fonyódi, a Marcali, a Keszthelyi, a Nagykanizsai, a Siófoki, a Balatonalmádi, a Tapolcai, a Balatonfüredi és a Tabi járás, ez utóbbi kettő csupán egy-egy, járasszékhely településsel.

19. sz. ábra **Az 56+ éves munkanélküliek klaszterében legérintettebb BKÜ települések rangsora 2022, 2023 és 2024 évek átlagában**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A településcsoport parti, partközeli települései: Badacsonytomaj, Balatonalmádi, Balatonberény, Balatonboglár, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Balatonlelle, Balatonszabadi, Fonyód, Gyenesdiás, Hévíz, Keszthely és Siófok. A háttérzóna települései ebben a csoportban: Ádánd, Galambok, Karád, Kéthely, Lengyeltóti, Marcali, Somogysámson, Tab, Tapolca, Zalakaros és Zalakomár.

Az 56+ éve munkanélküliek előfordulási gyakoriságának települési rangsorát az üdülőkörzet népesebb városai vezetik, ahol egyben a legvalószínűbb is ennek a társadalmi rétegnek az előfordulása: Siófok, Keszthely, Tapolca, Marcali, Balatonfüred, Balatonalmádi, Balatonboglár.

A rangsor nyolcadik helyére azonban egy háttérzóna nagyközség, mégpedig Zalakomár ékelődik be. Zalakomárt ismét városok követik, Balatonlelle, Lengyeltóti, Fonyód és Balatonfűzfő, majd egy parti nagyközség következik, Gyenesdiás vonatkozásában.

A 14-ik rangsorhelyen Karád község szerepel, ami a legrosszabb értéket jeleníti meg a térség a térség 157 községéből, Karádon átlag 30-31 fő 56+ éves munkanélkülit detektáltunk 2022, 2023 és 2024 évek átlagában. Ezután ismét városok sorakoznak a rangsorban, Tab, Zalakaros és Hévíz, majd a 18, 19 és a 20-ik rangsorhelyen ismét községek: Somogysámson, Ádánd és Kéthely. Ezekben a községekben átlag 24-25 fő 56+ éves munkanélküli jelenik meg az elmúlt években, ami szintén nagyon kedvezőtlen települési adat.

Ezt a településcsoportot Badacsonytomaj város követi, majd a klaszter rangsorának végén ismét községek következnek: Balatonszabadi, Galambok és Balatonberény, ezeken a településeken átlag 21-23 fő 56+ éves munkanélküli élt a koronavírus-járvány után, 2022 és 2024 között.

Az 56+ éves munkanélküliek klaszterében kialakított települési megoszlás adatokat megvizsgáltuk az üdülőkörzet területi és település jogállási szerkezetének keresztmetszeteiben is. Ezen belül a járásvetület nem bizonyult szignifikánsnak,⁴¹ a vármegye,⁴² a települési jogállás⁴³ és a Balaton partviszonylat⁴⁴ azonban igen.

Vármegye viszonylatban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet települései közül azok felülreprezentáltak, amelyek esetében az 56+ éves munkanélküliek hároméves átlaga minimum 11-15 fő, vagy ennél magasabb. Az üdülőkörzet Veszprém vármegyei területén jellemzően alacsonyabb az 56+ éves munkanélküliek előfordulása, azok a települések felülreprezentáltak, ahol átlag 1, vagy egyetlen főre kerekíthető ez a gyakoriság, és a nem véletlen felülreprezentáltság véget ér az átlag 6-10 fő közötti kategóriában. Zala vármegyei BKÜ területén az 56+ éves munkanélküliek előfordulása átlag 2-5 és 6-10 közötti, illetve a legmagasabb, 21+ fős optikában jelentkezik.

⁴¹ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,055. Elfogadhatóság határán, de azon túl helyezkedik.

⁴² Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,006. Cramer's V: 0,278.

⁴³ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,000. Cramer's V: 0,521.

⁴⁴ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,019. Cramer's V: 0,290.

Ez utóbbi településkategória tartalmazza Keszthely, Hévíz és Zalakaros városok mellett Gyenesdiás és Zalakomár nagyközségeket, valamint Galambok községet.

6. sz. táblázat **56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján vármegye területek szerint**

		VÁRMEGYE			Total
		Somogy	Veszprém	Zala	
56+ éves munkanélküliek 3 éves átlaga (2022-2023-2024 év)	Nincs 56+ éves munkanélküli	0 ,0% ,0%	1 100,0% 1,4%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,6%
	Átlag 1 (vagy 1-re kerekíthető)	3 12,5% 4,3%	17 70,8% 23,6%	4 16,7% 10,5%	24 100,0% 13,3%
	Átlag 2-5 között (vagy erre kerekíthető)	18 34,0% 25,7%	23 43,4% 31,9%	12 22,6% 31,6%	53 100,0% 29,4%
	Átlag 6-10 között (vagy erre kerekíthető)	14 31,8% 20,0%	20 45,5% 27,8%	10 22,7% 26,3%	44 100,0% 24,4%
	Átlag 11-15 között (vagy erre kerekíthető)	14 60,9% 20,0%	5 21,7% 6,9%	4 17,4% 10,5%	23 100,0% 12,8%
	Átlag 16-20 között (vagy erre kerekíthető)	8 72,7% 11,4%	1 9,1% 1,4%	2 18,2% 5,3%	11 100,0% 6,1%
	Átlag 21+ (vagy erre kerekíthető)	13 54,2% 18,6%	5 20,8% 6,9%	6 25,0% 15,8%	24 100,0% 13,3%
	Total	70 38,9% 100,0%	72 40,0% 100,0%	38 21,1% 100,0%	180 100,0% 100,0%

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A települési jogállás vetületében a térség városai két felülreprezentált klaszterre oszthatók, az elsőben a városok tömegéhez képest alacsonyabb az 56+ éves munkanélküliek előfordulása, a koronavírus járványt követő években átlag 11-15 fő közé becsülhető, érintett település: Balatonföldvár, Balatonkenese és Zamárdi. Az üdülőkörzet összes további városa a legmagasabb előfordulási kategóriába sorolható.

A térségben lévő öt nagyközségből kettő szerepel a legmagasabb előfordulási kategóriában, Gyenesdiás és Zalakomár. Módszertani értelemben lényeges, egy 180 településes elemzési bázisban két település $\approx 1,1$ %-os nagyságrendet takar, ami határértéke a felülreprezentáltság tényének megállapításához.

A térség községei esetében minimális, átlag egyetlen előfordulástól az ebben a vetületben nagyobb, átlag 6-10 fős gyakoriságig látunk felülreprezentált településréteget. Ezek együtt a 157 község mintegy 76 %-át adják, vagyis ez a legjellemzőbb struktúra a községi jogállású települések esetében. De van egy másik felülreprezentált réteg is azon települések csoportjában, ahol az 56+ éves munkanélküliek hároméves átlagos tömege 16-20 fő közé kerekíthető. Ebben a klaszterben 10 település van: Andocs, Balatonfenyves, Balatonkeresztúr, Felsőörs, Kőröshegy, Látvány, Nikla, Sármellék, Somogyvár és Szőlősgyörök.

7. sz. táblázat 56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján települési jogállás szerint

		TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS			Total
		Város	Nagyközség	Község	
56+ éves munkanélküliek 3 éves átlaga (2022-2023-2024 év)	Nincs 56+ éves munkanélküli	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,6%	1 100,0% ,6%
	Átlag 1 (vagy 1-re kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	24 100,0% 15,3%	24 100,0% 13,3%
	Átlag 2-5 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	53 100,0% 33,8%	53 100,0% 29,4%
	Átlag 6-10 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	1 2,3% 20,0%	43 97,7% 27,4%	44 100,0% 24,4%
	Átlag 11-15 között (vagy erre kerekíthető)	3 13,0% 16,7%	1 4,3% 20,0%	19 82,6% 12,1%	23 100,0% 12,8%
	Átlag 16-20 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	1 9,1% 20,0%	10 90,9% 6,4%	11 100,0% 6,1%
	Átlag 21+ (vagy erre kerekíthető)	15 62,5% 83,3%	2 8,3% 40,0%	7 29,2% 4,5%	24 100,0% 13,3%
	Total	18 10,0% 100,0%	5 2,8% 100,0%	157 87,2% 100,0%	180 100,0% 100,0%

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Balaton partviszonylat alapján nagyon élesen szétválnak a szerkezeti elemek. A parti, partközeli területsáv településeiben magasabb, a háttérzónában alacsonyabb az 56+ éves munkanélküliek átlagos száma a koronavírus-járvány utáni években. A háttérzóna esetében átlag 1-10, a parti, partközeli zóna esetében átlag 10 fő felett minden kategória felülreprezentált. Ez azt jelenti, hogy a parti sáv 52 településéből 27 település, vagyis 51,9 %, illetve a háttérzóna 128 településéből 96 település, azaz a települések 75 %-a tartozik a felülreprezentált kategóriákba.

8. sz. táblázat **56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján Balaton partviszonylat szerint**

		PARTVISZONYLAT		Total
		Parti, partközeli	Háttérzóna	
56+ éves munkanélküliek 3 éves átlaga (2022-2023-2024 év)	Nincs 56+ éves munkanélküli	0 0,0% 0,0%	1 100,0% 8,6%	1 100,0% 6,6%
	Átlag 1 (vagy 1-re kerekíthető)	4 16,7% 7,7%	20 83,3% 15,6%	24 100,0% 13,3%
	Átlag 2-5 között (vagy erre kerekíthető)	10 18,9% 19,2%	43 81,1% 33,6%	53 100,0% 29,4%
	Átlag 6-10 között (vagy erre kerekíthető)	11 25,0% 21,2%	33 75,0% 25,8%	44 100,0% 24,4%
	Átlag 11-15 között (vagy erre kerekíthető)	9 39,1% 17,3%	14 60,9% 10,9%	23 100,0% 12,8%
	Átlag 16-20 között (vagy erre kerekíthető)	5 45,5% 9,6%	6 54,5% 4,7%	11 100,0% 6,1%
	Átlag 21+ (vagy erre kerekíthető)	13 54,2% 25,0%	11 45,8% 8,6%	24 100,0% 13,3%
	Total	52 28,9% 100,0%	128 71,1% 100,0%	180 100,0% 100,0%

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A települési eloszlás alakulását Balaton partviszonylat dimenzióiban külön is megvizsgáltuk a legerősebb differenciáló tényező, a települési jogállás szerkezetében. Az összefüggés mind a parti, partközeli, mind a háttérzóna esetében szignifikánsnak bizonyult, és jelentős magyarázóerőt takar.⁴⁵

A települési jogállás vetületet hatékonyan szegmentálja a Balaton partviszonylat, a parti városok kétdimenziós szerkezetben tapasztalt felülreprezentáltsága háromdimenziós felbontásban is megmarad, míg a parti, partközeli területsáv községekben átlag 2-20 fő közé becsülhető az 56+ éves munkanélküliek hároméves átlagos gyakorisága vonatkozásában a felülreprezentált községek száma.

⁴⁵ Parti, partközeli: Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,000. Cramer's V: 0,560. Háttérzóna: Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,000. Cramer's V: 0,511.

9. sz. táblázat **56+ éves munkanélküliek települési megoszlása a Balaton térségében 2022, 2023 és 2024 évek átlaga alapján Balaton partviszonylat és települési jogállás szerint**

PARTVISZONYLAT			TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS			Total
			Város	Nagyközség	Község	
Parti, partközeli	56+ éves munkanélküliek 3 éves átlaga (2022-2023-2024 év)	Átlag 1 (vagy 1-re kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	4 100,0% 11,4%	4 100,0% 7,7%
		Átlag 2-5 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	10 100,0% 28,6%	10 100,0% 19,2%
		Átlag 6-10 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	1 9,1% 25,0%	10 90,9% 28,6%	11 100,0% 21,2%
		Átlag 11-15 között (vagy erre kerekíthető)	3 33,3% 23,1%	1 11,1% 25,0%	5 55,6% 14,3%	9 100,0% 17,3%
		Átlag 16-20 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	1 20,0% 25,0%	4 80,0% 11,4%	5 100,0% 9,6%
		Átlag 21+ (vagy erre kerekíthető)	10 76,9% 76,9%	1 7,7% 25,0%	2 15,4% 5,7%	13 100,0% 25,0%
		Total	13 25,0% 100,0%	4 7,7% 100,0%	35 67,3% 100,0%	52 100,0% 100,0%
Háttérzóna	56+ éves munkanélküliek 3 éves átlaga (2022-2023-2024 év)	Nincs 56+ éves munkanélküli	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,8%	1 100,0% ,8%
		Átlag 1 (vagy 1-re kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	20 100,0% 16,4%	20 100,0% 15,6%
		Átlag 2-5 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	43 100,0% 35,2%	43 100,0% 33,6%
		Átlag 6-10 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	33 100,0% 27,0%	33 100,0% 25,8%
		Átlag 11-15 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	14 100,0% 11,5%	14 100,0% 10,9%
		Átlag 16-20 között (vagy erre kerekíthető)	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	6 100,0% 4,9%	6 100,0% 4,7%
		Átlag 21+ (vagy erre kerekíthető)	5 45,5% 100,0%	1 9,1% 100,0%	5 45,5% 4,1%	11 100,0% 8,6%
		Total	5 3,9% 100,0%	1 ,8% 100,0%	122 95,3% 100,0%	128 100,0% 100,0%

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

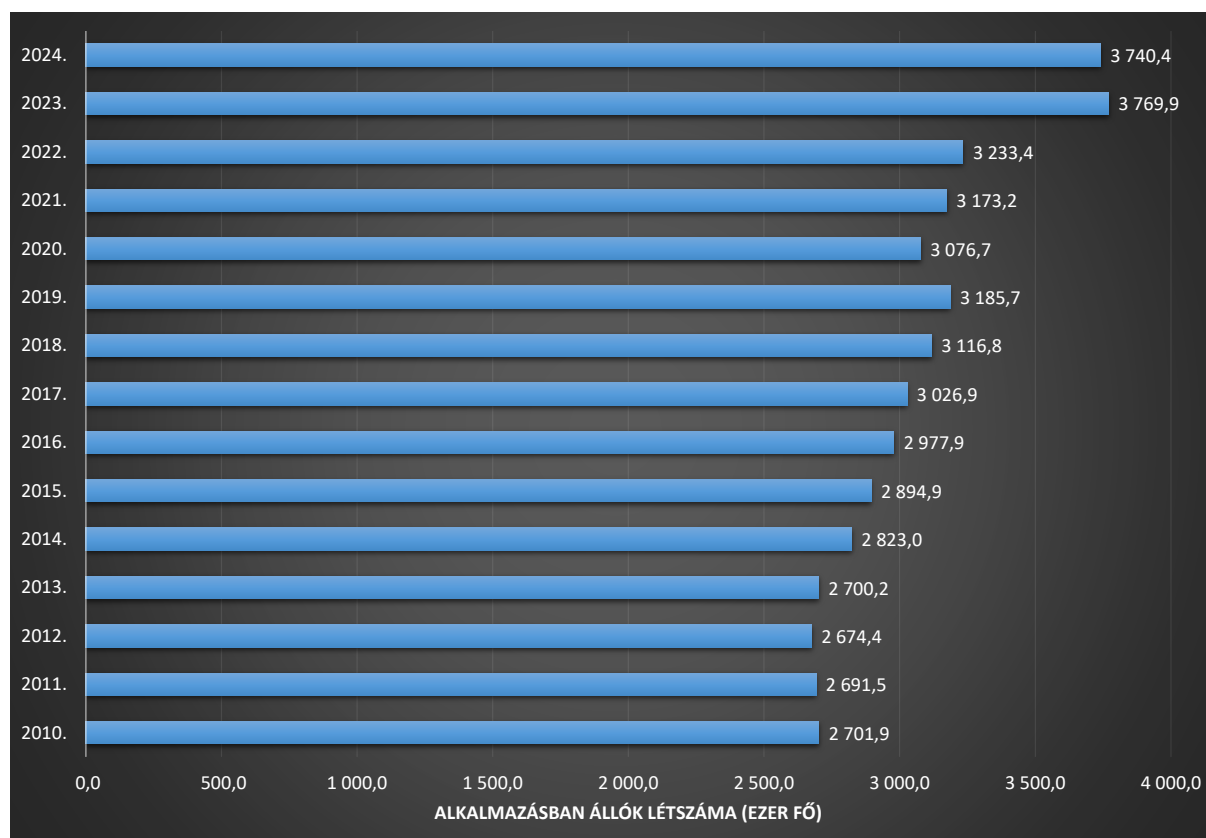
BKÜ háttérzóna metszet szerint mind az öt városi jogállású üdülőkörzeti háttértelepülés az 56+ éves munkanélküliek tömegében a legmagasabb előfordulási kategóriába esik. A háttérzóna községek 95 %-a az 56+ éves munkanélküliek tömegében átlag 1-20 fő közötti kategóriákba sorolható, ezen belül legjellemzőbb módon a 2-10 fő közötti településklaszterekbe. Ez a két csoport együtt az összes üdülőkörzeti községi jogállású háttértelepülés abszolút többségét, mintegy 62 %-át adja.

4. Alkalmazásban állók létszáma és bruttó átlagkeresete

A Magyarországon, ezen belül a Balaton térségében alkalmazásban állók létszáma és bruttó átlagkeresete vonatkozásában a KSH-tól egyedi adatkérés során megvásárolt információk alapján tudunk helyzetképet alkotni.⁴⁶ A létszám és átlagkereset adatok a munkavállalók lakóhelye szerint, településenként kerültek előállításra a 2023. évi végleges és a 2024 évi előzetes adatokkal. Az adatok vonatkozási köre: minden munkáltató valamennyi alkalmazásban álló munkavállalója, cég és vállalkozás, egyházak és nonprofit szervezetek, illetve a költségvetési intézmények csoportján belül.⁴⁷

Az alkalmazásban állók létszámára vonatkozó adatok használata jellemzően a strukturális üzleti statisztikában jelentős, definitív értelemben ebbe a kategóriába azon munkavállaló tartozik, aki a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, és munkaszerződése, munkavégzésre irányuló megállapodása alapján, munkadíj ellenében munkavégzésre kötelezett, illetve a munkavégzés havi átlagban legalább 60 órát meghaladó kell legyen.

20. sz. ábra **Az alkalmazásban állók létszámának változása Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben (ezer fő)**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

⁴⁶ Szerződéskötés ügyszám: 20250522-132126

⁴⁷ Az adatvédelmi szabályok betartása mellett, mely szerint a 3-nál kevesebb főt tartalmazó cellák adata és az ehhez tartozó kereseti adat nem közölhető.

Mindez azt jelenti, hogy az alkalmazásban állók köre szűkebb a foglalkoztatottak körénél, mivel az alkalmazásban állók csoportjába nem tartoznak bele

- a szülési szabadságon lévő munkavállalók a szülési szabadság első napjától,
- a keresőképtelen munkavállalók egyhavi naptári hónapot meghaladó betegség esetén,
- az állásukból felfüggesztett munkavállalók a felfüggesztés első napjától,
- a felmondási idő alatt felmentett munkavállalók a felmentés első napjától,
- azon bedolgozók, akiknek a foglalkoztatása szünetel ,
- az egy hónapot meghaladó egyéb okból fizetés nélküli szabadságon lévők, amennyiben 1 hónapnál hosszabban vannak távol.

Összefoglalóan a ténylegesen munkát végző aktív dolgozók alkotják a csoportot.⁴⁸

A Magyarországon 2010-ben bekövetkezett munkaerő-piaci, munkanélküliség és foglalkoztatás politikai változások – párhuzamban a foglalkoztatás növekedésével és a munkanélküliség csökkenésével – az alkalmazásban állók számának drasztikus növekedését eredményezte. A 2010. évi 2,7 millió fős alkalmazásban álló munkavállalói tömeg 2023-ra 3,7 millió fölé emelkedett, vagyis 13 naptári év alatt átlag egymillió fővel bővült. A növekedési ütem a 2010-es évtizedben átlag 400-500 ezer fő, a 2020-as évtized első négy évében 500-600 ezer fő közé tehető.

Az alkalmazásban álló munkavállalók teljes létszáma 2023 évben 3016 település összegző adata alapján 3 769 981 fő, 2024 évben, nem végleges adatok alapján 3013 településen összesen 3 740 392 fő. Mindkét naptári évben a 3155 magyarországi településből 310 település adata vesz részt (95,4 %).

Az alkalmazásban állók minimum létszáma az egyedi adatgyűjtés során megvásárolt 2023 és 2024 évi adatok alapján mindkét évben 30 fő. Ebbe a településcsoportba 2023 évben öt kisközség tartozik, ezek közül egy település, Gétye a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet része. Négy település található a Dunántúlon, ebből három Nyugat-Dunántúl régióban helyezkedik el, Halastó és Szatta Vas, az említett Gétye Zala vármegyében, illetve Pécsbagota a Dél-Dunántúlon, Baranya vármegyében. Az egyetlen keleti országrészben található kisközség Irota Észak-Magyarországon, Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében. A 2024 évi előzetes adatok szerint Irota továbbra is szerepel ebben a klaszterben, két másik dunántúli kisközség társaságában. Ezúttal mindkettő, Szörény és Óbánya Dél-Dunántúl, Baranya vármegyében.

A legmagasabb alkalmazásban álló munkavállalói létszámok értelemszerűen egyben a legmagasabb lélekszámú települések is az országban. Mindkét évben változatlan az élen álló, legalább 50 ezer fő alkalmazotti létszámot felvonultató települések listája.

⁴⁸ Különálló csoportot alkotnak továbbá az egyéb foglalkoztatottak, mint például a havi átlagban 60 óránál kevesebbet teljesítők, a vállalkozás nem fizetett dolgozói, a tevékenységben részt vevő nem fizetett családtagok, illetve a vállalati menedzsmentek azon tagjai sem, akik jövedelmük több mint a fele a társaság profitjából származik.

Első Budapest, mindkét évben több mint 700 ezer fővel, a második Debrecen, mintegy 78 ezer fővel, a harmadik Szeged közel 65 ezer fővel, a negyedik Miskolc 55-56 ezer fővel, az ötödik Győr 54-55 ezer fővel, és a hatodik Pécs mintegy 53 ezer fővel.

Ez a hat település együtt az összes alkalmazásban álló munkavállaló több mint negyedét, $\approx 27\%$ -át alkotja mind 2023-ban, mind 2024-ben, amiből Budapest egyedül $18,8\%$ -os tömeget képvisel, vagyis legalább minden hatodik alkalmazásban álló munkavállaló a 2020-as évek közepén, Magyarországon, fővárosi lakos.

Fontos, hogy az adatokból hiányzó települések csoportjáról is képet kapjunk, ez 2023-ban 139 db, 2024-ben 142 db települést jelent, amelyek $\approx 94\%$ -ban átfedésben vannak egymással, mindkét évben adatközlés nélküli településcsoportban szerepelnek. Kivétel Nemesborzova, Tófü és Vindornyalak, amelyek csak 2023 évben kerültek a hiányzó települések közé, illetve Halastó, Ivánbattyán, Kaposgyarmat, Pécsbagota, Szatta és Szentborbás községek csak 2024-ben szerepelnek az adathiány települései között.

Összességében 2023 évben 110 település Dunántúl 29 település Észak-Alföld nagyrégió része, ez 2024-ben 114 és 28 település ugyanebben a felosztásban, ez nagyjából $80\text{-}20\%$ arányfelosztásnak felel meg. Statisztikai régiókat tekintve a relatív többség mindkét évben a Nyugat-Dunántúl része, ez 2023-ban 57 db, 2024-ben 58 db település. Jelentős a Dél-Dunántúl régió is, ami 2023-ban 43, 2024-ben 46 települést tömörít. Észak-Magyarország sorrendben a harmadik, mindkét évben 26 településsel, negyedik a Közép-Dunántúl 10-10 településsel, ötödik az Észak-Alföld 2023-ban kettő, 2024-ben egy db településsel, illetve 2023-ban egy településsel szerepel Dél-Alföld, 2024-ben ugyancsak egy településsel Észak-Alföld.

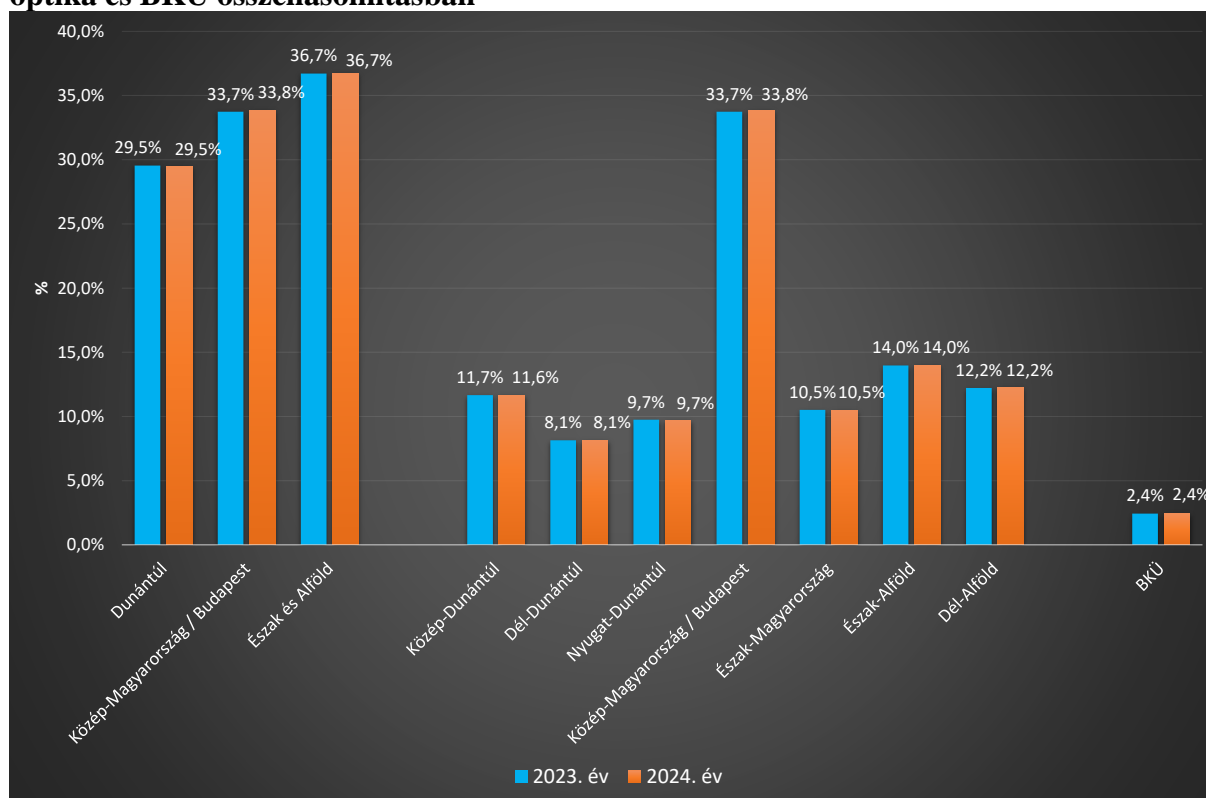
Mindkét évben 11 különböző vármegyébe sorolhatók ebben a vetületben a hiánytelepülések. Az élen mindkét évben Zala vármegye áll 40, illetve 41 db településsel. Második Baranya 25-25, harmadik Borsod-Abaúj-Zemplén 24-24 településsel. A negyedik helyen Somogy vármegye áll 2023-ban 15, 2024-ben 17 településsel, ezt Vas vármegye követi 2023-ban 10, '24-ben 12 településsel, majd Veszprém következik 10-10 kistépelüléssel. Összesen kevesebb, mint 20 érintett településsel Győr-Moson-Sopron, Tolna, Nógrád, Békés és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyét látjuk, ez utóbbiak már csak 1-2 hiánytelepüléssel járulnak hozzá a hiányadatokhoz.

Természetesen mindkét évben valamennyi település, ahonnan nem érkezett adat községi jogállású, jellemzően 500 állandó lakos alatti kisközség.

Elemzésünk szempontjából fontos optika, hogy 2023 évben 7 db, 2024-ben 6 db település része a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetnek, ezek Vindornyalak kivételével mindkét évben megegyeznek: Csömend, Főnyed, Kékkút, Salföld, Zalaszentmárton és Óbudavár. Ezek közül két település Somogy, három Veszprém és egy Zala vármegyei. Kettő, Csömend és Főnyed a Marcali, Kékkút és Salföld a Tapolcai, Vindornyalak és Zalaszentmárton a Keszthelyi, Óbudavár a Balatonfüredi járás része.

Az alkalmazásban álló munkavállalók tömege Észak és Alföld nagyrégióban a legmagasabb, mindkét vizsgált évben az összes ténylegesen munkát végző aktív dolgozó 36,7 %-át alkotja, ez közel 1,4 millió főt jelent. Az ország aktív munkavállalóinak harmadát Közép-Magyarország/Budapest adja, ez $\approx 1,3$ millió főt jelent ugyancsak mindkét év során. Nagyrégiós vetületben a Dunántúl a harmadik az összes alkalmazásban álló aktív dolgozó 29,5 %-ával, ami csaknem 1,1 millió munkavállalót takar 2023-ban és 2024-ben is.

21. sz. ábra **Alkalmazásban álló munkavállalók aránya 2023 és 2024 években regionális optika és BKÜ összehasonlításban**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

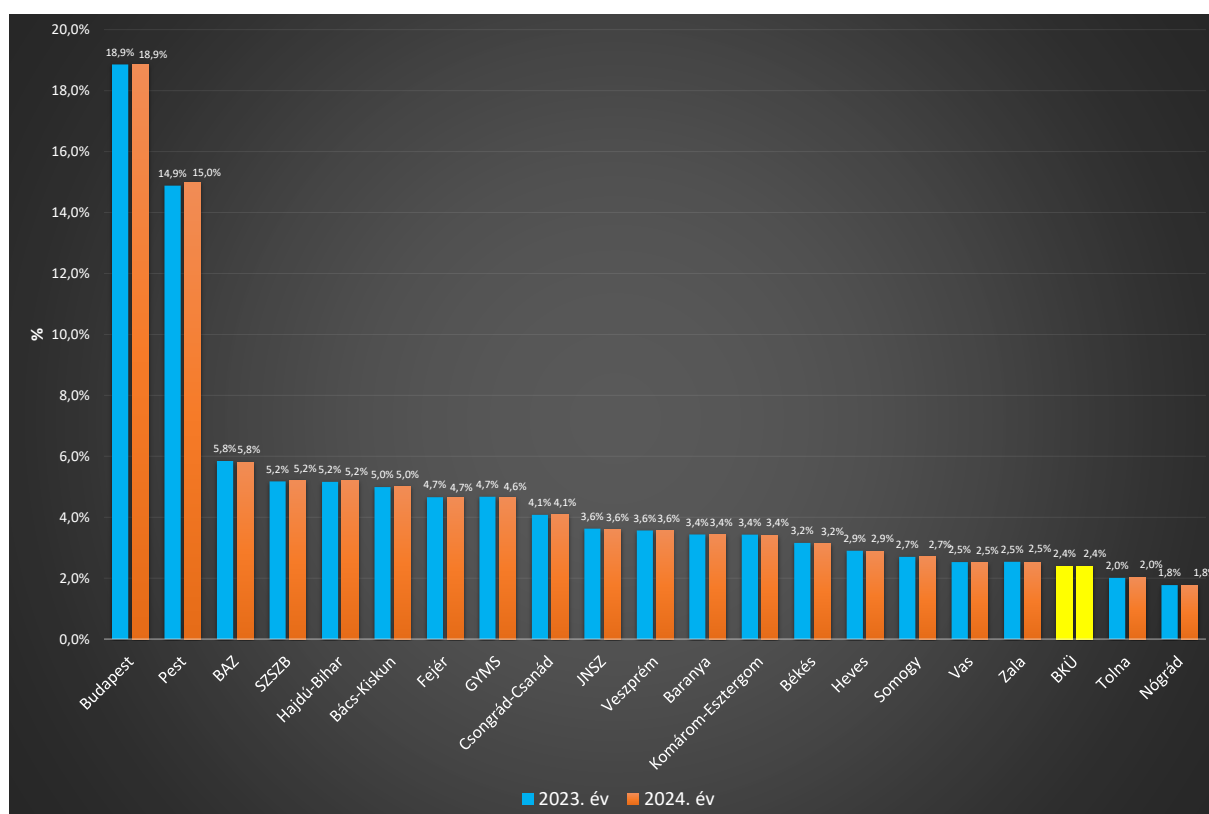
A statisztikai régiók vetületében Közép-Magyarország és a főváros értelemszerűen kimagaslik, ezt nem számítva Észak-Alföld régió munkavállalói tömege a legnagyobb, mindkét évben több mint félmillió fő, ezt a Dél-Alföld követi 450-460 ezer fős aktív munkavállalói tömegével. Észak-Alföld az összes alkalmazásban álló aktív dolgozó hetedét, Dél-Alföld a nyolcadát alkotja. Rangsor szerint a Közép-Dunántúl következik, amely az alkalmazásban állók tömegének kilenced részét alkotja, a további sorrend Észak-Magyarország, Nyugat-Dunántúl és végül Dél-Dunántúl, ahol 2023-ban és 2024-ben is legalacsonyabb az alkalmazásban állók össztömege, ez mindkét évben alig több mint 300 ezer fő.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet részesedése az alkalmazásban álló munkavállalók metszetében 2,4 % mindkét vizsgálati évben. Munkavállalói tömeget tekintve 2023-ban 91 889 fő, 2024-ben 91 149 fő csoportosítható ebbe a kataszterbe.

A területi dimenziók NUTS-I és NUTS-II szinten szignifikánsak, de alacsony magyarázóerővel bírnak, BKÜ szinten nem igazolható nem véletlen összefüggés.⁴⁹

NUTS-III, vármegyei összehasonlításban várható módon az ország súlyponti területe, Budapest és Pest vármegye áll a rangsor élén, ezt Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Bács-Kiskun vármegyék követik, amelyek területe mindkét vizsgálati évben és minden esetben az összes alkalmazásban álló munkavállaló legalább 5-5%-át alkotják.

22. sz. ábra **Alkalmazásban álló munkavállalók aránya 2023 és 2024 években vármegyei és BKÜ összehasonlításban**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A középmezőnyben rangsor szerint említve Győr-Moson-Sopron, Csongrád-Csanád, Jász-Nagykun-Szolnok, Veszprém, Baranya, Komárom-Esztergom, Békés, Heves és Somogy vármegyék állnak. Ezek esetében mindkét évben az alkalmazásban állók 2,51 és 5,00 % közötti tömegét találjuk. A vármegyei klaszter végén rangsor szerint Vas, Zala, Tolna és legvégül Nógrád helyezkedik el, amelyek az aktív dolgozók 1,80-2,50 % közötti tömegét alkotják mindkét vizsgálati évben.

⁴⁹ NUTS-I 2023: F-stat. 17,511. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 1,1 %.
 NUTS-I 2024: F stat. 17,602. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 1,2 %.
 NUTS-II 2023: F-stat. 6,170. ANOVA Sig. 0,000. Eta²: 1,2 %.
 NUTS II 2024: F-stat. 6,201. ANOVA Sig. 0,000. Eta²: 1,2 %.
 BKÜ 2023: F-stat. 0,524.
 BKÜ 2024: F-stat. 0,536.

A BKÜ ebben az összehasonlításban mind 2023, mind 2024 években megelőzi Tolna és Nógrád vármegyét. A területi dimenziók NUTS-III szinten is szignifikánsak, magas magyarázóerővel.⁵⁰

Az adatok járási metszete ugyancsak nem véletlen összefüggéseket igazol.⁵¹ Ebben a vetületben az interpretációt a legmagasabb és a legalacsonyabb alkalmazásból álló munkavállalói tömeg, illetve a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő teljes járasterületek optikáiban végezzük.

10. sz. táblázat **Alkalmazásban álló munkavállalók száma 2023 és 2024 években járási vetületek szerint a legmagasabb és a legalacsonyabb, valamint a BKÜ területét érintő járások összehasonlításában**

		2023. év	2024. év
50 ezer alkalmazásban álló feletti járás	Budapest	710 992	705 601
	Győr	85 683	84 986
	Miskolc	84 933	84 016
	Debrecen	84 249	84 324
	Szeged	80 097	79 994
	Gödöllő	67 613	67 723
	Pécs	66 421	66 333
	Székesfehérvár	65 116	64 690
	Kecskemét	64 834	64 408
	Nyíregyháza	64 715	64 417
	Érd	57 050	56 893
	Szigetszentmiklós	55 993	55 962
BKÜ területét érintő teljes járás	Veszprém	33 245	32 957
	Nagykanizsa	25 105	24 924
	Siófok	18 478	18 260
	Keszthely	16 475	16 448
	Ajka	14 811	14 535
	Tapolca	11 840	11 698
	Fonyód	11 008	10 926
	Balatonalmádi	10 636	10 530
	Marcali	10 108	9 957
	Balatonfüred	9 524	9 502
	Tab	4 138	4 062
5 ezer alkalmazásban álló alatti járás	Szentlőrinc	4 996	4 906
	Cigánd	4 971	4 858
	Letenye	4 852	4 756
	Csurgó	4 844	4 801
	Gönc	4 772	4 676
	Mezőcsát	4 730	4 723
	Sellye	4 420	4 340
	Szentgotthárd	4 304	4 224
	Csenger	4 168	4 226
	Tab	4 138	4 062
	Tokaj	3 973	3 930
	Bóly	3 915	3 907
	Pécsvárad	3 801	3 776
	Hegyhat	3 685	3 675
	Bélapátfalva	2 966	2 915

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

⁵⁰ NUTS-III 2023: F-stat. 2161,746. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 93,2 %.

NUTS-III 2024: F stat. 2153,585. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 93,2 %.

⁵¹ LAU-I 2023: F-stat. 266,314. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 94,2 %.

LAU-I 2024: F-stat. 265,811. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 94,2 %.

A fővárost nem számítva 11 különböző járás jelenik meg a legmagasabb, 50 ezer fő feletti alkalmazásban álló munkavállalókat tömörítő járások között, mindkét évben. Ezek jellemzően megyei jogú városokat integrálnak, mint Győr, Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs, Székesfehérvár, Kecskemét, Nyíregyháza, és Érd, de ide csoportosítható két városi jogállású település integráló járás, Gödöllő és Szigetszentmiklós is.

A legalacsonyabb, 5 ezer fő alatti alkalmazásban álló munkavállalókat reprezentáló 15 járás többsége a Dunántúl nagyrégióban helyezkedik el, ezen belül Dél-, és Nyugat-Dunántúl, vármegyei szinten Baranya, Somogy és Zala dominál. További érintett vármegye Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Heves és Vas. A legalacsonyabb alkalmazásban álló járások rangsorában találjuk Szentlőrinc, Cigánd, Letenye, Csurgó, Gönc, Mezőcsát, Sellye, Szentgotthárd, Csenger, Tokaj, Bóly, Pécsvárad, Hegyhát, és végül Bélapátfalva járást. A Heves vármegyei Bélapátfalva járás területén detektálható országosan a legalacsonyabb alkalmazásban álló munkavállalói tömeg, kevesebb, mint 3 ezer fő, és ezek harmadrésze Bélapátfalva városban él.

Ugyanebben a csoportban szerepel egy BKÜ járás is, Tab vonatkozásában. Annak ellenére látjuk ezt a jelenséget, hogy a BKÜ területén Tab városban működik az egyik legnagyobb térségi foglalkoztató, a Flextronics tabi üzeme.⁵² Tab járás 24 településének területén összesen alig több mint 4 ezer alkalmazásban álló van, akik közel kétötöde Tab városban lakik, de értelemszerűen nem feltétlenül dolgozik a városban.

A további tíz BKÜ területét érintő, vagy abban teljes mértékben belefoglalt járás az alkalmazásban álló munkavállalók járási rangsorának középmezőnyében helyezkedik el. Ezek élén a két megyei jogú várost tömörítő járás, Veszprém és Nagykanizsa áll, ezt Siófok, Keszthely, Ajka, Tapolca, Fonyód, Balatonalmádi, Marcali és végül Balatonfüred követi; a járások rangsorában az utolsó Tab, ami jelen interpretációban a legalacsonyabb járási klaszternek is tagja.

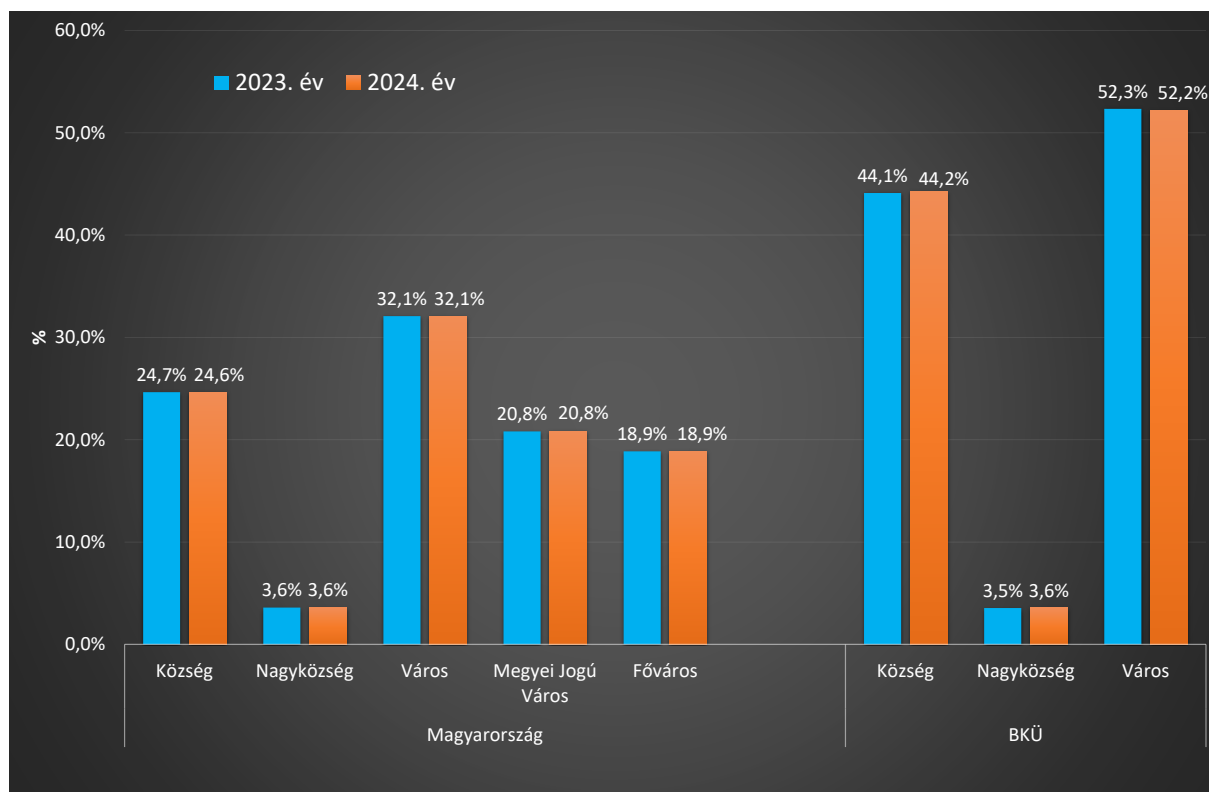
A járási közelítésben fontos kiemelni, hogy csak Siófok és Balatonfüred járás települései sorolhatók kivétel nélkül a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez. Nagykanizsa járás 49 településéből csupán 10 az üdülőkörzet része, Marcali járás 37 településéből 18, Tapolca járás 33 településéből 31, Keszthely járás 30 településéből 28, Tab járás 24 településéből 9, Fonyód járás 21 településéből 19, Veszprém járás 19 településéből 9, Balatonalmádi járás 11 településéből ugyancsak 9, illetve Ajka járás 11 településéből csupán egyetlen kisközség, Őcs a BKÜ része.

Települési jogállás szerint ugyancsak minimálisak, legfeljebb tizedszázalékban mérhetők a vizsgált évek szerinti eltérések. Az alkalmazásban álló munkavállalók legnagyobb tömege, közel harmada, összesen mintegy 1,2 millió munkavállaló Magyarország 322 városában lakik. A 25 megyei jogú város részesedése $\approx 21\%$, átlagosan mintegy 780 ezer fő.

⁵² Bővebben: <https://flex.com/careers/hungary> Tab ingázási mérlege erősen szufficites, jelentős munkaerő vonzó település. Több mint ezer fővel többen járnak erre a településre dolgozni egy másik településről, mint Tabról egy másik településre munkát végezni.

A főváros részesedése 18,9 %, 705-710 ezer fő közötti 2023-ban és 2024-ben. Össztömegében a községek részesedése közel 25 %, mérhető adatok szerint 920-930 ezer fő közötti,⁵³ ez 2565 községet jelent 2023-ban és 2562 községet 2024-ben. A nagyközségek részesedése mindkét évben 3,6 %, ez 103 nagyközség metszetében 134-135 ezer főt jelent.

23. sz. ábra **Alkalmazásban álló munkavállalók aránya 2023 és 2024 években települési jogállás szerint Magyarországon és a BKÜ-ben**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére fókuszálva az adatokat az alkalmazásban álló munkavállalók abszolút többsége, mintegy 52 %-a, összesen 47-48 ezer fő a térség 18 városában él, a községek detektálható részesedési aránya 44 % körüli mindkét évben, ez 40-41 ezer főt jelent 2023-ban 151, 2024-ben 152 község adatai alapján. A nagyközségek részesedése 3,5-3,4 %, 3200-3300 fő közötti, arányaiban az országoshoz hasonló.⁵⁴

Az üdülőkörzet városaiban az alkalmazásban álló munkavállalók abszolút többsége, mintegy 52 %-a Siófok, Keszthely, Tapolca és Balatonfüred településeken él, a többiek a térség további 14 városában szóródnak.

⁵³ A nem közölt adatokkal együtt összességében valószínűleg az 1 milliót közelíti.

⁵⁴ Mind az országos, mind a BKÜ települési jogállás optika szignifikáns, jelentős magyarázóerővel.

Magyarország 2023: F-stat. 33498,679. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 97,8 %.

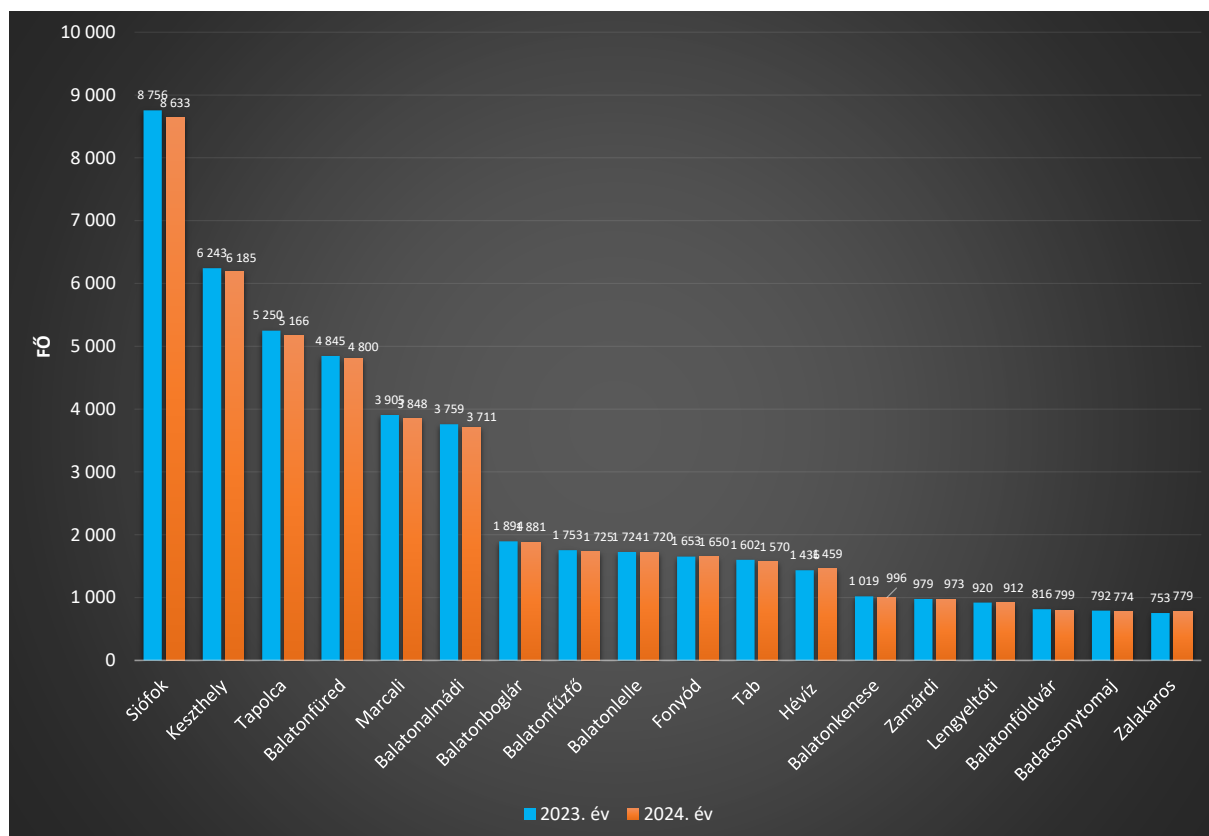
Magyarország 2024: F-stat. 33069,242. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 97,8 %.

BKÜ 2023: F-stat. 81,302. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 48,9 %.

BKÜ 2024: F-stat. 82,182. ANOVA sig. 0,000. Eta²: 49,0 %.

Marcali és Balatonalmádi alkalmazásban álló, lakcímmel rendelkező munkavállalói tömege három-négyezer fő, Balatonboglár, Balatonfüzfő, Balatonlelle, Fonyód, Tab, Hévíz, Balatonkenese munkavállalói létszáma ezer és kétezer fő közötti. Ezer fő alatti Zamárdi, Lengyeltóti, Balatonföldvár, Badacsonytomaj és végül Zalakaros.

24. sz. ábra **Alkalmazásban álló munkavállalók száma 2023 és 2024 években a BKÜ városaiban**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az 500 alkalmazott munkavállaló feletti üdülőkörzeti községek csoportjába 27 település integrálható, ebben a településklaszterben szerepel mindegyik térségi nagyközség is. A gyakoriságok rangsorát ebben az esetben Gyenesdiás nagyközség vezeti közel 1400 fővel, ezer fő feletti tömeg jellemzi Cserszegtomaj és Balatonszabadi nagyközségeket is. Fontos kiemelni, hogy mindhárom település 6 üdülőkörzeti várost is megelőz: Balatonkenese, Zamárdi, Lengyeltóti, Balatonföldvár, Badacsonytomaj, Zalakaros.

A negyedik rangsorhelyen Litér község áll közel 950 fős alkalmazott munkavállalói tömeggel, amivel 4 üdülőkörzeti várost is maga mögé utasít, de további négy olyan községet, és egy nagyközséget is látunk, ami legalább egy térségi városnál nagyobb alkalmazott munkavállalói réteggel jellemezhető: Szentkirályszabadja, Felsőörs, Vonyarcvashegy nagyközség, Csopak és Ádánd.

Azoknak a községeknek a sorát, amelyek alkalmazott munkavállalói tömege már nem éri a legkisebb város szintjét, de 700 főnél magasabb Alsóörs nyitja, majd Nagyvázsony, Ságvár, Zalakomár és Kéthely következik.

Az öt és hatszáz közötti alkalmazott munkavállalói sávban jelenik meg Balatonszárszó nagyközség, Sármellék és Balatonfenyves. Az öt és hatszáz közötti sávban 10 további község szerepel: Somogyvár, Balatonvilágos, Balatonszemes, Tótvázsony, Tihany, Zalaapáti, Alsópáhok, Balatonszentgyörgy, Balatonkeresztúr és Nagyberény.

11. sz. táblázat **Alkalmazásban álló munkavállalók száma 2023 és 2024 években a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet községeiben és nagyközségeiben az 500 fő feletti és az 50 fő alatti létszámú települések szerint**

		2023. év	2024. év
500 alkalmazott munkavállaló feletti BKÜ község	Gyenesdiás	1381	1388
	Cserszegtomaj	1119	1100
	Balatonszabadi	1055	1053
	Litér	946	948
	Szentkirályszabadja	853	866
	Felsőörs	848	846
	Vonyarcvashegy	814	822
	Csopak	807	818
	Ádánd	778	794
	Alsóörs	736	733
	Nagyvázsony	718	712
	Ságvár	718	712
	Zalakomár	706	714
	Kéthely	702	691
	Balatonszárszó	670	648
	Sármellék	649	635
	Balatonfenyves	627	635
	Somogyvár	573	589
	Balatonvilágos	555	559
	Balatonszemes	552	550
	Tótvázsony	545	544
	Tihany	530	537
	Zalaapáti	527	527
	Alsópáhok	519	521
	Balatonszentgyörgy	518	494
	Balatonkeresztúr	509	502
	Nagyberény	506	499
50 fő alatti alkalmazott munkavállalói létszámmal rendelkező BKÜ község	Szentjakabfa	45	45
	Sérsekszőlős	45	42
	Tagyon	43	42
	Balatonhenye	40	38
	Kisberény	39	40
	Monoszló	39	39
	Tikos	39	38
	Zalaújlak	39	38
	Barnag	37	38
	Vállus	37	36
	Vindornyafok	33	38
	Gétye	30	31

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

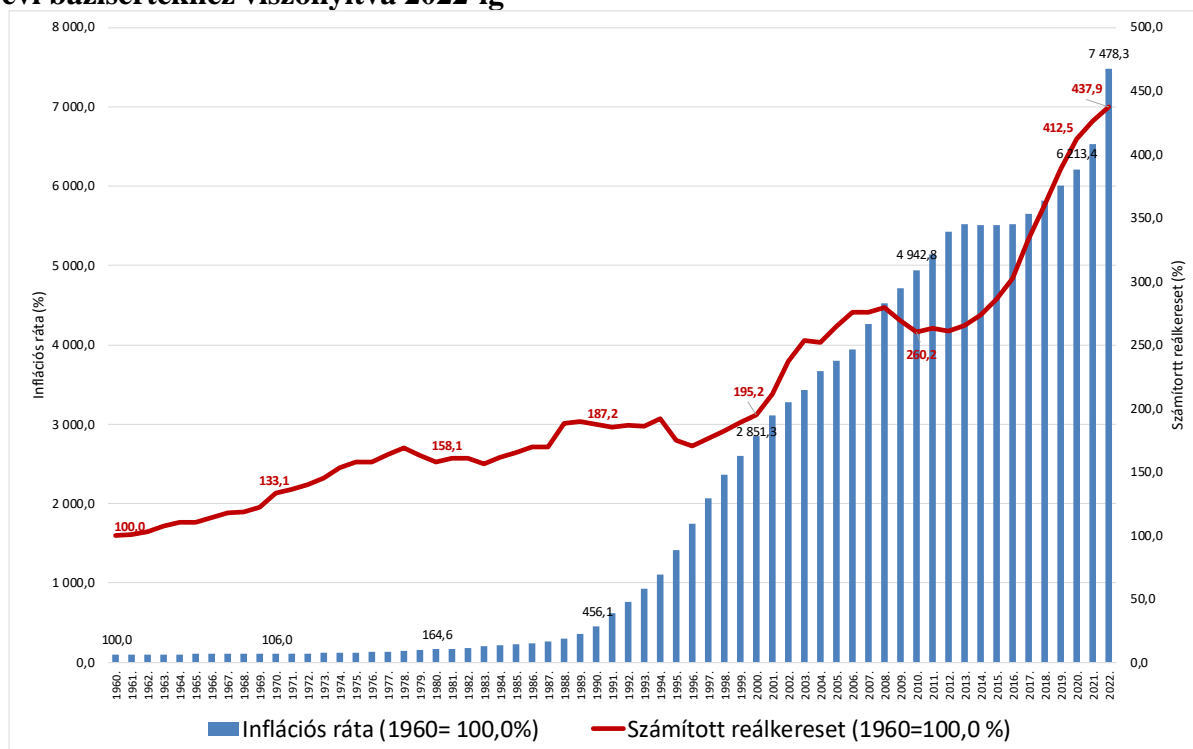
A legkisebb, 50 fő alkalmazott munkavállalói réteggel rendelkező, rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján vizsgálható üdülőkörzeti település gyakoriság rangsorát 45-45 fővel Szentjakabfa vezeti, majd Sérsekszőlős, Tagyon, Balatonhenye, Kisberény, Monoszló, Tikos, Zalaújlak, Barnag, Vállus, Vindornyafok és végül Gétye község zárja a sort, amivel kapcsolatban már kiemeltük, hogy országos vetületben is az egyik legalacsonyabb helyben élő alkalmazott munkavállalói létszámmal rendelkező település.

Az adatok tárgyalását a bruttó átlagkereseti viszonyok demonstrálása irányában folytatjuk.

A kereseti viszonyok alakulása jellegzetesen multidimenzionális okságra vetíthető. Függ az adott társadalom gazdasági, pénzügyi, politikai berendezkedésétől, külgazdasági mutatók alakulásától, infrastrukturális fejlettség mutatóktól, oktatási és képzettségi szintek alakulásától, nemzetközi vándorlási egyenlegtől, aktivitás és foglalkoztatottság szintektől, egészségi állapottól, ahogy demográfiai faktorok együtthatásaitól is, mint népességszám alakulása, életkorok szerinti társadalmi összetétel, népesedési egyenleg, öregedés / fiatalodás, eltartottsági viszonyok, vagy a várható élettartam.

A KSH 1960-óta határozza meg a bruttó átlagkeresetek alakulását. Az 1960-as bázisértékhez (100 %) viszonyítva a pénzügyi infláció 1970-ben 106 %, 1980-ban 164,6 %, 1989-ben, Magyarország szocialista társadalmi berendezkedésének utolsó teljes évében 353,9 % volt, vagyis több mint három és félszerese az 1960-as szintnek.⁵⁵

25. sz. ábra Inflációs ráta és számított reálkereset arány alakulása Magyarországon 1960. évi bázisértékhez viszonyítva 2022-ig

Forrás: KSH, NAV és Magyar Államkincstár adatok alapján Danyi Pál (2023) Ábra: BIFÜ Nkft TK

⁵⁵ Az adatok interpretálása során jelen hivatkozással felhasználjuk Danyi Pál 2023-ban KSH, NAV és MÁK adatok alapján készült számításait. Bővebben: <https://artortenet.hu/brutto-atlagkereset-1960-ota/>

Ehhez képest a bruttó átlagkeresetek – amely a legfontosabb mutatója annak, hogy átlagosan mennyi pénzt keresnek a ténylegesen alkalmazásban álló munkavállalók – alapján számolt reálkeresetek 1970-ben 133,1 %-ra, 1980-ban 158,1 %-ra, 1989-re 189,7 %-ra emelkedtek.

Az 1989-1990-es rendszerváltás radikális változások tömegét generálta a politikai viszonylatok mellett társadalmi, gazdasági, pénzügyi, munkaerő és foglalkoztatáspolitikai szinteken is. Az inflációs ráta 1990-ben az 1960-as szinthez képest 456,1 %-ra emelkedett, miközben a számított reálkeresetek aránya 187,2 %-ra csökkent, és csak 1994-ben emelkedett újra az 1989-es szint fölé. 1995-ben az akkori gazdaságpolitikai és pénzügyi változtatások⁵⁶ jelentősen vissza vetették a reálkeresetek alakulását, az 1960-as szinthez képest 1996-ban 170,3 %-ra változott, ami nagyjából az 1987-es szintnek felelt meg. Közben az inflációs ráta a '90-es évek közepére az 1960-as szint 1745,9 %-ra nőtt.

A 21-ik század fordulóján, 2000-ben a reálkeresetek az 1960-as szint 195,2 %-ra emelkedtek, miközben az inflációs ráta 2851,3 % volt 1960-hoz képest. Egy újabb évtized távlatában a reálkeresetek elérték az 1960-as szint 260,2 %-át, az inflációs ráta pedig megközelítette az 5000 %-os értéket.

A 2010-es években a korábbi évtizedekhez mérten példátlan mértékben növekedett reálkeresetek mértéke az 1960-as bázishoz képest. 2019-ben a reálkeresetek mértéke az 1960-as szint 388,4 %-ra növekedett, közben az inflációs ráta meghaladta a 6000 %-os szintet. A 2020-as évek elején tovább emelkedett a számított reálkereset, ami 2022-ben megközelítette az 1960-as szint 440 %-át, miközben az inflációs ráta 7500 % közelébe növekedett.

A folyamatok megértéséhez érdemes a konkrét összegekkel is operálni.⁵⁷ Danyi Pál 2023 évben készült számításai alapján a keresetek reálértéke 1960-hoz képest 40 évvel később, 2000-re duplázódtak meg, 2016-ra érték el a háromszoros, és 2020-ra a négyszeres értéket. 2022 évben a szorzóérték közelíti a 4,5-szeres értéket.

A bruttó reálkereset Magyarországon 1960-ban 1575 Ft, volt, ez 2022 évi reálértéken 117-118 ezer Ft-nak felel meg. A bruttó átlagkereset 1970-ben 2200 Ft fölé emelkedett, ami 156-157 ezer Ft közé tehető 2022 évi szinten.

⁵⁶ Bővebben: Elemzőközpont. A Bokros-csomag: Hatásai, főbb pontjai, előzményei.

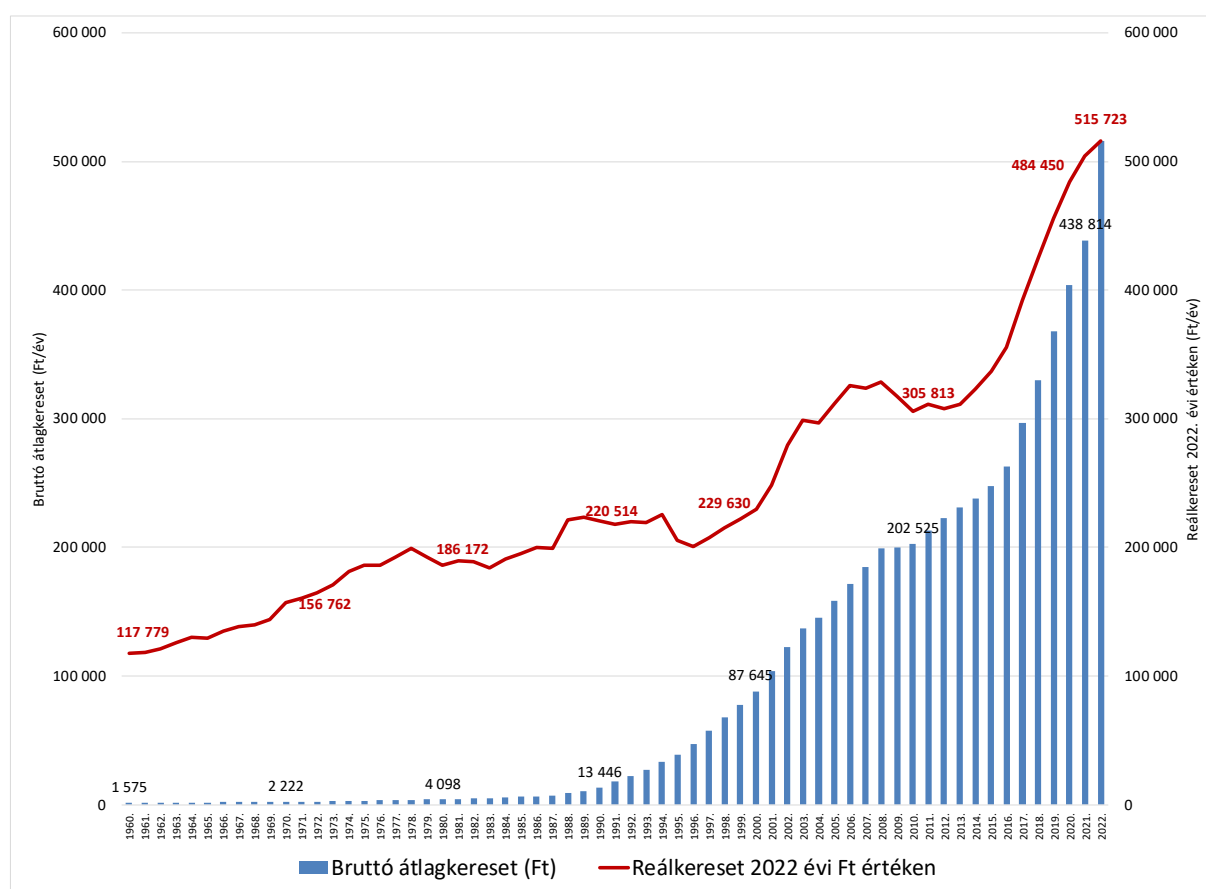
Forrás: <https://elemzeskozpont.hu/bokros-csomag-hatasai-fobb-pontjai-elozmenyei>

⁵⁷ Az 1960 és 2019 közötti adatok a KSH 2.1.1. táblázata alapján a „teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdaságban” értelmezés szerinti kereseteket tartalmazza. 1970-től módszertani változást végzett a KSH, ami a bérek kismértékű emelkedését okozta. Fontos változtatás zajlott 1988-tól, amikor bevezették a személyi jövedelemadót, az adatok innentől kezdve azt a bruttó keresetet mutatja, amely összeg adó- és járulékköteles. A KSH 2020-tól újabb módszertani változtatást hajtott végre. A történelmi idősort már nem közölve a 20.1.1.55. sz. adattábla tartalmazza a teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete c. éves átlagértékeket. A KSH módszertani útmutató alapján ezek az átlagértékek a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények, valamint a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek adatait közli. Az adatsorban szereplő 2022-es adat a KSH 20.2.1.55. táblázatában szereplő havi értékek átlagolásával készült.

A bruttó átlagkereset 1980-ban 4098 Ft-ra növekedett, ez 2022 évi szinten 186-187 ezer Ft-nak felel meg. A Kádár-korszak utolsó teljes évében, 1989-ben a bruttó átlagkereset 10 571 Ft volt, közel 7-szerese az 1960-as szintnek, 2022-es reálértéken 223-224 ezer Ft-nak felel meg.

A rendszerváltás első teljes évében, 1990-ben a bruttó átlagkereset 13 446 Ft, reálértéken 220 ezer Ft környékére csökkent, majd a '90-es évek gazdaság és pénzügy-politikai, inflációs, foglalkoztatás és munkanélküliségi, alapvetően kedvezőtlen munkaerő-piaci változásainak összhatására a bruttó átlagkeresetek növekedése ellenre a reálkeresetek szintje tovább csökkent, 1996-ban már csak 200 ezer Ft környékén állt 2022-es szinten számítva, miközben a bruttó átlagkereset 46 837 Ft volt.

26. sz. ábra **Bruttó átlagkeresetek és a 2022 évi bázisértéken számolt reálkeresetek alakulása Magyarországon**

Forrás: KSH, NAV és Magyar Államkincstár adatok alapján Danyi Pál (2023) Ábra: BIFÜ Nkft TK

A 21-ik század nyitóévében, 2000-ben a bruttó átlagkereset 87 645 Ft, 2022-es reálértéken 229-230 ezer Ft körül volt. Ezt követően mind a bruttó átlagkereset, mind a reálértéken számított keresetek számottevő mértékben növekedtek, 2010-re a bruttó átlagkereset 202 525 Ft, ami 2022 évi reálértéken 305-306 ezer Ft-nak felel meg. Igazán jelentős növekedés azonban csak a 2010-es években zajlott, 2020-ra a bruttó átlagkereset 403 616 Ft-ra növekedett, ami 2022-es reálértéken 484 ezer Ft körül kalkulálható. A bruttó átlagkereset Magyarországon 2022-ben átlépte a félmillió határt, és azt követően is jelentősen tovább növekedett.

A KSH végleges adatai alapján a bruttó átlagkereset a keresetek teljes statisztikai tömegéből számítva 2023-ban 589 114 Ft, 2024 évben 667 365 Ft.⁵⁸

A KSH-tól egyedi adatgyűjtés formájában megvásárolt adatbázisunk települések szerint, átlagolva közli a bruttó kereseti viszonyokat 2023 és 2024 évek metszeteiben. Az adatközlés időpontjában 2024 évi végleges adatok még nem álltak rendelkezésre. Mivel a kereseti adatok nem azok abszolút tömegét tartalmazzák, ami területi vetítésekben összegszerűen több ezermilliárdos tételeket jelenthetne, hanem az interpretálhatóság érdekében ezeket átlagolva, a klasszikus feldolgozási keresztmetszetektől eltekintünk. Nem vizsgáljuk az adatok eloszlás alakzati szerkezetét sem,⁵⁹ hanem csak a különböző területi szegmensek értelmezésére, nagyságrendi differenciák megragadására, illetve a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet országon belüli elhelyezésére koncentrálunk, a településeket pedig az átlagértékek alapján, térképen szerepeltetjük. Mivel az adatok átlagolva jelennek meg, az interpretációhoz a minimális és a maximális átlagértékeket, illetve a számtani átlag helyett a geometriai átlagot vesszük figyelembe,⁶⁰ ez utóbbiak összegnagyságrendjei értelemszerűen eltérnek a teljes statisztikai tömeg alapján megállapított számtani átlagtól, de a valós területi differenciaszerkezetek leírásához elégségesek.

Mielőtt a területi adatok jellemzésére rátérnénk, a létszámadatokhoz hasonlóan áttekintjük azoknak a településeknek a körét is, ahonnan nem érkezett átlagkereset adat, ez 2023 évben országosan 139 db, 2024-ben 142 db település.

Mindkét évben kizárólag községi jogállású településekről van szó. A települések mintegy négyötöde mindkét évben Dunántúl nagyrégióban helyezkedik el, Észak és Alföld nagyrégió 2023 évben 29 db, 2024 évben 28 db településsel szerepel az adathiányos települések között. Mindkét évben 6-6 statisztikai régió érintett, csak Közép-Magyarország régió nem érintett az adathiányban.

Statisztikai régiók rangsorát mindkét évben Nyugat-Dunántúl vezeti, 2023-ban 57 db, 2024-ben 58 db településsel, ezt Dél-Dunántúl követi 2023-ban 43 db, 2024-ben 46 db településsel. Ezeket Észak-Magyarország, majd Észak-Alföld követi 26-26 db, illetve 10-10 db településsel. A sort 2023 évben Észak-Alföld zárja 2 db, és Dél-Alföld 1 db, illetve 2024-ben Észak-, és Dél-Alföld is 1-1 db településsel. Mindkét évben 11 vármegye érintett az adathiányos települések sorában.

⁵⁸ Forrás: KSH közlemények jogtár gyűjteménye.

Bővebben: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=00000003.min&txtreferer=A0300080.TV>

⁵⁹ A keresetek eloszlása horizontális értelemben az alacsonyabb keresetek irányában nagyobb, a magasabb keresetek irányában szórta, vertikálisban ugyancsak az alacsonyabb keresetek irányában magasabb, mert sok van belőle, a magas keresetek irányában pedig alacsonyabb, mert ezekből kevesebb fordul elő. Az ilyen típusú eloszlások természetes logaritmus transzformációval (LNx) közelebb vihetők a normális alakzati eloszláshoz, mivel logaritmus függvény hatékonyan tömöríti a kiugró (outlier) értékeket – ez esetben nyilván a nagy és iparvárosokat, illetve a fővárost – kevésbé torzítva ezzel a területi következtetéseket.

⁶⁰ A geometriai (mértani) átlag egy olyan középérték, ami az adatok exponenciális változásait tükrözi, nem pedig az összegeket.

A vármegyei rangsort mindkét évben Zala vezeti 2023-ben 41 db, 2024-ben 40 db településsel. Zalát Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Vas, Veszprém, Győr-Moson-Sopron Tolna, Nógrád vármegyei követi, a települési differencia 2023 és 2024 évek szerint legfeljebb +/- 1 település. A rangsor végén Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés vármegye áll 1-2 db településsel.

Járási vetületben mindkét évben egyformán 44 db járás érintett, ezekben kevés a változás. Az első 5 rangsorhelyet áttekintve Lenti járás érintett a leg nagyobb mértékben 20-20 db településsel, ezt Edelény követi 9-9 db, majd Zalaegerszeg 8-8 db, illetve Gönc, Marcali, Sellye és Szigetvár járás 6-6 db, illetve Körmen és Sümeg járás 5-5 db településsel. Ezek együtt az összes érintett járás abszolút többségét, mintegy 55 %-át alkotják. Maximum 1-2 db adathiányos településsel 2023 és 2024 években 26 db különböző járás jelenik meg.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2023-ban 7 db településsel: Csömend, Főnyed, Kékkút, Salföld, Vindornyalak, Zalaszentmárton és Óbudavár, 2024-ben 6 db településsel vesz részt az adathiányos települések klaszterében: Csömend, Főnyed, Kékkút, Salföld, Zalaszentmárton és Óbudavár.

12. sz. táblázat Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása BKÜ területi optikában

Balaton Kiemelt Üdülőkörzet		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Nem BKÜ	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	438 366,23	499 811,85
BKÜ	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	470 613,06	534 843,96
Total	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	440 154,70	501 771,03

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Mérhető adatok alapján a vizsgált két évben a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet bruttó átlagkereseteinek minimuma sokkal kedvezőbb, 300-355 ezer Ft közé tehető, vagyis lényegesen magasabb, mint az üdülőkörzeten kívüli településeké és országosan is összesen, ami 136 és 157 ezer Ft közé becsülhető. Az átlagkereseti maximumértékek vetületében az üdülőkörzet területe lényegesen elmarad az országos, és az üdülőkörzeten kívüli területi szegmens metszetében tapasztalhatóktól. Ez utóbbi 1,1-1,4 millió Ft közé becsülhető, míg a Balaton térségében \approx 730-860 ezer Ft közé becsülhető. Mivel országosan nagyon változatosak a települések, és több ezer van belőlük és több millió munkavállalót tömörítenek, a bruttó keresettömeg mozgása is szélsőségesen magas.

A geometriai átlagok metszetében az üdülőkörzet kevésbé szélsőséges települési eltéréseket magában foglaló területének helyzete mindkét vizsgálati évben az országosnál kedvezőbb, ≈ 470 -530 ezer Ft közötti össztömeget mutat, miközben az országos vetület ≈ 440 -502 ezer Ft között mozog. Értelemszerűen a számtani átlagok ennél magasabbak, de ez a tételes területi különbségek irányain nem változtat.⁶¹

Az alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete NUTS-I vetületben Közép-Magyarország / Budapest térségben a legmagasabb, Észak és Alföld nagyrégióban országos szint alatti, a Dunántúl térségében meghaladja az országos szintet.

13. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása NUTS-I nagyrégiók szerint**

NUTS-I NAGYRÉGIÓ		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Dunántúl	Minimum	232 547,56	267 599,59
	Maximum	1 071 272,54	1 027 318,49
	Geometric Mean	455 061,94	517 029,47
Közép-Magyarország / Budapest	Minimum	407 608,38	454 083,42
	Maximum	930 395,35	1 052 021,34
	Geometric Mean	551 563,38	626 954,30
Észak és Alföld	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	407 003,92	466 302,94
Total	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	440 154,70	501 771,03

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

NUTS-II optika szerint Közép-Magyarország / Budapest tartja vezető pozícióját az átlagkeresetek metszeteiben, és országos szint feletti a Dunántúl közép és nyugat statisztikai régiója. Minden további régió átlagkereseti viszonyai országos szint alattiak, ezek sorát Észak-Alföld régió zárja.

⁶¹ A jelenségek értelmezéséhez fontos azt is hozzátenni, hogy azok, akik az üdülőkörzetben laknak, nem feltétlenül dolgoznak a térségben. A BKÜ-ben az országoshoz képest magasabb a munkavégzési céllal településükről eljáró munkavállalók aránya, és az ingázás települések közötti dimenziója gyakran átmetszi az üdülőkörzet tényleges területi határait.

14. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása NUTS-II statisztikai régiók szerint**

NUTS-II STATISZTIKAI RÉGIÓ		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Közép-Dunántúl	Minimum	356 361,15	400 525,29
	Maximum	810 229,31	1 027 318,49
	Geometric Mean	511 030,65	577 246,56
Dél-Dunántúl	Minimum	232 547,56	267 599,59
	Maximum	768 940,73	853 072,02
	Geometric Mean	401 270,21	459 155,16
Nyugat-Dunántúl	Minimum	313 752,69	377 583,21
	Maximum	1 071 272,54	853 462,46
	Geometric Mean	479 798,82	542 982,91
Közép-Magyarország / Budapest	Minimum	407 608,38	454 083,42
	Maximum	930 395,35	1 052 021,34
	Geometric Mean	551 563,38	626 954,30
Észak-Magyarország	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	415 277,99	473 930,40
Észak-Alföld	Minimum	183 624,04	205 235,10
	Maximum	596 970,54	683 419,32
	Geometric Mean	384 496,98	444 170,52
Dél-Alföld	Minimum	296 708,77	342 894,38
	Maximum	584 870,62	669 392,05
	Geometric Mean	423 851,92	483 938,40
Total	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	440 154,70	501 771,03

Forrás: KSH adatok alapján BIFŰ Nkft TK

NUTS-III, vármegye + főváros területi dimenzió szerint Budapest vezeti a bruttó átlagkeresetek rangsorát. Az országosnál magasabb átlagkeresetek jellemzik Fejér, Győr-Moson-Sopron, Heves, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest, Vas és Veszprém vármegyét, szinkron módon, mindkét vizsgálati évben. Országos érték alatti átlagkereseti viszonyokat látunk Bács-Kiskun, Baranya, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna és Zala vármegyék esetében.

15. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása NUTS-III vármegyék szerint**

NUTS-III VÁRMEGYE		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Bács-Kiskun	Minimum	324 571,93	366 453,19
	Maximum	583 215,36	662 465,57
	Geometric Mean	431 727,57	493 454,22
Baranya	Minimum	232 547,56	267 599,59
	Maximum	644 906,58	824 951,15
	Geometric Mean	391 490,55	448 051,37
Békés	Minimum	296 708,77	342 894,38
	Maximum	528 012,91	605 978,07
	Geometric Mean	404 803,24	460 498,62
BAZ	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	706 680,72	760 954,32
	Geometric Mean	389 215,23	444 285,36
Csongrád-Csanád	Minimum	352 484,97	409 631,75
	Maximum	584 870,62	669 392,05
	Geometric Mean	432 499,93	495 005,80
Fejér	Minimum	410 242,37	455 361,07
	Maximum	738 331,26	836 407,90
	Geometric Mean	529 011,87	599 519,40
GYMS	Minimum	402 422,45	460 582,01
	Maximum	1 071 272,54	853 462,46
	Geometric Mean	535 336,56	598 697,49
Hajdú-Bihar	Minimum	240 256,04	264 178,55
	Maximum	596 970,54	683 419,32
	Geometric Mean	398 178,94	460 523,74
Heves	Minimum	269 221,63	277 354,17
	Maximum	604 724,07	695 418,15
	Geometric Mean	458 638,76	521 429,90
JNSZ	Minimum	250 898,70	285 883,87
	Maximum	570 734,49	655 460,27
	Geometric Mean	423 273,44	485 698,87
Komárom-Esztergom	Minimum	473 056,42	528 160,57
	Maximum	684 354,99	780 510,64
	Geometric Mean	546 368,26	618 527,77
Nógrád	Minimum	251 749,23	286 332,59
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	447 470,13	512 198,02
Pest	Minimum	407 608,38	454 083,42
	Maximum	930 395,35	1 052 021,34
	Geometric Mean	550 848,54	626 165,78
Somogy	Minimum	263 686,87	306 864,71
	Maximum	702 578,56	766 451,13
	Geometric Mean	405 272,83	464 127,09
SZSZB	Minimum	183 624,04	205 235,10
	Maximum	535 157,43	616 092,19
	Geometric Mean	367 340,81	425 228,91
Tolna	Minimum	308 340,44	341 497,60
	Maximum	768 940,73	853 072,02
	Geometric Mean	418 739,80	478 009,52
Vas	Minimum	313 752,69	425 642,25
	Maximum	741 304,59	772 151,23
	Geometric Mean	488 446,30	554 126,53
Veszprém	Minimum	356 361,15	400 525,29
	Maximum	810 229,31	1 027 318,49
	Geometric Mean	489 722,15	551 784,22
Zala	Minimum	326 862,74	377 583,21
	Maximum	607 180,88	685 253,24
	Geometric Mean	431 415,05	492 138,14
Budapest	Minimum	702 940,25	793 308,30
	Maximum		
	Geometric Mean		
Total	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	440 154,70	501 771,03

Forrás: KSH adatok alapján BIFŰ Nkft TK

Országos viszonylat alapján települési jogállás szerint Budapest tartja vezető pozícióját, a fővárost a megyei jogú városok, a városi jogállású települések, majd a nagyközségek követik, valamennyi esetben országos szint feletti a bruttó átlagkeresetek nagyságrendje. Országos szint alatt csak a községek összömege helyezkedik el, ezzel értelemszerűen a magyarországi települések több mint négyötöde pozícionálódik.

16. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása települési jogállás szerint**

		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Község	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	432 632,98	492 956,27
Nagyközség	Minimum	302 449,66	347 177,34
	Maximum	888 959,07	988 405,22
	Geometric Mean	449 096,72	512 336,13
Város	Minimum	347 610,01	410 216,03
	Maximum	808 100,67	910 934,29
	Geometric Mean	491 390,00	562 291,54
Megyei Jogú Város	Minimum	492 496,59	555 597,12
	Maximum	661 128,53	733 820,95
	Geometric Mean	563 557,72	640 338,17
Főváros	Minimum	702 940,25	793 308,30
	Maximum		
	Geometric Mean		
Total	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	440 154,70	501 771,03

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Járásvetületi optikában elsőként a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet érintő járásokra fókuszálunk, azok teljes területére vonatkozó módon, az ezeken kívüli járásokat egységes kategóriába integráltuk.

A BKÜ területét nem érintő járásokban élők bruttó átlagkereset viszonyai országos szint alattiak mindkét vizsgálati év során. Az üdülőkörzet vetületében országos szint alatti Fonyód, Keszthely, Marcali, Nagykanizsa és Tab járásban élők bruttó átlagkeresete. Országos szint feletti Ajka, Balatonalmádi, Balatonfüred, Siófok, Tapolca és Veszprém járásban élők bruttó átlagkeresete. Ezek közül a legmagasabb Balatonalmádi és Balatonfüred járásban.

17. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő teljes járásterület és országos összehasonlító viszonylatok szerint**

BKÜ TERÜLETET ÉRINTŐ TELJES JÁRÁS ÉS ORSZÁGOS ÖSSZESEN		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
BKÜ-t nem érintő járás	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	438 628,23	500 039,22
Ajka	Minimum	419 620,95	449 769,99
	Maximum	562 586,44	649 960,85
	Geometric Mean	494 857,36	560 602,16
Balatonalmádi	Minimum	460 692,70	515 665,91
	Maximum	656 262,01	756 560,98
	Geometric Mean	545 237,52	625 220,36
Balatonfüred	Minimum	446 438,56	489 132,14
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	567 212,98	638 108,58
Fonyód	Minimum	328 890,06	380 895,37
	Maximum	585 544,59	652 571,58
	Geometric Mean	416 275,55	477 869,93
Keszthely	Minimum	355 823,07	409 550,76
	Maximum	592 003,16	681 163,63
	Geometric Mean	437 237,70	501 181,39
Marcali	Minimum	300 061,34	339 307,11
	Maximum	588 806,69	664 414,27
	Geometric Mean	391 457,70	446 501,57
Nagykanizsa	Minimum	347 942,80	402 262,35
	Maximum	590 010,86	664 978,49
	Geometric Mean	426 077,48	488 225,84
Siófok	Minimum	358 774,45	409 651,15
	Maximum	702 578,56	766 451,13
	Geometric Mean	479 124,13	545 702,19
Tab	Minimum	301 291,95	364 330,30
	Maximum	464 538,23	556 410,78
	Geometric Mean	394 238,28	450 954,36
Tapolca	Minimum	407 273,82	469 368,41
	Maximum	633 616,10	736 024,76
	Geometric Mean	505 787,34	572 292,92
Veszprém	Minimum	449 930,59	520 359,00
	Maximum	629 253,24	692 996,57
	Geometric Mean	521 057,74	589 349,06
Total	Minimum	136 291,31	156 574,99
	Maximum	1 113 395,50	1 368 455,37
	Geometric Mean	440 154,70	501 771,03

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Abban az esetben, ha a járási vetületet a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeire szegmentáljuk, a járások Balatonfüred és Siófok kivételével csonkolt szerkezetben jelennek meg. Ebben a vetületben a bruttó átlagkeresetek üdülőkörzeti geometriai átlaga 2023 évben 470 613 Ft, 2024 évben 534 844 Ft, mindkét évben magasabb, mint az országosan megállapítható érték.

18. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére koncentrált járásterületek települései szerint**

BKÜ TERÜLETRE SZEGMENTELT JÁRÁS		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Ajka	Minimum	419 620,95	449 769,99
	Maximum		
	Geometric Mean		
Balatonalmádi	Minimum	460 692,70	515 665,91
	Maximum	656 262,01	756 560,98
	Geometric Mean	554 918,58	636 369,94
Balatonfüred	Minimum	446 438,56	489 132,14
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	567 212,98	638 108,58
Fonyód	Minimum	357 312,85	408 606,45
	Maximum	585 544,59	652 571,58
	Geometric Mean	426 463,70	488 213,70
Keszthely	Minimum	355 823,07	409 550,76
	Maximum	592 003,16	681 163,63
	Geometric Mean	437 237,70	501 181,39
Marcali	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	588 806,69	664 414,27
	Geometric Mean	412 870,52	470 073,26
Nagykanizsa	Minimum	373 286,16	426 827,86
	Maximum	523 319,89	589 480,72
	Geometric Mean	421 195,42	482 212,50
Siófok	Minimum	358 774,45	409 651,15
	Maximum	702 578,56	766 451,13
	Geometric Mean	479 124,13	545 702,19
Tab	Minimum	346 649,88	396 349,97
	Maximum	464 538,23	526 299,44
	Geometric Mean	396 348,21	444 798,55
Tapolca	Minimum	407 273,82	469 368,41
	Maximum	633 616,10	736 024,76
	Geometric Mean	509 456,05	576 332,07
Veszprém	Minimum	464 623,69	520 359,00
	Maximum	585 549,55	659 932,94
	Geometric Mean	498 305,57	565 507,76
Total	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	470 613,06	534 843,96

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Empirikus értelemben üdülőkörzeti szint alatt szerepel Ajka járás (Öcs települése), Fonyód 19 db, a Keszthelyi járás eltérő adatközlési helyzete miatt 26, illetve 27 db,⁶² illetve ehhez hasonlóan Marcali járás 16 db települése,⁶³ valamint Nagykanizsa 10 db és Tab járás 9 db települése. Üdülőkörzeti szint felett jelenik meg Balatonalmádi, Balatonfüred, Siófok, Tapolca és Veszprém járások munkavállalóinak bruttó átlagkeresete, ami az országos szintekhez képest is kedvezőbb.⁶⁴

Az üdülőkörzet területének települési jogállás felbontása alapján az országos vetülethez hasonló szerkezetet látunk, a városokban lényegesen, de még a nagyközségek esetében magasabb a bruttó átlagkereset, mint az üdülőkörzet községeiben.

19. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén települési jogállás szerint**

BKÜ TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Község	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	460 883,16	523 705,23
Nagyközség	Minimum	502 717,27	584 808,13
	Maximum	575 698,78	653 567,25
	Geometric Mean	535 251,68	611 666,62
Város	Minimum	417 303,28	475 083,71
	Maximum	656 262,01	756 560,98
	Geometric Mean	540 439,71	614 769,15
Total	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	470 613,06	534 843,96

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Ezzel együtt fontos leíró dimenzió az adott települések elhelyezkedése a Balaton partvonalai sávjához képest.

⁶² Keszthely járásból összesen 28 település helyezkedik el a BKÜ-ben. Zalaszentmárton községből egyik évben sincs adat, Vindornyalak községből azonban 2024 évre történt adatközlés.

⁶³ Marcali járásból összesen 18 település van a BKÜ-ben. Csömend és Főnyed községekből nem érkezett adat.

⁶⁴ Ebben az esetben sem látunk minden települést, a Tapolcai járás vetületében egyik évben sem történt adatközlés Kékkút és Salföld községek, illetve Balatonfüredi járás esetében Óbudavár község metszetében.

Az átlagkeresetek egyértelmű módon a parti, partközeli területsáv munkavállalói esetében magasak, az üdülőkörzet háttérzóna települései vetületében jóval szerényebbek, az országos szintet nem érik el, de így is magasabbak az országosan a községi jogállású települések esetében tapasztaltaknál.

20. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén Balaton part és háttérzóna szegmentáció szerint**

BKÜ PARTVISZONYLAT		Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
Parti, partközeli	Minimum	441 043,02	512 059,32
	Maximum	712 173,30	859 125,45
	Geometric Mean	561 867,18	637 202,18
Háttérzóna	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	728 809,32	819 731,31
	Geometric Mean	436 100,00	496 377,71
Total	Minimum	302 132,54	354 884,35
	Maximum	728 809,32	859 125,45
	Geometric Mean	470 613,06	534 843,96

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A települési jogállás és Balaton partviszonylat adatokat együtt vizsgálva azt látjuk, hogy a Balaton parti, partközeli községekben élők bruttó átlagkeresete is sokkal kedvezőbb, mint az üdülőkörzeti, mint az országos községi, és az ország egész területére értelmezett átlagszint, sőt meghaladja még az országos városi szintet is, nagyjából a megyei jogú városok átlagszintjével versenyez. Ezzel szemben a Balaton háttérzóna községeiben élők bruttó átlagkeresete az országos községi szintekhez konvergál, mintázatában teljesen hasonló, nincsenek releváns különbségértékek.

A Balaton parti városaiban élők bruttó átlagkeresete is sokkal kedvezőbb a térségi, az országos városi és az ország egészére értendő szintekhez képest is, lényegében arról van, hogy a Balaton parti városokban élők bruttó átlagkeresete is lépést tart a megyei jogú városokban élők bruttó átlagkeresetével.

Csak a főváros hagyja mindezeket maga mögött, Budapest bruttó átlagkereseti szintjeivel nem tudnak versenyezni.

21. sz. táblázat **Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresetének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén települési jogállás és Balaton partviszonylat szerint**

BKÜ PARTVISZONYLAT		TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS (2023-2024 év)			Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2023 év)	Alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a munkavállalók lakhelye szerint (2024 év)
	Parti, partközeli	Község	Minimum		441 043,02	512 059,32
			Maximum		712 173,30	859 125,45
			Geometric Mean		563 205,86	637 092,50
		Nagyközség	Minimum		502 717,27	584 808,13
			Maximum		575 698,78	653 567,25
			Geometric Mean		535 251,68	611 666,62
		Város	Minimum		517 763,64	582 413,08
			Maximum		656 262,01	756 560,98
			Geometric Mean		568 900,99	647 596,48
		Total	Minimum		441 043,02	512 059,32
			Maximum		712 173,30	859 125,45
			Geometric Mean		561 867,18	637 202,18
	Háttérzóna	Község	Minimum		302 132,54	354 884,35
			Maximum		728 809,32	819 731,31
			Geometric Mean		434 578,74	494 712,02
		Város	Minimum		417 303,28	475 083,71
			Maximum		523 319,89	589 480,72
			Geometric Mean		472 927,68	536 996,90
		Total	Minimum		302 132,54	354 884,35
			Maximum		728 809,32	819 731,31
			Geometric Mean		436 100,00	496 377,71
	Total	Község	Minimum		302 132,54	354 884,35
			Maximum		728 809,32	859 125,45
			Geometric Mean		460 883,16	523 705,23
		Nagyközség	Minimum		502 717,27	584 808,13
			Maximum		575 698,78	653 567,25
			Geometric Mean		535 251,68	611 666,62
		Város	Minimum		417 303,28	475 083,71
			Maximum		656 262,01	756 560,98
			Geometric Mean		540 439,71	614 769,15
		Total	Minimum		302 132,54	354 884,35
			Maximum		728 809,32	859 125,45
			Geometric Mean		470 613,06	534 843,96

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzet háttérzóna városaiban élők bruttó átlagkeresete alacsonyabb, mint országos vetületben általában a városokban élők átlagkeresete, az üdülőkörzeti háttérzóna átlagához képest kedvezőbbek a városokban élők kereseti viszonyai, de elmaradnak a térség egészének városi átlagától.

A Balaton partviszonylat összességében rendkívül erős dimenzionáló tényező, jelentősége meghaladja még a települési jogállás szerepét is, a mi országosan meghatározó jelentőségű, és üdülőkörzeti szűkítésben is megkerülhetetlen, de a települések Balatonhoz mért területi elhelyezkedéséhez képest mégis csak szekunder jellegűek.⁶⁵

⁶⁵ Valamennyi bruttó kereseti viszonyokra vonatkozó területi és települési jogállási varianciamodel 0,000 szinten szignifikáns.

5. Betöltetlen álláshelyek nemzetközi, magyarországi és Balaton térségbeli jellemzői, munkaerő-közvetítési sikeresség

Jelenkorunkban, a 21-ik század elején a globális munkaerő-piac munkaerő keresleti és kínálati oldala is dinamikus változás jeleit mutatja. Az egyre intenzívebbé váló globalizáció, a hétköznapi élet szinte minden szegmensét átalakító digitális kultúra és a gyorsuló infokommunikációs technológiai fejlődés széles körben befolyásolja és radikálisan átalakítja a munkavégzést. A Foglalkoztatási Világszövetség (World Employment Confederation – WEC)⁶⁶ 2020 évi összefoglaló jelentésében elemezte a 21-ik század első évtizedeiben lezajlott folyamatokat és előrevetítette a globális munkaerő-piac drámai átalakulását, amelyben fokozódó szereppel bír a társadalmi előregedés és a nemzetközi migráció.⁶⁷

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization – ILO)⁶⁸ munkaerő-piaci folyamatokat elemző jelentései alapján⁶⁹ a 2020-as évek elején bekövetkezett világméretű koronavírus-járvány átmenetileg megszakította az átalakulási folyamatokat, havária következményként jelentős visszaesést okozott a meghirdetett álláshelyek vonatkozásában a járvány ideje alatt, de ezt gyors helyreállítás, majd globális vetületekben tartós munkaerő-hiány követte. A globális munkanélküliségi ráta a koronavírus-járványt követően 4,9 % körüli szinten stabilizálódott,⁷⁰ ugyanakkor a minőségi munkahelyek létrehozása megtorpant, a fejlődő országokban fokozódott a gazdaságilag fejlett világtól való lemaradás. 2024-ben mintegy 402 millió ember maradt munka nélkül, vagy betölthető (akár szakképesítést követelő, akár nem) álláshelyek híján nem tudott belépni a munkaerő-piacra,⁷¹ illetve megállapították, hogy a fiatal, 25 év alatti munkavállalók helyzete globálisan jelenleg is kritikus, munkanélküliségi rátájuk 12,6 % körül mozog, ami átlagban több mint két és félszerese a globális rátának.

Az UNICEF (az ENSZ Gyermekalapja)⁷² és az ILO 2025 évi jelentése alapján a 2020-as évek első felében a világon közel 138 millió gyermekkorú dolgozott, ezek közül legalább 54 millió körülmények között, amelyek súlyosan veszélyeztetik egészségüket, biztonságukat és fejlődésüket.⁷³ Ugyan a gyermekmunka globális nagyságrendje az ezredforduló óta eltelt negyed évszázad során a felére csökkent, ezek továbbra is nemzetközi kihívást jelentő kritikus értékek. A munkaerő-piac nem véletlen szegmentáltságát alátámasztó alapvető tényhelyzet a béregyenlőtlenség is, ami nemcsak a földrajzi, fejlett és fejlődő országok közötti viszonyok különbségeivel, hanem az adott országokon belüli munkaerő-piaci egyenlőtlenségekkel is összefüggésbe hozható.

⁶⁶ Bővebben: <https://wecglobal.org/> A WEC magán-munkaközvetítői és munkaerő-piaci szolgáltatók nemzetközi érdekképviselői szervezete, 1967-ben alapították, célja a munkaerő-kölcsönzés, közvetítés és HR-szolgáltatások érdekvédelme, jogi szabályozási keretek alakítása, valamint a munkaerő-piaci adatok elemzése globális szinten.

⁶⁷ Forrás: <https://wecglobal.org/uploads/2020/02/Economic-Report-2020.pdf>

⁶⁸ Bővebben: <https://www.ilo.org>

⁶⁹ Forrás: World Employment and Social Outlook (WESO) Trends 2025;

<https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-trends-2025>

⁷⁰ Ez összességében mintegy 186 millió munkaképes életkorú munkanélkület jelent a világon.

⁷¹ Ezt a tanulmányban *foglalkoztatási résnek* (job gap) nevezik.

⁷² Bővebben: <https://www.unicef.org>

⁷³ Forrás: <https://unicef.hu/igy-segitunk/hireink/meg-mindig-138-millio-gyermek-kenytelen-dolgozni-ahelyett-hogy-jatszana>

A nemek közötti bérszakadék még a gazdaságilag fejlett országokban is tetten érhető, a fejlődő országokban pedig lényegében általános, összességében az alacsonyabb keresetű munkavállalók gazdaságilag és pénzügyileg magasabb sebezhetőségét eredményezi.⁷⁴ A tanulmányban rámutatnak a fejlett országokban általános demográfiai problémák súlyosbodására, mint az elöregedés és társadalmi feszültségekre is, amelyet a nemzetközi bevándorlás idéz elő, párhuzamban olyan gazdasági szektorok problémáival, amelyben fokozott munkaerőhiány generálódik akár a megfelelő képezésű munkaerő hiánya, vagy akár munkaerő kínálati oldal irányából. Ezek negatív szinergiái, társulva olyan geopolitikai feszültségekkel, mint ukrajnai háború és a közel-keleti konfliktusok, az energiaköltségek növekedése, valamint az éghajlatváltozás elleni védekezés költségei bizonytalanságot eredményeznek a globális ellátási láncokban és a munkaerőpiacokon.⁷⁵

A változó viszonyokra adott globális válasz a munkaerő-piac átalakulása, az atipikus foglalkoztatási formák terjedése, rugalmas munkaidő-beosztás és munkavégzés, távmunka, digitális platformokon keresztül történő megbízási munka,⁷⁶ de ezek az egyébként kedvező hatásaik mellett a jövedelem bizonytalanságot is növelhetik. A gyors technológiai változások képzettségi válságot (skill-gap) eredményezhetnek, és strukturális feszültségeket idézhetnek elő a munkaerő-piacokon, mivel a változó feltételekhez igazodó munkahelyek megkívánta személyi kompetenciák hiánya egyre élesebben jelentkezik a hagyományos szektorokból kiszorulóknak esetében.

Az európai munkaerő-piaci jelenségeket folyamatosan monitorozza az EURES (EUROpean Employment Services) Európai Foglalkoztatási Szolgálat,⁷⁷ amely az EU/EGT tagállamok, valamint Svájc foglalkoztatási szolgálataiból álló információs és tanácsadó hálózat, összesen 31 ország munkaerő-piacát fogja össze. A szervezet célja a tagországok közötti munkaerő-áramlás elősegítése, legfontosabb feladata az információnyújtás és tanácsadás az európai munkaerőpiacon elhelyezkedni szándékozó álláskereső számára, illetve olyan munkáltatók részére, akik más országból érkező munkavállalókat szeretnének alkalmazni.⁷⁸

Az Európai Unió által 2019-ben létrehozott Európai Munkaügyi Hatóság (European Labour Authority, ELA)⁷⁹ minden évben közzétesz egy átfogó EURES-jelentést, amelyben EuroStat adatok alapján elemzik az európai munkaerő-piacon zajló folyamatokat, kiemelten a munkaerőhiányra és a munkaerő-túlkínálatra fókuszáló módon. Egységesített tagállami módszertan szerint készült statisztikák felhasználásával kidolgozásra került az úgynevezett betöltetlen álláshely ráta (job vacancy rate) – JVR ami a betöltetlen állások arányát mutatja a teljes munkaerő-állományhoz (betöltött + betöltetlen állások) képest, százalékos formában.

⁷⁴ ILO - Global Wage Report 2024-25

<https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/global-wage-report-2024-25-wage-inequality-decreasing-globally>

⁷⁵ ILO - Global Wage Report 2024-25 Uo.

⁷⁶ Például Uber, Upwork.

⁷⁷ Bővebben: https://eures.europa.eu/index_hu

⁷⁸ Magyarország az Európai Unió csatlakozás, vagyis 2004-óta tagja az EURES-nek.

Az EURES Magyarországi hálózatának weboldala: <http://eures.munka.hu>

⁷⁹ Bővebben: <https://www.ela.europa.eu/en>

A ráta kiszámításához alkalmazott mutatók tartalma szerint az üres álláshelyek (vacancies) alatt olyan munkahelyi állásokat értenek, amelyek vagy újonnan jöttek létre és még betöltetlenek, vagy olyan állások, amelyek hamarosan megüresednek, és a munkáltató aktívan tesz lépéseket az állásnak megfelelő munkaerő megtalálására. Betöltött álláshelyek alatt az adott munkáltatónál regisztrált, meglévő állásokat definiálják (occupied posts). Tehát ha egy vállalatnál 5 betöltetlen álláshely van, $(95+5) = 100$ lehetséges álláshelyből, a JVR ráta értéke 5 %. A ráta értelmezése szerint a magas arány munkaerőhiányt, vagy magas munkaerő-toborzási szintet, aktív munkaerő-piaci mozgást jelez, az alacsony érték telített munkaerő-piacra utal, alacsony munkaerő-áramlási jelenségekre utal.⁸⁰

Az EURES által közzétett adatok alapján a koronavírus-járványt követő gazdasági rehabilitáció időszakában Európa szerte munkaerő-piaci egyensúlytalanság dominál, egyszerre jelentkezik a munkaerőhiány és túlkínálat.⁸¹ A jelentés szerint az unió munkaerő-piacá alapvetően jól teljesít, de az átlagban alacsonyabb munkanélküliség és a kedvező foglalkoztatottság ellenére komoly kihívások jelentkeznek munkaerőpiac szűkössége, illetve a készségkereslet és kínálat közötti eltérésekkel kapcsolatban. Alapvető probléma a különböző nemzetgazdasági ágazatokban és foglalkozásokban fennálló tartós, szektorális munkaerőhiány, amelyet olyan demográfiai strukturális tényezők vezérelnek, mint az elöregedés, és olyan tényezők befolyásolnak, mint a technológiai fejlődéssel összefüggő munkaerő-igény változás, és az uniós politikát övező zöld átállás által okozott ágazati és foglalkozás összetételbeli változások. Fontos dimenzionáló tényező a földrajzi szétszórtság, ami térbeli eltéréseket idéz elő, és a munkakörülmények, amelyek emelhetik, vagy ronthatják a munkahelyek vonzerejét, akár szellemi, akár fizikai munkakörökben.⁸²

Az Európai Unió területén 2024-ben mintegy 198 millió főt foglalkoztattak regisztrált álláshelyen, ugyanakkor az unió területén a betöltetlen álláshelyek aránya az álláshelyeken belül átlagosan 2,2 % körül állt, vagyis több mint 4,3 millió üres álláshelyről beszélhetünk. Ebből csak Németországban van több mint egymillió, Franciaországban pedig további félmillió, miközben a becslések szerint a 2020-as évek közepén mintegy 12-13 millió ember regisztrált munkanélküli. A hiány- és túlkínálattal rendelkező foglalkozásokban foglalkoztatott munkavállalók száma megközelítette a 69 millió főt, ami a teljes foglalkoztatottság több mint harmadát tette ki. A munkaerő-piacon jelentős nemi egyenlőtlenségek is tetten érhetők is, a nők a hiányszakmákban dolgozóknak mintegy 30 %-át képviselik, miközben a túlkínálattal küzdők több mint 60 %-át teszik ki. Ez a nemi egyenlőtlenség különösen szembetűnő a férfiak által dominált területeken, mint például az építőipar és a mérnöki tudományok. Ezzel szemben a nők magasan képviseltetik magukat az adminisztratív pozíciókban, amelyeket jellemzően túlkínálattal küzdő foglalkozásoknak minősítenek. Mindez növeli a nők munkaerő-piaci kiszolgáltatottságát, mivel magasabb a munkanélküliség kockázata.

⁸⁰ Magyarországon a KSH az 5 főnél többet foglalkoztató vállalkozások, költségvetési intézmények, valamint a működő jelentősebb nonprofit szervezetek körében NUTS I-II-III szinteken időszakosan méri.

Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0091.html

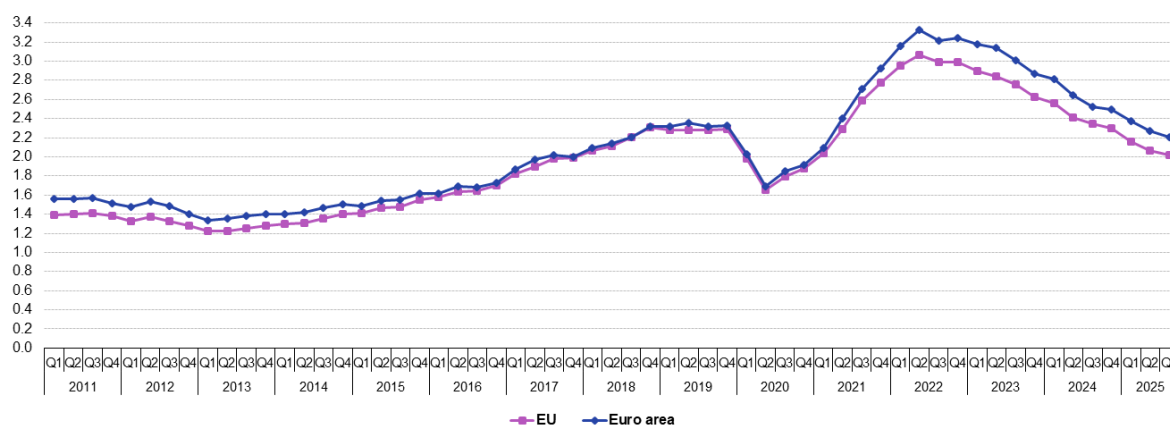
⁸¹ Forrás: Report on labour shortages and surpluses. https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2025-06/EURES_Report_on_labour_shortages_and_surpluses_2024.pdf; közzététel dátuma 2025. június 27. <https://www.ela.europa.eu/en/publications/labour-shortages-and-surpluses-europe-2024>

⁸² Report on labour shortages and surpluses Uo.

A fiatalabb munkavállalók jellemzően alulreprezentáltak a hiányszakmákban, míg az idősebb munkavállalók dominálnak mind a hiány-, mind a munkaerő túlkínálati szakmákban. Ez problémákat okozhat a jövőbeni munkaerőhiány miatt, ahogy az idősebb munkavállalók nyugdíjba vonulnak. A munkakörülmények javítása és a továbbképzési lehetőségek biztosítása akár már rövidtávon is segíthet a fiatalabb munkavállalók hiányszakmákba vonzásában.

27. sz. ábra Szezonális hatásokkal kiigazított negyedéves betöltetlen álláshely ráta alakulása az Európai Unióban és az euró zóna országaiban 2011 és 2025 között

Quarterly job vacancy rates, seasonally adjusted, 2011-2025 (Q3 2025)
(%)

Note: data for NACE Rev. 2 Sections B to S.
Source: Eurostat (online data code: jvs_q_nace2)

eurostat

Forrás: EuroStat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Job_vacancy_statistics

A hiányszakmák sok esetben magasabb iskolai végzettséget igényelnek, például az egészségügyi és mérnöki területeken. Azonban csak a hiányszakmákban dolgozók kevesebb, mint egyharmada rendelkezik felsőfokú végzettséggel, szemben a többletszakmákban meglévő 20 %-kal. Felsőfokú túlkínálati terület sok esetben művészeti, és tervezési jellegű. A középfokú iskolai végzettség gyakoribb mind a hiány-, és a többletszakmákban, viszont a hiányszakmákban a középfokú végzettség gyakran a szakképzéshez kapcsolódik, míg a többletkínálati szakmákban sok esetben nem ez a helyzet, az érettségihez nem kapcsolódik megszerzett szakma. Az alacsony iskolai végzettség jellemzően fizikai, betanított és segédmunkákhoz kapcsolódik, amelyek esetében ugyancsak jelentős a fluktuáció, és az egyensúlyhiányos állapotok akár évszakos szezonálisban is jelentkeznek.

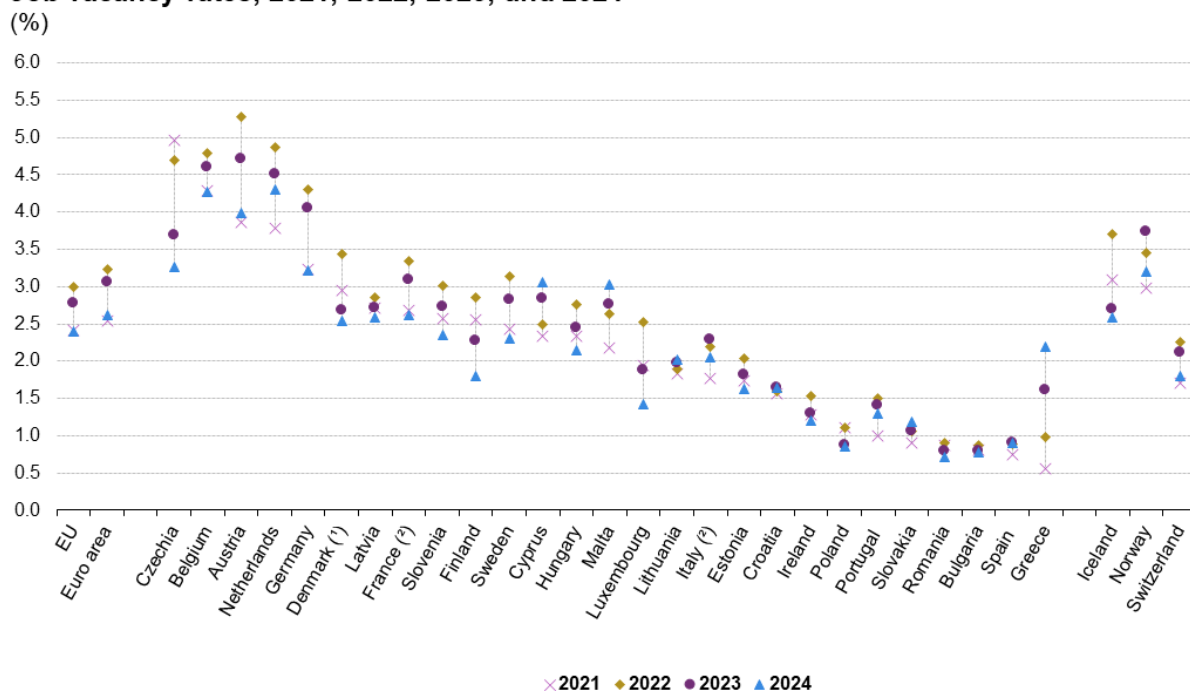
A munkaerőhiány és túlkínálat kezelésére célzott szakpolitikai válaszok szükségesek. A nemzeti és transznacionális együttműködés kulcsfontosságú, akárcsak az adatok és a bevált gyakorlatok cseréje. A kulcsfontosságú cselekvési területek közé tartozik a munkaerő-mobilitás erősítése az információk gyors megosztása révén, a digitális készségek oktatásának és képzésének javítása, a természettudományos, technológiai, mérnöki és matematikai oktatásban való részvétel növelése, a nemek közötti munkaerő-piaci különbségek kezelése, valamint olyan kezdeményezések is, amelyek a fiatalokat a hiányszakmákba vonzzák.

A feltárt munkaerő-piaci problémákat súlyosbíthatja a mesterséges intelligencia, az automatizálás és a digitalizáció széles körű terjedése, ami szűkítheti a foglalkozások körét, ezzel álláshelyeket szüntethet meg, ami akár már rövidtávon is a munkanélküliség emelkedését okozhatja.⁸³

A 2020-as évek első felében az unió területén 2-3 % között állt az üres álláshely ráta, az euróövezeti országokban ennél átlagban magasabb, összességében inkább csökkenő tendencia figyelhető meg.

28. sz. ábra Betöltetlen álláshely ráta alakulása az EU /EGT tagországok területén 2021 és 2024 között

Job vacancy rates, 2021, 2022, 2023, and 2024

Note: NACE Rev. 2 Sections B to S.

(*) NACE Rev. 2 Sections B to N.

(*) Public institutions not covered for NACE sections P and Q

Source: Eurostat (online data code: jvs_a_rate_r2)

eurostat

Forrás: EuroStat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Job_vacancy_statistics

Gyakorlati tapasztalat, hogy euróövezetben a koronavírus-járvány sokkal jelentősebb hatást gyakorolt az állások üresedési rátájára, mint a 2008-2009-es gazdasági recesszió, viszont gyorsabb volt a járványidőszak végét követően helyreállítás. Az Európai Unióban a betöltetlen álláshelyek aránya 2024 folyamán enyhe csökkenést mutatott a 2023-as évhez képest, jelezve a munkaerőpiac kismértékű lassulását, de továbbra is magas a munkaerő keresletet.

⁸³ Bővebben: Tényleg elveszi a munkánkat a mesterséges intelligencia (AI)? Munkaerő-piaci hatások és veszélyeztetett foglalkozások.

<https://elemzeskozpont.hu/tenyleg-elveszi-munkankat-mesterseges-intelligencia-ai-melyek>

Az EU/EGT országok közül a 2020-as években a legmagasabb üres álláshely ráta Csehországban, Belgiumban, Ausztriában, Hollandiában és Németországban jelentkezik, itt a legtöbb az üres álláshely, jelentős mozgásban van a munkaerő-piac, jelentős a munkaerő-igény. A legalacsonyabb Romániában, Bulgáriában és Spanyolországban, itt a legkevesebb a betöltetlen álláshely, vagyis ezekben az országokban a legtelítettebb a munkaerő-piac, alacsony a munkaerő áramlási sebessége. Fontos azonban azt is kiemelni, hogy míg Bulgáriában és Romániában relatíve alacsony munkanélküliség társul alacsony betöltetlen álláshely értékhez, addig Spanyolországban továbbra is magasan uniós átlag feletti a munkanélküliség,⁸⁴ vagyis magas munkanélküliség mellett van kevés betöltetlen álláshely.⁸⁵

A 2020-as évek közepén a legmagasabb munkaerő-kereslet a szolgáltatási szektorban érhető tetten, a legalacsonyabb az iparban és építőiparban. A legkeresettebb foglalkozások a különböző menedzser szakmák, marketing és fejlesztési menedzserek, ipari szakmunkások, szoftverfejlesztők és rendszermérnökök, kiberbiztonsági szakértők, egészségügyi dolgozók, orvosok és szakápolók, gyógyszerészek, mérnökök és technikai szakemberek, tehergépjármű vezetők, buszvezetők, szakácsok és konyhai kisegítő, pincérek és felszolgálók, adminisztratív, irodai alkalmazottak.

Magyarország az üres álláshelyek rátájának EU/EGT tagország rangsorában a középmezőnyben helyezkedik el, a rátaérték a 2020-as években 2-3 % között mozog, a jelen felé haladó módon csökkent, ami a munkaerő kisebb áramlási sebességét, illetve a munkaerő-piac immanens telítődését jelenti.

A KSH adatai szerint a nemzetgazdaság egészében regisztrált betöltetlen, üres álláshelyek száma 2009 és 2024 között összesen megközelíti a 880 ezret.⁸⁶ A betöltetlen állások száma a folyamat áttekintés során alkalmazott másfél évtizedes időtáv alatt a kezdeti évben, 2009-ben volt a legalacsonyabb, 23 156 db, amikor az éves munkanélküliségi ráta országosan 9,7 %, ⁸⁷ a 15-64 év közötti munkaképes korú foglalkoztatottsági ráta ≈ 57 %, rekord alacsony, 3,7-3,8 millió fő körül állt. A foglalkoztatottság 2009-ben 9,4 százalékponttal maradt el az Európai Unió 27 tagországára publikált átlagtól.⁸⁸

⁸⁴ Bővebben: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics

⁸⁵ Az Európai Unió és az OECD országok között továbbra is Spanyolországban az egyik legmagasabb a munkanélküliségi ráta. A tartósan elhúzódó, de mára jelentős mértékben mérséklődött munkanélküliség a Francoista állam végét követő gazdasági átalakulási folyamat része, alapvetően strukturális jellegű. része, azonban 21-ik század első éveiben kibontakozott ingatlanpiaci válságot követően vált egészen extrém mértékűvé, 2010-ben elérte a 20 %-ot, 2015-ben pedig a 25 %-os szintet. A krízis tetőpontján 2015 körül a 25 év alattiak munkanélkülisége (amelyen belül nagyon sok volt a bevándorló háttérű fiatal) meghaladta az 50 %-os szintet, vagyis minden második fiatalkorú munkanélküli kezdte az életét.

Bővebben: The causes of Spanish unemployment: A structural VAR approach.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014292197000585?via%3Dihub>

⁸⁶ Forrás: KSH. 20.1.1.64. Üres álláshelyek száma és aránya foglalkozási főcsoportok (FEOR'08) szerint

https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0071.html

⁸⁷ Forrás: KSH. 6.2.1.11. Munkanélküliségi ráta (2009–)

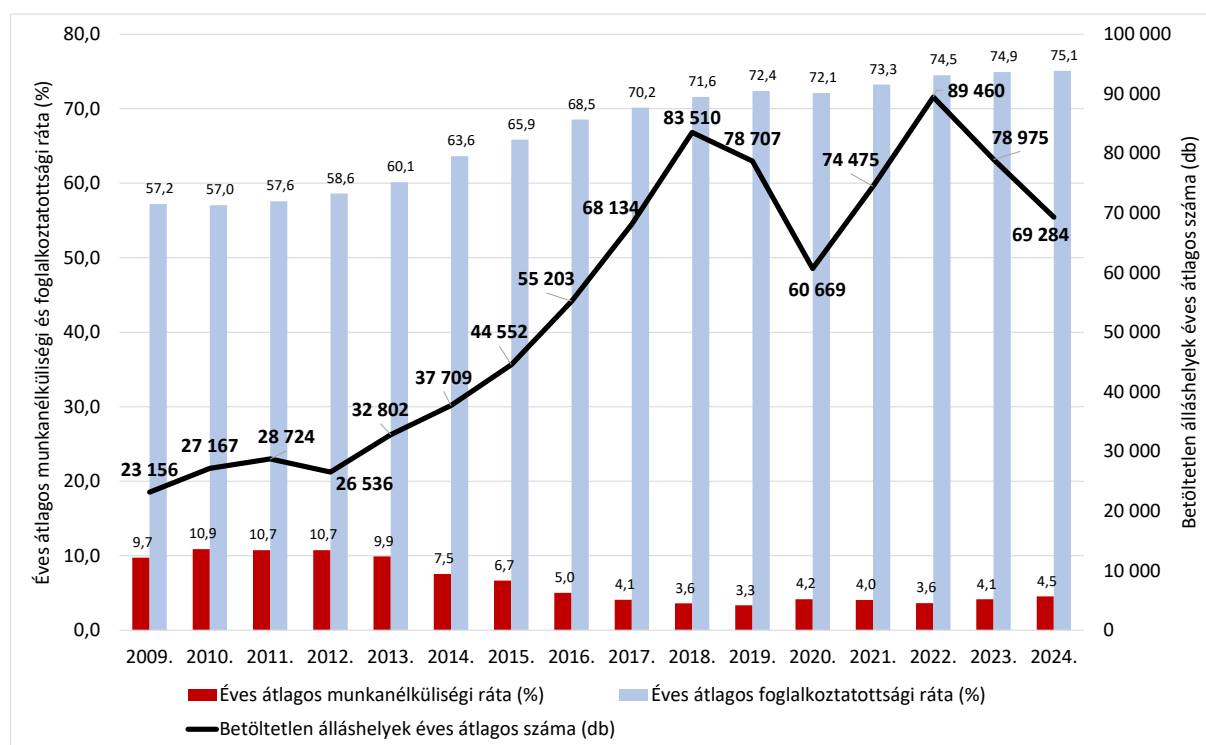
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_mef045.html

⁸⁸ Forrás: KSH Statisztikai tükör. Munkaerő-piaci helyzetkép, 2009.

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkerohelyz09.pdf>

A magyarországi munkaerő-politika 2010-ben bekövetkezett irányváltása a munkaerő-piaci folyamatok radikális megváltoztatását célozta, a munkanélküliség csökkentése, a foglalkoztatottság növelése, ezzel párhuzamban munkahelyteremtés, új állások egyre tömegesebb létrehozása alapvető változást eredményezett a trendfolyamatokban. 2010-ben mintegy 27 ezer, 2015-ben több mint 44 ezer, 2018-ban már több mint 83 ezer betöltetlen álláshelyet regisztráltak, miközben az éves átlagos munkanélküliség 4 % alá mérséklődött, és a foglalkoztatottsági ráta a 15-64 évesek korcsoportjában 71,6 %-ra emelkedett, meghaladta a 4,5 millió főt.⁸⁹

29. sz. ábra **Betöltetlen álláshelyek száma és a 15-64 év közötti népesség éves átlagos foglalkoztatási és munkanélküliségi rátaértékének alakulása Magyarországon**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A betöltetlen álláshelyek számának radikális növekedési trendje a 2010-es évtized legvégén megtorpant, 2019-ben közel 5 ezerrel csökkent a 2018-as szinthez képest, amely jelenséget nagymértékben súlyosbította a 2020-ban bekövetkezett koronavírus-járvány megfékezése miatt hozott átmeneti gazdasági intézkedések. A betöltetlen álláshely számának csökkenését a munkanélküliség emelkedése és a foglalkoztatottság csökkenése kísérte.⁹⁰ A munkaerő-piaci jelenségekre gyakorolt kedvezőtlen változások iránya már 2021-ben megváltozott ismét növekedett a betöltetlen álláshelyek száma, csökkent a munkanélküliség és emelkedett a foglalkoztatottság.

⁸⁹ Forrás: 2.1.2. A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként (2009–)

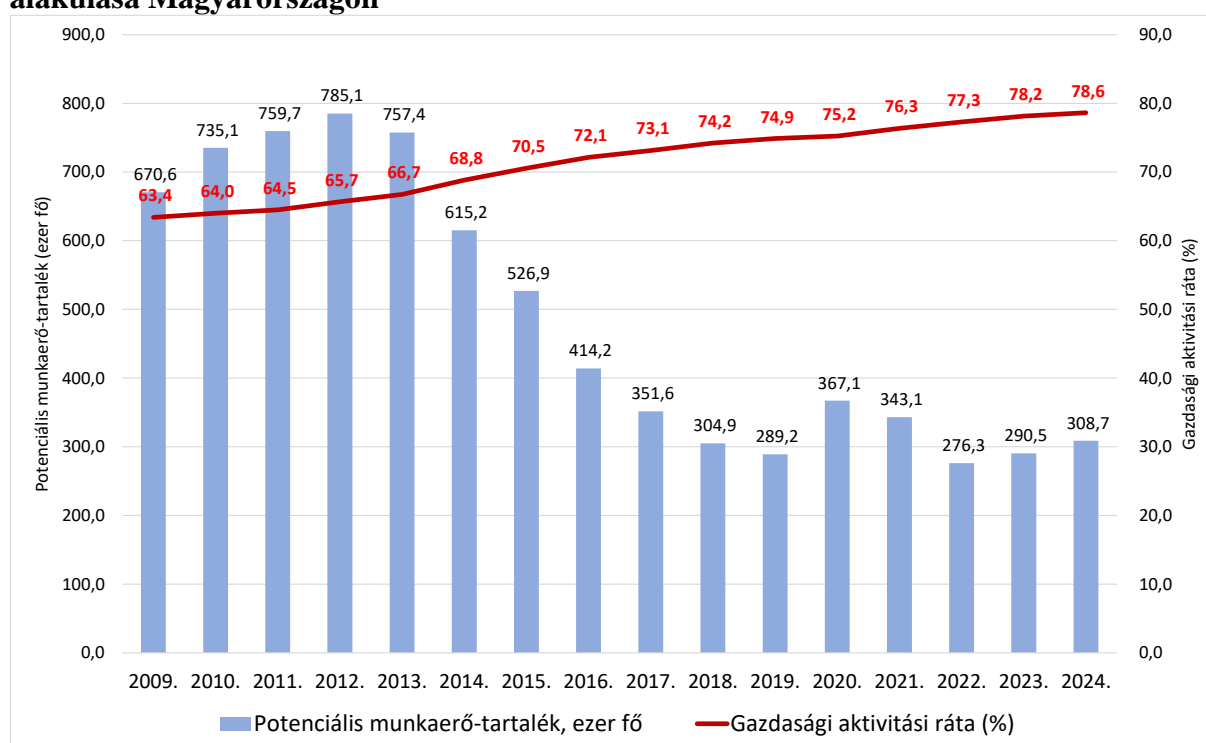
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_mef002.html

⁹⁰ A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként (2009–) Uo.

A járványidőszak elmúltával 2022-ben csúcsosodott a 2010-ben indult folyamatok hatása, éves szinten közel 90 ezer betöltetlen álláshelyet regisztráltak, miközben a munkanélküliség 3,6 %-ra csökkent, míg a foglalkoztatottság 74,5 %-ra emelkedett a 15-64 év közötti népességen belül. 2022 és 2024 között a betöltetlen álláshelyek száma mintegy 20 ezerrel csökkent Magyarországon, 2024-re 70 ezer alá csökkent, ugyanakkor a foglalkoztatottsági ráta tovább javult, meghaladta a 75 %-os szintet, de kis mértékben emelkedett a munkanélküliség is, a 2022-es 3,6 %-ról az időszak végére 4,5 %-ra.

A KSH közli a tényleges, 15-64 éves népességre számolt gazdasági aktivitási rátaértéket, valamint becslést ad a potenciális munkaerő-tartalék nagyságrendjére vonatkozóan is.⁹¹

30. sz. ábra Potenciális munkaerő-tartalék és a tényleges gazdasági aktivitási ráta alakulása Magyarországon

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A tényleges gazdasági aktivitási arány gyakorlatilag 2009-től 2024-ig permanens módon emelkedik, a 2009-es 63,4 %-os szintről 2015-re 70,5 %-ra, 2020-ra 75,2 %-ra, 2024-re 78,6 %-ra javult.

Az adatok alapján a potenciális munkaerő-tartalék a vizsgált időszak kezdeti szakaszában, 2009 és 2012 között emelkedett jelentős mértékben, mintegy 670 ezer főről 785 ezer főre, majd ezt követően 2019-ig radikális mértékben, közel félmillió fővel csökkent, 2019-ben 289,1 ezer fő.

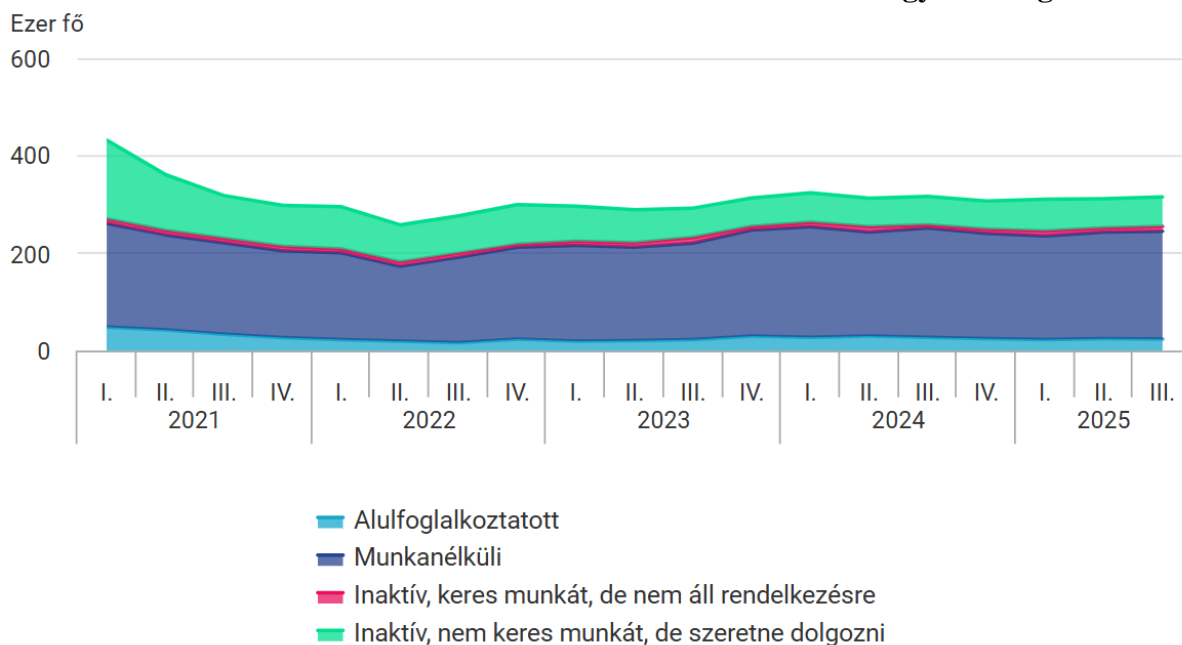
⁹¹ Forrás: KSH módszertan. https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/mun_modsz.html

Az aktivitási arány a munkaerőpiacon aktív személyek (foglalkoztatottak és munkanélküliek) arányát mutatja a munkaképes korú népességben belül. Ez a mutató jelzi, hogy a lakosság mekkora része jelenik meg kínálatként a munkaerőpiacon. A KSH meghatározása szerint a potenciális munkaerő-tartalék a népesség azon része, akik bár nem tartoznak klasszikus értelemben a munkanélküliek közé, de dolgoznának: a munkanélkülieket, az alulfoglalkoztatottakat, valamint a rendelkezésre állás kritériumát nem teljesítő, vagy aktívan munkát nem kereső inaktívakat foglalja magában.

A koronavírus-járvány ismét megemelte a potenciális munkaerő-tartalék szintjét, 2020-ban meghaladta a 367 ezer főt, majd 2022-re a legalacsonyabb, 276 ezer főre csökkent. Ahogyan a betölthető álláshelyek száma csökkent, a potenciális tartalék szinte is emelkedett, 2023-ban mintegy 290 ezer fő, 2024-ben közel 309 ezer fő.⁹²

A KSH elmúlt évekre vonatkozó negyedéves adatai alátámasztják, hogy a potenciális munkaerő-tartalék nagyobb része továbbra is munkanélküli, illetve olyan inaktív, aki nem keres aktívan munkát, de megfelelő lehetőség esetén szeretne elhelyezkedni.

31. sz. ábra Potenciális munkaerő-tartalék száma és összetétele Magyarországon

Forrás: KSH Munkaerő-piaci folyamatok

https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/munkaeropiaci-folyamatok/munkaero_tartalek

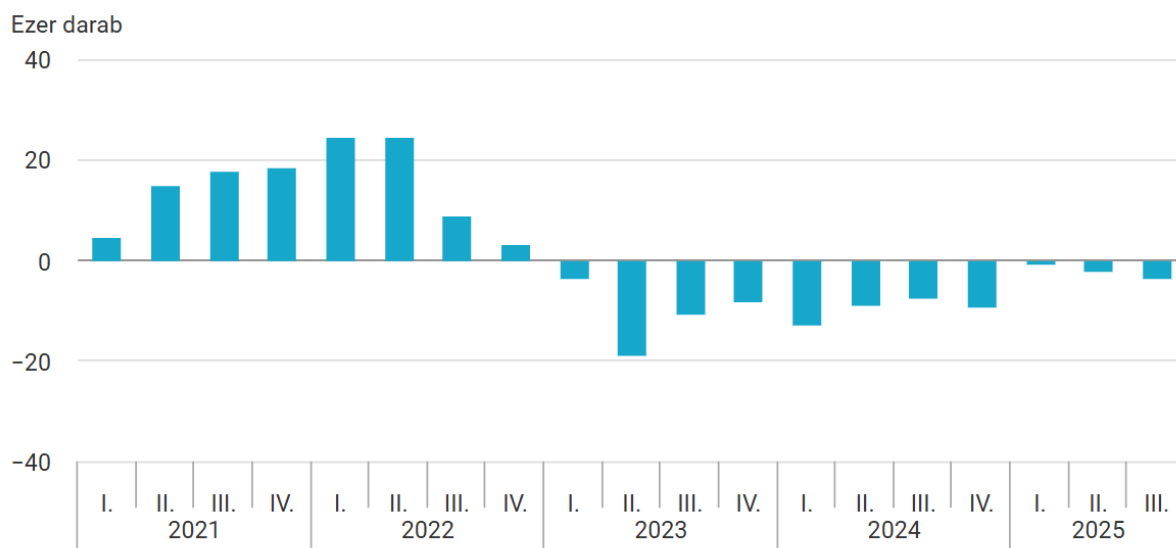
Az üres álláshelyek változásainak elmúlt évekre vonatkozó negyedéves metszetében nyomon követhetjük, hogy az üres álláshelyek 2021 első negyedétől 2022 második negyedévéig az előző évi adathoz képest növekedtek, 2022 második negyedévében mintegy 24 ezer üres álláshellyel volt több Magyarországon, mint egy évvel korábban. A csökkenési trend 2022 harmadik negyedétől indult és 2023 első negyedévében az előző év azonos időszakához képest már negatívba fordult, közel 4 ezerrel kevesebb az üres álláshely.

Az időszak során tapasztalt legnegatívabb érték 2023 második negyedévi, ekkor közel 19 ezerrel volt kevesebb betöltetlen álláshely, mint egy évvel korábban.

2023 második negyedétől 2025 harmadik negyedévéig valamennyi periódusmetszetben negatív érték, csökkenés jelentkezik. A csökkenés tendenciája 2025 évben az előzetes adatok szerint lelassult, néhány ezerre becsülhető.

⁹² A KSH 2025 évre kiadott előzetes adatai szerint a potenciális munkaerő-tartalék kis mértékben ismét csökkent, mintegy 309 ezer főről 304 ezer főre, ezzel párhuzamban az aktivitási arány érdemben nem változott.

32. sz. ábra **Az üres álláshelyek számának változása az előző év azonos időszakához képest Magyarországon**

* A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, valamennyi költségvetési intézmény és foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek körében.

Forrás: KSH Munkaerő-piaci folyamatok

https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/munkaeropiaci-folyamatok/ures_allashelyek

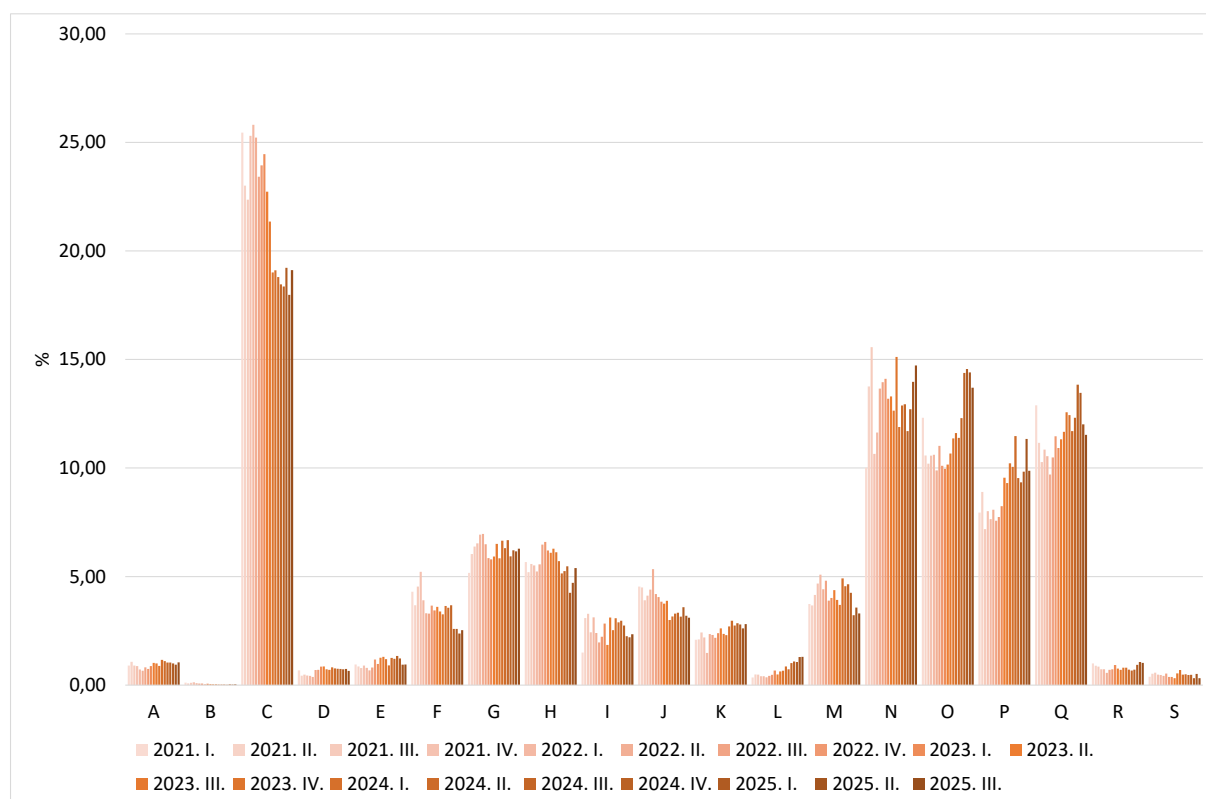
A betöltetlen álláshelyek arányát az előbbieken vonatkozó időintervallum alapján nemzetgazdasági főágazatok szerint is megvizsgáltuk, az ábra szövegegyszerűsítése érdekében kódjelzéseket alkalmazunk:

- A- Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat
- B- Bányászat, kőfejtés
- C- Feldolgozóipar
- D- Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás
- E- Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladék- gazdálkodás, szennyeződés-mentesítés
- F- Építőipar
- G- Kereskedelem, gépjárműjavítás
- H- Szállítás, raktározás
- I- Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás
- J- Információ, kommunikáció
- K- Pénzügyi, biztosítási tevékenység
- L- Ingatlanügyletek
- M- Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység
- N- Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység
- O- Közigazgatás, védelem; kötelező társadalom- biztosítás
- P- Oktatás
- Q- Humán-egészségügyi, szociális ellátás
- R- Művészet, szórakoztatás, szabad idő
- S- Egyéb szolgáltatás

Az üres álláshelyek relatív többsége, átlagban több mint ötödrésze a feldolgozóiparban áll rendelkezésre. A feldolgozóipar mellett további négy nemzetgazdasági főágazat: az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek, a közigazgatás és védelem, az oktatás, illetve a humán egészségügy és szociális ellátás az a terület, ahol a legtöbb betöltetlen álláshely van jelenleg Magyarországon.

A fentiekben kiemelt öt nemzetgazdasági főágazat átlagosan az összes betöltetlen álláshely mintegy kétharmadát alkotja.

33. sz. ábra Betöltetlen, üres álláshelyek száma és aránya nemzetgazdasági áganként, negyedévente Magyarországon

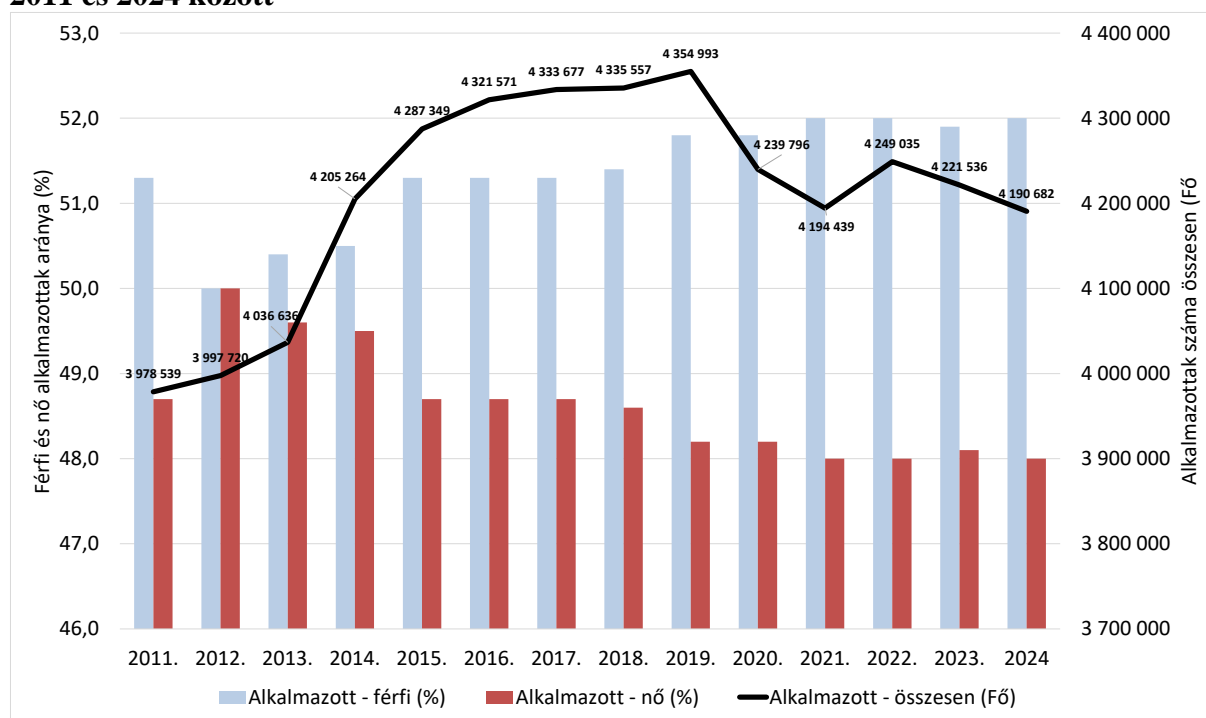
Forrás: KSH Üres álláshelyek száma és aránya nemzetgazdasági áganként, negyedévente
https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0159.html

A betöltetlen állások nemzetgazdasági főágazatok szerinti középmezőnyében az építőipar, a kereskedelem, az infó-kommunikáció, a szállítás, illetve a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység helyezkedik el, ezek részesedése átlagosan 3,5-6,5 % közötti az összes üres álláshelyből 2021 és 2025 között.

Szerényebb, átlagosan $\approx 1-3$ %-os részesedés mellett pozícionálhatók üres álláshelyek a szálláshely-szolgáltatás, a pénzügyi biztosítás, valamint egy ipari szektor, a vízellátás és hulladék- gazdálkodás, szennyeződés-mentesítés vonatkozásában. Egy százalék, vagy annál kisebb átlagos részesedés az üres álláshelyekből a mezőgazdaság, a bányászati iparág, a villamosenergia-ipar, az ingatlanügyletek, a művészetek és szórakoztatás, valamint az egyéb szolgáltatások területén mutatható ki.

A KSH használja az alkalmazásban állók definícióját is. A definíció szerint az alkalmazásban állók, egyszerűsítve alkalmazottak azok a személyek, akik munkaszerződés alapján, munkaviszonyban, közalkalmazotti, köztisztviselői jogviszonyban, bírósági vagy ügyészségi szolgálati viszonyban, szövetkezeti tagként, tanuló szerződéssel, vagy egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyban állnak, amiért munkadíjat kapnak.⁹³ Az adatokat a Magyar Államkincstár (MÁK) vezeti.

34. sz. ábra Alkalmazásban állók száma és nemek szerinti megoszlása Magyarországon 2011 és 2024 között

Forrás: MÁK-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Alkalmazottak száma foglalkozási csoportok szerint.

<https://www.oeny.hu/oeny/teir>

Az alkalmazottak száma alapján tudjuk ábrázolni a FEOR, vagyis a Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszerébe bejegyzett, foglalkozásokat.⁹⁴ A FEOR, mint uniós és nemzetközi szinten hivatalosan szabványosított kódrendszer, a különböző munkatevékenységek szakmai tartalma, jellege és képzettségi követelményei alapján összesen 9+1 főcsoportba, 42 osztályozó csoportba, 115 alcsoportba és Magyarországon 485 db államilag elismert, nyugdíjjogosultságra alapot teremtő foglalkozásba sorolja a munkaköröket.⁹⁵

⁹³ Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html>

⁹⁴ A jelenleg érvényben lévő FEOR-08 rendszer igazodik a nemzetközi ISCO-08 (International Standard Classification of Occupations) nomenklatúrához, amelynek alkalmazása 2011 óta kötelező a magyar statisztikai és adminisztratív adatgyűjtésben. Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/szolgaltatasok/hun/feor08/feorlista.html>

⁹⁵ Az első számjegy a főcsoportot jelöli, a második az alcsoport besorolást, a harmadik számjegy az alcsoportok csoportjait, a negyedik a konkrét foglalkozásokat jelöli. A rendszer felépítése kialakításától kezdve hierarchikus, ezzel együtt rendszeresen frissül, rugalmasan igazodik a gazdasági és technológiai változásokhoz, amelyek újabb munkaköröket eredményeznek, vagy korábbiakat szüntetnek meg. Az oktatási rendszerben elismert szakmák, szakképesítések száma külön jegyzékben (korábban OKJ, jelenleg szakképzési jegyzék) található, ezek száma folyamatosan változik, de nagyságrendileg kevesebb, mint a FEOR jegyzékben megjelenő foglalkozások száma. Bővebben: Módszertani útmutató a FEOR-08 foglalkozásainak besorolásához. KSH 2011.

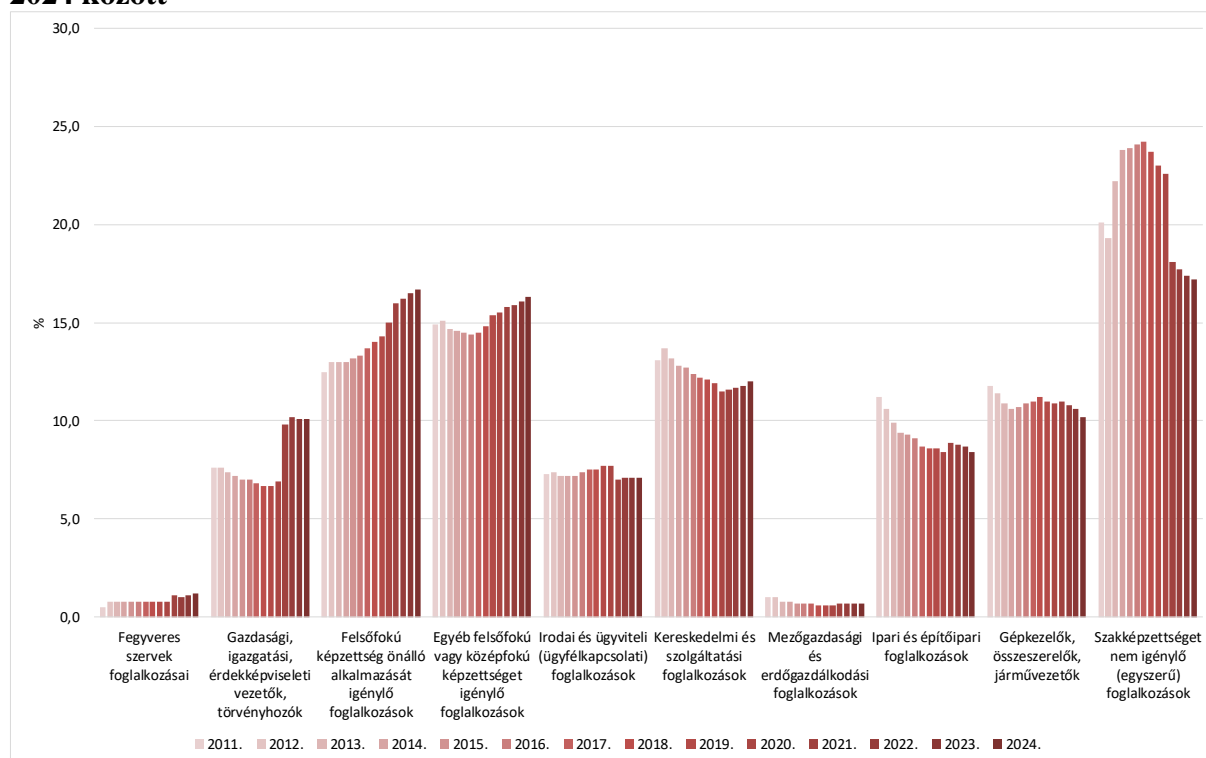
https://www.ksh.hu/docs/szolgaltatasok/hun/feor08/pdf/feor08_modszertan.pdf

Az alkalmazottak számának növekedése értelemszerűen a foglalkoztatottság növekedésével párhuzamos, 2011 és 2019 között 3,9 millióról 4,3 millió fölé növekedett, a koronavírus-járvány időszakában mintegy 160 ezer fővel csökkent, 2022-ben javult, majd 2023-2024 években a betöltetlen álláshelyek csökkenésével párhuzamosan csökkent.

Az alkalmazásban állók többsége jellemzően férfi, csupán egyetlen év során, 2012-ben kiegyenlített a nemek szerinti arány a férfiak és a nők között. Összességében a foglalkoztatottság növekedésével összhangban az alkalmazásban állók egyre nagyobb hányada férfi, még ha az aránykülönbség mértékének növekedése szerény is. 2024 évben az alkalmazásban állók 52 % férfi, 48 % nő munkavállaló.

Az alkalmazottak relatív többsége FEOR főcsoportok szerint a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások kataszterébe csoportosítható, ez 2011 és 2024 között átlagban legalább minden ötödik alkalmazott munkakörét jelenti. A szakképzettséget nem igénylő foglalkozások részaránya az alkalmazottakon belül 2011 és 2017 között növekvő, azt követően csökkenő tendenciát mutat, de relatív többségét végig megtartja.

35. sz. ábra **Alkalmazottak aránya FEOR főcsoportok szerint Magyarországon 2011 és 2024 között**

Forrás: MÁK-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Alkalmazottak száma foglalkozási csoportok szerint.

<https://www.oeny.hu/oeny/teir>

A második legrelevánsabb foglalkozási főcsoport az egyéb felsőfokú, vagy középfokú végzettséget igénylő foglalkozások köre, ami időszakos átlagban minden hatodik foglalkozást jelenti. Az egyéb felsőfokú, vagy középfokú végzettséget igénylő foglalkozások főcsoportba tartozó alkalmazottak részaránya 2011 és 2024 között növekvő.

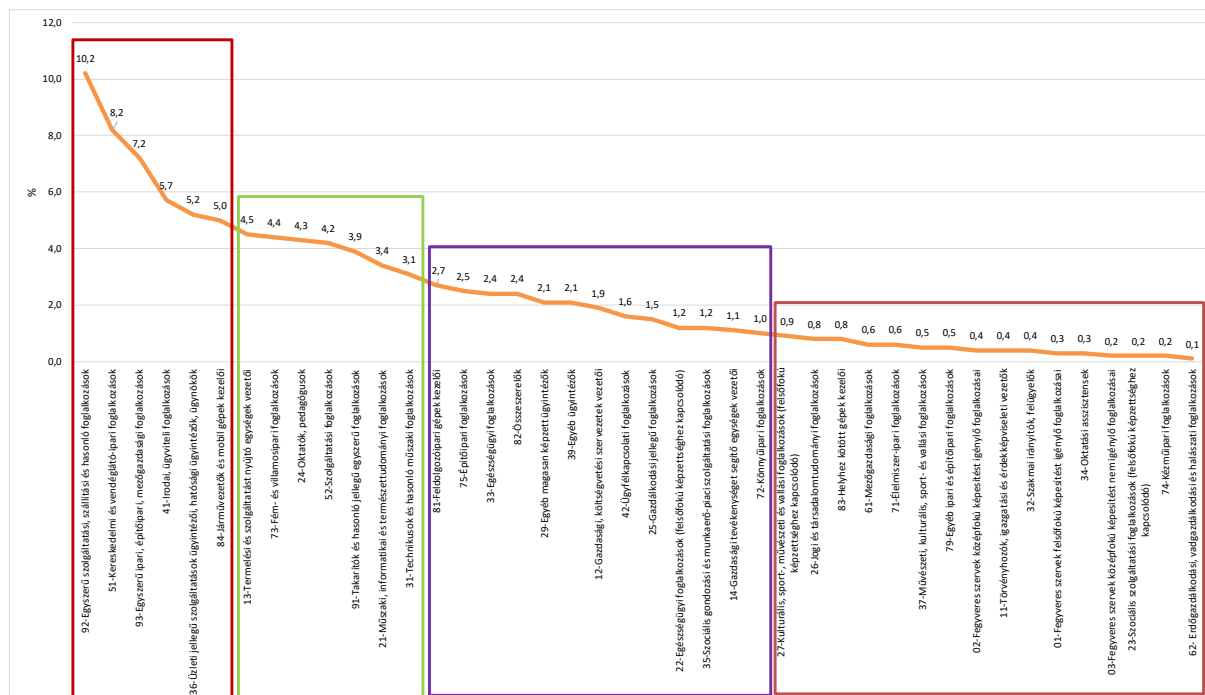
A harmadik rangsorhelyen a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások állnak, ezek részaránya is emelkedik, a növekedési ütem a 2020-as években a korábbi időszakhoz képest jelentősen gyorsult, időszakos átlagban legalább minden hetedik foglalkozás tartozik ebbe a főcsoportba, de az időszak végére már legalább minden hatodik alkalmazott foglalkozása felsőfokú képzettséget igényel.

Rangsorban negyedik a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások csoportja, ami átlagban legalább minden nyolcadik alkalmazott foglalkozását alkotja. A foglalkozás főcsoport arányának dinamikai változása mérsékelt, 11-13 % között alakul. Az ötödik rangsorhelyen a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők foglalkozási főcsoportja áll, ami minden kilencedik foglalkozást jelent. Idődinamikai értelemben itt sincs jelentős változás, a vizsgált időszak közepe irányában növekedés, a 2020-as években részarány csökkenés látszik, de ezek volumenidexe kicsi. Rangsorban hatodik helyen az ipari, építőipari foglalkozások állnak, ezek részaránya átlagban minden tizenegyedik foglalkozást jelent az alkalmazottakon belül. A dinamikai időképlet azonban egyértelműen negatív linearitást mutat, 2011-től indulóan 2024-ig folyamatosan csökken a részarányuk, ez 13 naptári év alatt 2,8 százalékpont.

A rangsor utolsó harmadát a gazdasági, igazgatási, érdekképviselői vezetők, törvényhozók foglalkozásai indítják, ezek együtt átlagban az alkalmazottak foglalkozásainak tizenharmad részét teszik ki. A foglalkozáscsoportba tartozók aránya a 2010-es években átlagban 7 % körül alakult, a koronavírus-járvány után azonban átlagban 3 százalékponttal megemelkedett, és 2024-ben 10 % körüli értéken áll. Nyolcadik rangsorhelyen az irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások állnak, ezek együtt átlagban az alkalmazottak foglalkozásainak tizenegyed részét teszik ki. Idődinamikai vetület szerint mérvadó változás nincs, 7-7,5 % között mozog a részarány. A rangsor legvégén a mezőgazdasági és erdőgazdasági foglalkozások, valamint a fegyveres szervek foglalkozásai állnak, időszakos átlagban mindkét foglalkozás főcsoport az alkalmazott kevesebb, mint 1-1 %-át fogja át. Dinamikai értelemben alig van létszámmódosulás, egészen minimális mértékben, de a 2020-as években kisebb a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozásokban dolgozók tömege, mint a 2010-es évtizedben, míg a fegyveres szervek esetében ennek inkább a fordítottja jelentkezik, a 2020-as években vannak többen a fegyveres szervek dologozói, mint a 2010-es évtized során, átlagban.

Az adatokat FEOR osztályozó csoportok alapján áttekintve a vizsgált időszak átlagában négy nagyobb leíró klasztert látunk. A legnagyobbtól a legkisebb felé csökkenő irányba állított rangsor szerint az első csoportba azok a foglalkozási csoportok sorolhatók, amely részaránya az alkalmazottak $\approx 5-10$ %-át alkotják. A rangsor élén mintegy 10 %-os időszakos átlaggal a szolgáltatási, szállítási és hasonló foglalkozások állnak, ezt a kereskedelmi és vendéglátó-ipari foglalkozások, majd az egyszerű ipari, építőipari, mezőgazdasági foglalkozások, irodai, ügyviteli foglalkozások, üzleti jellegű szolgáltatások ügyintézői, hatósági ügyintézők és egyéb ügynöki foglalkozások, illetve a járművezetők és a mobil gépek kezelői követik. Ez utóbbiak részaránya az alkalmazottakon belül 5 % körüli átlagos érték.

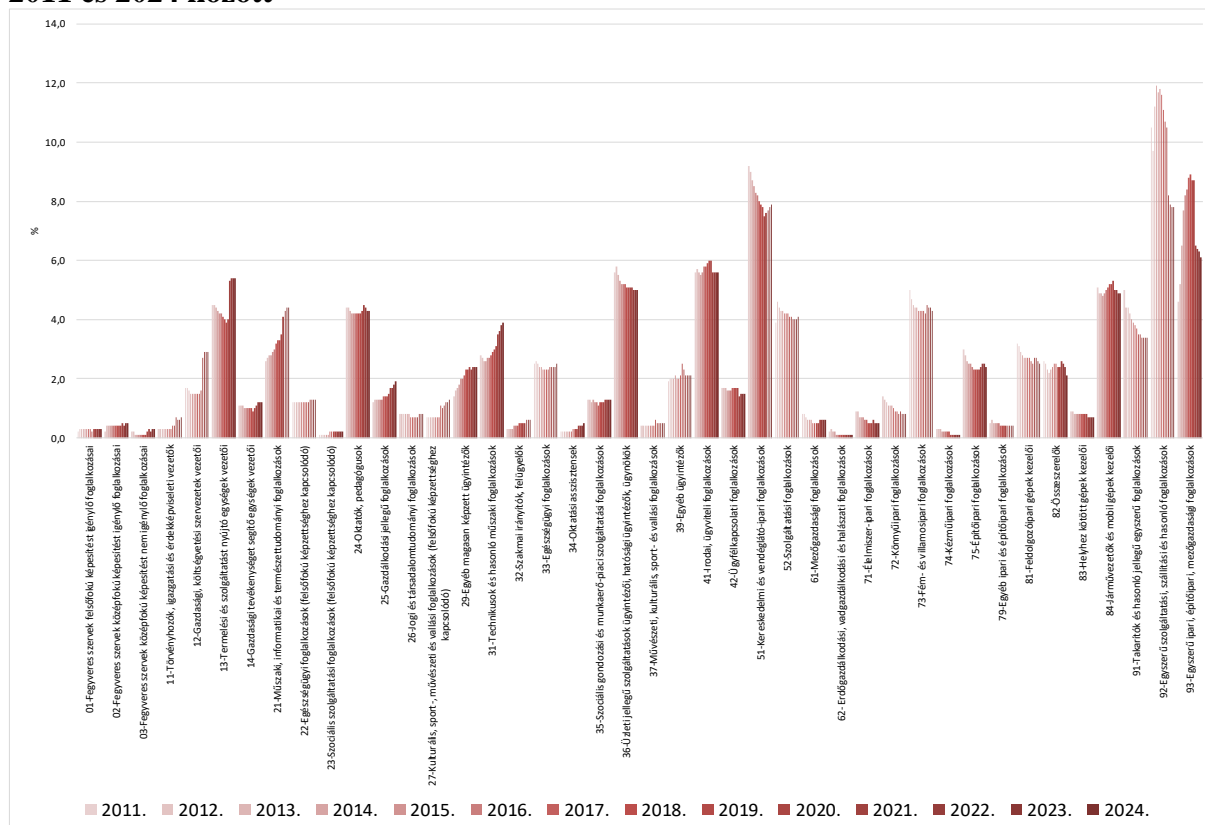
36. sz. ábra Alkalmazottak átlagos aránya FEOR osztályozó csoportok szerint Magyarországon 2011 és 2024 között

Forrás: MÁK-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Alkalmazottak száma foglalkozási csoportok szerint.

<https://www.oeny.hu/oeny/teir>

37. sz. ábra Alkalmazottak aránya FEOR osztályozó csoportok szerint Magyarországon 2011 és 2024 között

Forrás: MÁK-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Alkalmazottak száma foglalkozási csoportok szerint.

<https://www.oeny.hu/oeny/teir>

Idődinamikai értelemben az ezekbe a foglalkozásokba sorolt alkalmazottak aránya kezdetben növekvő, majd csökkenő trendbe fordult, kivéve az üzleti jellegű szolgáltatások csoportjába tartozók, amelyek részaránya végig csökkenő, illetve a kereskedelmi és vendéglátó-ipari szakmákba soroltak, akik részaránya kezdetben csökkenő, majd növekvő jellegű trendet alkot.

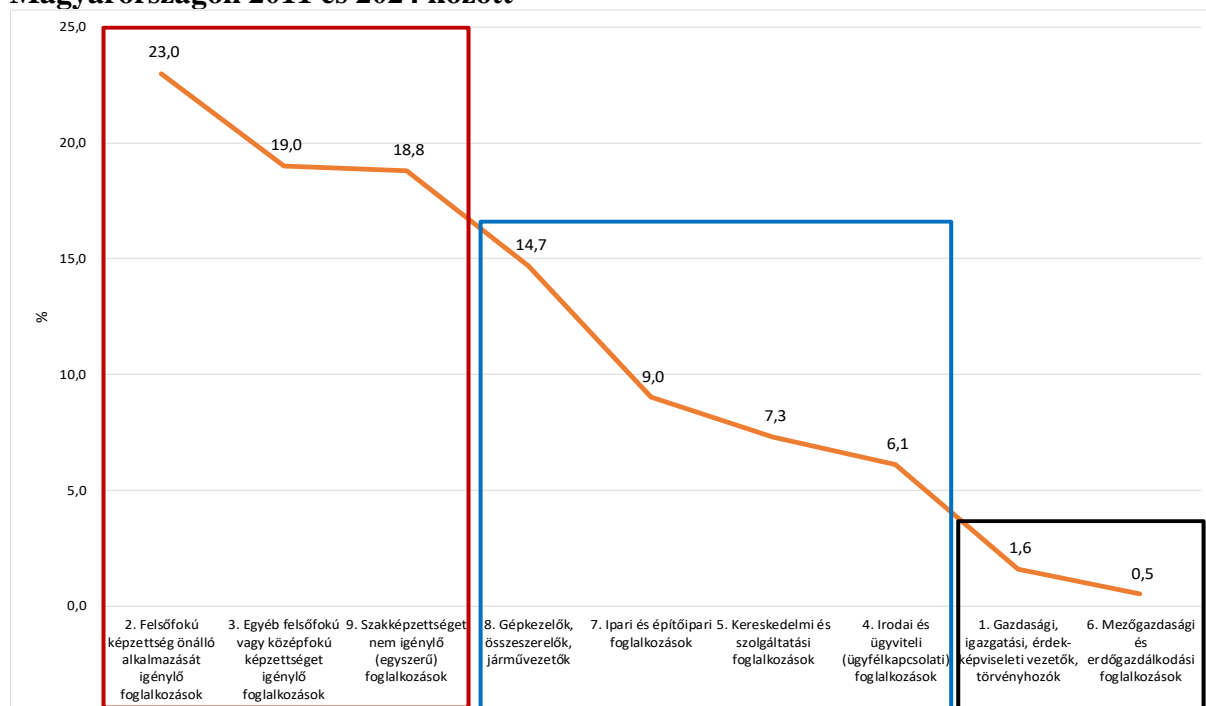
A második klaszterbe azokat a foglalkozás csoportokat soroltuk, amelyek részaránya az alkalmazottakon belül legalább 3 %, de 5 %-nál alacsonyabb. Ide tartoznak a termelési és szolgáltatást nyújtó egységek vezetői, a fém és villamos ipari foglalkozások, oktatók és pedagógusok, szolgáltatási foglalkozások, takarítók és hasonló jellegű egyszerű foglalkozások, műszaki, informatikai és természettudományi foglalkozások, valamint a technikusok és a hasonló műszaki foglalkozások. Idődinamikai metszetek szerint ezekben a foglalkozás csoportokban már kismértékűek az arány elmozdulások, a munkaerő-piac természetes gazdasági mozgásaival párhuzamos, összességében, miközben a különböző műszaki foglalkozásoknál egy inkább növekvő részarány bontakozik ki, addig például a takarítók és egyéb hasonló egyszerű foglalkozást végzők esetében inkább trendszerű csökkenés látszik.

A harmadik klaszter foglalkozáscsoportjaiba 2011 és 2024 közötti átlagban csoportonként az alkalmazottak maximum $\approx 1-3$ %-át sorolhatjuk. Ide tartoznak a feldolgozóipari gépek kezelői, az építőipari foglalkozások, az egészségügyi szakmák, összeszerelők, magasan képzett, és egyéb ügyintézők, gazdasági, költségvetési szervezetek vezetői, az ügyfélkapcsolati, gazdálkodási foglalkozások, a felsőfokú képzettséghez kapcsolódó egészségügyi foglalkozások, a szociális és munkaerő-piaci szolgáltatást célzó foglalkozások, a gazdasági tevékenységet segítő egységek vezetői, valamint a könnyűipari foglalkozások. Mivel ezek arányaiban még kisebb volument alkotnak, esetükben még nehezebb idősoros dinamikáról beszélni. Az jól látszik, hogy például a felsőfokú végzettséghez kapcsolódó egészségügyi szakmákban dolgozók, vagy a szociális szakmákban dolgozók részaránya 13 naptári év alatt szinte teljesen változatlan, és az oktatásban dolgozók részaránya is minimális mértékben mozog, ugyanakkor a magasan képzett ügyintézők, vagy a gazdasági, költségvetési vezetők aránya növekvő jellegű, míg a könnyűipari foglalkozásokat végzőké csökken.

A negyedik klaszter foglalkozáscsoportjai 2011 és 2024 átlagában az alkalmazottak 1-1 %-ánál alacsonyabb volument alkotnak. Elsőként ide sorolhatjuk a (felsőfokú képzettséghez kapcsolódó) kulturális, sport-, művészeti és vallási, valamint a jogi és természettudományi foglalkozásokat. Itt jelennek meg a mezőgazdasági foglalkozások, a helyhez kötött gépek kezelői, az élelmiszer-ipari foglalkozások, az egyéb ipari és építőipari foglalkozások, a művészeti, kulturális, sport- és vallási foglalkozások, törvényhozási és igazgatási vezetők, szakmai irányítók és felügyelők, a fegyveres szervek különböző szintű képesítéseket igénylő foglalkozásai, az oktatási asszisztensek, a felsőfokú szociális szolgáltatási foglalkozások, a kézműipari foglalkozások, valamint az erdő, vad- és halászati szakmák. Ezekben a szakmacsoportokban érdemi idődinamikai változásokról már nem beszélhetünk.

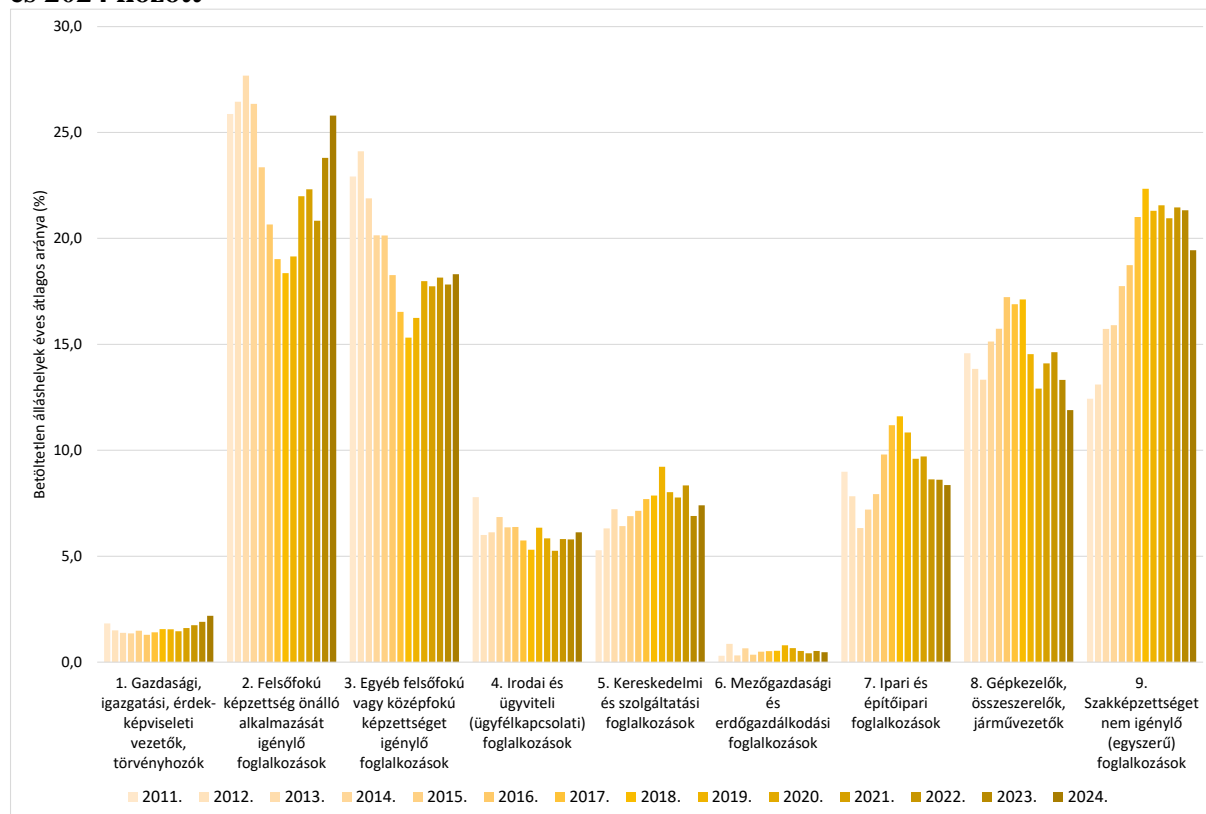
KSH adatközlés alapján az előbbiekkal azonos időtáv keresztmetszetében megvizsgálhatjuk a betöltetlen, üres álláshelyek alakulását is FEOR főcsoportok szerint. A legtöbb betöltetlen álláshely a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásoknál jelentkezik.

38. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek átlagos aránya FEOR főcsoportok szerinti Magyarországon 2011 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Üres álláshelyek száma és aránya foglalkozási főcsoportok (FEOR '08) szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0071.html

39. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek aránya FEOR főcsoportok Magyarországon 2011 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Üres álláshelyek száma és aránya foglalkozási főcsoportok (FEOR '08) szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0071.html

Időszakos átlagban az összes üres álláshely közel negyede, mintegy 23 %-a ebbe a foglalkozás csoportba tartozik. A rangsor második helyén az egyéb felsőfokú, vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások állnak, ezek átlagosan az összes üres állás közel ötödét, ≈ 19 %-át alkotják. A felső klaszter harmadik pozíciójában a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások helyezkednek el, időszakos átlag szerint legalább minden hatodik üres állás ebben a FEOR főcsoportban jelent meg.

A betöltetlen, üres álláshelyek középső klaszterében rangsor szerint a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők, az ipari és építőipari, a kereskedelmi és szolgáltatási, valamint az irodai és ügyviteli (üggyfélkapcsolati) foglalkozások állnak. Ezek átlagosan a 2011-2024 közötti üres álláshelyek ≈ 6 -15 %-a között mozogtak, vagyis legalább minden hetedik üres álláshely volt gépkezelői, összeszerelői és járművezetői, és legfeljebb minden tizenhatodik betöltetlen álláshely jelentkezett az irodai és ügyviteli foglalkozások területén.

A betöltetlen, üres álláshelyek harmadik klaszterében azok a foglalkozás főcsoportok helyezkednek el, ahol a legkevesebb volt időszakos szinten az üres álláshely: gazdaági, igazgatási, érdekképviselői vezetők, illetve mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások.⁹⁶

Idődinamikai optika szerint a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások aránya az üres álláshelyeken belül a 2010-es évek elején emelkedett, majd az évtized második felében jelentősen csökken, ezt követően a 2020-as években visszaemelkedett korábbi domináns szintje közelébe, ≈ 26 % környékén. Az egyéb felsőfokú, vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások üres álláshelyei a 2010-es évek elejétől az évtized közepéig ugyancsak csökkentek, majd a koronavírus-járvány előtti években néhány százalékpontot visszaerősödtek, járványidőszak végét követően ≈ 18 % körüli szinten stabilizálódtak. A szakképzettséget nem igénylő egyszerű foglalkozások üres álláshelyeinek előfordulása a 2010-es évek végéig növekedett, a koronavírus-járvány előtti években 21-22 % körüli szinten megtorpant, a járványidőszak alatt sem változott érdemben, viszont 2024-ben 19 % körüli értékkel visszaesett a 2016-os szint közelébe.

A középső klaszter legtöbb üres álláshelyét elfoglaló, gépkezelő, összeszerelő, járművezetői foglalkozásaiban a betöltetlen álláshelyek az időszak elején csökkentek, majd a 2010-es évek közepén jelentősen emelkedtek, amit az évtized végén újabb visszaesés követett. A koronavírus-járvány idején ismét növekedett a betöltetlen álláshelyek aránya, amit újabb csökkenési trendforduló zár, a járványhelyzet végét követően. Az ipari és építőipari foglalkozások üres álláshelyei az előbbivel hasonló eloszlás szerkezeti ívet mutatnak, jelentős emelkedés a 2010-es évek közepén alakult ki, ami után az betölthető álláshelyek jelentős csökkenése következett, a jelek szerint egyre telítettebb lett a munkaerő-piac ezekkel a munkavállalókkal.

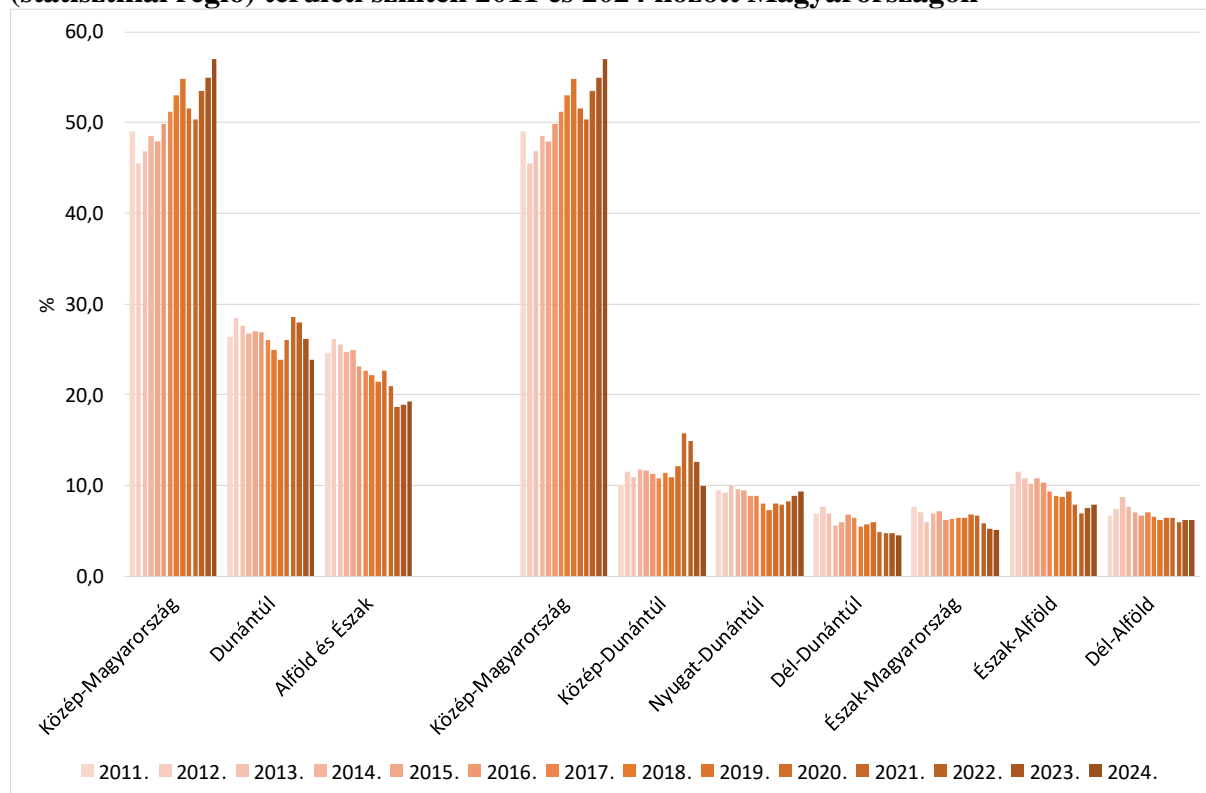
⁹⁶ Valójában ide tartoznak a fegyveres szervek foglalkozásai is, de ezeket a jelen keresztmetszetben a KSH nem jelenítette meg.

A kereskedelmi és szolgáltatási szektorban megjelent üres álláshelyek a 2010-es évtized során alapvetően növekedtek, a növekedési ütemet a koronavírus-járványidőszak törte meg, amit követően inkább negatív linearitás alakult ki, csökkennek ezek az üres álláshelyek. Az irodai és ügyviteli foglalkozások betöltetlen álláshelyei időszakos átlagtrend szerint kis mértékben csökkennek, az időszak eleji $\approx 7,8$ %-os részesedés 2024-re $\approx 6,1$ %-ra módosult.

A harmadik klaszter elemezhető két foglalkozáscsoportjában megjelent üres álláshelyek előfordulása minimális változások jeleit mutatja. A gazdasági, igazgatási, érdekképviselési vezetők, törvényhozók foglalkozásai között megjelent üres álláshelyek aránya az összes üres álláshelyen belül 2011-ben $\approx 1,8$ % körül alakult, 2015-ben és 2020-ban is egyaránt $\approx 1,5$ %, 2024-ben $\approx 2,2$ %. A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások üres álláshelyeinek aránya nagyon kicsi, egyetlen vizsgálati évben sem érte el az adott évi összes betöltetlen álláshely 1 %-át, semmilyen vonatkozásban nem beszélhetünk idődinamikáról.

A munkáltatók székhelyének elhelyezkedése szerint a betöltetlen, üres álláshelyek abszolút többsége, átlagosan mintegy 51 %-a 2011 és 2024 között NUTS I, nagyrégió optikában Közép-Magyarország régióra súlyozódik, a Dunántúl részesedése átlagosan legalább minden negyedik ($\approx 26,5$ %), Alföld és Észak nagyrégió részesedése átlagosan legalább minden ötödik ($\approx 22,5$ %) álláshely lehet. Idődinamikai értelemben a betöltetlen, üres álláshelyek tömege Közép-Magyarország régióban növekvő, a másik két nagyrégióban inkább csökkenő pályán mozog.

40. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek aránya NUTS-I (nagyrégió) és NUTS-II (statisztikai régió) területi szinten 2011 és 2024 között Magyarországon**

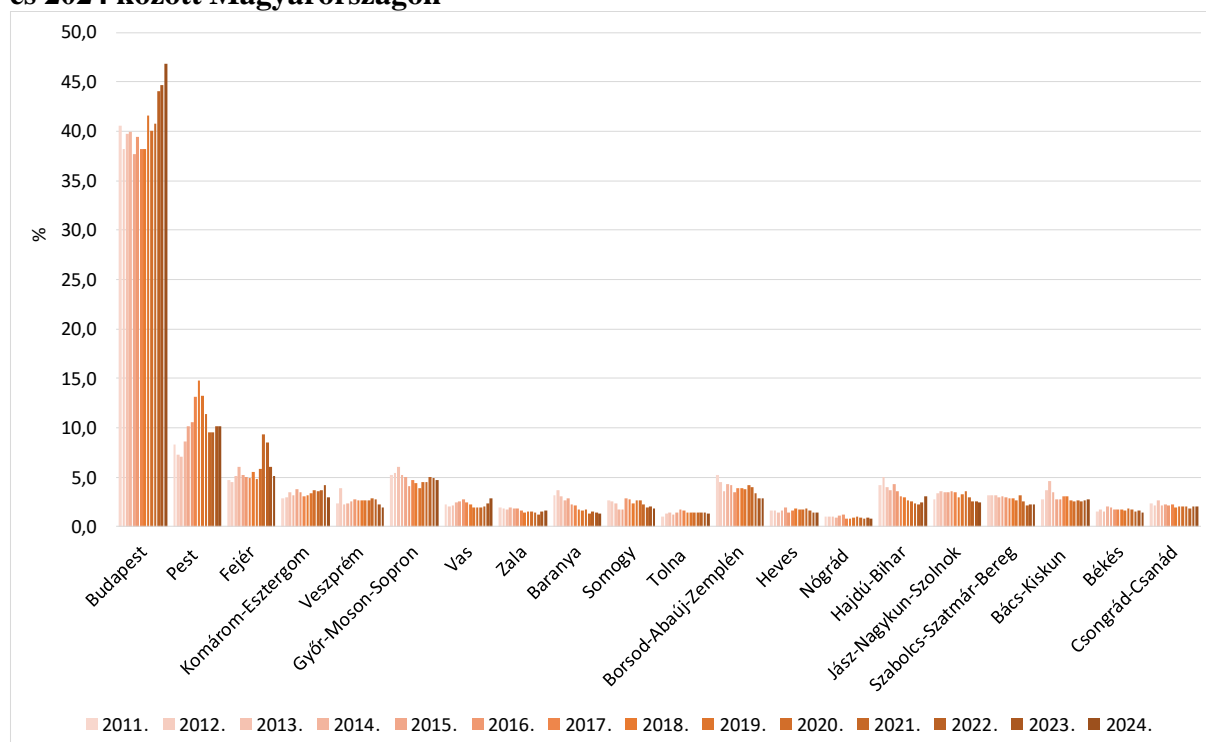
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Üres álláshelyek száma és aránya az állást meghirdető munkáltató székhelyének elhelyezkedése szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0091.html

Ezzel együtt a koronavírus-járvány időszakában csökkent a betöltetlen álláshelyek Közép-Magyarországra súlyozódása, miközben Dunántúl nagyrégióban növekedés figyelhető meg, Alföld és Észak nagyrégió területén a járványidőszakban is folytatódott a csökkenés, és az utóbbi néhány évben látható kismértékű emelkedés.

NUTS II, statisztikai régió szinten Közép-Magyarország súlya változatlan, abszolút kiemelkedik a többi régióból. Az ország centrumterületéhez viszonyítva időszakos átlagban Közép-Dunántúl régió területén a legmagasabb a betöltetlen álláshelyek aránya, átlagosan legalább minden nyolcadik álláshelyet ebben a régióban jelentettek be a munkáltatók. A betöltetlen, üres álláshelyek aránya Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-, és Dél-Alföld régióban inkább csökkenő pályán mozgott, a Közép-Dunántúl térségében emelkedett, de az átlagos növekmény nagyobb része a koronavírus-járvány időszakában halmozódott fel. Nyugat-Dunántúl régió metszetében a 2010-es években csökkenés, a 2020-as években növekedés látszik. A trendforduló a koronavírus-járvány időszakára tehető, amikortól a betöltetlen, üres álláshelyek halmozódni kezdtek.

NUTS III, vármegyei szinten közelítve a jelenségekhez azt látjuk, hogy a betöltetlen, üres álláshelyek óriási többsége valójában a fővárosban található, ahol egyben a legmagasabb a munkaerő igény. Időszakos átlag szerint minden tíz betöltetlen üres álláshelyből legalább négy Budapesten generálódott, ami átlagosan négyszerese a gyakoriságok szerint második helyen pozicionálódó Pest vármegyei értéknek.

41. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek aránya NUTS-III (vármegye) területi szinten 2011 és 2024 között Magyarországon**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Üres álláshelyek száma és aránya az állást meghirdető munkáltató székhelyének elhelyezkedése szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0091.html

Budapest és Pest vármegyét a betöltetlen, üres álláshelyek 2011-2024 közötti átlagrangsorában Fejér és Győr-Moson-Sopron vármegye követi, ezekben a vármegyékben átlagosan az üres álláshelyek 4-6 %-a került meghirdetésre. Az élen álló területcsoportot Borsod-Abaúj-Zemplén, Komárom-Esztergom, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Bács-Kiskun követi átlagosan 3-4 % közötti időszakos részesedéssel. A következő területcsoportot Szabolcs-Szatmár-Bereg, Veszprém, Vas, Somogy, Baranya és Csongrád-Csanád alkotja, ahol az időszakos átlag 2-3 % közötti. Ahol átlagosan a legalacsonyabb, 2 % alatti volt a betöltetlen, üres álláshelyek aránya az Békés, Zala, Heves, Tolna és legvégül Nógrád vármegye, ahol a részesedési átlagérték már nem éri el az 1 %-os szintet sem. Nyilvánvalóan Nógrád vármegyében lehetett a legnehezebben elhelyezkedni 2011 és 2024 között, mert itt volt a legkevesebb új és a legkevesebb betöltetlen álláshely.

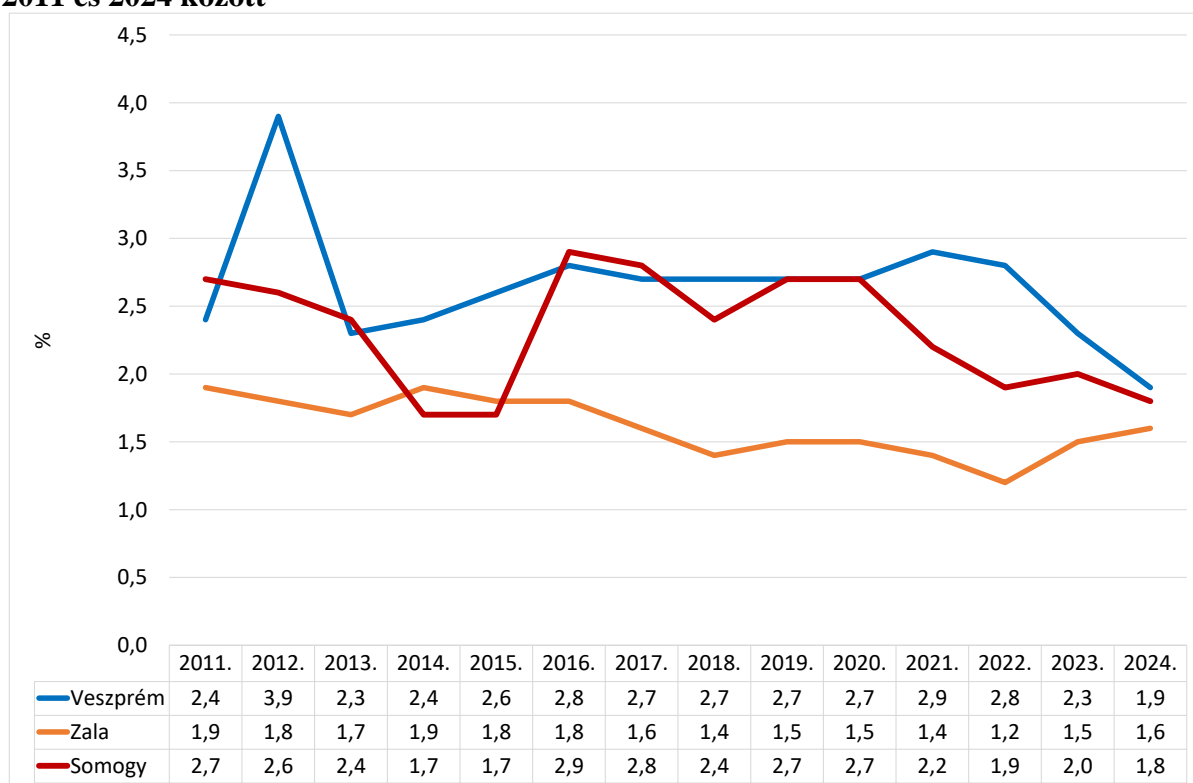
Idődinamikai optika szerint a fővárosban a 2010-es évek során nem növekedett, arányosan még csökkent is a betöltetlen, üres álláshelyek aránya, de a 2020-as években egyértelmű növekedés indult. Összességében a 2011-évi betölthető álláshelyek 40,6 %-os aránya 2024-ben 46,8 %-ra erősödött, egy sokkal magasabb teljes gyakoriságú szinten, hiszen a betölthető álláshelyek száma 2011-ben kevesebb, mint 29 ezer, míg 2024-ben csaknem 70 ezer volt.

Vármegyei közelítés szerint Pest vármegyében a 2010-es évek második felében figyelhető meg jelentősebb részesedésnövekedés, a 2011-es 8 % körüli részarány 2017-2019 között 15 % közelébe emelkedett, de azt követően a 2020-as évek közepére 10 % körüli szintre süllyedt. Fejér vármegyében a 2010-es években nem következett be lényeges változás, 5 % körüli átlagos szinten mozogott a betöltetlen, üres álláshelyek aránya, a koronavírus-járvány időszakában azonban ez csaknem megduplázódott, 2021-ben 9,3 %-os szintet ért el, majd 2024-re visszacsökkent az átlagos 5 % körüli szintre. Összességében 2011 és 2024 között trendszerű csökkenés Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben figyelhető meg, a többi vármegyében kisebb időszakos emelkedés, vagy csökkenés, kis volumenű relatív hullámmászás, vagyis alacsony szinten való standard állandóság látszik, mint Nógrád vármegyében.

KSH adatok alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét alkotó teljes vármegyék, Somogy, Veszprém és Zala esetében a betöltetlen, üres álláshelyek aránya az adott évi összes betölthető álláshely 1,2 és 3,9 %-a között mozognak, a legalacsonyabb részesedési arány 2022-ben Zala vármegyében, a legmagasabb 2012-ben Veszprém vármegyében detektálható. A három vármegyében 2011 és 2024 között átlagosan $\approx 1,5$ -3 % közötti részesedésértékek látszanak. A három vármegye közül a legkedvezőbb helyzetben Veszprém vármegye pozícionálható, amit Somogy, majd Zala vármegye követ. Zala és Veszprém vármegye átlagos pozíciója között csaknem egy teljes százalékpont az időszakos különbség.

A betöltetlen, üres álláshelyek aránya 2024-felé haladóan Veszprém és Somogy esetében egy magasabb értékről inkább csökken, míg Zala esetében egy alacsonyabb értékről inkább emelkedő jellegű, de nem a teljes időszak volumenében, hanem csak a koronavírus-járvány utáni időszak jellemző képlete.

42. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek aránya Veszprém, Somogy és Zala vármegyékben 2011 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK. Üres álláshelyek száma és aránya az állást meghirdető munkáltató székhelyének elhelyezkedése szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0091.html

Annak érdekében, hogy a legaktuálisabb jelenségeket a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén is megfigyelhessük, egyedi adatkéréssel fordultunk Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárságához, melynek keretében megkértük a munkáltatók által bejelentett üres álláshelyek, valamint az üres álláshelyekre betöltésére irányuló sikeres munkaerő közvetítések számát az adatkérés dátuma szerint elérhető legfrissebb teljes évi állás, vagyis 2024 évre.⁹⁷ Az adatokat települési szinten, járásvetületek csoportosítása alapján FEOR főcsoportok és FEOR osztályozó csoportok dimenzióiban kértük összeállítani. Somogy vármegye területéről 4 járás: Fonyód, Marcali, Siófok és Tab; Veszprém vármegyéből ugyancsak öt: Balatonalmádi, Balatonfüred, Tapolca, Veszprém és Ajka; Zala vármegyéből két járás: Keszthely és Nagykanizsa érintett.

A kérés módszertani indoklása az üdülőkörzet speciális területi keresztmetszete, mivel a térséget érintő 11 járásból csak kettő települései találhatók teljes egészében a Balaton térségében kilenc járás területe pedig csak részben, az adatokat a teljes járás területére kértük megadni, amely települési klaszterből az adatfeldolgozás során előállítottuk a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi klaszterét.

⁹⁷ Az adatkérést 2025. május 15-én továbbítottuk a Nemzetgazdasági Minisztériumba. Az adatkérésünk 2025. május 26-án (Iktatószám: NGM 9474-2/2025) pozitív elbírálás alá került, amelyet követően hozzájutottunk egy részleges adatbázishoz, amelynek adattartalmát áttekintve (Ajka járás adatai hiányoztak az adatbázisból) adat kiegészítési kérelmet nyújtottunk be. A kérelmet az NGM 2025 szeptemberében bírálta el, amit követően hozzájutottunk a még szükséges adatkészlethez, amelyből 2025. október-novemberében feldolgozásra alkalmas, SPSS integrációs alapú, egységes adatbázist építettünk.

Az adatokat, BKÜ terület, vármegye, járás, települési jogállás, Balaton partviszonylat alap kódokkal láttuk el, valamint települési szinten összesítettük mind a bejelentett, üres álláshelyek, mind a sikeres munkaerő közvetítések számát. Az adatokból települési szintű kiközvetítési sikeresség rátát alkottunk, amelyet a területi összehasonlító elemzések céljából tipologizáltunk.

Az elemzési eredmények demonstrálása előtt módszertani indokból fontos aláhúzni, a járási munkaügyi központok, így a vármegyei és az országos szervek, valamint az adatokkal tovább operáló hazai és nemzetközi statisztikai hivatalok és kutatócégek csak azokat az adatokat elemezhetik, amelyek hivatalosan megjelennek a munkáltatók által bejelentett álláshely lehetőségekben. Ez pedig valójában nem az összes betölthető, üres álláshely, csak azoknak az a része, amelyet a potenciális munkáltatók hivatalosan rögzítenek. Sok esetben a megüresedő, vagy újonnan létrejövő álláshelyre már annak létrejöttékor megvan a jelentkező, akár egy másik alkalmazott, akár egy kívülről érkező munkavállaló részéről, akivel korábban, vagy egyéb kapcsolatok révén a munkáltató már találkozott, és az álláshely betöltésére alkalmasnak ítélte. Ezek gyakoriságai nem jelennek meg a hivatalos statisztikákban, amelyeket ezek hiányában alapvetően részlegesnek, de egyben a valós helyzetet tudomásul véve irányadónak kell minősítenünk.

Az NGM adatszolgáltatása alapján 281 település keresztmetszetében jutottunk adatokhoz, amelyek $(180/281 \cdot 100)$ 64,1 %-a egyben BKÜ település is.

Vármegyei szinten Somogy esetében 106 településből 70 db, Veszprém vármegye esetében 96 településből 72 db, Zala metszetében 79 településből 38 üdülőkörzeti település. A két összehasonlító nézet a belső arányszerkezeteket annyiban módosítja, hogy üdülőkörzeti vetületben Zala súlya csökken, Somogy súlya relatíve nem változik, $\approx 38-39$ % körüli, Veszprém vármegye súlya azonban magasabb, mivel a települések száma itt kisebb mértékben csökken, mint a másik két területstruktúra esetében, vagyis több településsel vesz részt Veszprém vármegye az üdülőkörzetben.

Járásvetületi értelemben Ajka, Nagykanizsa, Marcali, Tab és Veszprém járások esetében a nagyobbak a különbségek, Fonyód, Balatonalmádi és Keszthely esetében minimálisak, Siófok és Balatonfüred járásoknál nincs különbség, megegyeznek a településszámok.

A települési jogállás viszonylatában az adatleválogatásba került két Megyei Jogú Város, Veszprém és Nagykanizsa, amelyek nem részei a Balaton térségének, illetve 20 további városi jogállású településből kettő, Herend és Ajka maradnak térségen kívül. A 259 községi (község+nagyközség) jogállású településből 162 db a Balaton térségének is tagja, vagyis a községi keresztmetszet 62,5 %-a BKÜ település. Az üdülőkörzeten belüli területi felbontás a 2018. évi 139. sz. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről alkotott törvény 1/3-as melléklete alapján készült, amelyben az üdülőkörzeten belül 52 db parti és partközeli települést határoznak meg.⁹⁸

⁹⁸ Forrás: 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről.
<https://njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00>

22. sz. táblázat **A betöltetlen álláshelyek és sikeres munkaerő kiközvetítésekre vonatkozó NGM adatok területiségi és település jogállási alapjellemzői**

	BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET TERÜLETÉT ÉRINTŐ JÁRÁSOK ÖSSZESEN		KÜLÖNBBSÉG (db)	BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET ÖSSZESEN	
	Települések száma (db)	Település %		Települések száma (db)	Település %
Somogy (4 járás)	106	37,7	36	70	38,9
Veszprém (5 járás)	96	34,2	24	72	40,0
Zala (2 járás)	79	28,1	41	38	21,1
Fonyód	21	7,5	2	19	10,6
Marcali	37	13,2	19	18	10,0
Siófok	24	8,5	0	24	13,3
Tab	24	8,5	15	9	5,0
Balatonalmádi	11	3,9	2	9	5,0
Balatonfüred	22	7,8	0	22	12,2
Tapolca	33	11,7	2	31	17,2
Veszprém	19	6,8	10	9	5,0
Keszthely	30	10,7	2	28	15,6
Nagykanizsa	49	17,4	39	10	5,6
Ajka	11	3,9	10	1	,6
Megyei Jogú Város	2	,7	2	0	0,0
Város	20	7,1	2	18	10,0
Község	259	92,2	97	162	90,0
Nem BKÜ	101	35,9	101	0	0,0
BKÜ	180	64,1	0	180	100
Nem BKÜ	101	35,9	101	0	0,0
BKÜ háttérzóna	128	45,6	0	128	71,1
BKÜ parti, partközeli zóna	52	18,5	0	52	28,9
Területzóna összesen	281	100,0	101	180	100,0

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A Munkaügyi Központok által szolgáltatott adatok szerint a 11 különböző Somogy, Veszprém és Zala vármegyei járás betöltetlen álláshelyeinek száma 2024 teljes évben 11 410 db, amiből 6 634 db, 58,1 % üres álláshely a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településein jelent meg.

A betöltetlen, üres álláshelyek aránya az országos, 2024 évi betöltetlen álláshelyek KSH által közölt gyakoriságához képest a BKÜ-ben $\approx 9,6\%$, éves szinten minden tízedik álláshely, ami Budapest és Pest vármegyét követően a legmagasabb érték.

23. sz. táblázat A betöltetlen álláshelyek gyakoriságának területiségi és települési jogállási összehasonlító jellemzői

	BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET TERÜLETÉT ÉRINTŐ JÁRÁSOK ÖSSZESEN			ÁTLAG GYAKORISÁG KÜLÖNBSÉG (db)	BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET ÖSSZESEN		
	Betöltetlen álláshelyek száma (db)	Betöltetlen álláshelyek száma (%)	Betöltetlen álláshelyek átlagos gyakorisága (db)		Betöltetlen álláshelyek száma (db)	Betöltetlen álláshelyek száma (%)	Betöltetlen álláshelyek átlagos gyakorisága (db)
Somogy (4 járás)	3 680	32,3%	34,72	9,57	3 100	46,7%	44,29
Veszprém (5 járás)	4 757	41,7%	49,55	-22,26	1 965	29,6%	27,29
Zala (2 járás)	2 973	26,1%	37,63	3,66	1 569	23,7%	41,29
Fonyód	782	6,9%	37,24	2,39	753	11,4%	39,63
Marcali	1 058	9,3%	28,59	6,47	631	9,5%	35,06
Siófok	1 157	10,1%	48,21	0	1 157	17,4%	48,21
Tab	683	6,0%	28,46	33,65	559	8,4%	62,11
Balatonalmádi	835	7,3%	75,91	15,2	820	12,4%	91,11
Balatonfüred	588	5,2%	26,73	0	588	8,9%	26,73
Tapolca	500	4,4%	15,15	0,33	480	7,2%	15,48
Veszprém	1 670	14,6%	87,89	-79,78	73	1,1%	8,11
Keszthely	1 291	11,3%	43,03	2,93	1 287	19,4%	45,96
Nagykanizsa	1 682	14,7%	34,33	-6,13	282	4,3%	28,20
Ajka	1 164	10,2%	105,82	-101,82	4	0,1%	4,00
Megyei Jogú Város	1 965	17,2%	982,50				
Város	5 092	44,6%	254,60	-22,49	4 178	63,0%	232,11
Község	4 353	38,2%	16,81	-1,65	2 456	37,0%	15,16
Nem BKÜ	4 776	41,9%	47,29				
BKÜ	6 634	58,1%	36,86	0,00	6 634	100,0%	36,86
Nem BKÜ	4 776	41,9%	47,29				
BKÜ háttérzóna	2 776	24,3%	21,69	0,00	2 776	41,8%	21,69
BKÜ parti, partközeli zóna	3 858	33,8%	74,19	0,00	3 858	58,2%	74,19
Területzóna összesen	11 410	100,0	40,60	-3,74	6 634	100,0	36,86

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Ennél is magasabb a 11 vizsgált járás teljes területének indexértéke, ami a $\approx 16\%$ -os szintet is meghaladja, ami átlagban 3-4 betöltetlen, üres álláshellyel magasabb, mint a BKÜ érték.⁹⁹

⁹⁹ Módszertani megjegyzés: Az NGM által közölt éves abszolút, és a KSH által alkalmazott éves adatok között gyakran akár jelentős különbség van, amelyeket utólag harmonizálnak és vezetnek át a KSH statisztikákba.

Az NGM adatokat követve a betöltetlen, üres álláshelyek mintegy harmada, 32,3 %-a a vizsgált járások teljes területi metszete alapján Somogy vármegye négy érintett járásában található, üdülőkörzetre szűkítve Somogyban ezek aránya jelentősen növekszik, 46,7 %. Veszprém vármegye részesedése öt járás metszetében 41,7 %, de BKÜ területre szűkítve 29,6 %-ra csökken. Zala vármegye vizsgált két járásának részaránya 26,1 %, üdülőkörzeti szűkítésben 23,7 %-ra mérséklődik.

A betöltetlen álláshelyek átlagos települési gyakorisága Somogy 4 teljes járásban 34-35 db, BKÜ vetítésben 44 db körül áll, Veszprém vármegye 5 teljes járásban ugyanúgy 49-50 db, BKÜ metszetben azonban már csak átlagosan ≈ 27 db. Zala vármegye két járása esetében az üres álláshelyek gyakorisága települések átlagában 37-38 db, BKÜ metszetben ≈ 41 db-ra növekedik. A legnagyobb átlagos eltérés Veszprém vármegye esetében látszik, ahol a BKÜ területi szűkítés a betöltetlen, üres álláshelyek gyakoriságát átlagosan ≈ 22 álláshellyel csökkenti, ugyanakkor Zalában településenként átlagban 3-4, Somogyban 9-10 munkahellyel növekedik ez az érték.

A járásokat egyenként megvizsgálva azt látjuk, hogy a legnagyobb eltérés Ajka és Veszprém járásokban mutatkozik, ami logikus egyrészt a települések száma, másrészt a települések népességeltérése miatt. Ajka járásból csupán Öcs község a BKÜ tagja, Veszprém járásból pedig nem része az üdülőkörzetnek a megyeszékhely, illetve a megyeszékhely közvetlen vonzáskörzetének jelentős része sem. Várható módon negatív átlageltérés mutatkozik Nagykanizsa járás esetében is, de ennek volumene sokkal kisebb, mint a Veszprémi járás esetében. A betöltetlen, üres álláshelyek teljes járásterület és BKÜ területi szűkítés összehasonlításában Tab járás értéke a legpozitívabb, üdülőkörzetre szűkítve a járás teljes területét egy településre vetítve átlagban 33-34 betöltetlen, üres álláshellyel van több. A jelenség oka azonban települések szerint kevésbé szórtabb, alapvetően a Tabon működő Flextronics gyárüzem okozza.¹⁰⁰ A BKÜ területi szűkítés ugyancsak kedvezőbb települési átlagokat eredményez Balatonalmádi (≈ 15) és Marcali járások ($\approx 6-7$) esetében is. Átlagban 2-3 betölthető, üres álláshellyel több mutatkozik üdülőkörzeti települési vetületben Fonyód és Keszthely járásokban, de Tapolca járásban is kicsit kedvezőbb ez az érték.

Siófok és Balatonfüred értéke változatlan, mivel mindkettő teljes egészében a BKÜ része. Siófok járás területén a vizsgált térség teljes területéhez képest ≈ 10 %-nyi betöltetlen álláshely látszik, üdülőkörzeti szűkítésben azonban ugyanez az érték 17,4 %-ra emelkedik, minden tízedikről legalább minden hatodikra, településenként átlagosan ≈ 48 db. Balatonfüred járás metszetében a teljes területhez képest kevesebb, alig 5 % a betöltetlen, üres álláshelyek aránya, de BKÜ szűkítésben ez az arány is magasabb, megközelíti a 9 %-ot, településenként átlagosan ≈ 27 db.

Települési jogállás szerint a betölthető, üres álláshelyek relatív többsége nem a két Megyei Jogú Városban ($=17,2$ %), hanem a másik 20 városban együttvéve jelenik meg ($44,6$ %), a községek részesedése együtt kevesebb, mint kétötöd ($38,2$ %).

¹⁰⁰ A Flextronics tabi gyárüzemével kapcsolatban bővebben lásd: munkahelyi bejáró ingázás fejezet.

Üdülőkörzeti szűkítésben a Megyei Jogú Városok hatása eliminálódik, és a maradék 18 város súlya extrém módon megnövekszik, ebben a vetületben a betölthető, üres álláshelyek aránya 63 %, míg a 128 község és nagyközség együttes értéke 37 %, közel azonos, mint a 281 települési metszetben. Összességében azonban átlagosan 22-23 betöltetlen álláshellyel alacsonyabb az üdülőkörzeti városok kínálati skálája, és 1-2 álláshellyel még a községek lehetőségei is csökkennek. Ez utóbbi hatásban nyilvánvalóan közrejátszik Ajka, Veszprém és Nagykanizsa közvetlen települési vonzáskörnyéke, amelyek jelentős része üdülőkörzeten kívüli területzóna.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére optimalizált változó, a Balaton partviszonylat közelítésében azt mondhatjuk, hogy a parti, partközeli területzónában detektálható a betölthető, üres álláshelyek abszolút többsége, mintegy 58 %-a, és nagyjából 42 % súlyozódik a háromszor nagyobb BKÜ háttérzóna területre. Települési átlagban, függetlenül a jogállástól, a parti, partközeli zóna 52 településére ≈ 74 db, a háttérzóna 128 településére ugyancsak települési jogállástól függetlenül 21-22 db betöltetlen, üres álláshely jut.

A betöltetlen, üres álláshelyre vonatkozó területi metszetek a 11 járás teljes területén, valamint BKÜ szűkítés metszetében vizsgálva nem szignifikánsak se vármegye, se járásoptika, se BKÜ szegmentáció vonatkozásában. A települési jogállás azonban nem véletlen különbségekre utal, alapvetően a városokban, ezen belül a Megyei Jogú Városokban a legmagasabb átlagosan a betöltetlen álláshelyek előfordulása, míg a községekben alulreprezentált, illetve BKÜ területi felbontás szerint a Balaton parti, partközeli területsávjában ugyancsak szignifikánsan magasabb az üres álláshelyek előfordulása, mint átlagban a térség háttérzóna településein.¹⁰¹

A munkáltatók által bejelentett, betöltetlen álláshelyek számát települések szerint kategorizáltuk annak megfelelően, van-e vagy nincs betöltetlen, üres álláshely, illetve ha van, mekkora gyakoriságban jelentkezik, majd térség és települési jogállás viszonylatok szerint keresztanalízis segítségével megvizsgáltuk az összefüggéseket.

A vizsgált területek összehasonlításában a települések elsőprő többségében, a BKÜ területén 91,1 %-os, a Balaton térségét érintő teljes járásterületek településeinek 94 %-ban megjelentek betöltetlen, üres álláshelyek.

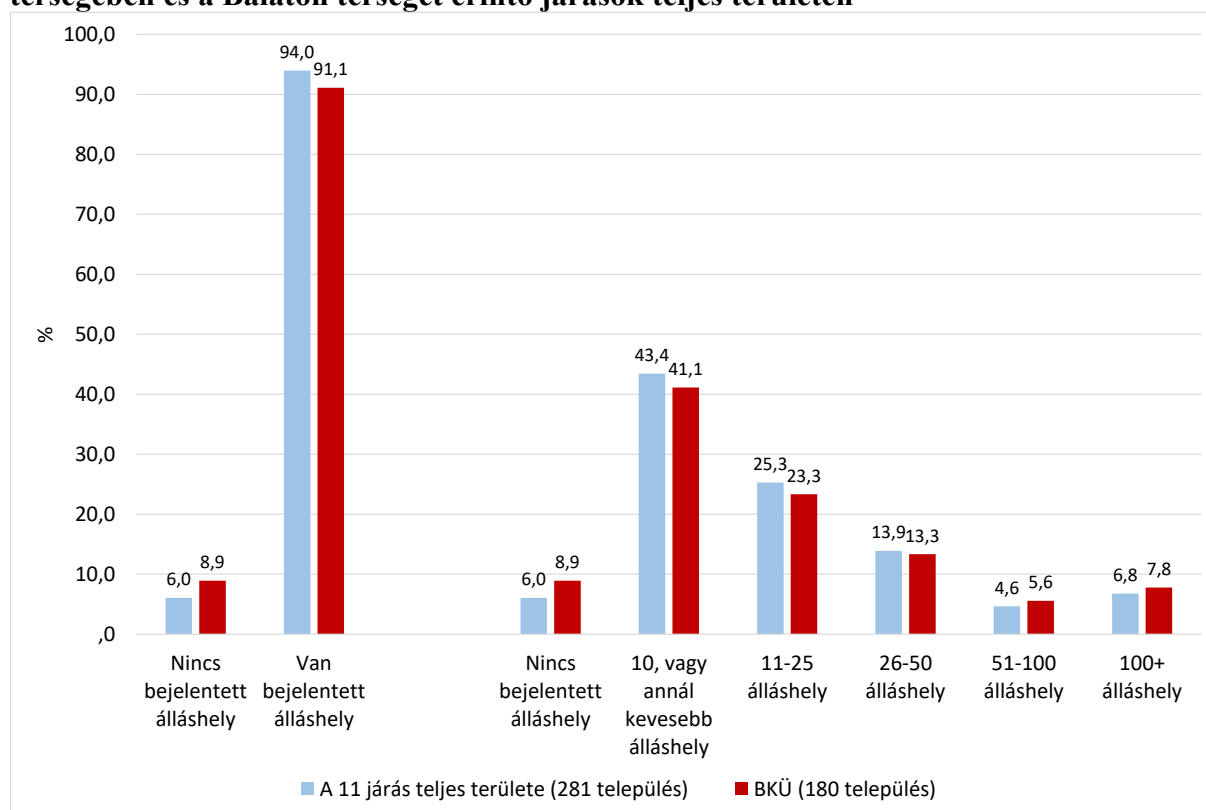
Az NGM által közölt adatok alapján 17 olyan települést találtunk a térségben, ahol nem volt munkáltató által hivatalosan bejelentett betölthető, üres álláshely. Ebből 7 település található Veszprém vármegyében: Balatonudvari, Monoszló, Balatonhenye, Hegyesd, Hegymagas, Pula és Veszprémfajsz. Somogy vármegyében 5 település érintett: Ordacsehi, Főnyed, Libickozma, Balatonendréd és Kereki, illetve további 5 település: Szentgyörgyvár, Vállus, Vindornyafo, Vindornyalak és Zalaújlak Zala vármegyei. Valamennyi település községi jogállású, Balatonudvarit kivéve a Balaton háttérövezeti részéhez tartozik, kivéve Libickozma községet, amely üdülőkörzeten kívüli.

¹⁰¹ Települési jogállás 281 települési metszet: F Stat.: 320,749, ANOVA Sig. 0,000. Eta Squared: 0,698, a teljes szórás 69,8 %-át magyarázza. Települési jogállás 180 települési metszet: F Stat.: 250,613. ANOVA Sig. 0,000. Eta Squared: 0,585, a teljes szórás 58,5 %-át magyarázza. BKÜ 180 települési metszete-Balaton partviszonylat: F Stat.: 15,094. ANOVA Sig. 0,000. Eta Squared: 0,078, a szórás 7,8 %-át magyarázza.

Járásvetületek szerint a 7 Veszprém vármegyei településből 3 a Tapolcai, és 2-2 a Balatonfüredi és a Veszprémi járáshoz, az 5 somogyiból 2-2 a Marcali és a Siófoki, 1 a Fonyódi járáshoz, az 5 Zala vármegyei településből 4 a Keszthelyi és 1 a Nagykanizsai járáshoz tartozik. Az üdülőkörzeten kívüli Libickozma község a Marcali járás része.

A bejelentett betöltetlen, üres álláshelyek relatív többsége alacsony számú, a települések relatív többsége, $\approx 41-44\%$ esetében 10, vagy annál kevesebb álláshelyet jelent mind a BKÜ-ben, mind az üdülőkörzeten átnyúló teljes járások esetében.

43. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek települési szintű kategóriafelbontásai a Balaton térségében és a Balaton térségét érintő járások teljes területén**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Minél több a betölthető álláshelyek száma, annál kevesebb az a település, amely ehhez társítható, kivéve a 100+ betölthető álláshellyel rendelkező települések, amelyek azonban jellemzően városok, illetve megyei ranggal rendelkeznek. 11-25 álláshely alapvetően a települések legalább ötödét, maximum negyed részét érinti, 25-50 álláslehetőség a települések arányában legalább egy-egy nyolcad, de kevesebb, mint egy heted részét érinti, 51-100 üres, betölthető álláshely 4-6 %-ban jelenik meg. 11-25 betölthető álláshely esetében magasabb a 11 teljes járás területén megjelent álláshelyek aránya, mint a BKÜ-ben, ez 25-50 álláshely metszetében kiegyenlítődik, majd az 51-100 álláshely metszetben már BKÜ többség mutatkozik, ami településarányaiban megmarad a 100+ kategóriában is. Ez utóbbi kategóriába 19, többségében BKÜ település tartozik, csupán 5 település üdülőkörzeten kívüli, köztük a két Megyei Jogú Város, Veszprém és Nagykanizsa, továbbá Ajka város és még két község, Nagykanizsa közelében Kilimán, illetve Veszprém mellett Márkó.

Az üdülőkörzeti települések Balatonszabadi kivételével mind városok, itt szerepel Siófok, Keszthely, Marcali, Balatonfüred, Balatonalmádi, Tapolca, Lengyeltóti, Balatonföldvár, Tab, Balatonfűzfő, Balatonkenese, Hévíz és Zalakaros, csupán Balatonboglár, Balatonlelle, Fonyód, Zamárdi és Badacsonytomaj nem került ebbe a csoportba. A legkevesebb betölthető, üres álláshely a BKÜ városok közül Balatonbogláron és Zamárdiban, az üdülőkörzeten kívüli városok esetében Herenden volt. A betölthető, üres álláshelyek gyakorisága 1-től indul, valamennyi ilyen település községi jogállású, a Balaton partvonalától jellemzően távoli: Vörs, Zala, Raposka, Vindornyaszőlős, Zalavár, vagy üdülőkörzeten kívüli: Somogysimonyi, Kara, Miklósi, Zalaköveskút. Az egyetlen Balaton parti település ebben a csoportban Balatonszepezd.

A betölthető, üres álláshelyek részletesebb kategóriefelbontása alapján BKÜ területi szegmentáció hatásai alatt vizsgálva az adatokat az látjuk, hogy a vármegyék esetében csak az üdülőkörzet területi felbontása szignifikáns,¹⁰² az üdülőkörzeten kívüli területi egység¹⁰³ és egyben az egész térség vármegye vetülete nem igazol nem véletlen hatásokat.¹⁰⁴

A BKÜ metszet azt igazolja, hogy a 10, vagy annál kevesebb bejelentett, üres álláshellyel rendelkező települések nem véletlen többsége, összesen 42 település a térség Veszprém vármegyei területén van, a 11-25, 26-50, 51-100 és a 100+ betölthető álláshellyel rendelkező települések nem véletlen többsége Somogy vármegyében helyezkedik el. Zala esetében a 26-50 és a 100+ betölthető álláshelyet demonstráló települések felülreprezentáltak. Járásvetületi keresztmetszetben az üdülőkörzeti szegmentáció nem igazol szignifikáns hatásokat. A települési jogállás várható módon szignifikáns hatású, mind az üdülőkörzeten belül, mind azon kívül és egységesen a térségben is.¹⁰⁵ A betölthető, üres álláshelyek előfordulási valószínűsége annak gyakoriságemelkedésével jellemzően párhuzamos, minél nagyobb egy település annál valószínűbb, hogy több a betölthető álláshely, és minél kisebb, átlagosan annál kevésbé valószínű, hogy ott betölthető álláshelyeik keletkeznek. A kivételeket speciálisan az adott településre telepített infrastruktúra implikálja, ami helybeli gyártást, vagy ott szükséges munkaerő kapacitás meglétét követeli, ilyen település az üdülőkörzetben például Tab, ahol több mint 470 bejelentett álláshelyet detektáltak 2024 teljes évben.

Fontos azonban hozzátenni, ez a magas gyakoriság nem feltétlenül jelenti azt, hogy több mint 470 munkavállaló el is tud helyezkedni ezekben az állásokban, ez lehet ennél több, és sokkal kevesebb is. Több abban az esetben lehet, ha egy bejelentett álláshelyre egy adott évben több állásbetöltés is megjelenik, mert az adott álláshely év közben megüresedik, majd azt újra betöltik, és esetleg megint megüresedik (és így tovább), illetve az is lehetséges, hogy az adott üres álláshelyet egész évben nem töltik be.¹⁰⁶

¹⁰² Pearson Chi Square (2 Sided): 0,005.

¹⁰³ Pearson Chi Square (2 Sided): 0,093.

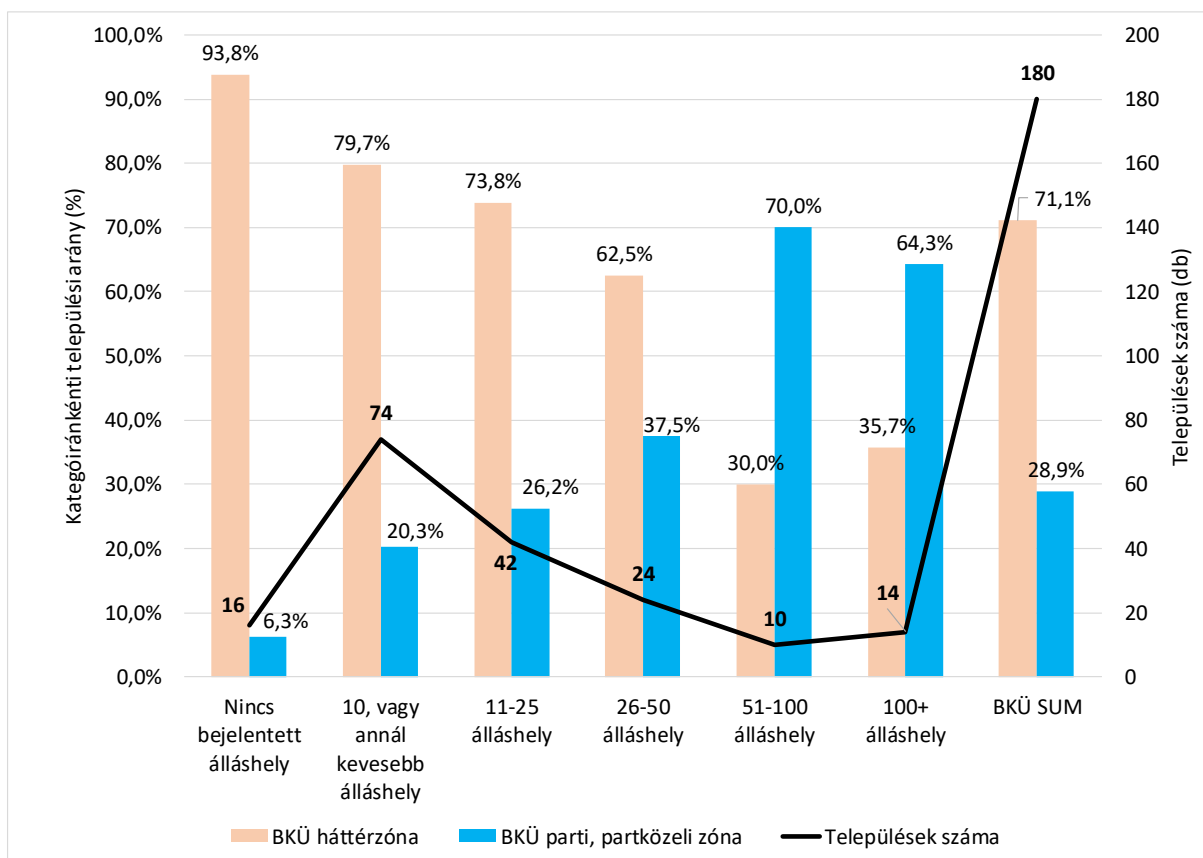
¹⁰⁴ Pearson Chi Square (2 Sided): 0,107.

¹⁰⁵ A szignifikancia érték minden esetben Pearson Chi Square (2 Sided): 0,001.

¹⁰⁶ Teljes körűen nem látunk rá a települési adatokra, mert nem országos, csak a 11 Balaton térségi járás adatait tudjuk elemezni. Tehát ha egy betölthető álláshelyre térségen kívülről érkezik munkavállaló, azt már nem látjuk, mert ennek a településnek az adatai nem szerepelnek az adatbázisban.

A területi dimenziót a Balaton térségére szűkítve Balaton partviszonylat szerint nem véletlen összefüggés igazolható.¹⁰⁷ Minél több a bejelentett, üres álláshely, annál valószínűbb, hogy az a település, ahol ez megjelenik, a Balaton parti és partközeli területsávjában helyezkedik el, és minél kevesebb az betölthető álláshely, annál valószínűbb, hogy az a település a Balaton háttérzónájához tartozik. Értelemszerűen a településszámok az álláshelyek gyakoriságának növekedésével párhuzamban csökkennek.

44. sz. ábra **Betöltetlen, üres álláshelyek települési szintű kategóriafelbontásai a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén Balaton partviszonylat szerint**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

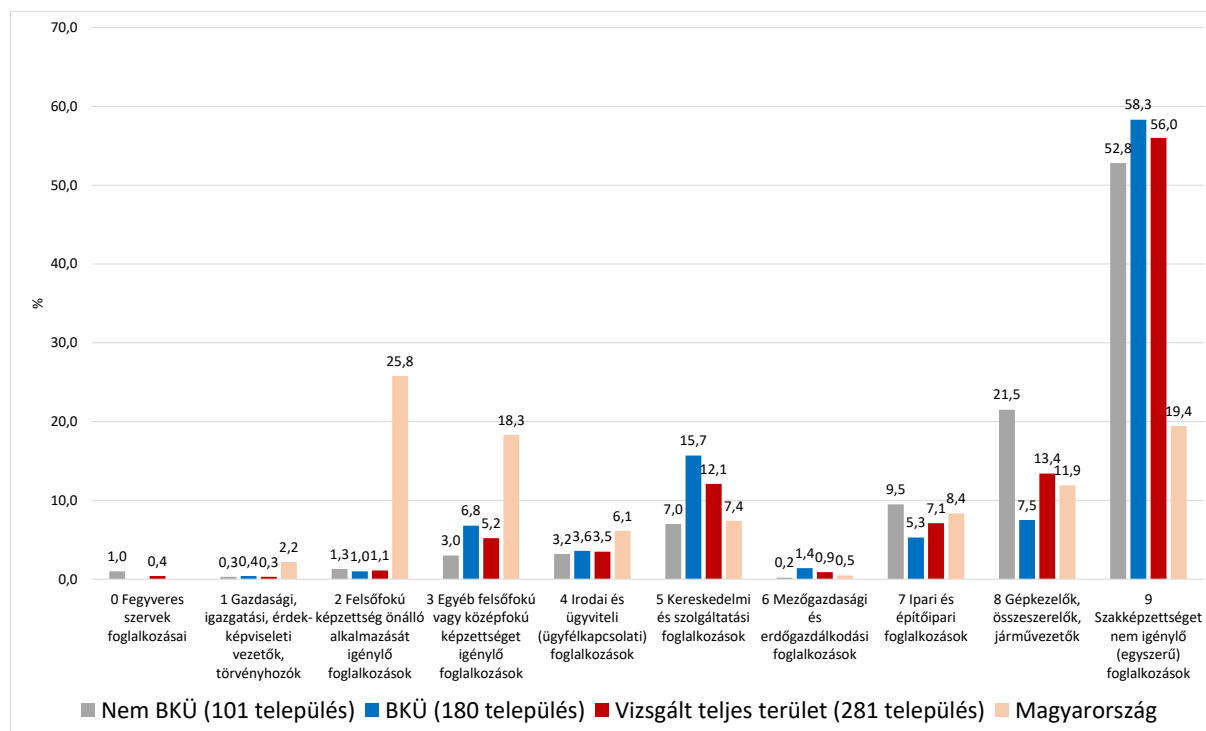
A betöltetlen, üres álláshelyek FEOR főcsoportok szerinti összehasonlító keresztmetszete több alapvető különbséget tár fel. Országosan sokkal magasabb a felsőfokú végzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások, illetve az egyéb felső és középfokú képzettséget igénylő foglalkozások vonatkozásában meghirdetett üres állás, mind a vizsgált térségben, beleértve a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet is, viszont az egyéb felső és középfokú képzettséget igénylő foglalkozások részaránya a BKÜ-ben a legmagasabb az országos érték után (6,8 %).

A vizsgált 11 járás teljes területén alapvetően a szakképzettséget nem igénylő, egyéb foglalkozások üres álláshelyei dominálnak (56 %), amelyek aránya országosan alig több mint a harmada a térségben detektáltak (19,4 %).

¹⁰⁷ Pearson Chi Square (2 Sided): 0,000.

A BKÜ területén a szakképzettséget nem igénylő, egyszerű foglalkozások aránya a térségben megjelent összes betöltetlen álláshely közül 58,3 %, a legmagasabb az összehasonlító meszetek között, ugyanakkor az üdülőkörzetben a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások betöltetlen álláshelyeinek aránya is magas, megközelíti a ≈ 16 %-ot.

45. sz. ábra **Betöltetlen álláshelyek alakulása FEOR főcsoportok szerint 2024 évben**

Forrás: KSH és NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

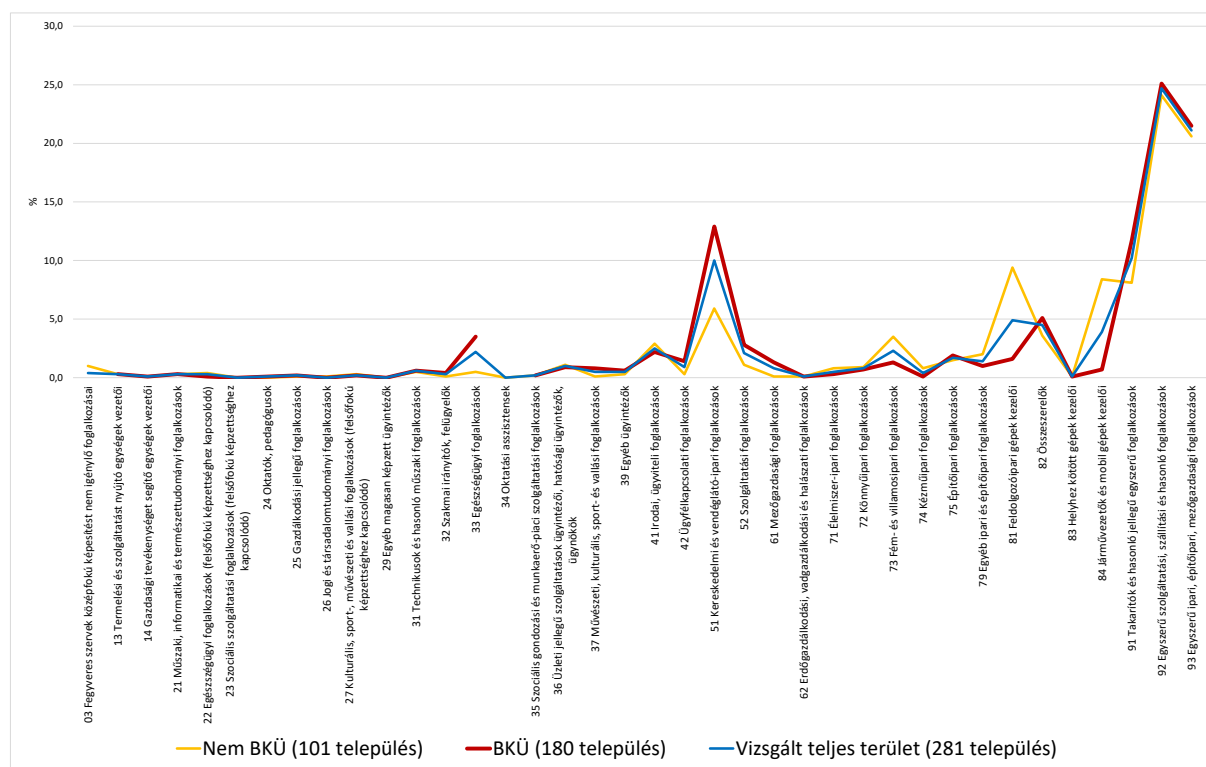
A fegyveres erők foglalkozásai, a gazdasági, igazgatási érdekképviseleti vezetők, az irodai és ügyviteli, ügyfélkapcsolati foglalkozások betölthető álláshelyeinek aránya az összehasonlító keresztmetszetekben lényegesen nem különbözik, ezekben az esetekben az országos érték rendre magasabb, vagyis nem alkotnak kifejezetten térségi profilt.

A vizsgált térség üdülőkörzeten kívüli területén az országos és a BKÜ szintez képest is magasabb az ipari, építőipari foglalkozások, valamint a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők részére meghirdetett állások aránya, ami jelentős részben Ajka, Veszprém és Nagykanizsa szerepkörével magyarázható. A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások bejelentett üres álláshelyeinek aránya alacsony, ezzel együtt az üdülőkörzet területén arányaiban mégis magasabb (1,4 %), mint Magyarországon (0,5 %), vagy a másik két területi összehasonlító metszet szerint (nem BKÜ: 0,2 %; vizsgált teljes terület együtt: 0,9 %).

Az adatokat FEOR osztályozó csoportok szerint is megvizsgáltuk, ebben az esetben az üres álláshelyekre vonatkozóan Magyarország szintű adatok nem állnak rendelkezésünkre, az összehasonlításokat az NGM által szolgáltatott területiség és adattartalom alapján tudjuk elvégezni.

Az üres, betölthető állások vonatkozásában a 42 db lehetséges FEOR osztályozó csoportból 2024 év során 39 db fordul elő a vizsgált teljes térségben. Nem jelennek meg a fegyveres szervek felső és középfokú képesítését igénylő foglalkozások, illetve a törvényhozók, igazgatási és érdekképviselői vezetők foglalkozásai sem, azonban a fegyveres szervek középfokú képesítést nem igénylő foglalkozásai a betölthető állások vonatkozásában térségi szinten jelen vannak, csak az üdülőkörzetben nincs ilyen. Ezekon kívül a BKÜ-ben nem került munkaügyi regisztrálásra bejelentett álláslehetőség az oktatási asszisztensek csoportjában sem, és nagyon kevés, mindössze 1-3 betölthető állás jelent meg a felsőfokú képzettséghez kapcsolódó szociális szolgáltatási foglalkozások, a jogi és társadalomtudományi foglalkozások és az egyéb magasan képzett ügyintézők területén. Ezek jellemzően térségi szinten is nagyon minimálisak, csupán 4-5 álláshelyet jelentenek, és az oktatási asszisztensek csoportjában is csak két ilyen álláshely volt. Összességében az egyszerű szolgáltatási, szállítási és hasonló foglalkozások, illetve az egyszerű ipari, építőipari, mezőgazdasági foglalkozások betölthető, üres álláshelyei dominálnak a térségben, ezek összesített aránya a BKÜ 180 településén a legmagasabb, 46,6 %, az üdülőkörzeten kívüli 101 településen 44,7 %, a térségben együtt 45,8 %, mindhárom esetben relatív többség, amelyben a BKÜ terület felülreprezentált.

46. sz. ábra **Betöltetlen álláshelyek alakulása FEOR osztályozó csoportok szerint 2024 évben**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A második kiemelkedő foglalkozáscsoport a kereskedelmi és vendéglátó-ipari foglalkozásoké, amelyek aránya ugyancsak a BKÜ-ben a legmagasabb, az üdülőkörzet területén betölthető összes üres álláshely nyolcadát, 12,9 %-át alkotja.

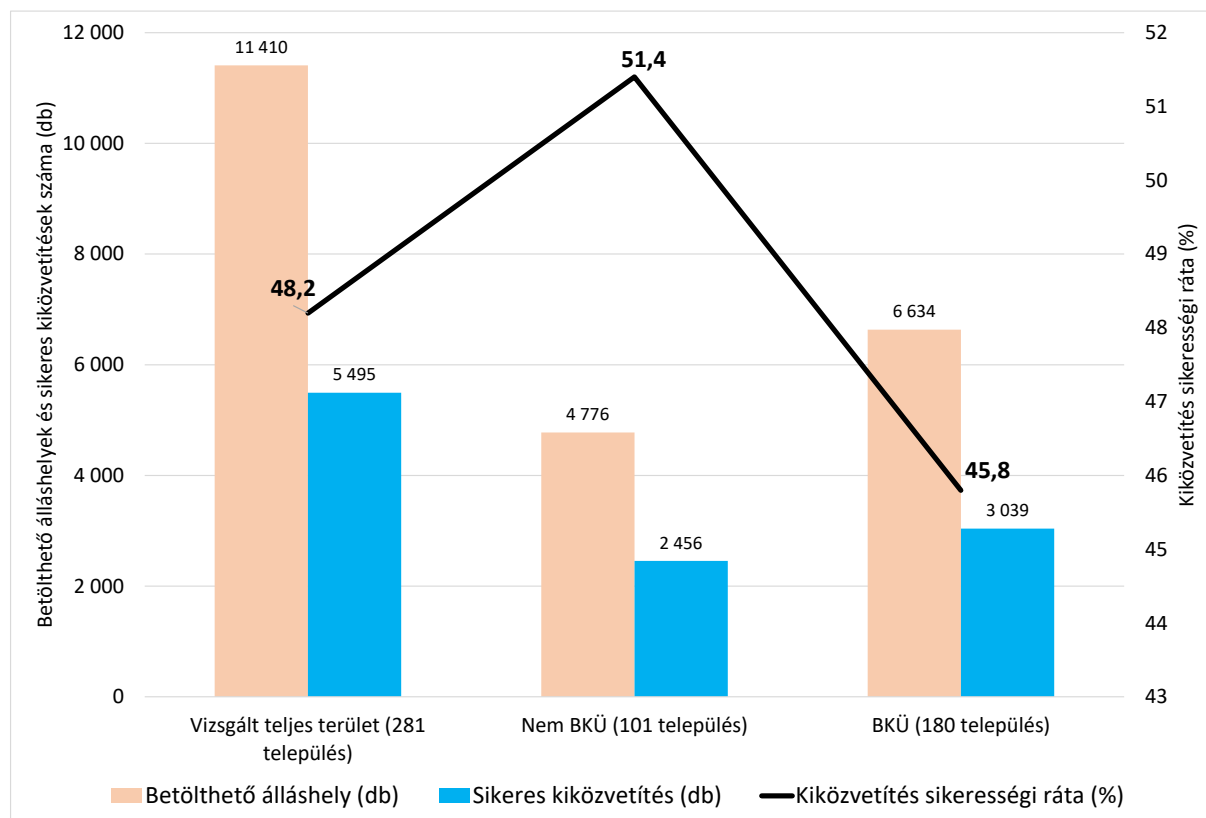
Ugyanez a BKÜ-n kívüli 101 településen csupán 5,9 %, vagyis a fele sincs az üdülőkörzeti értéknek, a vizsgált térség szintjén $\approx 10\%$ körül áll.

A betölthető álláshelyek között további jelentősebb heterogenitás a feldolgozóipari gépek kezelői és az összeszerelő foglalkozások között demonstrálódik. A feldolgozóipari gépek kezelői álláslehetőségei masszívan felülreprezentáltak a BKÜ-n kívüli 101 településen, és alig van ilyen lehetőség az üdülőkörzetben, míg az összeszerelői álláshelyek inkább a BKÜ területén jelentek meg, arányuk az összes térségben betölthető álláshely arányában $\approx 5\%$ körüli, az üdülőkörzetben kívüli területen $3,6\%$, térségi szinten $4,5\%$.

További térség szintű eltérés, hogy a fém- és villamosipari foglalkozások állás lehetőségei is lényegesen kedvezőbbek az üdülőkörzetben kívül ($3,5\%$), mint azon belül ($1,3\%$), ezzel szemben az egészségügyi foglalkozások betölthető álláshelyei a Balaton térségében reprezentálódtak sokkal magasabb arányban ($3,5\%$), mint azon kívül ($0,5\%$). Az egyéb szakmák és szakmacsoportok üres álláshelyeinek eltérései térségvetületi szinten jellemzően indifferensek.

A vizsgált térség egészében 2024 év során detektált, betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési sikeresség $48,2\%$, 11 410 regisztrált álláslehetőségből 5 495 esetben került betöltésre üres álláshely a 11 járási munkaügyi központ közreműködésével.

47. sz. ábra **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési sikeresség**

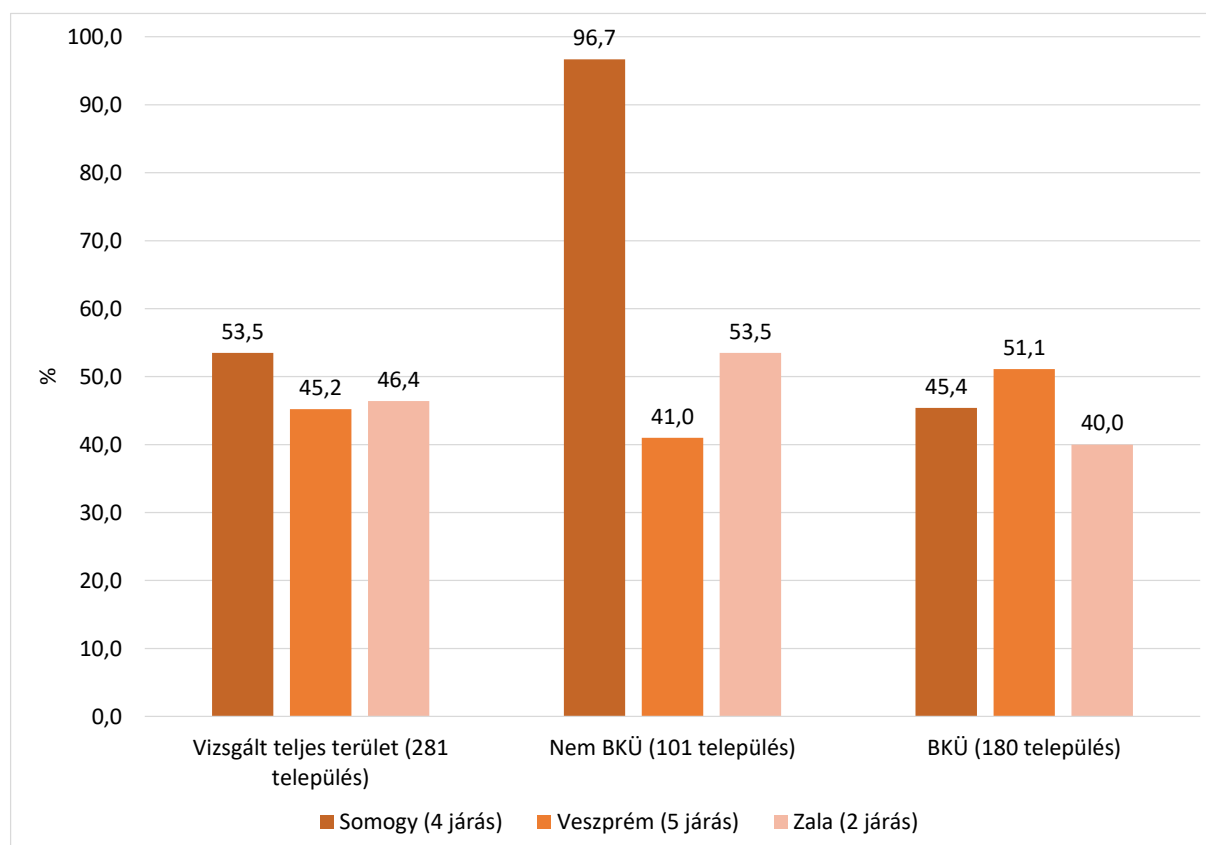

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A kiközvetítési ráta a BKÜ 180 településén 45,8 %, 6 634 regisztrált lehetőségre 3 039 esetben történt elhelyezkedés, ugyanaz a vizsgált térség üdülőkörzeten kívüli 101 települése esetében 51,4 %, 4 776 lehetőségből 2 456 esetben történt elhelyezkedés, arányaiban lényegesen kedvezőbb, mint az üdülőkörzeti érték.

Amennyiben az adott vármegyék, járások és településtípusok szerint csoportosítható betölthető, üres álláshelyek gyakoriságait 100 %-nak tekintjük, és az ezekre irányuló, elhelyezkedést eredményező munkaerő kiközvetítések gyakoriságát arányosítjuk, kiderül, hogy a teljes, 281 településen alapuló vármegyei adatmetszet szerint Somogy vármegye sikeres munkaerő kiközvetítési ráta értéke a legkedvezőbb, 53,5 %. Ez most azt jelenti, hogy 3 680 betölthető álláshelyből 1 968 esetben sikerült elhelyezkedést generálni.¹⁰⁸ Veszprém vármegye vizsgált 5 járása esetében a rátaérték 45,2 %, 4 757 betölthető álláshelyből 2 149 esetben regisztráltak elhelyezkedést. Zala vármegye 2 járása esetében a rátaérték 46,4 %, ami azt jelenti, hogy 2 973 bejelentett, üres álláshely metszetében 1 378 elhelyezkedés történt.

48. sz. ábra Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta vármegyei területek szerint

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az adatokat Balaton Kiemelt Üdülőkörzet és az azon kívüli járásterületek vármegyei metszetére is szegmentáltuk. Az üdülőkörzeten kívül 101 település vármegyei megoszlása alapján, Somogy vármegye esetében a munkaerő kiközvetítés sikerességi ráta kiemelkedő, 96,7 %, 580

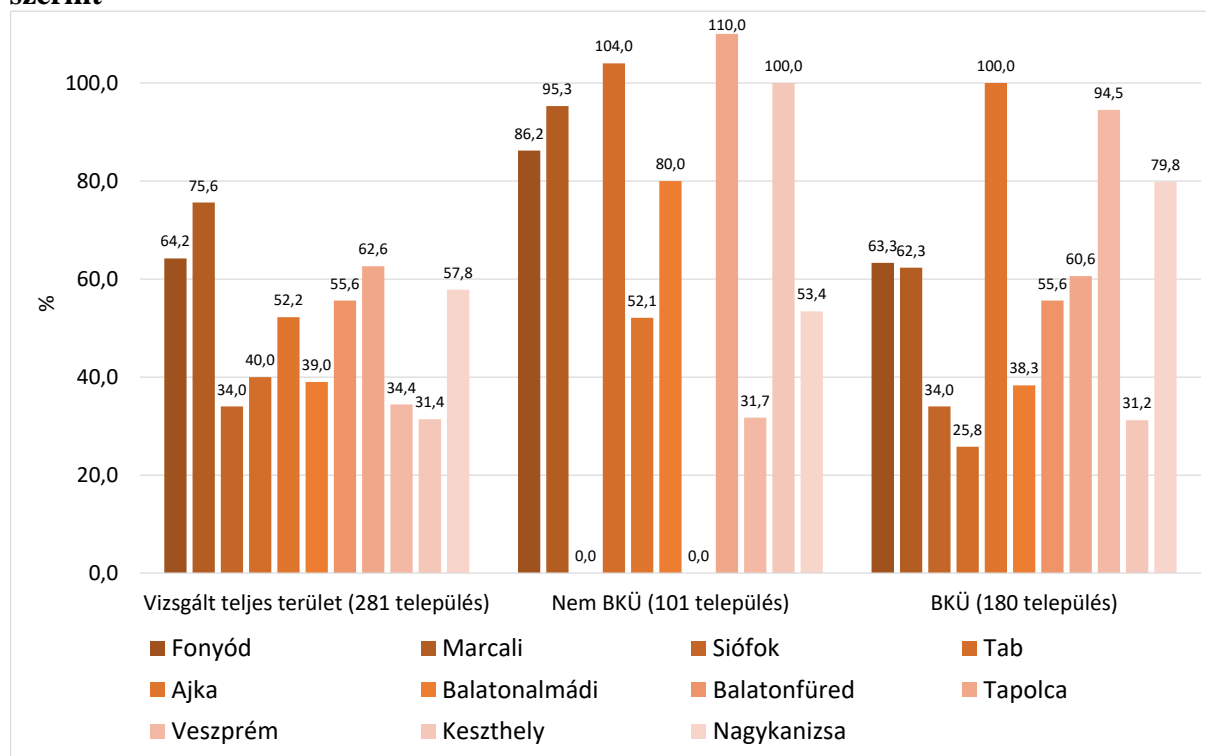
¹⁰⁸ Fontos újra megjegyeznünk: egy betölthető álláshelyre több elhelyezkedés is juthat egy adott évben.

betölthető, üres álláshelyre 561 sikeres kiközvetítés jutott. Veszprém vármegye esetében a rátaérték 41 %, 2 792 álláshelyre 1 144 elhelyezkedéssel végződött kiközvetítést került a regiszterekbe. Zala esetében 1 404 üres álláshelyre 751 elhelyezkedés jutott, ami 53,1 %-os rátaértéknek felel meg.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 180 települése metszetében vizsgálva a vármegyei adatokat azt látjuk, hogy a legkedvezőbb munkaerő kiközvetítés sikerességi ráta Veszprém vármegye településein látható, 1 965 álláslehetőségre vetítve összesen 1 005 esetben jelentettek tényleges elhelyezkedést. Somogy vármegye üdülőkörzeti településein 3 100 bejelentett álláshelyre a munkaügyi központok segítségével 1 407 elhelyezkedés zajlott, ami 45,4 %-os sikerességi rátának felel meg. Zala vármegye BKÜ területén 1 569 bejelentett álláshelyre 627 esetben regisztráltak elhelyezkedést, ami 40 %-os sikerességi rátát jelent.

Járási összevetésben a teljes, 281 településes járásterületeket vizsgálva azt látjuk, hogy a legkedvezőbb munkaerő kiközvetítési ráta Fonyód (64,4%) és Marcali (75,6%) esetében jelentkezik, az álláshelyek tömege azonban már szerényebb, Fonyód esetében 752 álláshelyre 502, Marcali esetében 1 058 álláshelyre 800 elhelyezkedés jutott.

49. sz. ábra **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta járások szerint**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A legalacsonyabb ráta ebben a területben a Keszthelyi járás területén látszik, 31,4 %, vagyis 1 291 betölthető álláshelyre 406 elhelyezkedés jutott. Hasonlóan szerény a Veszprémi és Siófoki járás kiközvetítés sikerességi rátája is, csak legfeljebb minden harmadik álláshelyre jutott sikeres kiközvetítés.

Viszont 50 % feletti, vagyis alapvetően hatékony kiközvetítési ráta értéket tapasztaltunk Tapolca (62,6%), Nagykanizsa (57,8%) és Ajka járások (52,2%) esetében is.

Az üdülőkörzeten kívüli 101 település járásterületei metszetében Tab és Tapolca járások esetében 100 % feletti kiközvetítési rátát látunk. Ez, ahogyan arra korábban utaltunk úgy lehetséges, hogy egyes betölthető álláshelyekre nem egy, hanem ugyanabban az évben több sikeres kiközvetítés is jut, amit a különböző települési szegmentációk élesebben rajzolnak körül. A Tabi járás jelen vetületében 124 betölthető álláshelyre 129 sikeres elhelyezkedés, a Tapolcai járás üdülőkörzeten kívüli települései esetében 20 álláslehetőségre 22 sikeres elhelyezkedést jelent. Egy 100 %-os érték is detektálható a Keszthelyi járásnál, ami azonban csak 4 db álláshelyet és 4 elhelyezkedést takar. Összességében alacsonyabb gyakoriság tömegben magasabbak az elhelyezkedési rátaértékek, kivéve Veszprémi járás üdülőkörzeten kívüli területrészt, ahol a rátaérték csak 31,7 %, 1 597 betölthető, üres álláshelyre 506 elhelyezkedés jutott.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe vonatkozásában azonnal szembeszökő Ajka járás területének 100 %-os munkaerő kiközvetítés sikerességi rátája, azonban ez csupán 4 álláshelyet takar, 4 sikeres elhelyezkedéssel Öcs község vonatkozásában. Alapvetően azonban kedvezők a munkaerő kiközvetítési rátaértékek, 11 a járásterületből 6 esetében is 50 % feletti a sikerességi ráta.

A sort ebben az esetben a Veszprémi járás BKÜ területe nyitja, ahol 73 betölthető álláshelyre 69 sikeres kiközvetítés jutott, ami 94,5 %-os rátaértéknek felel meg. Nagyon magas a Nagykanizsai járás metszetében is a kiközvetítési sikeresség, megközelíti a 80 %-ot, ami ebben az esetben 282 álláshelyre 225 sikeres elhelyezkedést jelent. Fonyód, Marcali és Tapolca járások üdülőkörzeti területrészen is magas, 60 % feletti a sikeres munkaerő kiközvetítési ráta, ezekben az esetekben $\approx 450-750$ betölthető álláshelyre $\approx 300-480$ elhelyezkedés jutott.

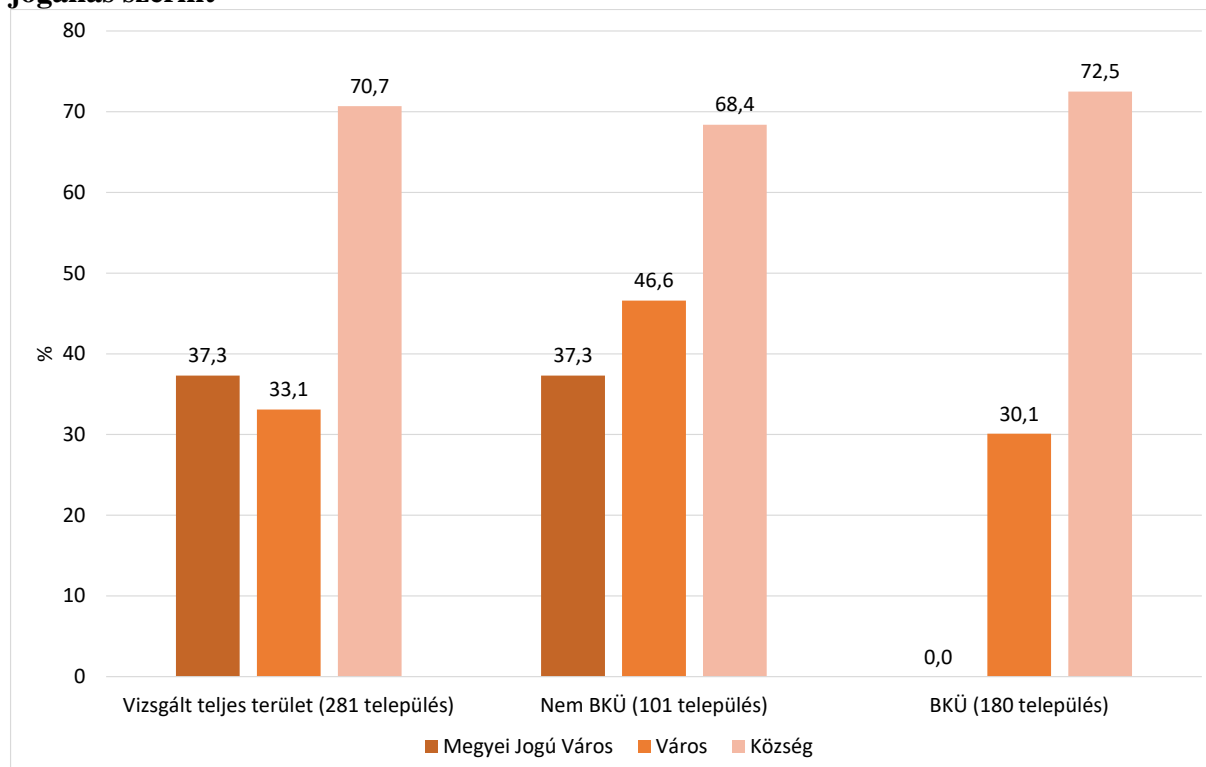
A Balatonfüredi járás területén működő munkaügyi központ, amely teljes terjedelmével BKÜ-n belül végzi a munkáját, 588 betölthető álláshelyre 327 elhelyezkedést regisztrált, ami 55,6 %-os rátának felel meg, vagyis legalább minden második munkaerő kiközvetítés elhelyezkedéssel végződött.

Gyengébb kiközvetítési sikeresség az üdülőkörzet területén Balatonalmádi, Siófok és Tab járások metszetében látszik. A Siófoki járást a teljes térség adatainak egységes demonstrálásánál már említettük, a 34 %-os sikeres kiközvetítési ráta változatlan, hiszen teljes terjedelmével üdülőkörzeten belüli. Balatonalmádi járás vetületében 820 betölthető álláshelyre 314, a tabi járás üdülőkörzeti részén 599 álláshelyre 144 sikeres kiközvetítés jutott, az előbbi 38,3 %-os, az utóbbi 25,8 %-os rátaértéknek felel meg. Ez utóbbi a Tabi járás esetében azért érdemel figyelmet, mert itt működik a Balaton térségében az egyik legnagyobb foglalkoztató, a Flextronics egyik kiemelt üzeme, láthatunk is több mint 500 üres álláshelyet, de mégis viszonylag kevés, csupán 144 elhelyezkedés került a regiszterbe. Úgy tűnik, a helybeli munkáltatók nem feltétlenül a Tabi járás 9 BKÜ településéről gyűjtik a szükséges munkaerőt,

és ahogyan látjuk a teljes járásvetületek metszetében is a Tabi járás 24 települése esetén számolt 40 %-os rátaértéket, nem is feltétlenül ebből a járásból.¹⁰⁹

A települési jogállások dimenzióiban szemlélve az adatokat mindhárom területi közelítés alapján azt látjuk, hogy a községek esetében a legmagasabb a munkaerő kiközvetítési sikeresség ráta. Ez a 11 járás teljes, 281 településes struktúrájának olvasatában 70,7 %, 4 353 betölthető álláshelyre 3 077, az üdülőkörzeten kívüli területek esetében 68,4 %-os, 1 897 álláshelyre 1 297, a BKÜ vetületében 72,5 %-os, 2 456 betölthető álláshelyre 1 780 sikeres elhelyezkedést jelent.

50. sz. ábra **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta települési jogállás szerint**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Megyei Jogú Város csak a teljes területi optikában, illetve az üdülőkörzeten kívüli települések esetében jelenik meg, tömegében magas, 1 965 betölthető álláshelyre 733 elhelyezkedés jutott, ami 37,3 %-os sikeres munkaerő kiközvetítési rátát eredményez. A két Megyei Jogú Város közül Veszprém képviseli nagyobb gyakoriságtömeget, de Veszprémben gyengébb a kiközvetítési ráta sikeresség. Veszprém 1 158 betölthető álláshelyére 400 sikeres kiközvetítés jutott, ami 34,5 %-os értéknek felel meg. Nagykanizsa esetében sokkal szerényebb, 807 betölthető álláshelyet látunk, amire 333 sikeres munkaerő kiközvetítés jutott, ami 41,3 %-os rátaértéket eredményezett. A vizsgált teljes térség további 20 városában a munkaerő kiközvetítés sikerességi ráta 33,1 %, a betölthető, üres álláshelyek mintegy harmadát sikerült feltölteni munkaerővel kiközvetítések révén.

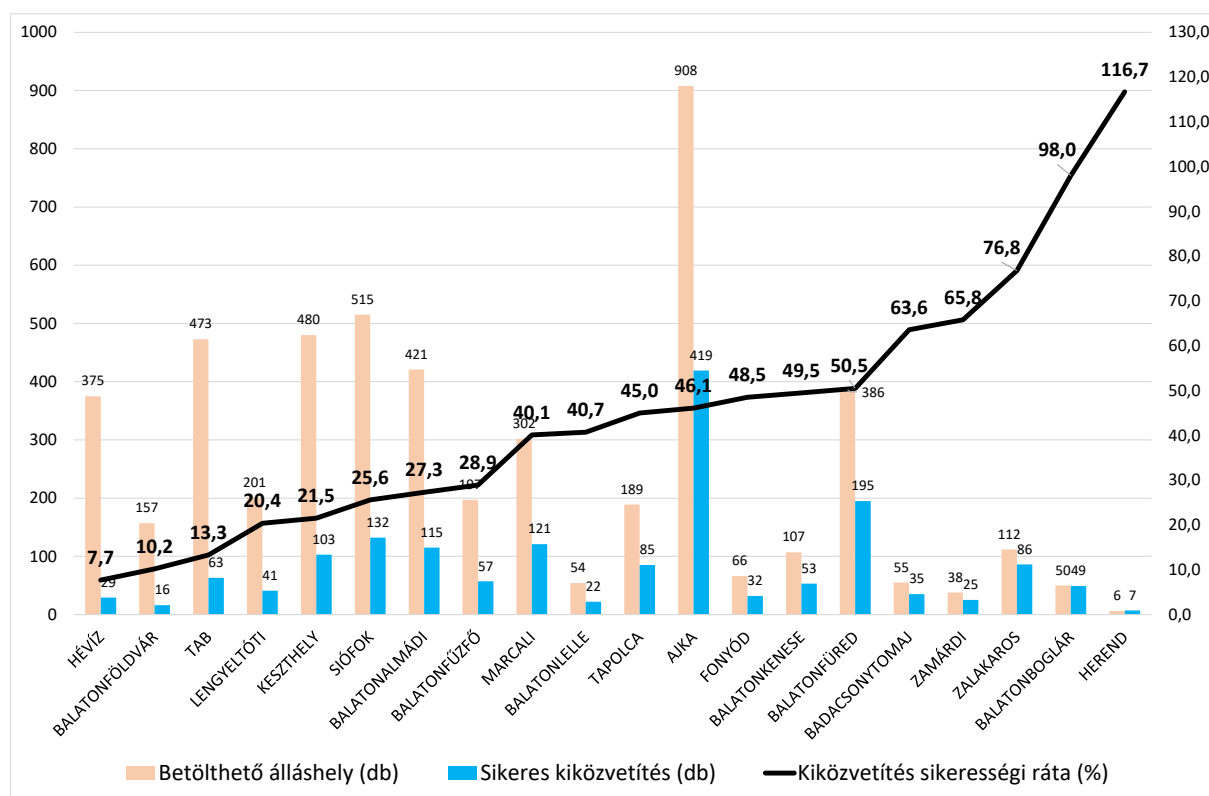
¹⁰⁹ További információ a munkahelyi ingázás fejezet részben.

Az üdülőkörzeten kívüli terület függvényében a megyei Jogú Városok értéke változatlan, a városok, jelen esetben Herend és Ajka munkaerő kiközvetítés sikerességi rátája jelentsen magasabb, közelíti az 50 %-ot, 46,6 %.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi vetítése alapján a városok munkaerő kiközvetítési sikeressége a városokban betölthető álláshelyekre szerény, 30,1 %, összesen 4 178 álláshelyre 1 259 sikeres kiközvetítés jutott az NGM adatai szerint 2024-ben. A három területi összehasonlításban a BKÜ-ben a leggyengébb ez az érték.

A térség városainak értékeit külön is demonstráljuk. A legtöbb betölthető, üres álláshely az üdülőkörzeten kívül, Ajkán került bejelentésre. A 908 álláshelyre azonban a városok közül a legtöbb, összesen 419 sikeres munkaerő kiközvetítés jutott, de Ajka ezzel is csak a városok munkaerő kiközvetítési rátarangsorában a középmezőnyben helyezkedik el (46,1%).

51. sz. ábra **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési ráta a vizsgált térség városaiban**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

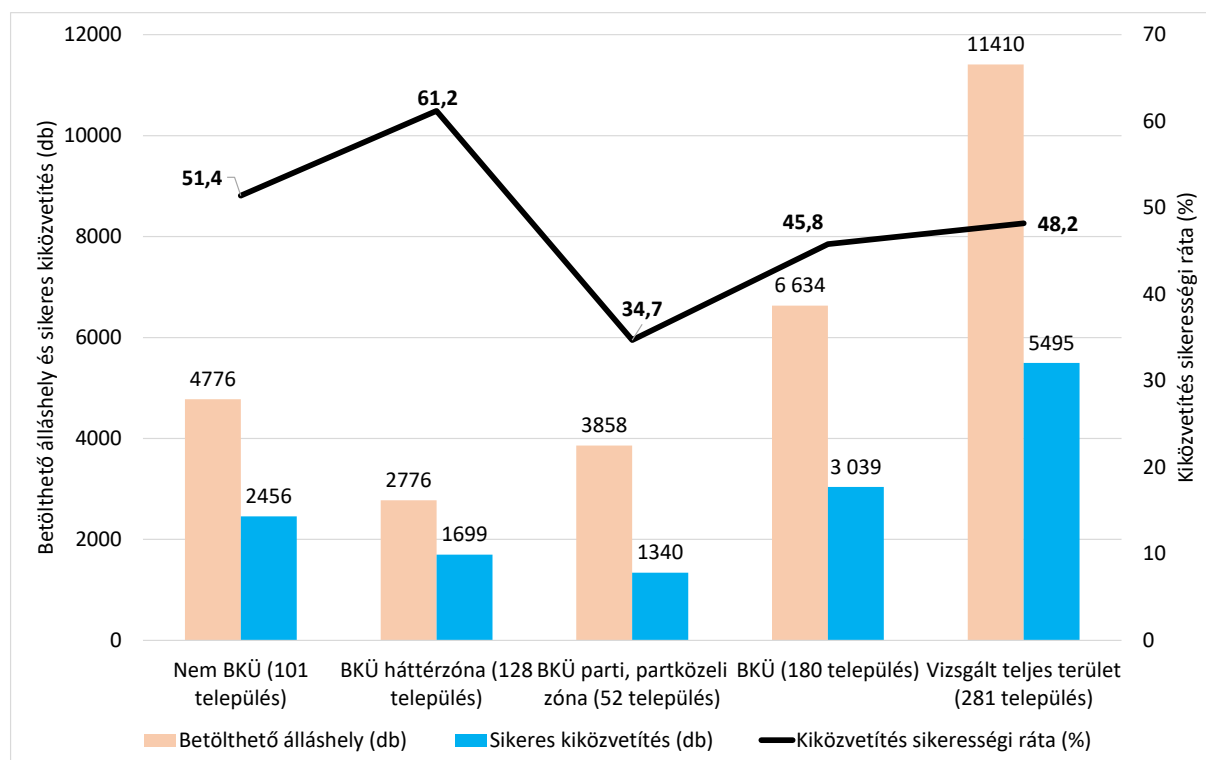
A legalacsonyabb rátaértéket Hévízen látjuk, 375 álláshelyre 29 sikeres kiközvetítés jutott, ami 7,7 %-os rátaértéket szolgáltat. Hévíz városát Balatonföldvár és Tab követi a rangsorban. Balatonföldváron 157 álláshelyre 16, Tabon 473 álláshelyre 63 sikeres munkaerő kiközvetítés jutott, ez tömeg gyakoriságok szerint differenciál, de arányaiban egységesen igen szerény 10-14 % közötti kiközvetítés sikerességi rátát jelent. A legalacsonyabb rátaértékű városok klaszterét a 20-30 % közötti sikeres kiközvetítési rátájú települések csoportja követi, itt szerepel Lengyeltóti, Keszthely, Siófok, Balatonalmádi és Balatonfüzfő. Siófokon 515 álláshelyből 132, Keszthelyen 480 álláshelyből 103, Balatonalmádiban 421 álláshelyből 115 elhelyezkedés

történt. Lengyeltóti esetében sokkal kevesebb, 201 álláshelyre jutott 41 elhelyezkedés, míg Balatonfüzfőn 197 álláshelyből 57 esetben regisztráltak sikeres elhelyezkedést.

A 40-50 % közötti elhelyezkedési ráta Ajkán kívül még további öt települést érint, rangsorban az alacsonyabb értéktől a magasabb felé haladva: Marcali (40,1%), Balatonlelle (40,7%), Tapolca (45%), Fonyód (48,5%) és Balatonkenese (49,5%). Ezek közül csak Marcali esetében jelentős területi viszonylatban a betölthető álláshelyek tömege, meghaladja a 300-at, Balatonlellén és Fonyódon viszont 100-nál is kevesebb.

Az összes betölthető álláshely felénél magasabb sikeres munkaerő kiközvetítési ráta öt Balaton térségi és egy üdülőkörzeten kívüli várost takar. A BKÜ városok rangsor szerint emelkedő sorrendben Balatonfüred (50,5%), Badacsonytomaj (63,5%), Zamárdi (65,8%), Zalakaros (76,8%) és Balatonboglár (98%). Fontos felismerni, hogy a magas sikeres munkaerő kiközvetítési ráta jellemzően olyan városokban jelenik meg, amelyek esetében a bejelentett álláshelyek gyakorisága kicsi, Badacsonytomajon 55 db, Zamárdiban 38, Balatonbogláron 50, csak Balatonfüreden és Zalakaroson magasabb, az előbbi esetében 386, az utóbbiban 112. A rangsor legvégén 116,7 %-os sikeres munkaerő kiközvetítési rátaértékkel Herend város áll, de ez mindössze csak azt jelenti, hogy 6 bejelentett álláshelyre 7 sikeres kiközvetítés jutott 2024-ben.

52. sz. ábra **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítési jellemzői Balaton partvonalától számított területi viszonylatok alapján és összesen**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Valójában nem lehet eldönteni, mi kedvez jobban az elhelyezkedések valószínűségének növekedésnek, ha az álláshelyek száma magas, vagy az, ha alacsonyabb. Mivel mindkettőre van ellentétes példa, mindez valószínű látszatösszefüggés, a városokba települt munkáltatók profilja, munkaerő és munkaerő képzettség igénye mozgathatja a az elhelyezkedési gyakoriságokat, amelyek időben nemcsak azzal együtt változnak, hogy milyen a munkaerő képzettség és térbeli mobilitási, ingázási képessége, hanem azzal együtt is, hogy az adott munkáltatók szerkezeti összetétele változik, átstrukturálódik a településeken.

Megvizsgáltuk a betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítések jellemzőit Balaton partvonalától számított területi viszonylatok alapján is, ezekben az arányos összehasonlíthatóság érdekében megjelenítettük azt a településcsoportot is, amely nem része az üdülőkörzetnek, kvázi a Balaton háttérzóna-háttértértségét szolgáltatja. Az adatok alapján azt látjuk, hogy az a 101 település, amely nem része a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetnek, mintegy kvázi Balaton térségi háttérzóna, a munkaerő kiközvetítés sikerességi ráta 51,4 %, 4 776 betölthető álláshelyre 2 456 sikeres kiközvetítés jutott. Arányaiban ennél is kedvezőbb a tényleges BKÜ 128 háttérzóna településének területértéke, 2 776 betölthető, üres álláshelyre 1 699 sikeres kiközvetítés jutott, ami 61,2 %-os rátát jelent. Az 52 Balaton parti, partközeli település területzónájában 3 858 álláshelyre 1 340 sikeres kiközvetítést regisztráltak, ami szerény, arányaiban 34,7 %-os rátaértéknek felel meg.

A parti, partközeli területsáv sikeres kiközvetítési aránya, még ha csak 52 települést érint is, jelentősen alulreprezentált mind a BKÜ 180, mind a vizsgált 281 település teljes vizsgálati terület keresztmetszetében. Mindez azzal párhuzamban, hogy a betölthető álláshelyek száma a Balaton parti és partközeli területsávjában ≈ 28 %-kal magasabb, mint a háttérterület zónában, egyben több mint 58 %-át alkotják az egész térségben bejelentett álláshelyeknek, és a BKÜ területén nincsenek nagyvárosok, mint a vizsgált teljes, 281 település területi szegmensben.

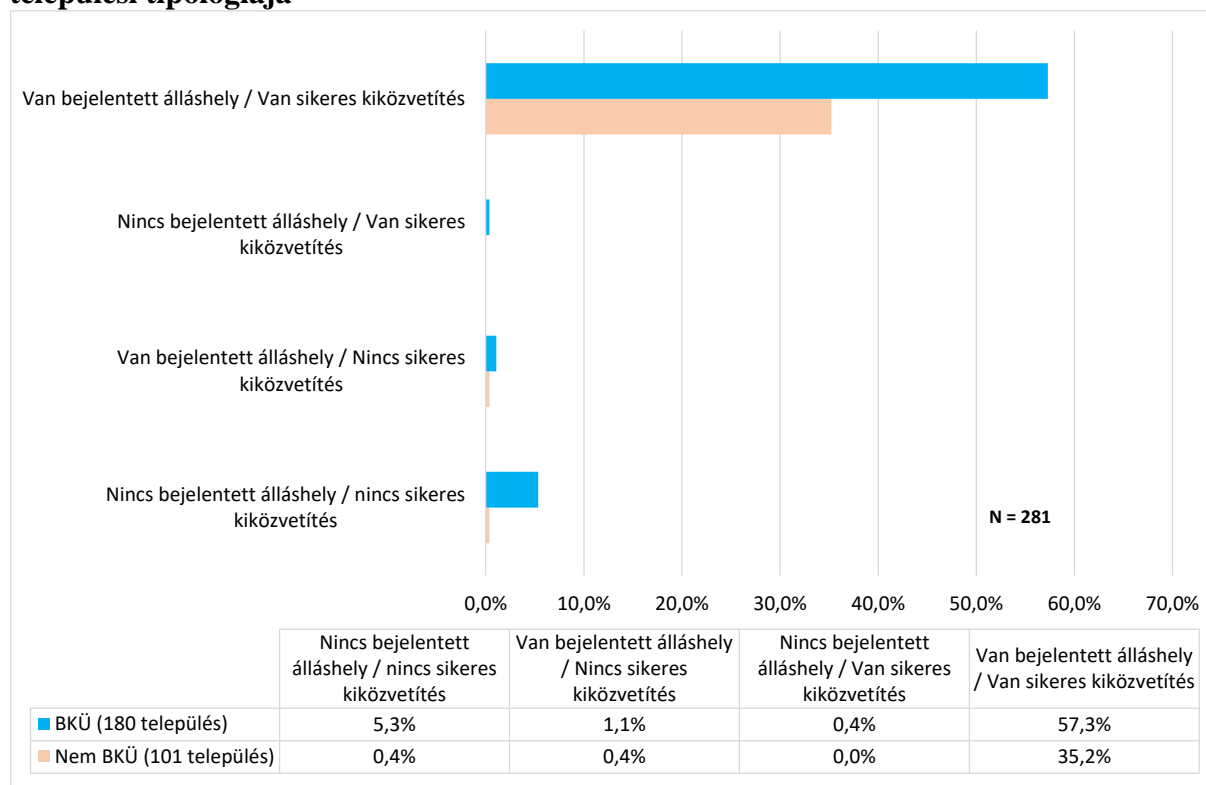
Az adatok közös települési tipológiametszete feltárja, hogy a vizsgálati terület 281 településének 57,3 %-a, összesen 161 településen egyben olyan BKÜ település is, ahol 2024 év során volt bejelentett, üres álláshely és ezzel párhuzamban sor került sikeres kiközvetítésre. Összesen 99 olyan települést azonosítottunk, amelyek üdülőkörzeten kívüliek, de ugyancsak voltak bejelentett üres álláshelyek, amivel párhuzamban aktívan zajlott a munkaerő sikeres kiközvetítése is.

Korábban említettük azokat az anomáliás településeket, ahol nem voltak betölthető álláshelyek, de abban a keresztmetszetben még nem választottuk szét a településeket a kiközvetítések sikeressége szempontjából is. Összesen 16 olyan települést találtunk a térségben, ahol nem voltak bejelentett álláshelyek, és nem volt sikeres kiközvetítés sem, és ezek közül csak Libickozma község üdülőkörzeten kívüli.

Azonban van egy település, Balatonendréd, ahol az adatregiszter szerint nem volt bejelentett álláshely, de mégis bekerült az NGM adatbázisába kilenc darab sikeres munkaerő kiközvetítés. A kilenc sikeresen kiközvetített munkaerőből 8 szakképzettséget nem igénylő, egyszerű foglalkozáskörbe, egy fő pedig ipari, építőipari foglalkozásban helyezkedett el.

Az adatokat nem tekinthetjük hibásnak, munkaügyi iránymutatás alapján lehetséges úgy is sikeres kiközvetítés, hogy a munkáltató nem jelent be hivatalosan betölthető, üres álláshelyet, hanem ezt a munkaügyi hivatalban megjelent munkavállaló jelzi, utólagosan pedig bejelentés háján nem módosítják az üres álláshely statisztikát.

53. sz. ábra **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítések összevont települési tipológiája**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Végül négy olyan települést is találtunk, ahol bár voltak bejelentett álláshelyek, sikeres munkaerő kiközvetítésre nem került sor, mind a négy községi jogállású település. Ezek közül három település a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet része, Veszprém vármegye Tapolcai járásban Kékkút és Salföld, Zala vármegye Keszthely járásban Várvölgy. Mindhárom BKÜ település a térség háttérzóna területén helyezkedik el, üdülőkörzeten kívüli kvázi háttérzóna település Veszprém vármegye Balatonalmádi járásban Királyszentistván.

A bejelentett, üres álláshelyek és a sikeres munkaerő kiközvetítések települési tömege jellemzően mind az üdülőkörzeten belül, mind azon kívül jól együttmozog, mindkét területi optika települési adatrendeződése szignifikáns (a táblázatban kék színnel jelölve).¹¹⁰ A várható keresztmetszeti kategóriákból való kiszóródás (a táblázatban sárga színnel jelölve) az üdülőkörzeten kívüli területén egy tucat települést fog át, aránya $12/101 \cdot 100 = 11,9\%$, az üdülőkörzeten belül jóval magasabb, 49 település a 180-ból, arányuk $49/180 \cdot 100 = 27,2\%$.

¹¹⁰ Nem BKÜ terület: Pearson Chi Square (2 Sided): 0,000. BKÜ terület: Pearson Chi Square (2 Sided): 0,000. Lazarsfeld paradigma alapján replikálnak az alapösszefüggések.

A főtengelytől irányuló kiszóródási anomália az üdülőkörzeten kívüli terület metszetében alapvetően a 10, vagy annál kevesebb álláshelyet magában foglaló sikeres kiközvetítések tengelyébe konvergál, attól függetlenül, mennyi bejelentett álláshely volt az adott településen; ez lehetett akár 100+ álláshely is, mint Kilimán községben. A 12 település fele, 6 sorolható ezek közé: Báánd, Fityeház, Kilimán, Kistrécse, Surd és Halimba.

Abban a klaszterben, amikor 26-50 bejelentett álláshelyet találtunk településenként, de csak 11-25 sikeres kiközvetítésre került sor három település helyezkedik el: Hajmáskér, Pat és Csehbánya. Márkó községben, Veszprém mellett 100-nál több bejelentett álláshelyet regisztráltak, de csak 11-25 sikeres elhelyezkedés zajlott. Az Ajka járásbeli Kislőd községben 26-50 bejelentett álláshelyre ugyancsak 100 % feletti, 51-100 közötti sikeres munkaerő kiközvetítés jutott.

Üdülőkörzeti viszonylatban a betölthető álláshelyek számának növekedése hasonló települési kiszóródási anomáliát eredményez, mint az üdülőkörzeten kívül.

24. sz. táblázat **Betölthető, üres álláshelyekre irányuló munkaerő kiközvetítések részletes települési tipológiája**

			BEJELENTETT ÁLLÁSHELY (RÉSZLETES)						Total
			Nincs bejelentett álláshely	10, vagy annál kevesebb álláshely	11-25 álláshely	26-50 álláshely	51-100 álláshely	100+ álláshely	
Nem BKÜ	SIKERES KIKÖZVETÍTÉS (RÉSZLETES)	Nincs sikeres kiközvetítés	1 50,0% 100,0%	1 50,0% 2,1%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	2 100,0% 2,0%
		10, vagy annál kevesebb sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	47 88,7% 97,9%	3 5,7% 10,3%	1 1,9% 6,7%	1 1,9% 33,3%	1 1,9% 20,0%	53 100,0% 52,5%
		11-25 sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	26 86,7% 89,7%	3 10,0% 20,0%	0 ,0% ,0%	1 3,3% 20,0%	30 100,0% 29,7%
		26-50 sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	10 100,0% 66,7%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	10 100,0% 9,9%
		51-100 sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 33,3% 6,7%	2 66,7% 66,7%	0 ,0% ,0%	3 100,0% 3,0%
		100+ sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	3 100,0% 60,0%	3 100,0% 3,0%
		Total	1 1,0% 100,0%	48 47,5% 100,0%	29 28,7% 100,0%	15 14,9% 100,0%	3 3,0% 100,0%	5 5,0% 100,0%	101 100,0% 100,0%
BKÜ	SIKERES KIKÖZVETÍTÉS (RÉSZLETES)	Nincs sikeres kiközvetítés	15 83,3% 93,8%	3 16,7% 4,1%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	18 100,0% 10,0%
		10, vagy annál kevesebb sikeres kiközvetítés	1 1,2% 6,3%	69 81,2% 93,2%	12 14,1% 28,6%	2 2,4% 8,3%	1 1,2% 10,0%	0 ,0% ,0%	85 100,0% 47,2%
		11-25 sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	2 4,8% 2,7%	29 69,0% 69,0%	9 21,4% 37,5%	1 2,4% 10,0%	1 2,4% 7,1%	42 100,0% 23,3%
		26-50 sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 4,3% 2,4%	12 52,2% 50,0%	7 30,4% 70,0%	3 13,0% 21,4%	23 100,0% 12,8%
		51-100 sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 14,3% 4,2%	1 14,3% 10,0%	5 71,4% 35,7%	7 100,0% 3,9%
		100+ sikeres kiközvetítés	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	5 100,0% 35,7%	5 100,0% 2,8%
		Total	16 8,9% 100,0%	74 41,1% 100,0%	42 23,3% 100,0%	24 13,3% 100,0%	10 5,6% 100,0%	14 7,8% 100,0%	180 100,0% 100,0%

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

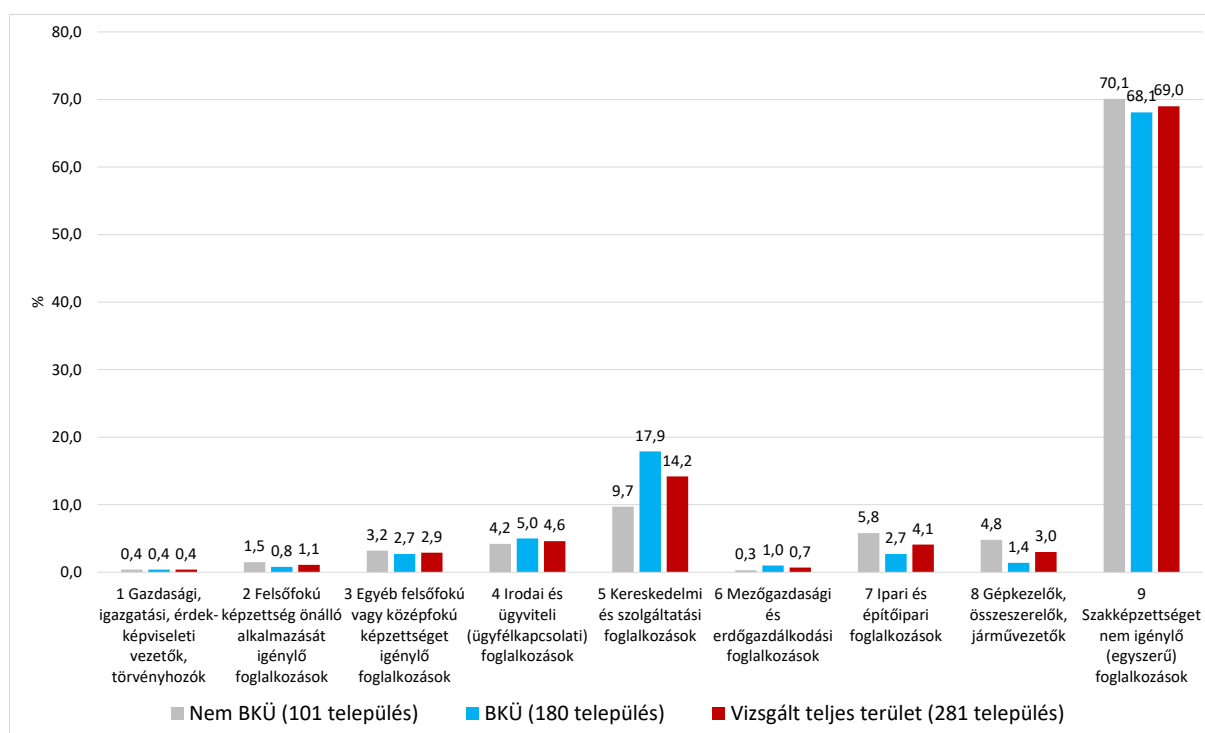
A kiszóródási anomália alapvetően itt is a 10, vagy annál kevesebb, illetve 11-25 közötti álláshelyet magában foglaló sikeres kiközvetítések tengelyébe konvergál, attól függetlenül, mennyi bejelentett álláshely volt az adott településen. A 49 anomáliás település több mint fele, 26 település sorolható ezek közé: Somogytúr, Ságvár, Som, Szólád, Balatonakarattya, Csupak, Lesencetomaj, Nemesgulács, Révfülp, Szigliget, Szentkirályszabadja, Zalacsány, Szántód, Monostorapáti, Balatonszemes, Hács, Balatonszárszó, Zamárdi, Alsóörs, Balatongyörök, Cserszegtomaj, Rezi, Vonyarcvashegy, Galambok, Balatonlelle és Balatonföldvár.

Hét üdülőkörzeti településen, ahol 51-100 betölthető álláshelyet hirdettek meg, de csak kevesebb, mint ezek felére volt felvevő kapacitás: Buzsák, Fonyód, Balatonmáriaifürdő, Táská, Tihany, Badacsonytomaj és Gyenesdiás. Három további településen: Lengyeltóiban,

Balatonszabadiban és Hévízen 100-nál több álláshelyre kevesebb, mint 50 sikeres kiközvetítés jutott. Öt üdülőkörzeti településen, ahol ugyancsak 100-nál több bejelentett, üres álláshely volt, 51-100 közötti sikeres kiközvetítésre került sor: Tab, Balatonfüzfő, Balatonkenese, Tapolca és Zalakaros. Két BKÜ településen 10, vagy annál kevesebb volt a bejelentett álláshely, de a 11-25 közötti a sikeres kiközvetítés: Lovas és Óbudavár. Anomáliás település Gamás is, ahol 11-25 bejelentett álláshelyre több, 26-50 elhelyezkedés jutott, illetve hasonló pozitív anomália jelentkezik Somogyvár is, ahol 26-50 közötti volt a bejelentett álláshelyek száma, de a sikeres kiközvetítések abszolút gyakorisága mégis az 51-100 közötti kategóriába esik.

Végül áttekintjük a sikeres munkaerő kiközvetítések FEOR főcsoportok és osztályozó csoportok szerinti megoszlásait is, ebben a dimenziófelbontásban országos összehasonlító adatok nem állnak rendelkezésre, a dimenzionálást a rendelkezésünkre bocsátott NGM adatok teljes vizsgálati térségre, üdülőkörzeten kívüli és BKÜ területi felbontása alapján végezzük el.

54. sz. ábra **Sikeres munkaerő kiközvetítések FEOR főcsoportok szerint 2024 évben**

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

FEOR főcsoportok szerint a fegyveres szervek foglalkozásainak területén nem került sor munkaerő kiközvetítésre.

Mindhárom területi vektor alapján a szakképzettséget nem igénylő, egyszerű foglalkozások sikeres munkaerő kiközvetítései dominálnak. Ezek aránya a teljes térségben a kiközvetítések 69 %-át, a BKÜ-ben 68 %-át, az üdülőkörzeten kívüli területen 70,1 %-át alkotják. A betöltetlen, üres álláshelyek elemzésekor láttuk, hogy ebben a foglalkozáscsoportban a legmagasabb az elhelyezkedési kínálat. A térség egészében megjelent betöltetlen álláshelyek 56 %-a, a BKÜ-ben 58,3 %-a, a Balaton térségén kívüli 101 településen 52,8 %-a szakképzettséget nem igénylő, egyszerű foglalkozások állásait implikálja.

A sikeres, elhelyezkedést eredményező munkaerő kiközvetítések második legfontosabb ágense a kereskedelmi és szolgáltatási szektor foglalkozásai. Az ilyen álláshelyek kínálati aránya a térségben megjelent összes álláshelyből $\approx 12\%$, a BKÜ-ben $15,7\%$, az üdülőkörzeten kívül $\approx 7\%$ körül áll, ehhez képest a sikeres kiközvetítések metszetében a térségben $14,2\%$ -os, a BKÜ-ben $17,9\%$ -os, az üdülőkörzeten kívül $9,7\%$ -os arányt alkotnak.

Lényegesen szerényebb volument alkotnak az ipari és építőipari, valamint a gépkezelői, összeszerelő és járművezetői foglalkozások sikeres munkaerő kiközvetítési arányai. Miközben a gépkezelő, összeszerelő és járművezetői foglalkozások betöltetlen álláshelyeinek aránya az összes álláshelyen belül az üdülőkörzeten kívül meghaladta a 20% -os szintet, az elhelyezkedés tömegében negyedakkora hányadot sem alkot, mindössze az álláshelyek $5,8\%$ -át jelenti ebben a vetületben. Az üdülőkörzetben sem magasabb ez az érték, az álláshelyek $7,5\%$ -át alkotta, míg az ebben a szakmacsoportban sikeresen elhelyezkedettek kevesebb, mint $1,5\%$ -át teszik ki.

Térségi szinten $4,1\%$ az ebben a szakmacsoportban sikeresen kiközvetítettek aránya, miközben az álláshelyek $13,4\%$ -át tették ki. Az ipari, építőipari szakmacsoportokban a BKÜ területén bejelentett álláslehetőségek az összes álláshely alig 5% -át alkották, a sikeres kiközvetítések aránya ennek a fele, és hasonlóan csökkentek az üdülőkörzeten kívüli és a térségi értékek is.

Átlagban sokkal alacsonyabb volument alkotó szakmacsoportokban megjelent álláshelyek sikeres munkaerő kiközvetítései arányosak a megjelent álláshelyekével, jellemzően egyvonalon mozognak, de tömeggyakoriságukat tekintve kisebb jelentőségűek. Egy kivételt említhetünk, mégpedig a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet metszetében, ahol az egyéb felsőfokú, vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások betöltetlen álláshelyeinek aránya az összes álláshely $6,8\%$ -át alkottak, de a sikeres munkaerő kiközvetítések volumenében ugyanez a szakmacsoport csak $2,7\%$ -ban részesedik.

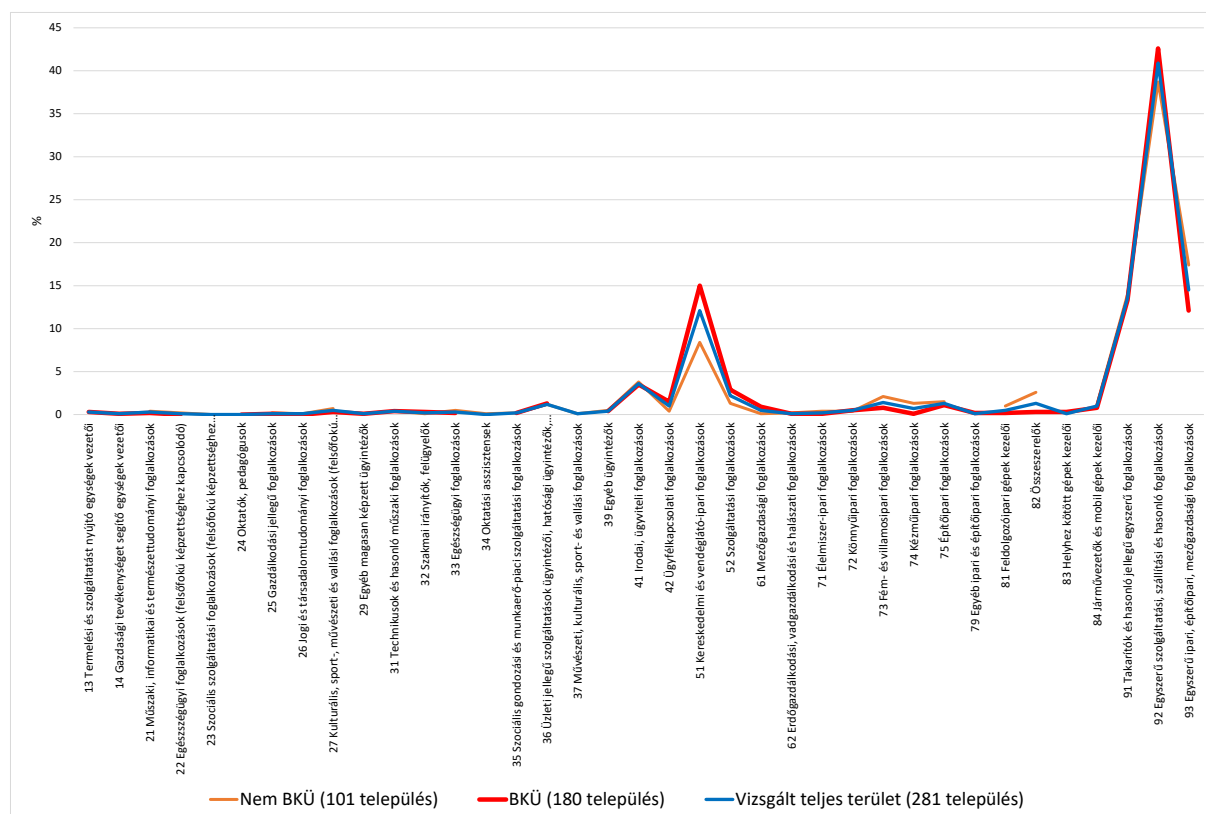
Összességében azonban azt mondhatjuk, hogy kevesebb ilyen álláshelyre adekvát, vagy akár nagyobb valószínűséggel is sikeres lehetett a munkaerő kiközvetítés. Ilyen szakmacsoportok alapvetően a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő és az irodai, ügyviteli, ügyfélkapcsolati foglalkozások, de üdülőkörzeten kívüli és térségi szintű területi metszetekben itt említhetjük az egyéb felsőfokú, vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozásokat is.

Ennél a klaszternél is alacsonyabb, átlagban $0,2\text{--}1,0\%$ közötti volument alkotnak a gazdasági, igazgatási, érdekképviselői, vezetők és törvényhozók, és a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások sikeres munkaerő kiközvetítései. Ezekből az álláshelyekből eleve alacsony a kínálat, amit ehhez képest relatíve megfelelő arányban be is töltöttek.

FEOR osztályozó csoportok szerint nemcsak a fegyveres szervek felső és középfokú képesítést igénylő foglalkozásai, hanem a törvényhozó, igazgatási, gazdasági és költségvetési szervezetek, érdekképviselői vezetők munkaerő kiközvetítései sem jelennek meg. Ez utóbbi kategóriában csak a termelési és szolgáltatást nyújtó egységek vezetői és a gazdasági tevékenységet segítő egységek vezetői reprezentálódnak, nagyon alacsony gyakoriságban.

FEOR osztályozó csoportok szerint mindhárom területi vetületben összességében az egyszerű szolgáltatási, szállítási és hasonló foglalkozások, a takarítók és hasonló jellegű egyszerű foglalkozások, valamint az egyszerű ipari, építőipari, mezőgazdasági foglalkozások sikeres munkaerő kiközvetítései dominálnak, ami jól illeszkedik a betöltetlen, üres álláshelyek korábban megfigyelt dinamikai tömegéhez.

55. sz. ábra Sikeres munkaerő kiközvetítések FEOR osztályozó csoportok szerint 2024 évben

Forrás: NGM adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A BKÜ területén az egyszerű szolgáltatási, szállítási és hasonló foglalkozások (1 296 sikeres munkaerő kiközvetítés 1 667 álláshelyre) szakmacsoportjait követően a kereskedelmi és vendéglátó ipari foglalkozások sikeres munkaerő kiközvetítései (855 betölthető álláshelyre 456 sikeres munkaerő kiközvetítés) a legjelentősebbek.

Üdülőkörzeti perspektívában ugyancsak pozitív kiemelést érdemel az irodai, ügyviteli foglalkozások köre is (145 betölthető álláshelyre 105 sikeres kiközvetítés) jutott. Mindezzel párhuzamban negatív kiemeléseket is tehetünk, például a BÜ területén az egészségügyi foglalkozások vonatkozásában a bejelentett 229 álláshelyre csupán 5 sikeres munkaerő kiközvetítés jutott, az üdülőkörzeten kívüli területszegmens esetében kedvezőbb az érték (25 álláshelyre 12 sikeres kiközvetítés), de volumentömege ebben az esetben is nagyon alacsony.

Az adatok eloszlásvizsgálata során tapasztaltunk differenciáló mozgást a kiközvetítések és a betölthető álláshelyek között a fém- és villamosipari foglalkozások, a könnyűipari foglalkozások, a kézműipari foglalkozások, az építőipari foglalkozások és az egyéb ipari és építőipari foglalkozások között, de nagyon minimális mértékben.

Az üdülőkörzetben nem jellemző ezeknek az álláshelyeknek a települési szintű előfordulása, így a sikeres munkaerő kiközvetítés valószínűsége is kicsi. Az eltéréseket az adott munkáltatók települési előfordulása, illetve az adott településen végezhető, akár átmeneti jellegű munka szolgáltatathatja.

Az egyéb szakmacsoportokban szinte teljes a betölthető álláshelyek és a sikeres kiközvetítések együttmozgása, mindhárom területi aspektus olvasatában, ezek alapjellemezője az adott álláshelyek alacsony előfordulása, amire a célzott munkaerő kiközvetítés sikeressége magasabb.

6. Külföldi állampolgárságú munkavállalók

Az elmúlt egy-másfél évtized során folyamatosan emelkedett az állandó jelleggel Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma, ami párhuzamba állítható az Európai Unió és globális trendekkel. A növekedés mértéke a 2015-től kezdődően jelenig ható Európába irányuló migrációs törekvések hatására erősödött fel, majd a 2020-as évek elején bekövetkezett koronavírus-járvány, illetve az orosz-ukrán háború még tovább fokozta. A nemzetközi vándorlás oksága multidimenzionális, sok tényezőre visszavezethető és társadalmi következményei is mélyrehatók. Célja lehet a családegyesítés és tartós letelepedés, ideiglenes itt tartózkodás akár tanulmányok, akár keresőtevékenység folytatása, nemzetközi védelem, akár új életkezdet fiatal, közép, vagy időskorban. A célok idővel módosulhatnak, változhatnak vagy alakulhatnak, az adott életpálya eseményeinek tükrében.

Jelen fejezetben a keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárságú munkavállalói réteggel kapcsolatban kívánunk áttekintést nyújtani.

A magyarországi munkaerő-migráció, a külföldi állampolgárságú munkaerő magyarországi relokációja ugyan egészen kicsi szeletét alkotja a globális munkaerő áramlásnak, honi vetületben egyre növekvő jelentőséggel bír. A keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok, vendég, vagy vándormunkások jelenléte fokozatosan emelkedik, tevékenységük nemzetgazdasági ágazatok szerint szélesedik. A vendégmunkások növekvő gyakoriságát a magyar munkaerő-piac sajátosságai indokolják, a magas foglalkoztatás és az alacsony munkanélküliség mellett is számos szakmában időszakos, vagy tartós munkaerő- és szakemberhiány jelentkezik, akár a fizikai munka, akár a szellemi tevékenységek oldaláról.

A Magyarországra irányuló nemzetközi munkaerő-vándorlás szabályozásában 2017-ben következett be jelentős változás, amelynek hatásaként meghatározott hiányszakmákban könnyített eljárással vált lehetővé Magyarországgal határos, de nem uniós országokból (Szerbia, Ukrajna) áramló munkaerő munkavállalása.¹¹¹ A határozat értelmében számos hiányszakma (járművezető, épületgépész, mérnök, asztalos, építőipari szakmunkások, varrónő, ápoló stb.) képviselőinek nem kellett munkavállalási engedélyt kiváltaniuk, csupán tartózkodási engedélyt kellett beszerezniük 90 nap után. Szakképesítésüket csak a munkáltatók felé voltak kötelesek igazolni, illetve a munkáltatóknak legkésőbb a foglalkoztatás kezdetének napján be kellett jelenteniük a munkaügyi hivataloknál az engedélymentesen foglalkoztatott szerb és ukrán dolgozókat, a foglalkoztatás megszűnését legkésőbb az azt követő napon kellett jelenteni.

A jogalkotó 2023-ban a koronavírus-járvány és az orosz-ukrán háború időszakában, igazodva a munkaerő-piac szerkezeti változásaihoz a külföldi állampolgárságú munkavállalók beutazása és tartózkodása kapcsán újabb átfogó törvényi szabályozást léptetett életbe.¹¹²

¹¹¹ 445/2013. (XI. 28.) Korm. rendelet a harmadik országbeli állampolgárok magyarországi foglalkoztatásának nem összevont kérelmezési eljárás alapján történő engedélyezéséről. Jogszabályi módosítás: 2017. július 10. Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2013-445-20-22>

¹¹² 2023. évi XC. tv. A harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2300090.tv>

A törvény végrehajtásáról a 35/2024. (II. 29.) Korm. rendelet határoz,¹¹³ a külföldi állampolgárságú munkavállalók növekvő beáramlásának jelenségeivel párhuzamosan a jogalkotó szigorította a külföldi munkavállalók helyzetét, elsősorban idegenrendészeti szempontok alapján korlátozva a tartózkodási időt, újraalkotva a tartózkodási kategóriákat, gátolva a családegyesítési törekvéseket és csökkentve az egyéb foglalkoztatási lehetőségeket. A jogszabály alapvető célja a hazai foglalkoztatás növekedésének ösztönzése, a hazai munkaerő-tartalék felkutatása, munkaerő-piaci integrációja, a munkaerő-kereslet és kínálat viszonyainak lehetséges összehangolása, a hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása, elhelyezkedésük támogatása a nyílt munkaerőpiacon.¹¹⁴

Mindamellett azonban, hogy mely prioritások mentén halad a jelenlegi magyar munkaerő-politika, a magyar cégek az elmúlt években egyre gyakrabban toboroznak külföldi állampolgárságú munkaerőt, hogy versenyképességüket fenntartva, növelve, pótolják a hazai munkaerő-piac hiányzó kompetenciáit. A külföldi munkaerő relokációja nem pusztán munkaerőpótlás, bár az esetek nagyobb részében továbbra is erről van szó, hanem tudástranszfer is, ami kapcsán olyan munkaerő Magyarországra történő áramlása is növekvő gyakoriságokat mutat, amelyek képzettsége és tapasztalata a legmagasabb szinteken jelentkeznek.¹¹⁵

A magyar munkaerőpiac dinamikusan változik, a változáshatások a következő években minden eddigi változás felülmúlhatnak. A változások alapvető okai tényezője a társadalom elöregedése és a népesség reprodukciós szintjének elégtelensége, a gazdaságilag aktív korú népesség számának csökkenése, a magyar munkaerő külföldi munkavállalása és a magyar tehetségek hosszú időtávban jelentkező külföldi relokációs potenciálja. Ez érthető például az egészségügyi, mérnöki, informatikai, menedzsment, vagy kutatás-fejlesztési, tudományos szakmai vetületekre.¹¹⁶ Ezek ellensúlyozására különösen a magasan képzett külföldi állampolgárságú munkaerő Magyarországra vonzása a magyar vállalati szektor stratégiai prioritása. A nemzetközi versenyképességet előtérbe helyező vállalatok számára az adott szakembergárda pozíciós és személy-specifikus áthelyezése Magyarországra nemcsak adminisztratív megoldás, hanem elkerülhetetlen üzleti szükségesség.

¹¹³ Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-35-20-22>

¹¹⁴ Ennek érdekében zajlanak a Széchenyi terv Plusz keretében megvalósuló TOP Plusz munkaerő-piaci programok (foglalkoztatási paktum) amelynek célja a hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív elhelyezkedésének elősegítése. A paktumok célcsoportjai vármegyénként, megyei jogú városonként eltérhetnek, alapvetően 30 év feletti, ingázó vagy gyermeket nevelő, illetve az 50 év feletti, tartós állástalanokat célozzák. A programok bértámogatást, képzési és mobilitási támogatást, valamint vállalkozóvá válást elősegítő támogatást is nyújthatnak.

Bővebben: TOP Foglalkoztatási paktumok

https://nfsz.munka.hu/cikk/320/Terulet_es_Telepulesfejlesztési_Operativ_Program_TOP

¹¹⁵ Bővebben: Új korszak a munkaerőpiacon: amikor a tudás költözik, és külföldről érkezik a megoldás. Economix. 2025. október 30. Forrás: <https://www.economix.hu/gazdasag/whc-kulfoldi-munkavallalok-relokacio-sonka-veronika-munkaeropiac.818335.html>

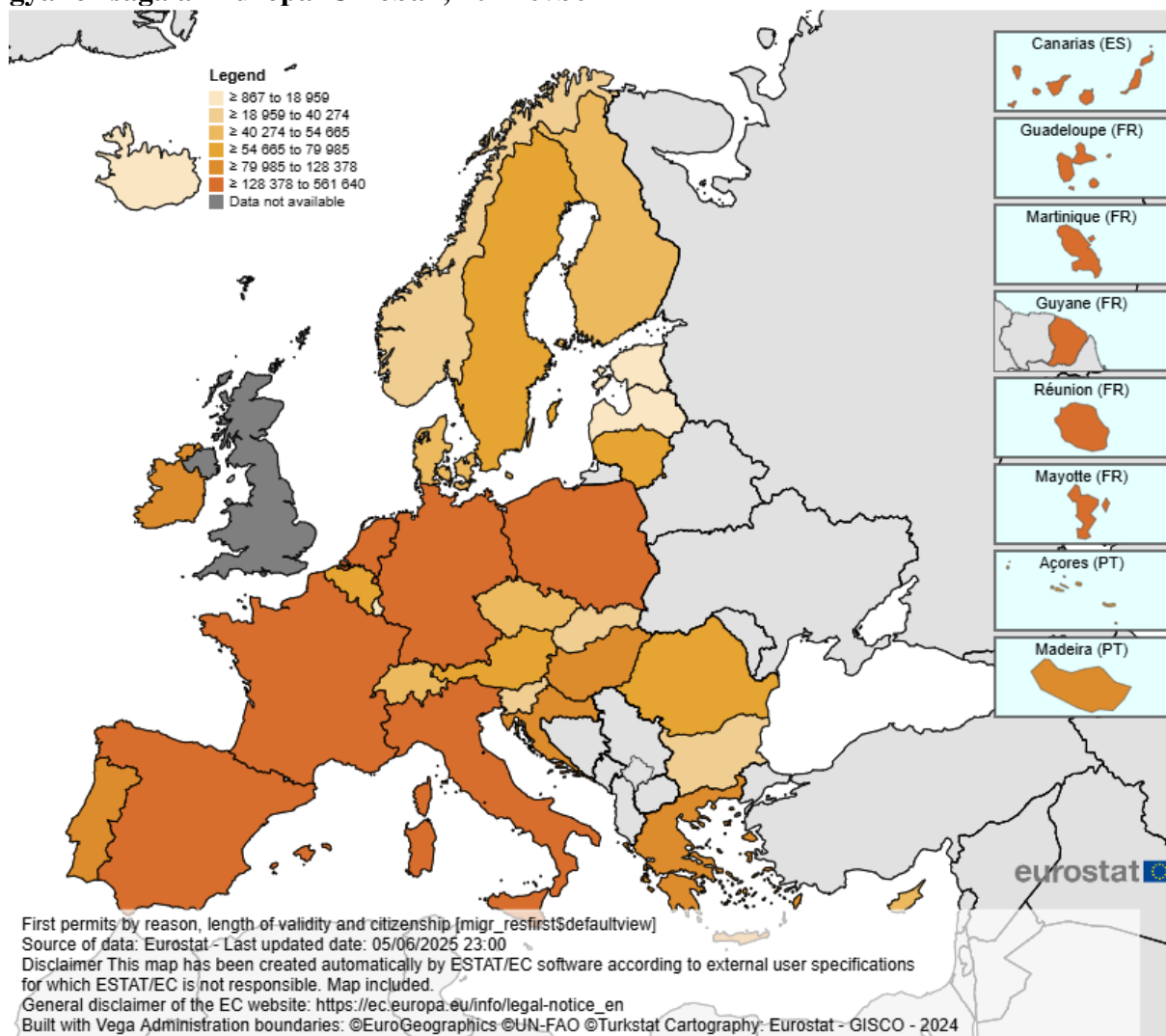
¹¹⁶ Bővebben: A magasan képzett magyar munkaerő migrációs hajlandósága és a tanulmányi mozgás, mint motivációs tényező. Doktori értekezés. Bándy Katalin 2014. Széchenyi Egyetem.

Forrás: https://rgdi.sze.hu/images/RGDI/honlapelemei/fokozatszerzesi_anyagok/doktori_ertekezes_bandy_katalin.pdf

A relokált szakemberek kulcsszerepet töltenek be a helyi munkavállalók képzésében, betanításában, a tudás átadásában és a vállalati kultúra fejlesztő integrálásában is. Kiemelt terület az informatika és szoftverfejlesztés, korszerű mérnöki tervezés, gyógyszeripar és gyártástechnika, kutatás-fejlesztés, energiaipar és zöld ipari technológiák.¹¹⁷

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) a 2020-es évek elején globálisan mintegy 170 millió főre becsülte a munkavállalás céljából vándorló regisztrált dolgozók számát.¹¹⁸ Az EuroStat adatai szerint ez az Európai Unió területén közel 3,5 millió főt jelent.

56. sz. ábra. Munkavállalási céllal külföldieknek kiadott első tartózkodási engedélyek gyakorisága az Európai Unióban, 2024 évben

Forrás: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_resfirst\\$defaultview/default/map?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_resfirst$defaultview/default/map?lang=en)

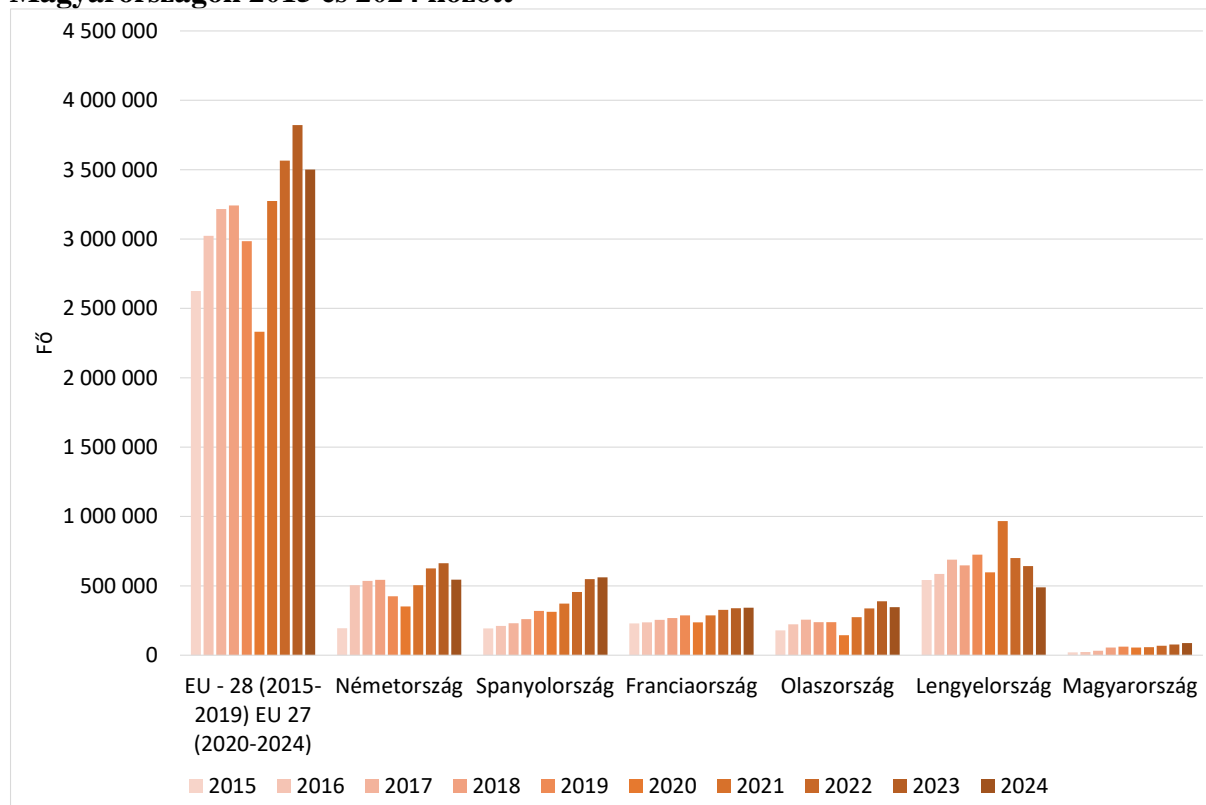
¹¹⁷ A szakértők szerint a lehetőségeket jelen állás szerint nem csökkenti, inkább generálja a mesterséges intelligencia, vagy a távmunka fokozatos térnyerése. A hibrid és távoli (akár más kontinensről teljesített) munkavégzés költséghatékony megoldás lehet abban az esetben, ha nem vezetői, stratégiai, vagy együttműködésre épülő munkaszerepekről van szó, mert ezekben az esetekben a helyszíni jelenlét továbbra is alapvető.

¹¹⁸ Bővebben: International Labour Office. (2021). ILO Global Estimates on International Migrant Workers: Results and Methodology. Third Edition. International Labour Organisation (ILO).

https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_808935.pdf

A külföldi munkaerő piaci áramlásának centruma Európa nyugati, dél-nyugati térsége. A legtöbben Németországban, Spanyolországban, Lengyelországban, Franciaországban és Olaszországban kerültek a regiszterbe. Uniós szinten hosszú időtávban jelentős külföldi munkaerő volumen változást az Egyesült Királyság unióból történt kiválásától eltekintve a 2010-es évek közepének bevándorlási hulláma, a 2020-as évek elején a koronavírus-járvány, illetve az elmúlt években az orosz-ukrán háború hatásai gyakorolnak.

57. sz. ábra **Munkavállalási céllal külföldieknek kiadott első tartózkodási engedélyek gyakorisága az Európai Unióban, a TOP 5 legnagyobb munkaerő befogadó országban és Magyarországon 2015 és 2024 között**

Forrás: EuroStat adatok alapján BIFÜ Nkft TK

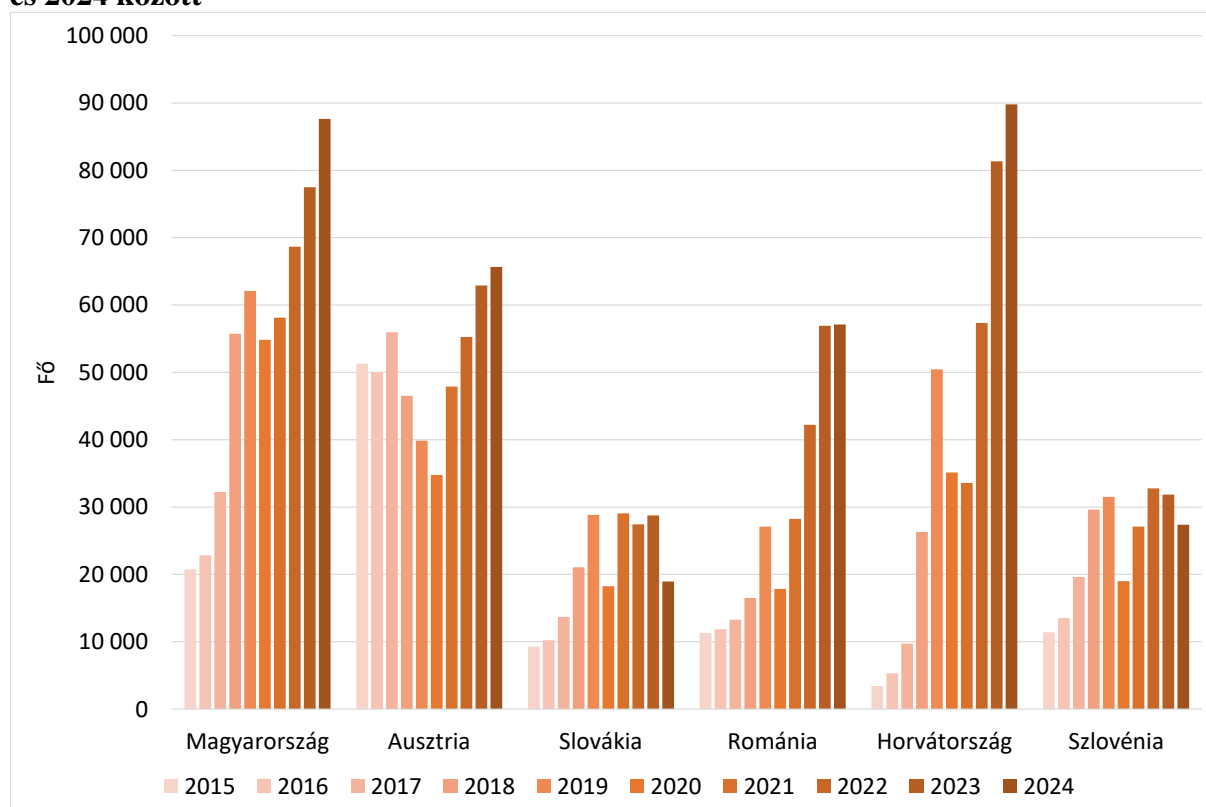
Magyarországon nyugati-európai viszonylatokhoz képest ugyanebben az időtávban sokkal mérsékeltebb munkaerő-áramlási sebességet és tömeget látunk, ezzel párhuzamosan folyamatos növekedés detektálható. 2015-ben, a nyugat-európát érő 2010-es évekbeli bevándorlási hullám közepén kevesebb, mint 21 ezer regisztrált külföldi munkavállaló dolgozott Magyarországon, ez a tömeg 2016-ban kevesebb, mint 23 ezer, 2017-ben alig 32 ezer, 2018-ban csaknem 56 ezer, 2019-ben, mintegy 62 ezer fő volt. Ez azt jelenti, hogy 2015 és 2019 között csaknem a háromszorosára emelkedett Magyarországon a regisztrált külföldi munkavállalók száma úgy, hogy az illegális bevándorlás toleráns nyugati feltételrendszere egyáltalán nem volt biztosított.

A 2020-as évtized első éveiben a koronavírus-járvány visszavetette a külföldi munkavállalók magyarországi jelenlétét, 2020-ban mintegy 55 ezer, 2021-ben csaknem 58 ezer fő volt a számuk.

A járványidőszak lecsengését követően újlagos növekedés indult, 2022-ben mintegy 69 ezer, 2023-ban több mint 77 ezer, 2024-ben közel 88 ezer, EuroStat adatok szerint 87 624 fő kapott munkavállalási céllal első tartózkodási engedélyt Magyarországon.

Fontos felismerés, ha a területi lokációt Európa közép és keleti-közép régiójára, a Magyarországgal közvetlenül határos uniós országokra szűkítjük, a Magyarországon munkavállalási céllal kiadott első tartózkodási engedélyek száma szinte a legmagasabb, csupán Horvátország előzi meg hazánkat, de Horvátország is csak 2023 és 2024 években. Horvátország 2013-ban csatlakozott az Európai Unióhoz, két évvel később még csak kevesebb, mint 3500 munkavállalási célú tartózkodási engedélyt jegyeztek, ez 2019-ben meghaladta az 50 ezret, 2024-ben megközelítette a 90 ezer főt.

58. sz. ábra **Munkavállalási céllal külföldieknek kiadott első tartózkodási engedélyek gyakorisága az Magyarországon és a Magyarországgal határos uniós országokban 2015 és 2024 között**

Forrás: EuroStat adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Szlovákiában 2015 évben kevesebb, mint 10 ezer munkavállalási célú tartózkodási engedélyt adtak ki külföldieknek, 2019-ben közel 29 ezret, 2024-ben viszont kevesebb, mint 20 ezret. Szlovéniában hasonló módon, 2015-ben mintegy 11 ezer engedély kiadására került sor, 2019-ben több mint 31 ezer, 2024-ben alig 27 ezer engedély került a regiszterekbe. Mérsékelt az Ausztriában kiadott engedélyek gyakoriságtömege is, ez 2015 évben 51 ezer, 2019-ben mintegy 40 ezer, 2024-ben 66 ezer körüli. Romániában 2015 évben alig több mint 11 ezer engedélyt adtak ki, 2019-ben 27 ezret, 2024-ben valamivel több, mint 57 ezret.

Abban az esetben, ha a szezonális munkák elvégzésére kiadott engedélyeket vizsgáljuk, a külföldi munkavállalók száma Magyarországon sokkal mérsékeltebb. Ezzel párhuzamban, a kelet-közép régióban is az utolsó helyek egyikén áll. Évről évre csökken a szezonálisan foglalkoztatott külföldi állampolgárságú munkavállalók száma az országban. A külföldi szezonális munkások alacsony létszámát azonban Magyarországon ellensúlyozza a szomszédos országokból érkező kettős állampolgárok részben formális, részben informális foglalkoztatása.¹¹⁹ A 2010-es évtizedben Lengyelország vezette a külföldi szezonális munkások foglalkoztatásának listáját, mára átvette ezt a szerepkört Olaszország, Franciaország és Spanyolország. A Magyarországgal határos országok közül Horvátországban jelentős a külföldieknek szezonális munkákra kiadott első munkavállalási engedélyek száma, 2024-ben meghaladta a 16 ezret. Ugyanez teljes magyar vetületben rendkívül alacsony, átlagban 20-30 fő, de a 2021-től már nem került magyarországi adat ebbe a regiszterbe, ezt a felületet nem tudjuk aktualitások szerint elemezni.¹²⁰

A harmadik országból érkező, Magyarországon munkát vállaló dolgozók számára 2023-ban Magyarország átlagosan a hetedik leggyakoribb célországnak számított az európai országok között, az érvényesen kiadott munkavállalási engedélyek száma alapján. A *Friedrich Ebert Stiftung* (FES)¹²¹ magyarországi munkatársa által EuroStat adatokat felhasználva a külföldi munkavállalók magyarországi jellemzői kapcsán 2024-ben készült tanulmányban¹²² interaktív ábrán láthatjuk a Magyarországon munkát vállaló 13 legfontosabb harmadik országbeli munkavállalók (baloldali tengely) legnépszerűbb európai célországait (jobboldali tengely), a munkavállalási okokból kiadott érvényes tartózkodási engedélyek száma alapján. A legfontosabb 13 ország Ukrajna, Kirgízia, Kína, Fülöp-szigetek, Mongólia, India, Vietnám, Indonézia, Dél-Korea, Oroszország, Szerbia, Törökország és Koszovó. Például Románia, Ausztria és Szlovákia ebben a keresztmetszetben nem szerepel.

Az adatokból jól látható, hogy a külföldi állampolgárságú ukrán munkavállalók elsődleges célországa a Lengyel Köztársaság, de jelentős számban választják Olaszországot, a Cseh Köztársaságot, Szlovákiát és Litvániát is, Magyarország ebben a szegmensben a hatodik helyen áll. A második legnépesebb munkát vállaló külföldi állampolgári csoport, a Fülöp-szigeteki munkavállalók körében Magyarország sokkal előkelőbb, a harmadik helyet foglalja el, az első ebben az esetben Olaszország, Málta a második. Magyar szempontból a harmadik legnépesebb külföldi munkavállaló klasztert a kiadott engedélyek alapján a vietnámi állampolgárok alkotják, az ő körükben európai viszonylat szerint Magyarország a második legnépszerűbb célország. A további külföldi munkavállaló klaszterek közül Magyarország jelentősen kedvezményezett a dél-koreai (második leggyakoribb célország), és az indonéz (negyedik leggyakoribb célország)

¹¹⁹ Bővebben: Hamar Anna (2015) Külföldi idenymunkások a magyar agrárgazdaságban. *Tér és Társadalom*, 29 (3), 33–48. Forrás: <https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/2709>

¹²⁰ Forrás: EuroStat. (2024). Authorisations for the purpose of seasonal work by status, length of validity, economic sector and citizenship. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_RESSW1_1/default/table?lang=en&category=migr.migr_man.migr_res.migr_reseaw

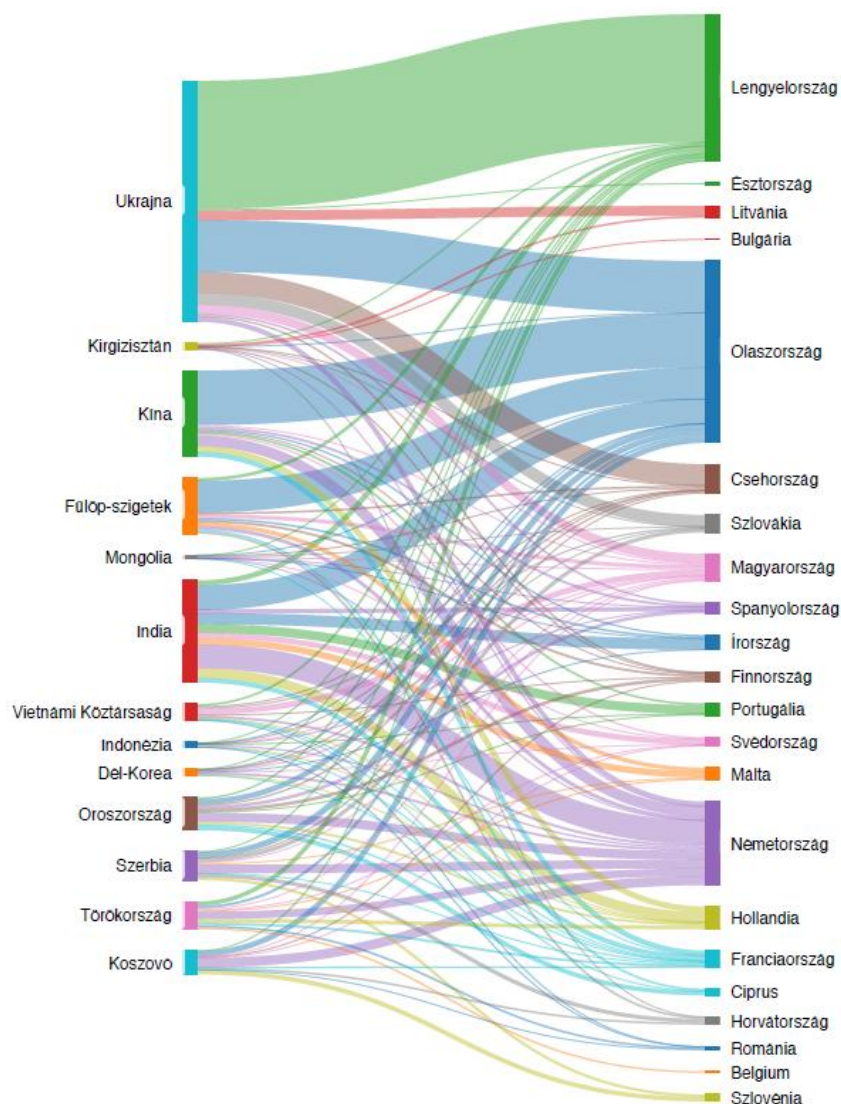
¹²¹ Bővebben: <https://www.fes.de>

¹²² Bővebben: Bodor Krisztofer (2024) Külföldi munkavállalók Magyarországon. Tények és munkaerő-piaci kihívások. Forrás: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/21809.pdf>

munkavállalók körében. A koszovói munkavállalók csoportjában Magyarország a hatodik, a kínaiaknál a kilencedik leggyakoribb célország. A kínai, a Fülöp-szigeteki, és az indiai állampolgárságú munkavállalók referált célországa Olaszország, mindhárom ország állampolgárai előszeretettel választják Németországot is célországgként, ezen belül elsősorban az indiaiak. Német terület irányában jelentős munkaerő áramlás zajlik Törökország, Koszovó, Szerbia, és a regiszter adatai alapján Oroszország irányából is.

Az Európai Unión kívüli munkavállalókért zajló versenyben Magyarország primer módon Olaszországgal, Lengyelországgal, Németországgal és Csehországgal versenyzik, és nem áll rosszul ebben a versenyben, Magyarország a 2020-es évtized közepén határozottan kedvelt célpontja az érintett országok potenciális munkavállalóinak.

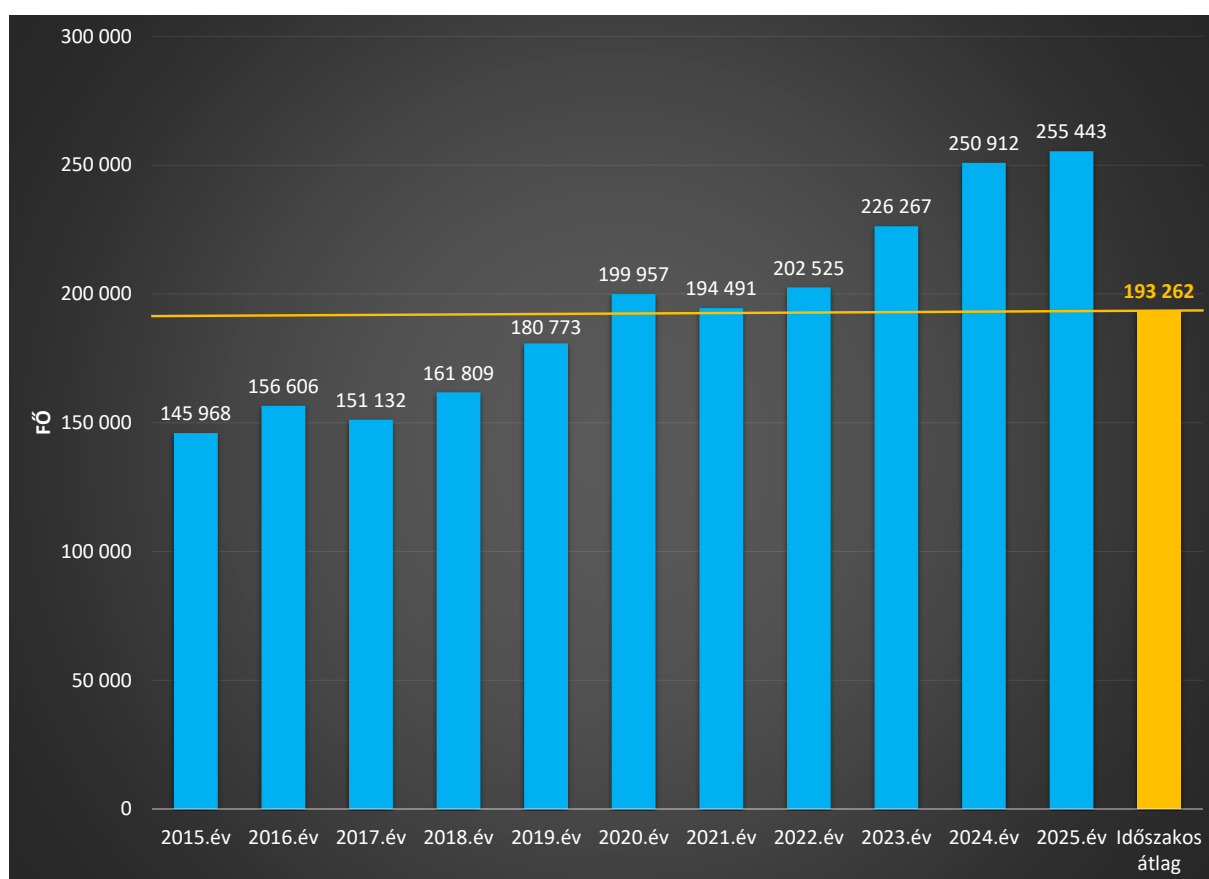
59. sz. ábra Magyarországon munkát vállaló legfontosabb harmadik országbeli munkavállalók (baloldal) legnépszerűbb európai célországa (jobboldal), munkavállalási okokból kiadott érvényes tartózkodási engedélyek alapján, 2023

Forrás: EuroStat adatok alapján Bodor Krisztofer (2024) Külföldi munkavállalók Magyarországon. Tények és munkaerő-piaci kihívások. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/21809.pdf>

A KSH adatai szerint, a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma a 2010-es évek közepén, az akkor zajló bevándorlási, pontosabban a Magyarországon *átvonulási hullám* terminális szakaszában mintegy 145-146 ezer fő volt. Ez a következő néhány évben 150-160 ezer fős sávban mozgott, 2019-ben meghaladta a 180 ezer, 2020 évben megközelítette a 200 ezer főt. A koronavírus-járvány időszakában mérséklődött, majd ezt követően lineáris módon növekedett, 2022-ben mintegy 202 ezer, 2024-ben több mint 255 ezer főt jelent. Mindez időszakos átlagban mintegy 193 ezer főt jelent, a külföldi állampolgárságú népesség számát befolyásoló tényezőktől függetlenül a 2010-es években átlag alatti, a 2020-as években átlag feletti gyakoriságokat látunk.

60. sz. ábra A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma minden év január 1-én

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0025.html

A tartózkodás célja szerinti dimenziós bontás alapján, a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok relatív többsége keresőtevékenység folytatása miatt van az országban, ez időszakos átlagban 67-68 ezer embert jelent. Összességében 2015 évben még csak 39 ezer, 2019-ben közel 67 ezer, 2024 és 2025-ben több mint 100 ezer embert jelent. A keresőtevékenységet folytatók éves aránya az itt tartózkodó regisztrált külföldiekben belül 2015-ben $\approx 27\%$, 2019-ben $\approx 37\%$, 2024 és 2025 években 40% körüli, relatív többséget alkot.

A második és a harmadik legnépesebb kategória között kicsi a gyakoriságkülönbség, időszakos átlagban alig ezer ember. Ez a két kategória a Magyarországon letelepedők és az egyéb, ismeretlen okból itt tartózkodóké. A letelepedők átlagos száma 33-34 ezer fő 2015 és 2025 között, növekvő tendencia szerint. 2015-ben 30-31 ezer fő, 2025-ben 38-39 ezer fő. Átlagosan 15-21 % közötti nagyságrend / év.

Az egyéb és ismeretlen, azaz bejelentetlen okból itt tartózkodók köre a KSH meghatározása szerint alapvetően EGT állampolgárokra terjed ki, akik esetében a tartózkodásra jogosító engedélyek kiadásáért felelős Idegenrendészeti Igazgatóság nem rögzít konkrét tartózkodási célt, hanem egyéb célú tartózkodásra jogosító engedélyt ad ki. Ennek alapján az egyéb okból itt tartózkodók többsége nyugdíjas, nyugdíjszerű ellátásból, vagy olyan személy, aki a tartózkodását saját maga megtakarításaiból, jövedelmeiből, vagyonából fedezni tudja, nem keresőtevékenység céljából van itt.¹²³ Ebben a társadalmi klaszterben egyéb vizsgálatok alapján felülreprezentáltak a 60+ éves idős, nyugdíjas életkorúak.¹²⁴ Ez a réteg a külföldi állampolgárokon belül országosan 16-20 % közötti.

25. sz. táblázat A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok aránya a tartózkodás célja szerint minden év január 1-én

	Keresőtevékenység	Család egyesítés	Tanulmányok folytatása	Letelepedett	Nemzetközi védelem	Egyéb és ismeretlen
2015.év	26,8	16,0	13,7	21,2	2,7	19,7
2016.év	26,6	16,4	13,5	20,9	2,8	19,8
2017.év	25,6	15,5	14,8	21,1	3,1	19,9
2018.év	29,6	13,6	15,7	18,8	3,5	18,8
2019.év	36,9	12,4	14,9	16,9	2,9	16,1
2020.év	39,0	12,0	14,6	15,9	2,5	16,1
2021.év	36,7	11,9	14,9	17,0	2,6	17,0
2022.év	36,6	11,5	15,6	16,9	1,3	18,1
2023.év	37,7	10,9	14,9	15,5	3,1	17,9
2024.év	40,2	10,8	14,3	14,8	3,0	16,9
2025.év	39,4	10,7	15,2	15,3	2,9	16,6

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0025.html

A negyedik legnépesebb kategória a tanulmányi célok folytatása érdekében itt tartózkodóké, átlagos éves számuk 2015 és 2025 között 28-29 ezer fő. 2015-ben mintegy 20 ezer, 2019-ben 27 ezer, 2025-ben 38-39 ezer főt jelent, vagyis tíz év alatt közel a duplájára emelkedett ezek gyakorisága. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok arányában nagyjából 13-16 % közötti nagyságrendet alkotnak.

¹²³Az EGT, vagyis az Európai Gazdasági Térség állampolgárai jellemzően uniós állampolgárok, az Európai Unió valamennyi tagállamából előfordulhatnak, továbbá Izland, Liechtenstein és Norvégia állampolgárai lehetnek, amely országok az EGT és az EFTA (Európai Szabadkereskedelmi Társulás) tagjai, illetve lehet Svájc is, amely ugyancsak EFTA tagállam, és az Európai Közösséggel, a tagállamokkal kötött szerződés alapján a személyek szabad mozgása vonatkozásában azonos jogállású.

Bővebben: <https://oif.gov.hu/tajekoztatok/egt-allampolgarok>

¹²⁴ Bővebben: Koós Bálint–Tátrai Patrik–Gábor Dóra (2024). A Magyarországra irányuló időskori vándorlás területi jellemzői – különös tekintettel a németek által előnyben részesített lakóhelyekre.

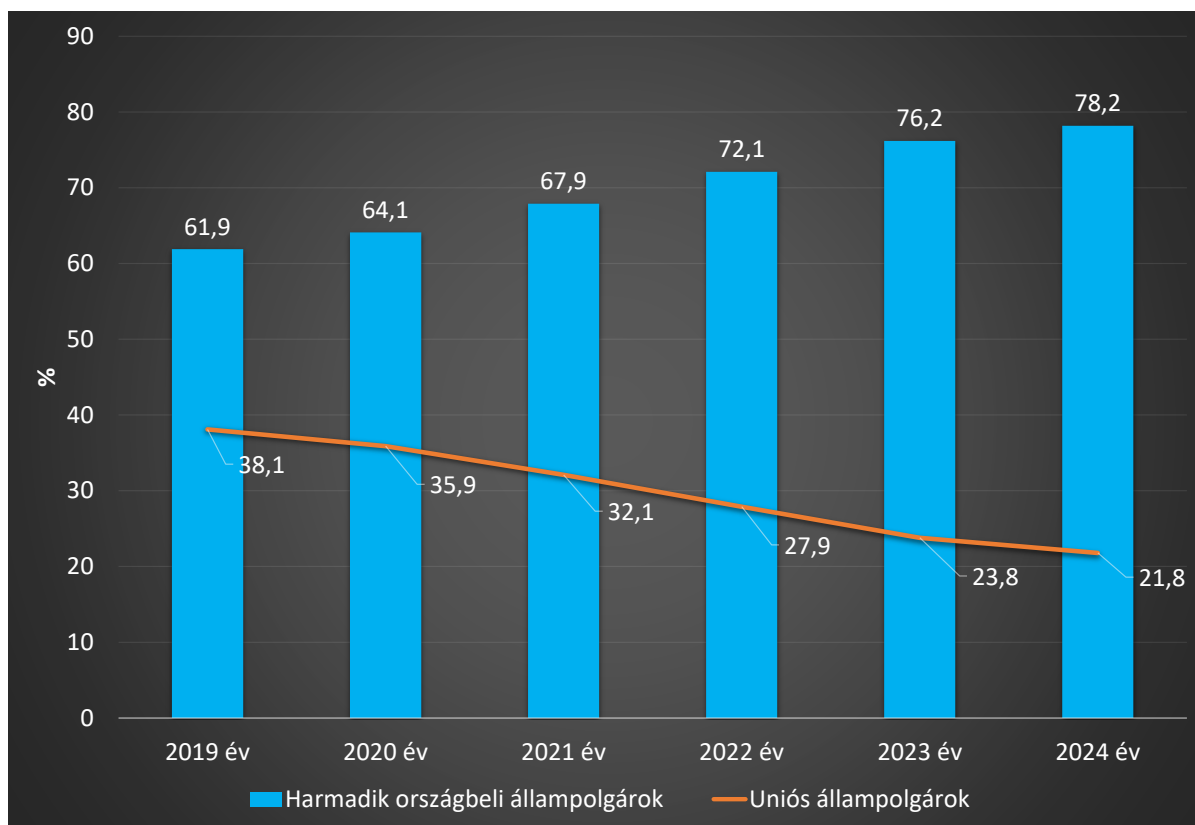
Forrás: <https://doi.org/10.15196/TS640501>

Családegyesítési céllal Magyarországon tartózkodók száma az elmúlt évtizedben 22-27 ezer között szóródik évente, azzal együtt, hogy Magyarország idegenrendészeti okokból jellemzően nem támogatja a családegyesítési folyamatot, viszont az adatokból látható, hogy indokolt esetben nem is akadályozza. Időszakos átlagban mintegy 24 ezer a családegyesítési okból Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma, ami nagyjából egy Siófok, Kazincbarcika, Hajdúszoboszló vagy Jászberény állandó lakosságszámú magyarországi településnek felel meg.

A nemzetközi védelem, mint a Magyarországon történő külföldi tartózkodás oka szerény volumenű, 2015 és 2025 között átlagosan évente 5-6 ezer fő körüli, ezzel együtt az adatok emelkedő tendenciát követnek. 2015-ben mintegy 4 ezer ilyen eset volt, 2019-21 között 5 ezer körüli, 2024-2025-ben több mint 7 ezer fő. A külföldiek belüli arányok szerint 1-3,5 % közötti a részesedés, jellemzően azonban inkább a 3 %-hoz áll közelebb, mivel csak egyetlen évben, 2022-ben nem éri el a részarányuk a 2 %-os szintet.

A Magyarországon keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok körében fokozatosan növekedik a harmadik országbeli munkavállalók aránya. A két gyakoriság közötti szorzóérték 2019 és 2024 között eltelt fél évtizedben 1,6-ról 3,6-ra növekedett. Harmadik országbeli munkavállalók száma mintegy 41 ezerről 78 ezerre növekedett, miközben az uniós állampolgároké 25 ezerről kevéssel 22 ezer alá csökkent.

61. sz. ábra **Magyarországon keresőtevékenységet folytató, alkalmazásban álló uniós és harmadik országbeli külföldi állampolgárok aránya 2019 és 2024 között**

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0023.htm

Összességében az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF) adatainak összegzése alapján, a KSH közléseinek narratívája szerint az elmúlt években a Magyarországon tartózkodó külföldi munkavállalók metszetében egyfajta távol-keleti, ázsiai optikájú munkaerő-piaci rendeződésről beszélhetünk. Az unión kívülről Magyarországra érkező munkavállalók száma közel megduplázódott, miközben az uniós országokból érkező, nagyságrendileg sokkal kevesebb külföldi munkavállaló is 2019-hez képest 2024-re mintegy nyolcadrészével csökkent.

A Magyarországon keresőtevékenységet folytató munkavállalók szociodemográfiai jellemzőit rendszeres időközönként vizsgálja a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat.

Ebben a jelentésben a Magyarországon munkát vállaló külföldiek olyan csoportjának adatait vizsgálják, akik nem engedélykötelesek és foglalkoztatásuk csupán bejelentési kötelezettséget von maga után. Ilyen feltételek mellett foglalkoztathatók az uniós országok állampolgárai, és olyan harmadik országbeli állampolgárok, amelyek foglalkoztatásáról külön jogszabály rendelkezik.¹²⁵

A szolgálat által készített 2023 évi jelentésben foglaltak alapján a külföldi állampolgárságú munkavállalók nemek szerinti megoszlása szakmacsoportok szerint profilozott, férfibőbbletet mutat. Életkoruk szerint a munkavállalók $\approx 49\%$ -a 25-34 év közötti, 18-24 év közötti közel negyedrészüket, 35-44 éves minden hatodik, viszont 45-54 év közötti már csak minden tizenhatodik munkavállaló. Az 55+ éves külföldi állampolgárságú alkalmazottak előfordulása alacsony, mindössze néhány száz főre tehető. A foglalkoztatók által bejelentett külföldi állampolgárok abszolút többsége, mintegy 55% -a saját hazájának megfelelő alapfokú, általános iskolai végzettséggel rendelkezik. Nagyon alacsony, az adott évben mindössze $3-4\%$ a szakmunkás végzettséggel rendelkezők aránya, a középfokú, érettségi vizsgával megegyező, illetve a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya nagyjából $20-20\%$ körüli. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében az idősebb munkavállalók felülreprezentáltak.¹²⁶

A korábban már hivatkozott FES munkaerő-piaci tanulmányban egyedi adatkérés alapján képet alkothattak a Magyarországon alkalmazásban álló harmadik országbeli munkavállalók FEOR csoportosítások szerinti megoszlásairól is.¹²⁷ Ebben láthatjuk, hogy a felsőfokú képzettséget igénylő önálló foglalkozások körében egyre magasabb harmadik országbeli munkavállalók száma, ugyancsak növekszik a felsőfokú szakképzettséget igénylő vezetők gyakorisága is, de a legjellemzőbb a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozási körökbe sorolt alkalmazottak számának növekedése, miközben a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők gyakorisága egy kezdeti növekedési tendenciát követően 2023 és 2024 között csökkent.

¹²⁵ Például ukrán és szerb állampolgárok.

¹²⁶ Forrás: NFSZ. A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai a 2023. évben
Bővebben:

https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/4/0/4/9/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2023_evben.pdf

¹²⁷ Bodor Krisztofer Uo.

A külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók abszolút többsége, mintegy 56-57 %-a a legfrissebb adatok (2024 év) alapján három nemzetgazdasági ágazatba sorolható.

26. sz. táblázat A külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók létszáma és változása nemzetgazdasági áganként, 2024

	Külföldi alkalmazásban állók száma [fő]	Változás az előző évhez képest [fő]	Változás az előző évhez képest [előző év = 100%]
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	2 420	162	6,7
Bányászat, kőfejtés	102	26	25,5
Feldolgozóipar	20 183	2 548	12,6
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	55	-2	-3,6
Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	159	5	3,1
Építőipar	7 192	531	7,4
Kereskedelem, gépjárműjavítás	11 626	1 078	9,3
Szállítás, raktározás	5 853	740	12,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	6 720	1 122	16,7
Információ, kommunikáció	5 333	116	2,2
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	891	-95	-10,7
Ingatlanügyletek	1 422	171	12
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	7 533	330	4,4
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	26 065	-449	-1,7
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	180	14	7,8
Oktatás	2 458	182	7,4
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1 550	71	4,6
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	959	45	4,7
Egyéb szolgáltatás	1 544	179	11,6

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

<https://www.ksh.hu/kiadvanyok/helyzetkep/2024/#/kiadvany/munkaeropiac/a-kulfoldi-allampolgarsagu-alkalmazasban-allok-letszama-es-valtozasa-nemzetgazdasagi-agankent-2024>

A relatív többség, 25,5 %, több mint 26 ezer ember adminisztratív és szolgáltatást támogató nemzetgazdasági tevékenységi körbe tartozik, közel 20 %, több mint 20 ezer ember a feldolgozóiparban dolgozik, minden kilencedik, közel 12 ezer ember a kereskedelem és gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágazatban szerepel. A feldolgozóiparban és a kereskedelem, gépjárműjavítás szektorban relatíve jelentős, az előbbiben mintegy két és félezer, az utóbbiban több mint ezer fős a létszámbővülés az előző évhez képest, ezzel együtt az adminisztratív és szolgáltatást támogató nemzetgazdasági ágazat területén kismértékű csökkenés tapasztalható. Csökkenési volumen ezen kívül még két ágazatban, a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, illetve a pénzügyi, biztosítási tevékenység területén látható, de ezekben sokkal alacsonyabb tömegű a külföldi állampolgárságú regisztrált munkavállalók gyakorisága.

Eltérő voluméntömegben, de 2023 évhez képest növekvő a külföldi állampolgárok foglalkoztatása a mezőgazdaságban, a bányászatban, a vízellátásban, az építőiparban, a szállítás és raktározásban, a szálláshely-szolgáltatásban, az infó-kommunikáció terén, az ingatlanügyletekben, a szakmai-tudományos tevékenységben, az oktatásban, a humán egészségügyi ellátásban és szociális téren, a szórakoztatásban és szabadidős tevékenységekben, az egyéb szolgáltatási szektorban, de még a közigazgatás és védelem nemzetgazdasági ágazatban is.

A korábban hivatkozott FES munkaerő-piaci tanulmányban a nemzetgazdasági főágazatok szerinti felbontás kapcsán kifejtik, hogy a harmadik országbeli Magyarországi munkavállalók az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek mellett a feldolgozóiparban és a kereskedelemben jelennek meg legnagyobb számban. A külföldi állampolgárságú uniós munkavállalók körében a feldolgozóipar vezet, ami mellett a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, a kereskedelem, az építőipar és az infó-kommunikáció húzóágazat. Összességében 2024 év során a több mint 78 000 harmadik országból érkező munkavállaló több mint 60 %-a szakképzettséget nem igénylő, vagy betanított gyártósori foglalkozásokban dolgozott. A Magyarországon alkalmazásban álló külföldi munkavállalók relatív többsége, mintegy ötödrésze 2024 évben ukrán állampolgárságú, létszámuk meghaladta a 20 ezer főt úgy, hogy az előző évhez képest jelentős, több mint 3800 főt kitevő csökkenés következett be, ami 19 %-os mérséklődésnek felel meg. Az ukrán állampolgárságú munkavállalók csökkenése a KSH adatai szerint 2022, vagyis az orosz-ukrán háború kirobbanása óta tart, azóta mintegy negyedével csökkent, miközben a háborút megelőzően tartós növekedési pályán haladt. A FES munkaerő-piaci tanulmányban szereplő interjúk alapján megállapítható, számos ukrán munkavállaló, aki a háborús eseményekig Magyarországon dolgozott, továbbment szomszédos vagy nyugati országokba, főként Lengyelországba és Németországba. FEOR adatok alapján, a Magyarországon foglalkoztatott ukrán állampolgárok 90 %-a szakképzettséget nem igénylő munkakörökben, például feldolgozóipari, gyártósori munkakörben dolgozott.¹²⁸

A Magyarországon alkalmazásban álló külföldi munkavállalók közel tizedrészét a Fülöp-szigeteki munkavállalók alkotják, létszámuk kilenc és félezerre tehető 2024-ben úgy, hogy az előző évhez képest több mint 3 ezer fős, arányaiban 34 %-os bővülés tapasztalható.

A Magyarországon megjelent Fülöp-szigeteki munkavállalók száma a 2020-as években növekedett radikális mértékben. Öt éve mindössze néhány száz ilyen munkavállalóról állt rendelkezésre regisztrációs adat, ehhez képest mára tízezer fő közelébe emelkedett a számuk.

A Fülöp-szigetiek mellett jelentős, közel 9 ezer fős réteget alkotnak a vietnámi, külön-külön több mint 7 ezer fős réteget a szlovák és a román állampolgárságú munkavállalók, közel 7 ezer fős rétegben vannak jelen kínai, és több mint 4 ezer fő metszetében indiai állampolgárságú dolgozók. Ebben a keresztmetszetben is fontos, hogy ezekből a nevesített harmadik országokból érkező munkavállalók száma is ugyancsak bővül, miközben a szlovákiai és a román állampolgárok száma csökkent az előző évhez képest.

Néhány ezer fős tömegben dolgoznak Magyarországon szerb, orosz, török, mongol, kirgiz, thai, német, indonéz, olasz és koszovói állampolgárok, minden egyéb állampolgárságú magyarországi munkavállaló éves létszáma ezer fő alatt van, és az egyéb kategóriába került. Ezek létszáma együttesen közel 20 ezer főt alkot, és összességében bővülést mutat 2023-hoz képest. Az ukrán állampolgárok létszáma mellett a szerb, a román, a szlovák munkavállalók száma csökkent mérvadóbb mértékben 2023-hoz képest 2024-ben, de néhány fővel mérséklődött az olasz és a kirgiz munkavállalók száma is.

¹²⁸ Bodor Krisztofer Uo.

27. sz. táblázat A külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók létszáma és változása állampolgárság szerint, 2024

	Külföldi alkalmazásban állók száma [fő]	Változás az előző évhez képest [fő]	Változás az előző évhez képest [előző év = 100%]
Fülöp-szigetek	9 575	3 260	34,0
India	4 118	896	21,8
Indonézia	1 348	335	24,9
Kína	6 947	888	12,8
Kirgizisztán	1 484	-3	-0,2
Koszovó	1 096	39	3,6
Mongólia	2 096	338	16,1
Németország	1 523	176	11,6
Olaszország	1 372	-3	-0,2
Oroszország	2 742	379	13,8
Románia	7 363	-513	-7,0
Szerbia	2 674	-473	-17,7
Szlovákia	7 624	-78	-1,0
Thaiföld	1 413	290	20,5
Törökország	2 556	392	15,3
Ukrajna	20 005	-3 810	-19,0
Vietnám	8 721	3 171	36,4
Egyéb országok	19 588	1 491	7,6

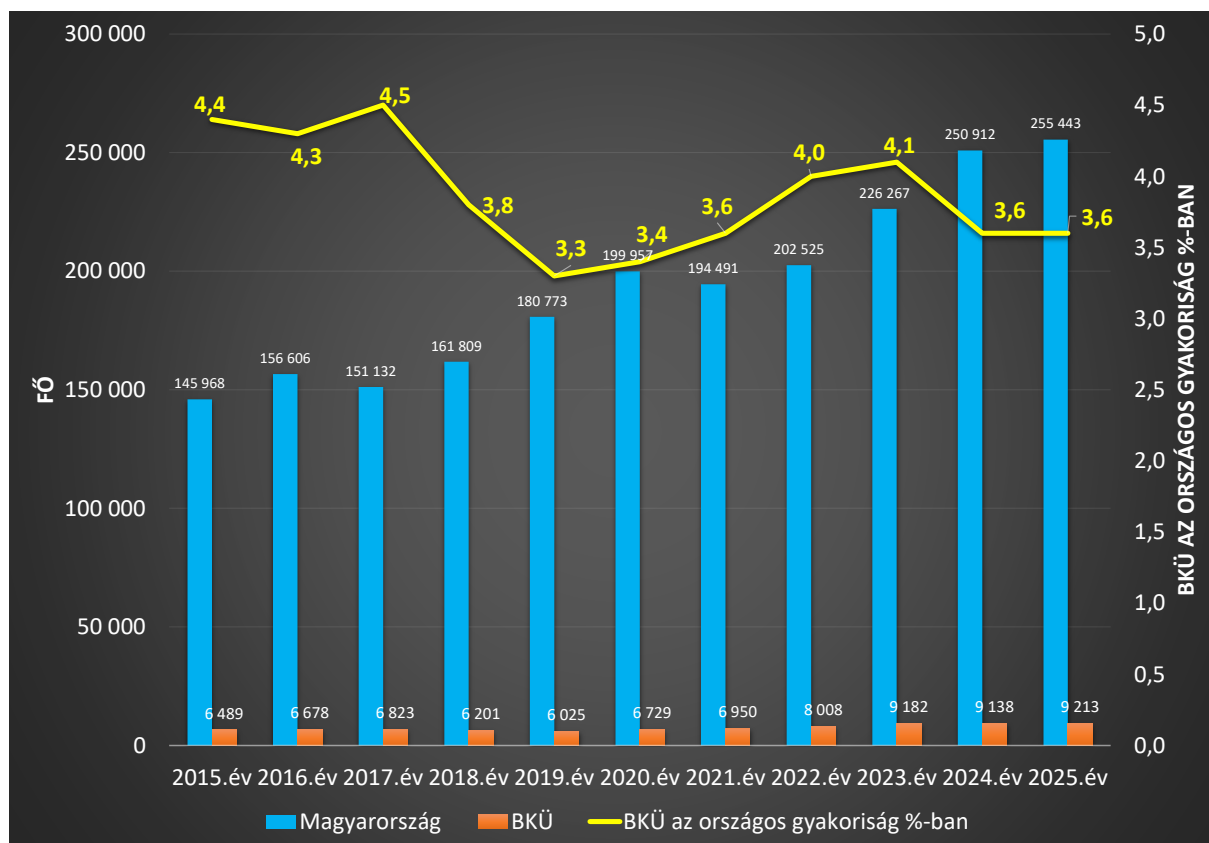
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK.

[https://www.ksh.hu/kiadvanyok/helyzetkep/2024/#/kiadvany/munkaeropiac/kulfoldi- allampolgarsagu-alkalmazasban-allok-letszama-es-valtozasa-allampolgarsag-szerint-2024](https://www.ksh.hu/kiadvanyok/helyzetkep/2024/#/kiadvany/munkaeropiac/kulfoldi-allampolgarsagu-alkalmazasban-allok-letszama-es-valtozasa-allampolgarsag-szerint-2024)

Az uniós és az országos folyamatok áttekintése mellett külön figyelmet fordítottunk a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén nyomon követhető jelenségek megragadására is. Ehhez egyedi adatkérés alapján az országos optikával megegyező szerkezetében igényeltünk adatokat a Központi Statisztikai Hivaltól.

A KSH adatai szerint 2015és 2025 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok száma 6 és 9 ezer fő között szóródik, átlagos gyakoriságuk a vonatkozó időszak alatt $\approx 7\,400$ fő körül lehet, nagyjából Lenti és Füzesabony lakosságméretű települések állandó népességével egyezik. A legalacsonyabb gyakoriságot 2019-ben a legmagasabbat 2025 évben észleltük.

62. sz. ábra **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok száma és aránya az országos gyakoriságokhoz képest 2015 és 2025 között**

Forrás: KSH. Egyedi adatkérés alapján BIFÜ Nkft TK

Az éves országos adatokhoz képest az üdülőkörzet részesedése az itt tartózkodó külföldi állampolgárok közül 3,3-4,5 % közötti, átlagosan $\approx 3,8$ %. A BKÜ-ben tartózkodó külföldi állampolgárok a 2010-es évek második felében inkább csökkent, a 2020-as évek első felében azonban határozottan növekvő pályán halad, 2024 és 2025 években csak azért csökkent a részarányuk, mert az országos gyakoriságok az üdülőkörzeti átlagot meghaladó mértékben növekedtek.

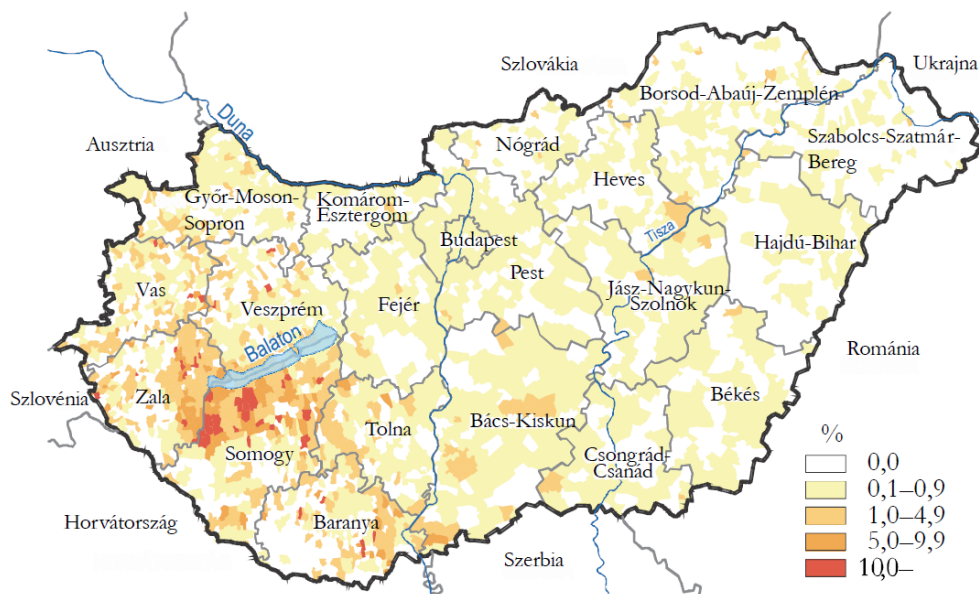
A külföldi állampolgárok tartózkodási célja szerinti üdülőkörzeti keresztmetszetben az országos adatoktól jelentős mértékben eltérő strukturálódást látunk.

Míg az országos adatok szerint a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok legalábbis relatív többsége a vizsgálati időszak alatt minden évben keresőtevékenység folytatása miatt tartózkodott az országban, az üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok abszolút többsége nem emiatt van jelen, nem jelennek meg a munkaerő-piacon.

A BKÜ-ben tartózkodó külföldi állampolgárok ≈ 57 -67 %-a az elmúlt évtized során megtakarításaiból, jövedelmeiből élő, nyugdíjas, vagy nyugdíjszerű ellátást igénybe vevő, idősebb életkorú személy lehet.

Munkaerő-piaci vizsgálatoktól függetlenül a HUN-REN Közgazdaság Regionális Tudományi Kutatóközpont, illetve a HUN-REN Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont kutatói átfogó tanulmányt készítettek a Magyarországra irányuló időskori vándorlás területi jellemzői, ezen belül primer módon a nagyságrendjük miatt leginkább vizsgálható külföldi állampolgárságú népesség, a németek által előnyben részesített lakóhelyek területi lokációnak meghatározása tárgyában.¹²⁹

63. sz. ábra A Németországban született Magyarországon tartózkodó 60+ évesek aránya a teljes 60+ éves népességben belül, 2021

Forrás: Koós–Tátrai–Gábel (2024) Területi Statisztika. 64. évf. 5. sz. KSH regiszteradatok alapján.

A kutatók a vizsgált adatok alapján megállapították, hogy az utóbbi évtizedben Magyarország az idősök nemzetközi vándorlásának egyik európai célterületévé vált. A 2022. évi népszámlálás során közel 38 ezer 60+ éves külföldi állampolgárt regisztráltak. A népszámlálás adatai alapján a hazánkban élő időskorú külföldi állampolgárok kétharmada az Európai Unió országaiból érkezett, és több mint 30 %-uk, több mint 11 ezer fő német állampolgárságú volt.¹³⁰

A 2021. január 1-jén Magyarországon tartózkodó, Németországban született, 60+ évesek települési szintű adatait többváltozós matematikai statisztikai módszerekkel egy lokációs kvóciens értéket kialakítva, ezeket települési szinten elemezve kirajzolódott a Magyarországra költözött időskorú német állampolgárok területi elhelyezkedése, amelyben Zala és Somogy vármegyék belső periferiáinak települései mutatkoztak felülreprezentáltnak.

¹²⁹ Forrás: Koós Bálint–Tátrai Patrik–Gábel Dóra (2024) Területi Statisztika. 64. évfolyam 5. sz. A Magyarországra irányuló időskori vándorlás területi jellemzői – különös tekintettel a németek által előnyben részesített lakóhelyekre. <https://doi.org/10.15196/TS640501>

¹³⁰ A kutatók a tanulmányban leírják, hogy ettől a nagyságrendtől a többi küldő ország jelentősen elmarad. A németeket követő nagyobb csoportok, a Romániából és Ukrajnából érkezett idősök aránya 8-8 % körüli. Az idős külföldiek körében viszonylag jelentős még a kínai (5,2 %), a holland (4,2 %), a svájci (2,9 %), a belga (2,0%) és a vietnámi (1,5%) idős állampolgárok aránya.

Az érintett Zala és Somogy vármegyei települések átfedést mutatnak a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeivel, de nem állnak meg ennek a térségnek a határán, jelentős mértékben átnyúlnak rajta.¹³¹

Ezzel együtt, a tanulmányban megragadott jelenség háttérmagyarázattal szolgál arra, hogy a Balaton térségben miért sokkal magasabb az országosnál, és egyáltalán minden egyéb leíró kategóriametszetben a tartózkodás célja szerint az egyéb kategóriába sorolt külföldi állampolgárok aránya.

28. sz. táblázat A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén tartózkodó külföldi állampolgárok aránya a tartózkodás célja szerint minden év január 1-én

	Keresőtevékenység	Családegysítés	Tanulmányok folytatása	Letelepedett	Nemzetközi védelem	Egyéb és ismeretlen
2015.év	9,3	9,8	0,5	18,4	0,1	61,9
2016.év	9,1	9,9	0,5	18,7	0,1	61,7
2017.év	9,1	9,5	0,7	17,1	0,1	63,5
2018.év	10,9	9,7	0,7	11,9	0,1	66,7
2019.év	16,9	9,2	0,8	13,9	0,1	59,1
2020.év	20,0	8,7	0,9	13,1	0,1	57,1
2021.év	17,4	8,4	0,7	15,5	0,1	57,9
2022.év	17,9	8,6	0,5	14,9	0,1	58,0
2023.év	17,4	9,3	0,5	13,0	2,3	57,5
2024.év	15,2	9,7	0,4	13,2	1,7	59,8
2025.év	12,9	10,1	0,4	13,4	1,7	61,5

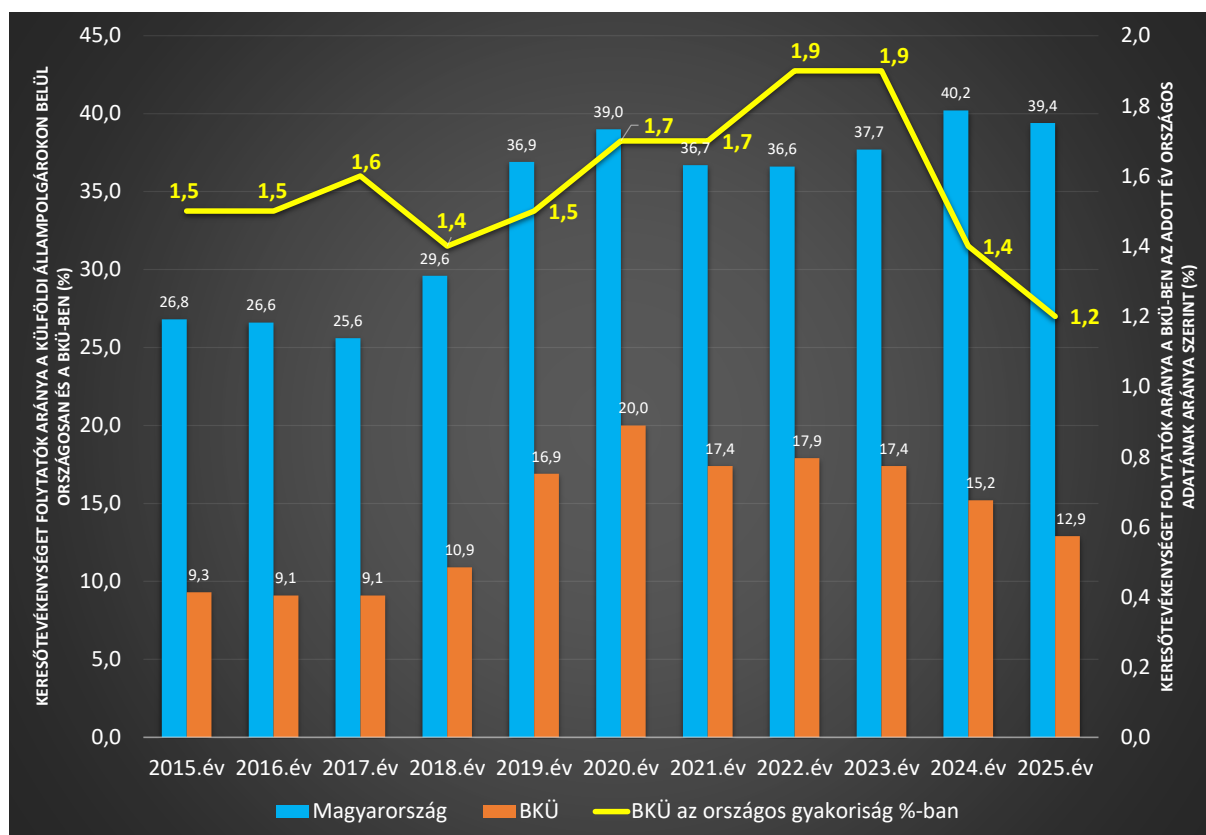
Forrás: KSH. Egyedi adatkérés alapján BIFÜ Nkft TK

A Balaton térségében keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok száma 600 és 1600 között szóródik, arányuk az üdülőkörzeten belüli külföldiek körében $\approx 9\text{-}20\%$ között alakult 2015 és 2025 között, átlagos éves számuk 1000-1100 fő közötti.

Az üdülőkörzet területén keresőtevékenységet folytató külföldiek száma az elmúlt tíz évben 2023-ban (1602 fő), adott évi arányukon belül 2020-ban érte el a legmagasabb szintet, ez utóbbi év során minden ötödik külföldi állampolgár tartózkodott munkavégzési célból a BKÜ-ben. Az adott évi, keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok országos gyakoriságain belül a BKÜ részesedése mindössze 1-2 %, nem mérvadó nagyságrend. Az üdülőkörzetben letelepedett külföldi állampolgárok adott évi gyakorisága ≈ 750 és 1250 fő között mozog, éves átlagban hasonló a keresőtevékenységet folytatókéhoz, 1000-1100 fő között alakul. Ezer fő alatti 2018 és 2020 között, ezen kívül minden évben magasabb évi ezer fős nagyságrendnél.

¹³¹ A kutatók ebből azt a következtetést vonták le, hogy a Magyarországra költözött időskorú német állampolgárok nem feltétlenül a Balaton térségét keresik, amit a térképre pillantva mi részben vitatunk. Megítélésünk szerint magyarázat lehet erre a jelenségre az, hogy a hazánkba költözött német időskorúak csoportja anyagi erőforrásaiban nem véletlen módon rétegzett szerkezetű. Optimális területi lokációs elképzeléseiből az eladó ingatlanok állapota, környezete, elhelyezkedése, száma, akár a telekárhatások miatt nagyfokú engedményeket tehetnek, de ezzel már nem vándorolnak különösebben messzire, mint inkább olyan területekre, amelyek viszonylag közeliek, könnyen és gyorsan bejárhatók, átmetszi az M7-es autópálya, eladó ingatlanok és relatíve magas közbiztonsági jellemzők övezik. Ez egyben reális hipotézis is lehet arra, hogy ez a társadalmi réteg miért hagy el időskorára egy infrastruktúrálan sokkal fejlettebb térséget, Németországot, és cseréli ezt Magyarország Zala és Somogy belső periferiáira, ahol a legtöbb esetben egészségügyi, kereskedelmi, vendéglátó és egyéb, kényelmet kiszolgáló infrastruktúra sem áll helyben rendelkezésre.

64. sz. ábra Keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok aránya Magyarországon és a BKÜ-ben minden év január 1-én

Forrás: KSH. Egyedi adatkérés alapján BIFÜ Nkft TK

A családegyesítési okság alapján az üdülőkörzetben tartózkodó külföldiek száma a vizsgált periódus alatt $\approx 550-950$ fő közötti, éves átlagban ≈ 700 fő, maximum 8-10 %-a az itt tartózkodó külföldieknek. A tanulmányok folytatása céljából a Balaton térségében tartózkodó külföldiek mindössze néhány tucatnyian lehetnek, átlagos számuk évente ≈ 40 fő körül alakul.¹³²

A nemzetközi védelemben részesített, Balaton térségében tartózkodó külföldi állampolgárok száma a legalacsonyabb, 2015 és 2022 között mindössze 5-10 fő közötti, ennek a csoportnak a létszámát az orosz-ukrán háború kényszerítő hatásai miatt a térségbe érkezett népességtömeg növelte néhány száz főre.¹³³

¹³² A Balaton térségében Keszthelyen működik a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE) Georgikon Campusa. Ez Zala vármegye legnagyobb egyetemi campusa, és Magyarországon az egyetlen egyetemi campus, amely a Balaton térségében helyezkedik el. A keszthelyi Georgikon 2021 februárjában csatlakozott a MATE-hoz, mellyel Európa egyik legnagyobb agrárfókuszú, multidiszciplináris képzési helye jött létre.

Bővebben: <https://georgikoncampus.uni-mate.hu/a-campus-története>

¹³³ A Balaton térségében Balatonőszdön a volt kormányüdülő területén 2022 óta működik állami támogatás mellett az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség és az Ukrán Zsidó Hitközségek Szövetsége által létesített menekülttábor („*Machne Chabad*”), amely az Ukrajnából elmenekült vallásos zsidóknak nyújt menedéket.

Bővebben: <https://campbalaton.hu>

Egyedi KSH adatkérés alapján képet alkothattunk arról, állampolgárságuk szerint legfrissebb adatok alapján milyen jellemzők szerint írhatók le a Balaton térségében keresőtevékenységet folytató alkalmazásban állók. Az adatok alapján havi átlagban tényszerűen egyik külföldi állampolgárságú munkavállalói csoport sem alkot releváns munkaerő-tényezőt az üdülőkörzetben.

A legnagyobb külföldi munkavállalói csoport az ukrán állampolgároké, őket a német, a Fülöp-szigeteki, majd a román állampolgárok követik. A térségben dolgozó ukrán és a román állampolgárok nagyságrendje növekedett 2023-hoz képest, a német és a Fülöp-szigeteki állampolgárságú munkavállalóké csökkent.

29. sz. táblázat **Külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók átlagos létszáma állampolgárság és a munkavállaló lakhelye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, 2024**

Ország	Létszám	
	Fő/hó	Változás az előző évhez képest [előző év = 100%]
Ukrajna	128	107
Németország	81	94
Románia	63	106
Fülöp-szigetek	67	51
Oroszország	49	76
Szlovákia	48	94
Kína	39	87
Thaiföld	36	69
Egyéb országok	210	102

Forrás: KSH. Egyedi adatkérés alapján BIFÜ Nkft TK

Havonkénti átlagban ugyancsak csökkent az orosz, a szlovák, a kínai és a thaiföldi munkavállalók jelenléte is. Az egyéb országbeli külföldi munkavállalók gyakorisága összességében havonkénti átlagban növekedett, állampolgárságuk metszeteiben eltérő. Ebben az esetben kisebb részben EGT, nagyobb részben harmadik országbeli munkavállalókról van szó, de össztömegük még a havonkénti átlagok metszeteiben is csekély.

Nemzetgazdasági ágazonként vizsgálva az adatokat az országosan a legjellemzőbb, illetve a Balaton térségének orientáló nemzetgazdasági profiljához is illeszkedő ágazatokban dolgoznak a legtöbben.

A KSH adatai alapján az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységi körökben a Magyarországon tartózkodó, keresőtevékenységet folytató külföldi állampolgárok 2024 évben 26 ezer fő körül állt, ebből havonkénti átlagban a BKÜ-ben kevesebb 120 főt találunk, ami az országos nagyságrend alig fél százaléka.

30. sz. táblázat **Külföldi állampolgárságú alkalmazásban állók átlagos létszáma nemzetgazdasági ágazonként a munkavállaló lakhelye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, 2024**

Nemzetgazdasági ágazat	Létszám	
	Fő/hó	Változás az előző évhez képest [előző év = 100%]
Mezőgazdaság, Erdőgazdálkodás, Halászat	31	111
Bányászat, Kőfejtés	–	–
Feldogozóipar	91	100
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	–	–
Vízellátás; Szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmntesítés	...	100
Építőipar	71	122
Kereskedelem, gépjárműjavítás	73	109
Szállítás, raktározás	...	...
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	116	135
Információ, kommunikáció	44	126
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	...	...
Ingatlanügyletek	...	...
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	47	112
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	118	102
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	...	...
Oktatás	12	100
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	35	106
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	...	...
Egyéb szolgáltatás	35	167

Forrás: KSH. Egyedi adatkérés alapján BIFÜ Nkft TK

Száz fő feletti regisztrált havonkénti átlaggyakoriság jelenik meg BKÜ szinten a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás szektorban. Az ebben a nemzetgazdasági ágazatban regisztrált külföldi állampolgárságú munkavállalók száma 2024-ben országosan több mint 6700 fő, ez közel másfél százalékos részesedésnek felel meg üdülőkörzeti viszonylatban.

A KSH adatai szerint alapvetően minden nemzetgazdasági ágazatban, ahol adatvédelmi előírások azt nem gátolták, átlagos létszámbővülést látunk 2023-hoz képest 2024 évben.

Jelentősen bővült az egyéb szolgáltatási szektor,¹³⁴ a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, az infó-kommunikáció és az építőipar területén folytatott munkaaktivitás. Havonkénti átlag alapján száz százalék feletti mértékben növekedett a térségben a szakmai, tudományos tevékenység, a mezőgazdasági, kereskedelmi, humán egészségügyi és szociális munkakörökben foglalkoztatott külföldi állampolgárságúak száma.

Ugyan tömegében alacsony mértékben változott, de arányaiban duplázódott 2023-hoz képest 2024-ben a feldolgozóiparban, a vízellátás, szennyvíz és hulladékgazdálkodás, valamint az oktatás területén a Balaton térségében alkalmazott külföldi állampolgárságú munkaerő.

Hat nemzetgazdasági ágazatban: vízellátás és hulladékgazdálkodás, szállítás, raktározás, pénzügyi, biztosítási tevékenység, ingatlanügyletek, közigazgatás, védelem, művészet, szórakoztatás és szabad idő ágazatokban a KSH adatvédelmi okokból még üdülőkörzeti szinten sem közölhetett adatot.¹³⁵

Az adatok szerint két ágazatban: bányászat, kőfejtés, és a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás ágazatokban nem fordult elő külföldi állampolgár foglalkoztatása a Balaton körül 2023 és 2024 években. Ebben a két nemzetgazdasági ágazatban országosan is nagyon alacsony a regisztrált külföldi alkalmazottak száma, ez a bányászat területén száz fő körüli, a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás ágazatban ennek nagyjából a fele lehet.

¹³⁴ Például szépségápolás, fodrászat, háztartási eszközök, kisgépek javítása, karbantartása, mosodai szolgáltatás, bútor, lakberendezési tárgyak javítása, óra-ékszer javítás, lábbelik és egyéb bőrárak javítása, stb.

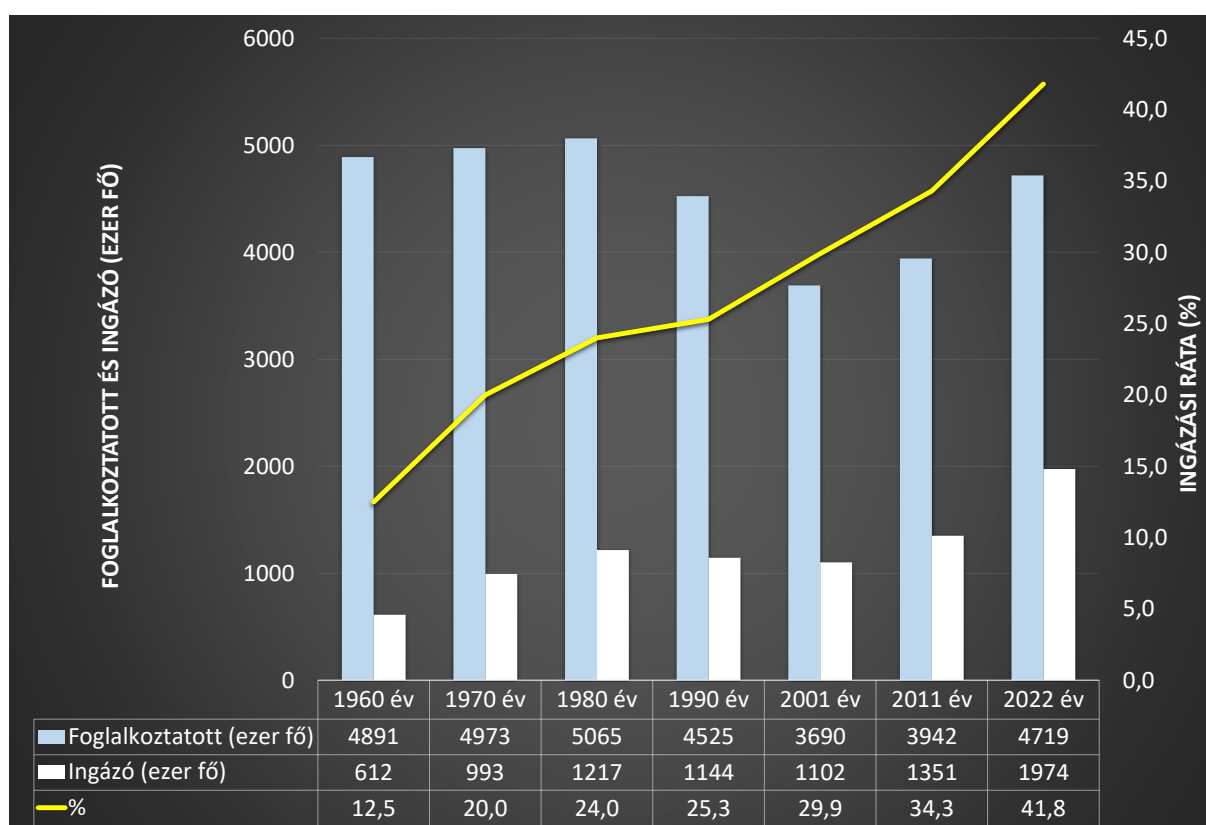
¹³⁵ Ennek ellenére a KSH a vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérséklés ágazat esetében 100 %-os változásnagyságrendet fejezett az egyedi adatkérés eredményeként született és részünkre biztosított adattáblázatban.

7. Munkavállalási céllal rendszeresen bejárók települési ingázása

7.1. Ingázási jelenségek Magyarországon

Magyarországon az 1960-as népszámlálás óta regisztrálják hivatalosan a lakóhelyről munkahelyre irányuló ingázási kapcsolatok rendszerét.¹³⁶ Az 1960-as népszámlálás eszmei időpontja szerint mintegy 612 ezer aktív munkavállaló, a foglalkoztatottak mintegy nyolcada ingázott. Az 1960. évi népszámlálás bepillantást engedett az ingázók társadalmi összetételébe is. Az ingázók többsége fiatal, fizikai munkát végző férfi volt, akik főként az iparban, az építőiparban és a közlekedésben dolgoztak.¹³⁷ Az 1960-ban detektált ingázók 90 %-a községekben élt, és a városokba járt dolgozni, arányuk Pest és az iparosodott megyékben volt magasabb. Az ingázás iránya nem véletlen módon korrelál az ingázók társadalmi összetételével, például Budapestről a környékbeli településekre ingázók közel 60 %-a népszámlálási adatok szerint szellemi foglalkozású, ami abból a szükségleti forrásból eredt, hogy ebben az időszakban a vidéken élő a szellemi foglalkozású munkavállalók száma alacsony volt.

65. sz. ábra Ingázási ráta alakulása Magyarországon 1960 és 2022 között

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A foglalkoztatottak száma a természetes népességváltozás 1960 és 1980 közötti romló tendenciát mutató, de még pozitív egyenlegével párhuzamosan növekedett, az 1980-as népszámlálás eszmei időpontjában az 5 millió főt is meghaladta.

¹³⁶ Bővebben: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/magyarorszagi_nepszamlalasok_tortenete

¹³⁷ Bővebben: Népszámlálás 1960. 9. kötet. *A keresők munkahelye és lakóhelye.*
https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1960_09/?pg=0&layout=s

Az ingázók abszolút száma, illetve a növekvő számú foglalkoztatott tömegén belüli aránya is folyamatosan emelkedett. Az ingázók aránya 1970-ben legalább minden ötödik, 1980-ban már közel minden negyedik munkavállalót magába foglalta. Az ingázást domináns módon továbbra is az ipar mozgatta, és döntően község → város relációban érvényesült azzal a különbséggel, hogy az ingázási távolságok mind földrajzi, mind a távolságok megtételére fordított időben változtak.¹³⁸

Az 1980-as években egyre inkább érvényesült a megelőző évtizedek kedvezőtlen népesedéspolitikájának közvetlen következménye, a népességfogyatkozás, ami a gazdaságilag aktív népesség fogyatkozását is jelentette. A foglalkoztatottak száma 1980 és 1990 között közel félmillió fővel csökkent úgy, hogy Magyarországon a totális foglalkoztatottság követelménye hatására ismeretlen jelenség volt a nyilvántartott munkanélküliség. Ezzel párhuzamban az ingázók foglalkoztatottakon belüli aránya nem csökkent, kis mértékben növekedett is annak ellenére, hogy abszolút gyakoriságok szerint tíz év alatt mintegy 73 ezer fővel csökkent.

A rendszerváltást követő évtized radikális gazdasági szerkezetváltása, a folytatódó és fokozatosan kiteljesedő negatív népesedési folyamatok, társulva a tömeges munkanélküliség megjelenésével a foglalkoztatottak száma tovább csökkent, 1990 és 2011 között csaknem 835 ezer fő eliminálódott a gazdaságilag aktív népesség tömegéből, és csökkent az ingázók száma is, de még ez a negatív pálya is elég volt ahhoz, hogy az ingázók aránya a foglalkoztatottakon belül tovább emelkedjen. Az ezredforduló évében kevesebb, mint 3,7 millió aktív munkavállalóból több mint 1,1 millió ingázott, vagyis az összes foglalkoztatott közel 30 %-a ingázott a lakóhelye és a munkahelye között. A 2011. évi népszámlálás időpontjában ez az arány már meghaladta az egyharmados szintet, ezzel együtt az ingázók száma mellett 2001-hez képest a foglalkoztatottak abszolút száma is magasabb.

A rendszerváltás követő két évtized során az újonnan létrejött munkahelyek nagyobb hányada, különösen a versenyszférában, a népesebb városokban létesült. Ennek a folyamatnak vesztese volt a kisebb településen élő munkavállalói réteg, ahol a megszűnő munkahelyek miatt visszaszoruló ingázás tartósan magas munkanélküliséggel társult, és a munkahelyek lokális hiányára a közeli városokban kialakult hasonló viszonyok miatt ingázással nem tudott válaszolni az aktív korú népesség.

A népszámlálási adatok alapján 1990 és 2011 között több mint 1400 településen csökkent az ingázás aránya, és ezeknek a településeknek mintegy háromnegyede 1000 lakosánál kisebb lélekszámú községek közé sorolható. Ezek a települések tartósan negatív társadalmi és gazdasági spirálba kerültek. A 2011. évi népszámlálás ingázási adatainak elemzése körülhatárolta ezt a településklasztert, amikor az elemzők összevetették az ingázás csökkenését a munkanélküliség alakulásával. Az ingázás tekintetében a rendszerváltozás primer vesztesei a kis lélekszámú települések voltak, többségük a Dunántúlon és Észak-Magyarországon helyezkedik el.

¹³⁸ Bővebben: Dövényi Zoltán – Kocsis Károly – Tóth József: Népesedési jellemzők In: Kocsis K. – Schweitzer F. (szerk.) *Magyarország térképeiben* pp. 88–99., Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet. Budapest 2011.

Ennek a településklaszternek az összetétele erősen heterogén, vannak közöttük alacsony munkanélküliséggel és stabil jóléttel jellemezhető települések, például a Nyugat-Dunántúl térsége, vagy a Balaton menti térség települései, ugyanakkor magas munkanélküliség sújtotta települések is, különösen Észak-Magyarországon.

Az elemzők megfigyelték, míg a rendszerváltozás előtt az munkavégzési céllal az adott településekről eljárók és bejárók száma szinte teljesen azonos volt, addig 1990 után a két adat egyre inkább kezdett eltérni egymástól. Ezek az eltérések népszámlálásról népszámlálásra nagyobbak.¹³⁹

Míg az eljárók száma településenként (az adatvédelmi előírások torzító hatásait leszámítva) jól azonosítható,¹⁴⁰ addig a bejárók számának meghatározása már sokkal összetettebb. Ebben döntően az játszik szerepet, hogy a határok megnyílásával és a szabad átjárás biztosításával, valamint a közlekedési költségek fajlagos megtérülésével mind többen jártak külföldre dolgozni. Amíg a 2001. évi népszámlálás időpontjában az adatok szerint magyarországi állandó lakóhellyel rendelkező, de külföldre munka céljából eljáró foglalkoztatottak száma 10 500 fő körül alakult, addig a 2011-es népszámlálás időpontjában ez már közel 84 ezer főre emelkedett, és ez a növekedési tendencia a 2010-es években is folytatódott, sőt minden addiginál nagyobb lendületet vett.

A határon átvélő munkahelyi ingázás jelensége Magyarországon a 2004-es Európai Unió, illetve a 2007-es schengeni övezethez való csatlakozását követően érezhetően növekedett, de jelentős mértékben csak a 2008-2009-es világgazdasági válság hatásainak lecsengését követően, a 2010-es évtized során ívelt fel. Az adatok alapján a Magyarországról a határon túlra irányuló munkahelyi ingázás elsődleges célterülete az Európai Unió, ezen belül hangsúlyos mértékben Ausztria és Németország, de Szlovákia és Románia jelentősége is fokozatosan felértékelődött. Az unión kívüli ingázás kiemelt célországa az Egyesült Királyság.¹⁴¹ A határon túli napi jellegű munkahelyi ingázás a határ menti településekre súlyozódik, a távolsággal arányosan az ingázás időbeni sűrűsége csökken.

A 21. század első évtizedeiben Magyarországon a munkavégzési célú települési el-, és be ingázás *policentrikus*, több-csomóponti jellegű. A munkaerőmozgás főtengelye továbbra is határozottan a községekből a városok felé mutat, mert a jelentős létszámot foglalkoztató gazdasági szervezetek, vállalkozások döntően az ország városaiban, ezen belül is a nagyobb lélekszámú városokban összpontosulnak.

Az ingázók nagy többsége (*hétköz*)napi rendszerességgel jár valamilyen nagyobb központi településre dolgozni. A másik, kisebb csoportot a *huzamos ingázók* alkotják, akik családjuktól távol, vagy egyedül élnek, és csak ritkább időközönként, hetente, havonta, vagy alkalmanként

¹³⁹ Kiss János Péter – Szalkai Gábor: *A foglalkoztatás területi koncentrációjának változásai Magyarországon a népszámlálások ingázási adatai alapján 1990-2011 között*. Területi Statisztika 54 (5): 415–447. 2014.

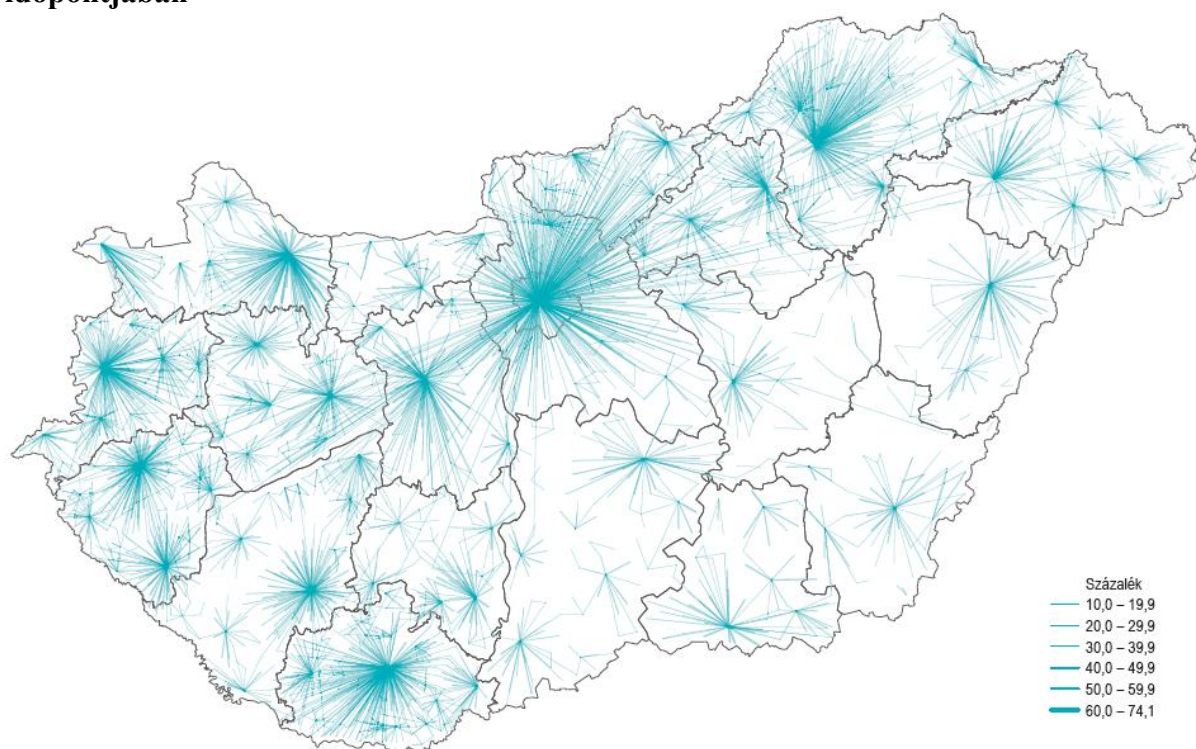
¹⁴⁰ A 2011. évi népszámlálás időpontjában mintegy 180 ezer belföldi ingázó ingázási céltelepülését adat hiányában nem tudták lokalizálni, ami relatíve jelentős bizonytalansági tényező.

¹⁴¹ Forrás: TÉR-KÉP *A foglalkoztatási célú ingázás térségi sajátosságai* (a 2022. évi népszámlálás alapján). 2024.

járnak haza. Az ingázók egy további, speciális csoportját alkotják a *változó településen dolgozók*, akik tevékenységüket nem állandó, hanem jellemzően más-más településen végzik, ilyenek például az üzletkötők, ingatlanközvetítők, szállítmányozók, költöztetők, piaci árusok, vagy a lomtalanító vállalkozók.

Korábbi elemzésekből ismert tény, hogy az ingázás területi dinamikáját befolyásolják a természetföldrajzi adottságok, például a folyók, a nagyobb tavak is, mint a Balaton, vagy hegyvidékek jelentette természetes határok.

66. sz. ábra Ingázási kapcsolatok Magyarország települései között a 2022. évi népszámlálás időpontjában

Forrás: KSH - TÉR-KÉP 2023. A foglalkoztatási célú ingázás térségi sajátosságai a 2022. évi népszámlálás adatai alapján. (Ingázók aránya a helyben lakó foglalkoztatottakból.)

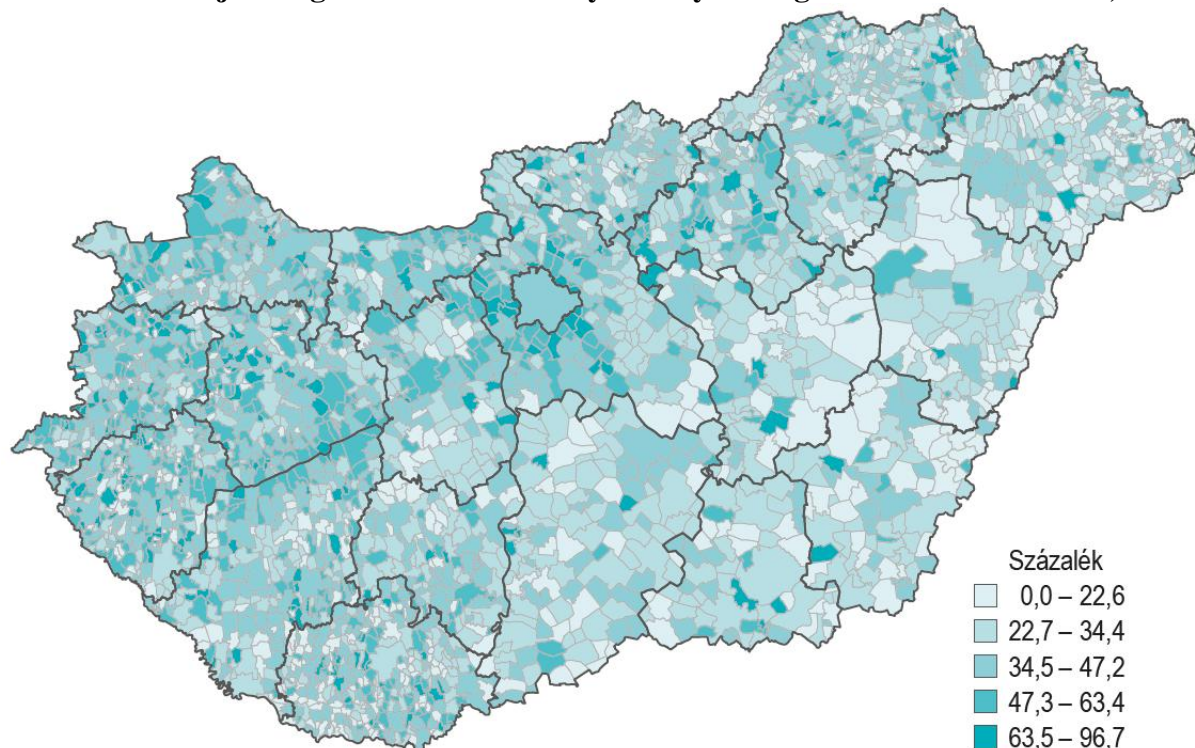
Befolyásoló tényező a közlekedési infrastruktúra kiépítettsége, minősége, állapota, a tömegközlekedés megoldottsága, komfortossága és az adott térség településszerkezete is. Az aprófalvas térségekben gyakoribb az ingázás, mint az Alföld nagy térségeiben.

A foglalkoztatottság jelentős emelkedése tételelesen az ingázás növekedését eredményezte. Az lakóhelyükről munkahelyükre ingázók négyötöde, beleértve a Budapesten belül ingázókat is, egy másik magyarországi településen, mintegy 6 %-uknak külföldön volt a munkahelye, 14 % pedig változó településen dolgozott olyan munkakörben, ami nem köthető egyetlen konkrét településhez.¹⁴²A munkaerőmozgás a 21. század '20-as éveiben is a nagyobb városok környezetében turbulensebb.

¹⁴² Értelmeszerűen az ingázás strukturális főtengelye ezekben az esetekben is meghatározható.

A KSH 2022. évi népszámlálás adatainak feldolgozása alapján, amely a TÉR-KÉP 2023 című kiadványban került közlésre, Magyarországon a foglalkoztatottak száma közel 800 ezer fővel magasabb, mint 2011-ben. A foglalkoztatottak mintegy kétötöde, 41,8 %-a, vagyis közel 2 millió munkavállaló ingázott a lakóhelye és a munkahelye között, ez 623 ezer fővel több, mint az előző népszámlálás időpontjában. A naponta munkavégzési céllal bejáró foglalkoztatottak száma ugyancsak jelentősen növekedett, a 2011. évi népszámlálás adataihoz képest mintegy 691 ezer fővel magasabb, 2022. évben már meghaladta az 1,8 millió főt.

67. sz. ábra **A bejáró foglalkoztatottak aránya a helyben foglalkoztatottakon belül, 2022**

Forrás: KSH - TÉR-KÉP 2023. *A foglalkoztatási célú ingázás térségi sajátosságai a 2022. évi népszámlálás adatai alapján.*

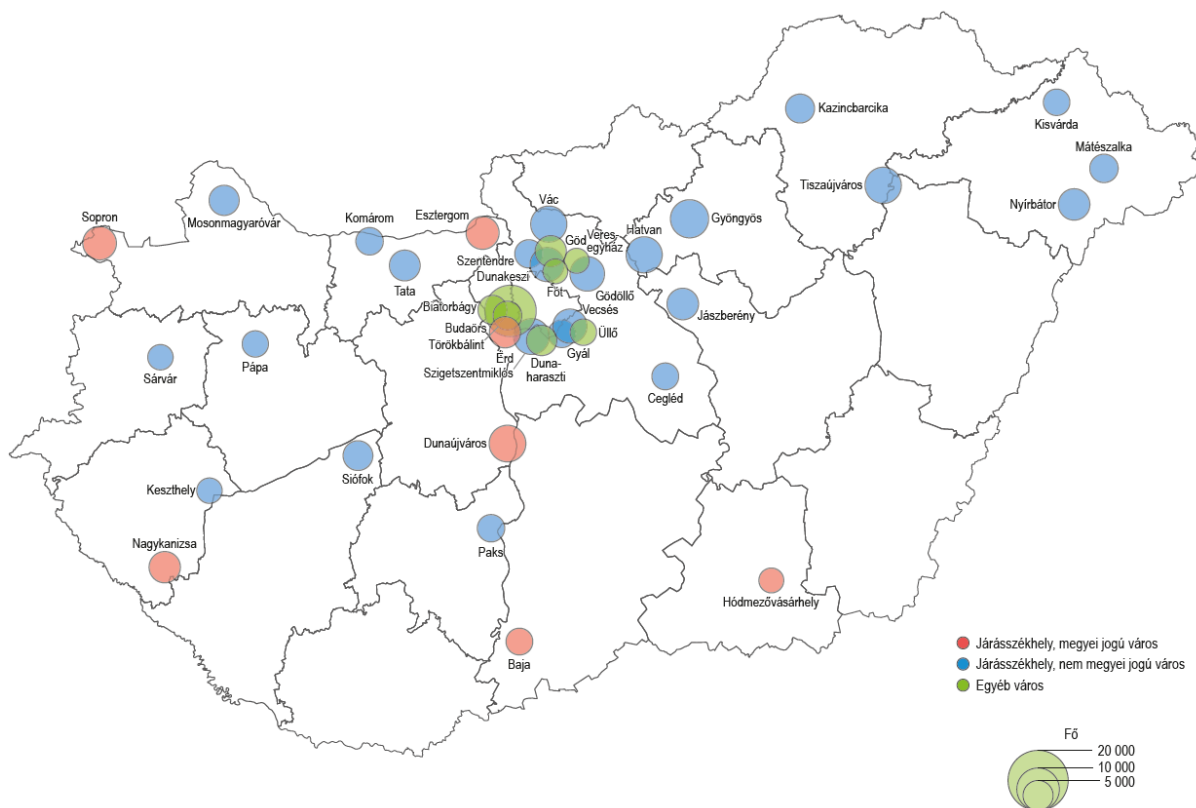
Az ingázási mérleg-egyenleget tekintve a munkavégzési céllal eljáró foglalkoztatottak száma a települések több mint 90%-ában meghaladta az oda bejárókéét. Pozitív ingázási egyenleg alakult ki a fővárosban, Érds és Sopron kivételével a megyei jogú városokban, a többi város mintegy harmadában, valamint a községek megközelítőleg 6 %-ában is. A nagyvárosok vonzáskörzetében jelentős ingázási deficit jellemző, vagyis a nagyvárosok agglomerációs övezeteiből többen járnak el dolgozni az adott vonzáskörzet centrumtelepülésére, jelesen megyei jogú városba, mint ahányan annak a vonzáskörzet településeire járnak dolgozni.

A lakóhelyükről eljáró foglalkoztatottak kevéssel több, mint ötöde, 22%-a, mintegy 438 ezer fő Budapesten, 25 %-a, közel félmillió fő megyei jogú városban dolgozott. Utóbbin belül Győrbe, Székesfehérvárra, Debrecenbe és Miskolcra ingáztak a legtöbben, 38–47 ezren. A fővárosban dolgozók több mint harmada, a Székesfehérváron, Veszprémben és Szekszárdon foglalkoztatottaknak több mint fele másik településről járt be munkát végezni.

Az utazásra fordított időket vizsgálva az ingázó foglalkoztatottak átlagosan 47, a nem ingázók 21 perc alatt érték el a munkahelyüket 2022-ben. Az eljárók szinte mindegyik településen több időt töltenek utazással, mint a helyben maradó foglalkoztatottak, ugyanakkor a gyorsforgalmi úthálózat, illetve a megfelelő közlekedési infrastruktúra érdemben csökkenti a munkahelyükre el és be ingázók munkába járásra fordított idejét. Budapest vonzáskörzetéből átlagosan közel egy óra, a vármegyeszékhelyekéből fél-háromnegyed óra alatt érték el a bejárók az adott övezet centrumtelepülésén lévő munkahelyüket. A fővárosban a helyben lakó foglalkoztatottak is átlagosan több mint fél órát töltöttek munkába járással, míg a vármegyeszékhelyeken belül 15–26 perc között alakult az átlagos utazási idő.

A centrumvárosokba az adott agglomerációs, vonzáskörzeteken kívüli területekről is érkeztek foglalkoztatottak, de az összes bejáró több mint kétharmada a vonzáskörzetbe sorolt településekről ingázott. Ennél alacsonyabb arányhoz vezetett, ha egy nagyobb munkaerő kibocsátó település nem teljesítette a körzetbe kerülés feltételét: ilyen például Békéscsaba esetén Gyula, vagy Szeged esetében Hódmezővásárhely és Makó, Kecskemétnél Kiskunfélegyháza, amelyek maguk is jelentős munkaerő gravitáló települések

68. sz. ábra **A legalább 5000 bejáró foglalkoztatottat fogadó települések, 2022**

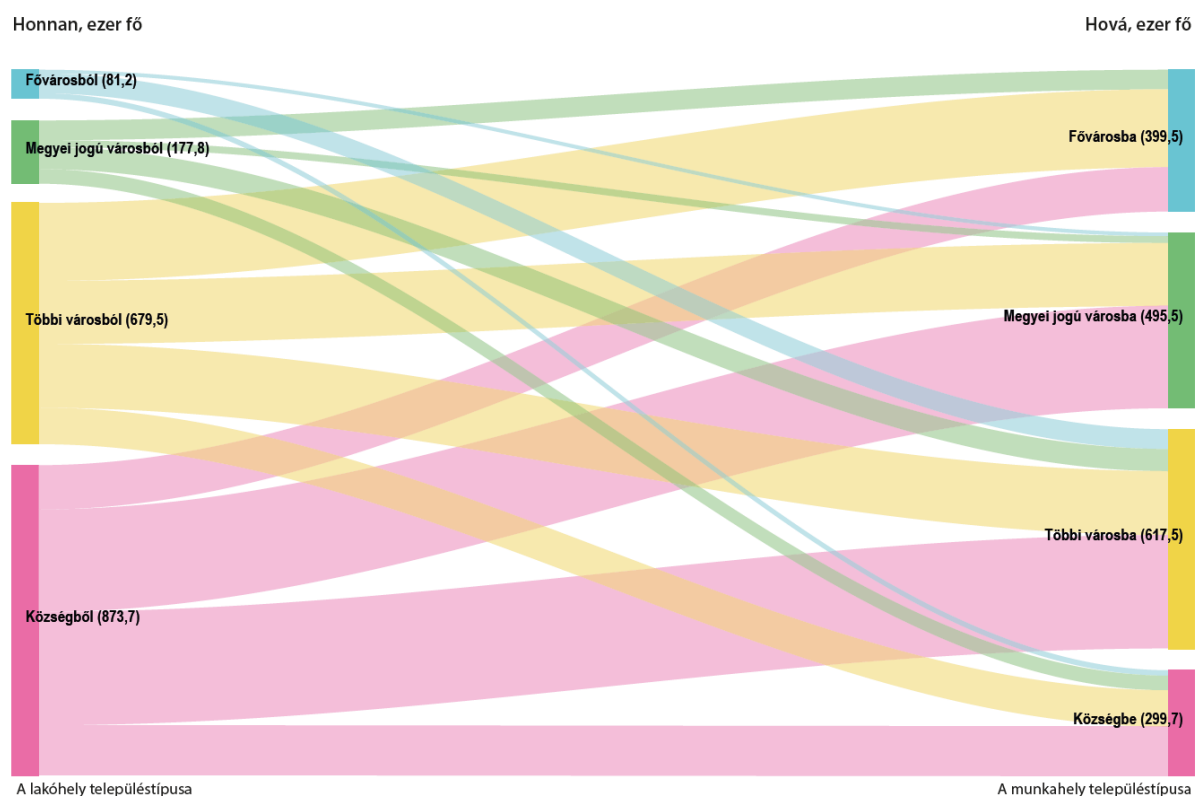
Forrás: KSH - TÉR-KÉP 2023. *A foglalkoztatási célú ingázás térségi sajátosságai a 2022. évi népszámlálás adatai alapján.*

Budapesten és a vármegyeszékhelyeken kívül további 39 településen haladta meg az oda bejáró foglalkoztatottak száma az 5 000 főt. Ezek zömmel járási székhelyek, és mintegy 322 ezer ingázót fogadtak. Közülük a legtöbben, közel 22 ezren Budaörsre jártak dolgozni, a többi településre átlagosan 5–12 ezren ingáztak.

A lakóhelyükről munkavállalási céllal eljárók népességrajza alapján az ingázók többsége férfi, és jellemzően fiatalabb életkorú. Az ingázási hajlandóság az életkor előrehaladtával arányosan jellemzően csökken, a kivétel Budapest, ahol ez a korszecifikus aszimmetria nem érvényesül. A fővárosban élő foglalkoztatottak 86 %-a a fővárosban is dolgozott, az életkor szerkezeti differenciáktól függetlenül. Budapest helyzete abból a szempontból is sajátos, hogy az ott élő felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak minimális része, alig nyolcada ingázik a főváros területhatárain túlra, miközben a többi településtípusban a diplomások körében nagyon gyakori az ingázás. Alapvetően azok a munkavállalók, akik a fővárosban élnek, de nem ott dolgoznak, jellemzően valamely egyéb városba járnak dolgozni, ezen belül előnyben részesülnek a főváros agglomerációjában elhelyezkedő városok.

A megyei jogú városokból áramló ingázó munkaerő két jellemző szegmensre osztható, a kettős tengely egyik végpontján a főváros, a másikon az adott megyei jogú várost övező városok helyezkednek el, a községek szerepe perifériusabb, az egyéb megyei jogú városoké pedig minimális, ez utóbbinak a megyei jogú városok adott vármegyéken belüli, illetve országos területi elhelyezkedésének szórtsága az oka. A munkavállalók kevésbé preferálják a nagyobb ingázási távolságokat, ha találnak ugyanazért a munkáért és bérért közelebbi munkahelyet is.

69. sz. ábra **A magyarországi települések közötti munkaerő-áramlás településtípusok szerint, 2022**

Forrás: KSH - TÉR-KÉP 2023. *A foglalkoztatási célú ingázás térségi sajátosságai a 2022. évi népszámlálás adatai alapján.*

A városokból eredő ingázási munkaerő-áramlás főtengele három tagolást követ, egyformán fontos a főváros, a legközelebbi megyei jogú város, illetve a további városok. A városokból községekbe irányuló ingázási vetület jelentősége kisebb.

A 2020-as évek elején a községekből eredő ingázási jellegű munkaerő-áramlás két legfontosabb település jogállási tengelye a környező városok, illetve a tömeg és egyéni közlekedésben legakadálytalanabb módon elérhető legközelebbi megyei jogú város. A községekből községekbe, illetve a községekből a fővárosba irányuló áramlás jelentősége kisebb.

Településmérettel, lakosságszámmal, munkahelyekkel összefüggő alapvető jelenség, hogy lakóhelyükről eljáró foglalkoztatottak száma a magyarországi települések mintegy 90 %-ában meghaladta az oda bejárókét. Ennek megfelelően pozitív ingázási egyenleg jellemzi a fővárost, illetve Érd és Sopron kivételével a megyei jogú városokat, pozitív egyenleg jelenik meg az egyéb városok mintegy harmadában, illetve a községek 6%-ában. Alapvetően a települések elsöprő többségében negatív a foglalkoztatottak ingázási egyenlege, ezen belül is a nagyvárosok vonzáskörzetében a legjelentősebb az ingázási deficit.

A lakóhelyükről eljáró foglalkoztatottak több mint ötöde Budapesten, negyede megyei jogú városban dolgozott. Ez utóbbi településklaszteren belül Győrbe, Székesfehérvárra, Debrecenbe és Miskolcra ingáztak a legtöbben. A fővárosban dolgozók több mint harmada, a Székesfehérváron, Veszprémben és Szekszárdon foglalkoztatottaknak több mint fele valamilyen másik településről járt be dolgozni.

Az országos metszetek lehetőséget biztosítottak arra is, hogy becsüljék az ingázó foglalkoztatottak munkahelyre irányuló mozgására fordított időt.¹⁴³ Az adatok alapján a 2022. évi népszámlálás eszmei időpontjában az ingázó foglalkoztatottak átlagosan 47, a nem ingázók 21 perc alatt érték el a munkahelyüket. Az eljárók logikusan több időt töltenek utazással, mint a helyben foglalkoztatottak, viszont az elmúlt évtizedek nagyszabásút közlekedésfejlesztései, gyorsforgalmi úthálózatok mára érdemben csökkentik az ingázók munkába járásra fordított idejét, ami ugyancsak hozzájárulhatott az elmúlt évtizedben tapasztalt nagyarányú ingázási növekményhez. A főváros és a vármegyeszékhelyek mellett azok a városok is fontos munkaerő-piaci szerepet töltenek be, amelyek a területi elhelyezkedésük, akár ebből következő egy-egy nagy foglalkoztató jelenléte, adott esetben a környező településeken hiányzó munkalehetőségek miatt nagy létszámú ingázót gravitálnak. Ezek zömmel járási székhelyek. Azokon a településeken, ahol a bejáró foglalkoztatottak száma meghaladja az 5 ezer főt, országosan összesen 322 ezer ingázó munkavállalót fogadnak.

Ezek közül a legtöbben, mintegy 22 ezer fő Budaörsre járt dolgozni, de jelentős Paks, Cegléd, Gyöngyös, Kazincbarcika, Pápa, Sárvár, Tiszaújváros, Mosonmagyaróvár, Komárom, Mátészalka, Tata, vagy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetből Kaszthely és Siófok szerepe is.

¹⁴³ Erre a számunkra biztosított adatbázisban nincs mód.

A 2022. évi népszámlálás időpontjában mintegy másfélszer annyian dolgoztak külföldön, mint a 2011. évi census idején. Fontos leszögezni, a népszámlálási lakónépességbe nem tartoznak bele azok, akik huzamosabb ideje (több mint egy éve) külföldön tartózkodnak, tehát ezek az ingázók adataiban sem jelenhetnek meg. A külföldre ingázók számának emelkedésben meghatározó szerepe volt az osztrák és német munkaerőpiac megnyitásának. Az országosan mintegy 123 ezer külföldre ingázó munkavállaló 61,6 %-a Ausztriába, 24,9 %-a Németországba ingázott 2022-ben. A környező országok közül Szlovákia $\approx 6\%$, Románia $\approx 3\%$ -os részesedéssel jelenik meg, unión kívüli primer ingázási célország az Egyesült Királyság. A KSH-tól a BIFÜ Nkft által megvásárolt adatbázis tartalmazza ugyan a külföldi ingázási interakciót, de annak célországát nem jelöli, így üdülőkörzeti szinten csak saját, 2022. évben készült reprezentatív, a 18+ éves lakosságot érintő vizsgálataink alapján tudunk összevetéseket megfogalmazni.

A népszámlálási adatok kivételes lehetőséget biztosítanak arra is, hogy körvonalazni lehessen az ingázók iskolai végzettség szerinti jellemzőit.¹⁴⁴ Az adatok alapján települési hierarchia mentén felfelé haladva emelkedik a külföldön foglalkoztatottak iskolázottsági szintje. A fővárosból munkavállalási céllal eljárók mintegy 60 %-a diplomás, a többi városban az érettségizettek, a községekben az érettségi nélküli középfokú végzettségűek, szakmunkások dolgoztak a legnagyobb számban az országhatáron kívül.

7.2. Munkavállalási céllal rendszeresen bejárók települési ingázása a Balaton térségében

Egy korábbi elemzésünkben már részletesen foglalkoztunk a 2022 évi népszámlálás adatai alapján a Balaton térségében munkavállaló ingázók lakóhely és munkahely közötti ingázási jelenségeivel. Ennek összefoglalásaként feltártuk, hogy a Balaton térségében élő, ott állandó lakóhellyel rendelkező munkavállalói tömeg ingázási rátája mintegy 12 százalékponttal magasabb, mint az országos érték.

A jelenségek vizsgálata során megállapítottuk azt is, hogy ahol alacsonyabb a munkanélküliség, kiemelten az üdülőkörzeti városok keresztmetszetében, ott a lakóhelyükről elingázók aránya kisebb, hol viszont magasabb a munkanélküliség, az azért lehet, mert nincs elég, vagy nincs elég megfelelő helyi munkahely, ezért a munkavállalók, ha dolgozni szeretnének, kénytelenek el, vagy beingázni egy másik településre a lakóhelyükről. Ilyen településcsoport a községek és a nagyközségek. A Balaton térségének parti, partközeli és háttérzóna szegmensei szerint ott, ahol a munkanélküliség magasabb, az ingázás magas gyakorisága várható, ez különösen éles módon rajzolódik ki a térség háttértelepülésein, azzal együtt, hogy ebben a zónában meghatározó a kistelepülések, községek és falvak tömege. Viszont a parti, partközeli területen is minden második foglalkoztatott ingázott a lakóhelye és a munkahelye között, miközben ezeken a településeken nemcsak az országos értéknél, de az üdülőkörzeti szintnél is alacsonyabb a munkanélküliség. A jelenségek magyarázatai vetületében leírtuk, a parti, partközeli munkavállalók keresik az egész éves munkalehetőségeket, nemcsak feltétlenül azt,

¹⁴⁴ Ez utóbbira sincs mód az általunk biztosított, megvásárolt adatbázisban.

amit egy idegenforgalmi főszezon kínál, és hangsúlyoztuk, ez az ingázási vektor idegenforgalmi főszezonon kívül irányulhat külföldre is.

A munkavégzési céllal külföldre ingázók gyakorisága az üdülőkörzetben kevesebb, mint 4000 fő, de arányaiban magasabb az országosnál. Az üdülőkörzet 180 településéből 171 településről jelezték az adatközlők, hogy külföldön végeznek munkát. Azt, hogy a külföldön végzett munka konkrétan mely országokba történő munkavégzési áramlást jelent, adatközlés hiányában nem tudjuk megmondani, azonban a korábbi, munkavállalókat érintő vizsgálatainkból mégis körvonalazható, hogy a térségi munkaerő országhatárokon túli áramlásának főtengelye a német nyelvterület, Ausztria és Németország, alapvetően az Európai Unió egyes országai, azon kívül pedig az Egyesült Királyság, vagyis érdemben nem különbözik az országos jellemzőktől.

Az elemzés során megfogalmaztuk, a BKÜ településeiről egy másik, belföldi településre irányuló ingázás elsődleges, legerősebb kapcsolata összesen 28 különböző települést listáz. Ezt a rangsort azonban ugyancsak egy üdülőkörzeten kívüli település, Veszprém megyei jogú város vezeti. Veszprémet az öt legnagyobb lélekszámú üdülőkörzeti város követi, településmelési rangsorban Keszthely, Tapolca, Siófok, Balatonfüred és Marcali. A kiemelt 6 település együtt az összes elsődleges interakció közel kétharmadát alkotja. Fontos ítéltük aláhúzni, hogy az elsődleges ingázási kapcsolatok metszetében ingázók tömege mintegy harmada az összes ingázónak, kevéssel több, mint 21 ezer munkavállalót jelent közel 64 ezerből, vagyis az ingázók mintegy kétharmada olyan településekre jár dolgozni, amelyek másodlagos, harmadlagos, vagy többedik települési rangsorhelyen szerepelnek.

A városok esetében látványos a Budapestre irányuló lakóhely – munkahely ingázás jelentősége. Míg az elsődleges kapcsolatok esetében csak két városnál szerepel, a másodlagos kapcsolatoknál már 12 újabb városnál jelenik meg, és a harmadlagos kapcsolatok esetében is még kétszer szerepel. Csupán két olyan várost találtunk a Balaton térségében, ahol Budapest nem szerepel az első három ingázási interakciós mezőben.

A főváros mellett fontosnak láttuk kiemelni ugyanebből a szempontból a külföldre ingázást. Ennek jelentősége is annak függvényében növekszik, ahogy emelkedik az ingázás tételes kapcsolatelemeinek rangsora. A városok esetében például első helyen csupán egyetlen városnál jelent meg, második helyen már kettőnél, a harmadikon pedig már négy újabb város is csatlakozott az előbbiekhöz.

A 2022. évi népszámlálás országos ingázási adatmátrix szerkezete 191 772 db települési, illetve a főváros vonatkozásában 23 kerületre meghatározott interakciót tartalmaz. Ez az adat magában foglalja a helyben foglalkoztatott, illetve a külföldi ingázást jelző munkahelyi kapcsolatokat is. Az ingázási adatmátrix lakóhely → munkahely, illetve munkahely → lakóhely relációban mintegy 65 %-a, több mint 122 ezer, összesen 122 434 interakciós kapcsolat áll adatvédelem (3 fős gyakoriság) alatt.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 180 településének részesedése a 2022. évi népszámlálás munkahely → lakóhely irányú, beingázási adatmátrix szerkezetéből 10 413 db interakciós elem.

Az adatbázis értelemszerűen 180 esetben a helyben élő és helyben foglalkoztatottak számát is közli, így a beingázásra vonatkozó kapcsolati interakciós háló eleminek száma 10 233 db, ami az országos ingázási interakciók tömegének 5,4 %-a.

Az adatvédelem üdülőkörzeti nagyságrendje beingázás relációban az interakció jelzések 73 %-át alkotja, a 10 233 kapcsolatból 7 471-et érint, közölt adat összesen 2 762 interakció jelzés, az összes települési kapcsolódás 27 %-a esetében látható. Lakóhely → munkahely relációban adatvédelem aránya az interakciós kapcsolatok 69 %-át alkotta, a 9 949 db detektált települési kapcsolatból 6 865-öt érintett, közölt adat 3 084 esetben jelent meg, összességében a munkavégzési céllal zajló beingázás keresztmetszetében a közölt adatok tömeg kisebb és az adatvédelem alá helyezett interakciós adattömeg a magasabb.

Külföldi ingázási interakció 171 üdülőkörzeti település esetében jelentkezett, ami az üdülőkörzet településeinek 95 %-a. Ez az arány közelít az országosan megfigyelt gyakorisághoz, hiszen a 3155 magyarországi települések 94,5 %-a esetében előfordul külföldi ingázási kapcsolat. A munkahely településének szűkítésekor ez a reláció nem jelenhet meg, külföldi településeket az adatbázis nem közöl, azok egységesen külföld megnevezéssel szerepelnek az ingázási mátrixban.¹⁴⁵ Összességében az adatok a települési munkahelyi interakciós kapcsolatok gyakoriságai vetületében ugyan jelentős hiányt szenvednek, a hiányzó adatok emberi gyakoriságtömege relatíve alacsony. A belföldön ingázók 85,9 %-a, 51 419 fő, míg a külföldre ingázók 99 %-a, 3870 fő látható a kibocsátott adatokban. Az adatvesztés a belföldi ingázók esetében mintegy 8500 fő, a külföldre ingázók esetében a vonatkozó települések kapcsán 1-2 fős gyakoriságokkal kalkulálva 50 főnél biztosan kevesebb.

Ahogy a munkavégzési célú elingázás, úgy a településekre irányuló beingázás esetében is érintett az Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi dimenziója szerint főváros mind a 23 kerülete. Ezek együttes interakciós említéseinek száma 655 db, a lakóhely említések száma a települési beingázások szegmense szerint kerületek helyett Budapestre szűkítéssel 1779 db.

Az üdülőkörzet 180 településére munkavégzési céllal naponta bejáró, beingázók száma a 2022. évi népszámlálás eszmei időpontjában 55 250 fő, az ingázási adatmátrix ebből a munkavállalói tömegből 46 114 fős nagyságrendet közöl, ami kevéssel több, mint négyötöde, 83,5 %-a a teljes gyakoriságnak.¹⁴⁶

A foglalkoztatottak száma a Balaton térségében 2022. évi népszámlálás időpontjában 118 379 fő, helyben foglalkoztatott 109 857 fő, az összes foglalkoztatott közel 93 %-a. A helyben lakó

¹⁴⁵ A külföldi ingázás területi jelenségeit korábban részletesen elemeztük.

¹⁴⁶ Az adatok részletes feldolgozása során világossá vált, hogy ez az 55 250 fős üdülőkörzeti, munkavégzési céllal naponta bejáró munkavállaló gyakoriság is relatív, nem a teljes abszolút tömeget jelenti. Két kistépülés, Csömend és Vindornyafoke esetében adatvédelmi okból nem szerepel gyakoriság az országosan közölt adatbázisban sem. Ez azt jelenti, hogy ezen a két településen 1-2 fő az oda naponta bejáró munkavállalók száma. Amikor az ingázási adatmátrix települési adatait feldolgoztuk, láthattuk, hogy Vindornyafoke esetében csak egyetlen település, Keszthely jelenik meg bejáró interakciós kapcsolatként, Csömend esetében pedig Buzsák és Marcali. Ez azt jelenti, hogy Vindornyafoke községre egy, maximum két fő ingázott kizárólag Keszthelyről, Míg Csömend községre egy, vagy két fő Buzsákról és Marcaliból, vagyis a tényleges üdülőkörzeti gyakoriság a hivatalosan közölt 55 250 fő helyett valójában 55 253 és 55 256 fő között van.

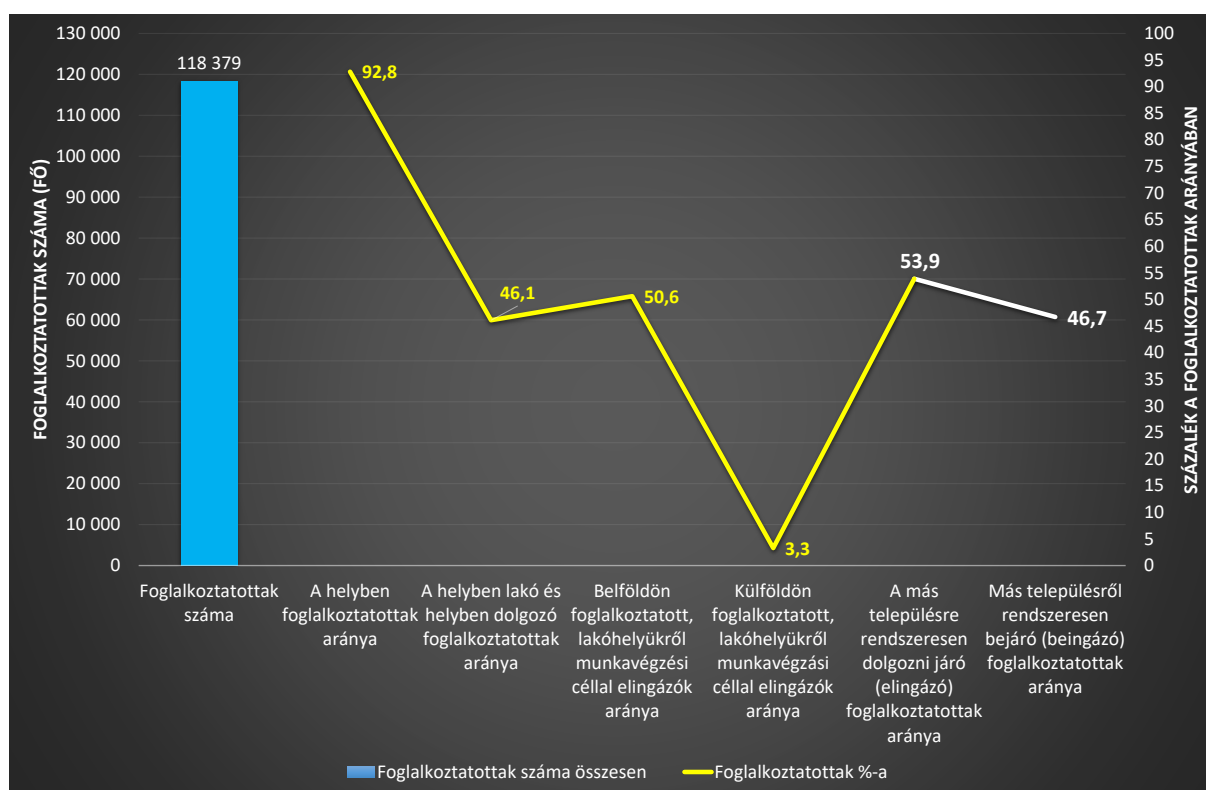
és helyben foglalkoztatottak száma 54 604 fő, ami a foglalkoztatottakon belül 46,1 %-ot jelent. A belföldön foglalkoztatott lakóhelyükről munkavégzési céllal elingázók száma, 59 867 fő, a foglalkoztatottak mintegy fele, 50,6 %-a.

Ehhez társul még kevéssel több, mint 3900 külföldre ingázó a Balaton térségéből, ami a foglalkoztatottak 3,3 %-a, vagyis az elingázók adatokban felderíthető teljes gyakorisága a Balaton térségében 63 775 fő, a foglalkoztatottak 53,9 %-a.

Mivel a munkavégzési céllal adott településre bejáró, rendszeresen beingázó munkavállalók száma kevéssel több, mint 55 ezer fő, miközben az elingázóké összességében közelíti a 64 ezer főt, a Balaton térségének ingázási főmérlege a 2022. évi népszámlálás adatai alapján negatív, munkaerő ingázási deficit jellemzi, vagyis többen járnak el más térség más településére dolgozni a Balaton területéről, mint akik azon belül mozognak, vagy a térségen kívülről érkeznek ide dolgozni.

A népszámlálás adatai szerint a 2020-as évek elején a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén foglalkoztatottak munkaerő-piaci alapszerkezetét tekintve egyértelműen munkaerő kibocsátó, és nem munkaerő fogadó térség volt.

70. sz. ábra A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén foglalkoztatottak munkaerő-piaci alapszerkezete a 2022 évi népszámlálás adatai alapján

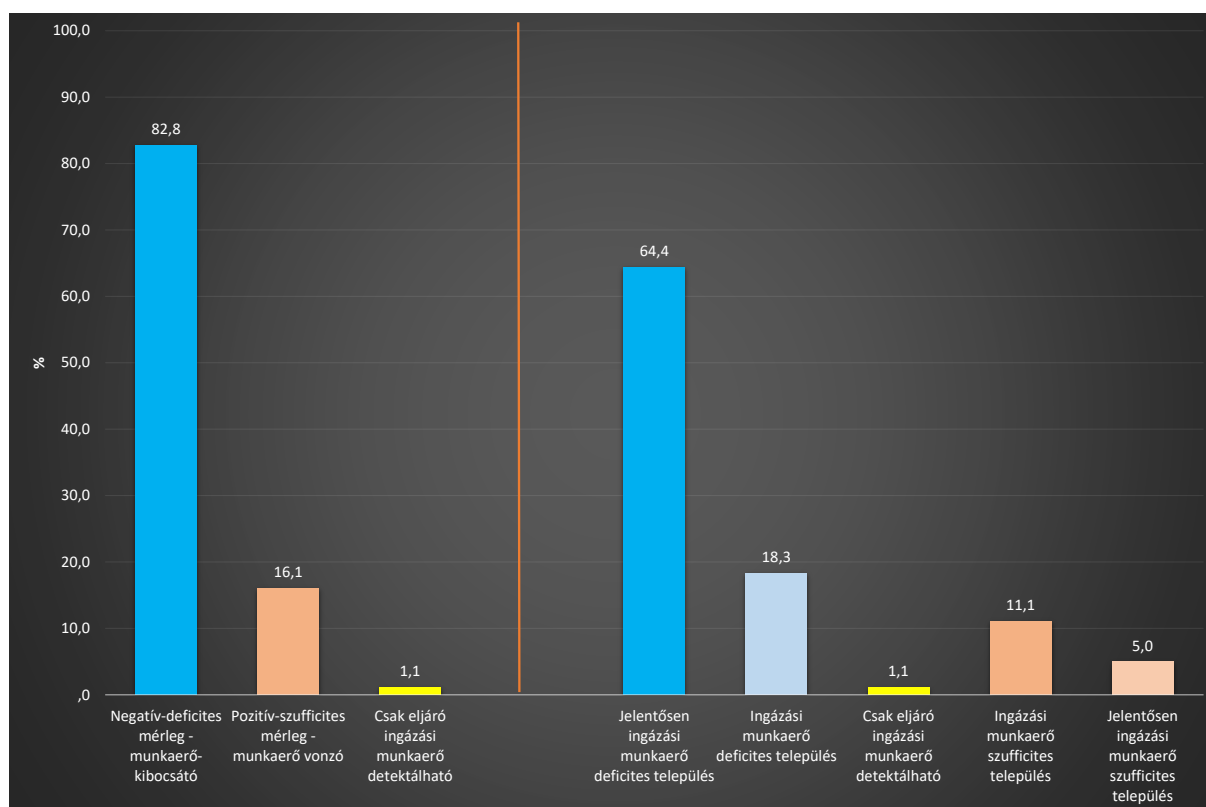

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Települési vetületben vizsgálva az ingázási mérleg alakulását azt látjuk, hogy összesen 149 BKÜ településen deficit a mérlegadat, a települések több mint négyötöde, 82,8 %-a munkaerő kibocsátó. Ebből 116 település, az összes BKÜ település közel kétharmada, 64,4 %-a, és a munkaerő kibocsátó települések 77,8 %-a jelentősen munkaerő deficit.

A jelentős munkaerő deficit a jelen tanulmányban alkalmazott definíció alapján azt jelenti, hogy legalább kétszer akkora a munkavégzési céllal az adott településről eljáró, elingázók száma, mint az oda dolgozni bejáróké. A különbség azonban akár a két gyakoriság 25-szerese is lehet. Ez utóbbi Vindornyaszőlős község, ahová 5 munkavállaló jár be egy másik településről rendszeresen munkát végezni, 125 helyben lakó munkavállaló viszont egy másik településre jár dolgozni. Ugyancsak nagyon jelentős, több mint tízszeres különbség van a munkavégzési céllal el- és bejárók között Ádánd, Gyugy, Lesencefalva, Pusztaszemes, Raposka, Vigántpetend, Vöröstő és Vörs községekben is. A definíciós körbe sorolhatóan minimális, vagyis közel kétszeres különbség Gyenesdiás, Kapoly, Öreglak, Somogyvár, Szentbékállá és Vászoly községekben tapasztalható.

71. sz. ábra **Települési ingázási mérleg a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Összesen 33 olyan települést találtunk az üdülőkörzetben, melyet mérsékelt ingázási munkaerő kibocsátó kategóriába soroltunk, ez az összes BKÜ település 18,3 %-a. Ezekben az esetekben kevesebb, mint kétszeres a szorzóérték az el- bejáró munkavállalók között, ami mindössze néhány százalékértékig csökken. A már éppen ebbe a kategóriába sorolható településekre példa

Andocs, Balatonudvari, Dióskál, Monostorapáti és Nagyvázsony, mindegyik esetben kicsivel kevesebb, mint kétszeres a különbség az el és a bejáró munkavállalók között. A kategóriametszet másik végén olyan településeket találunk, mint Balatonszemes, Tapolca és Hegymagas, ahol az ingázási mérleg kevesebb, mint 5 % deficitértéket mutat a munkavégzési céllal el- és beingázók között.

A munkaerő vonzó, szufficites települések száma 29 db a térségben, ami az összes település hatodrésze. Ezekben az esetekben a településekre bejáró munkavállalók száma magasabb, mint az onnan eljáróké, a különbség néhány százalékponttól kevesebb, mint kétszeres gyakoriságig terjed. Minimális, néhány százalékpontos különbség jellemzi ezen a téren Balatonmárfürdő, Balatonszentgyörgy, Nemesgulács, Szentantalfa és Zala településeket, közel kétszeres különbség Badacsonytomaj, Balatonakarattya és Balatonfüredre településekre jellemző.

Jelentős munkaerő vonzó potenciál a negatív definíció fordítottja, ami több mint kétszeres gyakoriság különbséget jelent az adott településre munkavégzési céllal bejárók és az onnan eljárók között. Ebbe a településklaszterbe összesen 9 üdülőkörzeti települést sorolhatunk, ezeken belül a kétszeres gyakoriságkülönbséghez viszonylag közel helyezkedik Salföld, Siófok, Szántód, Tihany és Zalakaros, távolabb Tab, Hévíz, Óbudavár és Kékkút. Tabon mintegy két és félszeres, Hévízen közel négyszeres, Óbudaváron csaknem ötszörös, Kékkúton majdnem kilencszeres a különbség a bejáró és az onnan eljáró munkavállalók között, a bejárók javára.

Kódolás-technikai szempontból említenünk kell egy további, kételemű településklasztert, ahol adatvédelmi okokból a KSH nem közölt bejáró munkavállaló gyakoriságadat, ez Csömend és Vindornyafook község. Ezekben az esetekben csak onnan eljáró munkavállalói gyakoriságot látunk, ami Csömend esetében 97 fő, Vindornyafookon 32 fő, vagyis mindkét település biztosan ingázási munkaerő deficitese, amely csoporton belül a jelentős munkaerő kibocsátó kategóriába kerülnének, konkrét információ híján azonban külön csoportba helyeztük ezt a két községet.¹⁴⁷

A települési ingázási mérlegadatok üdülőkörzeti keresztmetszeteinek elemzése alapján nem véletlen összefüggéseket igazoltunk települési jogállás, Balaton partviszonylat és települési lakosságszám szerint, ezzel párhuzamban nem igazolható szignifikáns összefüggés vármegye terület és járások területi metszeteiben, sem az alap, sem a dimenzionált mérlegadatok függvényében.

Települési jogállás vonatkozásában az üdülőkörzet területén is a városok azok, amelyek primer módon gravitálják a munkaerőt, deficitese mérleg a nagyközségek és a községek esetében jelentkezik. Elsődleges munkaerő kibocsátó zóna az üdülőkörzet háttértelepüléseinek klasztere, munkaerő vonzó térség egyértelműen a part és a parthoz közeli települések együttese. Minél magasabb az adott település lakosságszáma, annál valószínűbb, hogy munkaerő vonzó potenciállal rendelkezik, és fordítva, minél kevesebben élnek az adott településen, annál

¹⁴⁷ Értelmeszerűen a KSH-tól megvásárolt, részletes adatbázisban sem szerepelnek a nyílt adatbázisban sem elérhető információk ennek a két községnek a kacsán, vagyis ezzel az információhiánnyal a későbbi elemzésben is rendszeresen találkozunk majd.

valószínűbb, hogy munkaerő kibocsátás jellemzi. Előfordulnak extrém kivételek a fenti szabály alól, ezeket a kivételeket azonban minden esetben az adott kistépülésre koncentrált foglalkoztató állandó jelenléte okozza.¹⁴⁸

31. sz. táblázat **Települési ingázási mérleg a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén területi és települési dimenziók metszetei szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		Negatív- deficités mérleg - munkaerő- kibocsátó	Pozitív-szufficités mérleg - munkaerő vonzó	Csak eljáró ingázási munkaerő detektálható	Asymp. Sig. (2-sided) Szignifikancia
VÁRMEGYE	Somogy	81,4%	17,1%	1,4%	0,609
	Veszprém	81,9%	18,1%		
	Zala	86,8%	10,5%	2,6%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Város	22,2%	77,8%		0,000
	Nagyközség	80,0%	20,0%		
	Község	89,8%	8,9%	1,3%	
BALATON PARTVISZONYLAT	Parti, partközeli	65,4%	34,6%		0,000
	Háttérzóna	89,8%	8,6%	1,6%	
LAKOSSÁG	<= 499 fő	89,9%	7,6%	2,5%	0,000
	500-999 fő	84,2%	15,8%		
	1000-1999 fő	91,2%	8,8%		
	2000-4999 fő	65,0%	35,0%		
	5000-9999 fő	25,0%	75,0%		
	10000-19999 fő	25,0%	75,0%		
	20000+ fő		100,0%		
JÁRÁS	Fonyódi járás	84,2%	15,8%		0.939
	Marcali járás	77,8%	16,7%	5,6%	
	Siófoki járás	83,3%	16,7%		
	Tabi járás	77,8%	22,2%		
	Ajkai járás	100,0%			
	Balatonalmádi járás	77,8%	22,2%		
	Balatonfüredi járás	77,3%	22,7%		
	Tapolcai járás	80,6%	19,4%		
	Veszprémi járás	100,0%			
	Keszthelyi járás	89,3%	7,1%	3,6%	
	Nagykanizsai járás	80,0%	20,0%		
BKÜ összesen		82,8%	16,1%	1,1%	100,0%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

¹⁴⁸ Ilyen például Kékkút, ezen a településen nemzetközileg is jelentő artézi forráskút működik, ami többek között a Kékkúti Theodora ásványvizet állítja elő. A gyártó Kékkúti Ásványvíz Zrt, ami a Central Europe Mineral Water Holding tulajdona, a cég 2019-től a Szentkirályi Magyarország Kft nevet viseli. A cég igazgatósági központja Budapesten található. Bővebben: <https://www.theodora.hu>.

A dimenzionált települési ingázási mérlegadatok vonatkozásában jól látszik, hogy a jelentősen ingázási munkaerő deficitese települések a községek, ez a jelenség a nagyközségeket lényegesen kevésbé jellemzi, de a nagyközségek a városok mellett felülreprezentáltak már azon települések csoportjában is, amelyek munkaerő vonzók, de a jelentősen munkaerő vonzó települések a korábban említett néhány extrém kivételtől eltekintve kizárólag a városok.

A jelentős mértékben ingázási munkaerő deficitese települések nem véletlen többsége az üdülőkörzet háttértelepülés zónájában helyezkedik el. A parti, parközeli területsáv települései kettéosztódnak, az egyik csoportot a munkaerő kibocsátó, a másikat a munkaerő gravitáló potenciál jellemzi, gyakorlatilag ugyanakkor mértékben, mindkét optikában 14-14 ilyen település található a térségben. A jelentősen munkaerő vonzó település-klaszter nem véletlen többsége közvetlen Balaton parti település.

32. sz. táblázat **Dimenzionált települési ingázási mérleg a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén területi és települési dimenziók metszetei szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

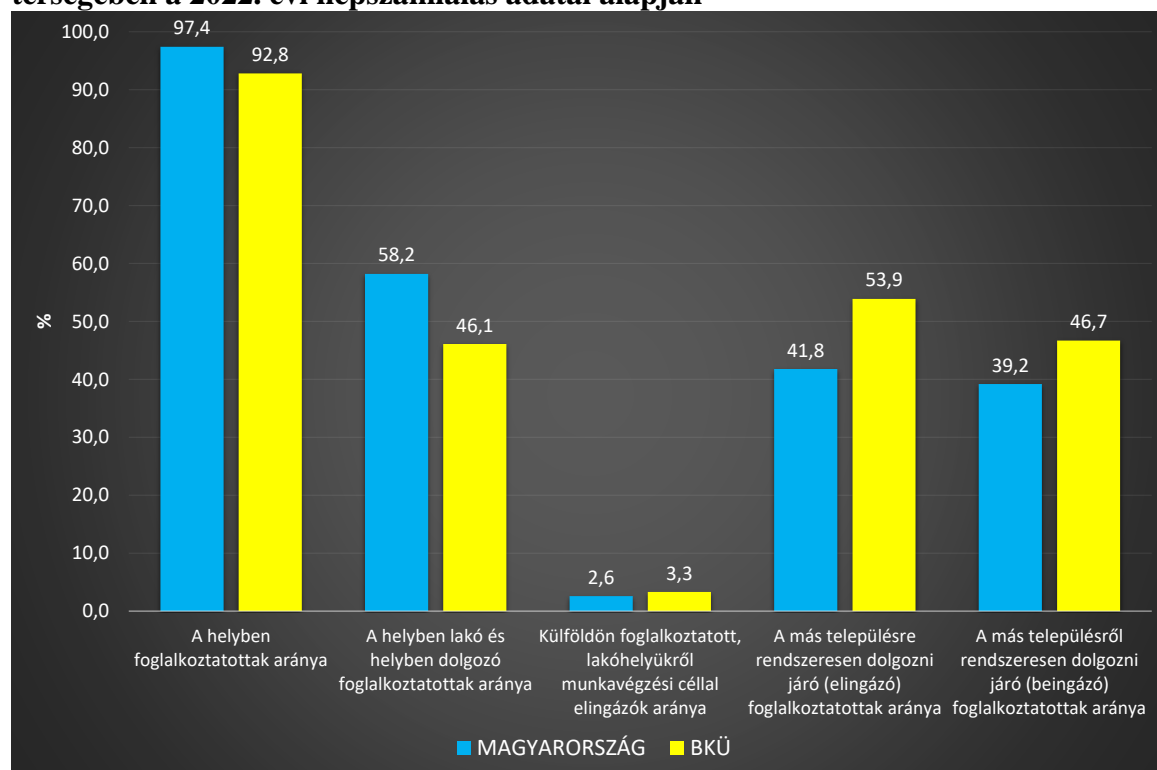
		Jelentősen ingázási munkaerő deficitese település	Ingázási munkaerő deficitese település	Csak eljáró ingázási munkaerő detektálható	Ingázási munkaerő szufficitese település	Jelentősen ingázási munkaerő szufficitese település	Asymp. Sig. (2-sided) Szignifikancia
VÁRMEGYE	Somogy	65,7%	15,7%	1,4%	12,9%	4,3%	0,635
	Veszprém	58,3%	23,6%		12,5%	5,6%	
	Zala	73,7%	13,2%	2,6%	5,3%	5,3%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Város	5,56%	16,67%		55,56%	22,22%	0,000
	Nagyközség	60,00%	20,00%		20,00%		
	Község	71,34%	18,47%	1,27%	5,73%	3,18%	
BALATON PARTVISZONYLAT	Parti, partközeli	38,5%	26,9%		26,9%	7,7%	0,000
	Háttérzóna	75,0%	14,8%	1,6%	4,7%	3,9%	
LAKOSSÁG	<= 499 fő	75,9%	13,9%	2,5%	3,8%	3,8%	0,000
	500-999 fő	73,7%	10,5%		13,2%	2,6%	
	1000-1999 fő	58,8%	32,4%		5,9%	2,9%	
	2000-4999 fő	35,0%	30,0%		20,0%	15,0%	
	5000-9999 fő	25,0%			75,0%		
	10000-19999 fő		25,0%		75,0%		
	20000+ fő					100,0%	
JÁRÁS	Fonyódi járás	63,2%	21,1%		15,8%		0,956
	Marcali járás	61,1%	16,7%	5,6%	16,7%		
	Siófoki járás	70,8%	12,5%		8,3%	8,3%	
	Tabi járás	66,7%	11,1%		11,1%	11,1%	
	Ajkai járás	100,0%					
	Balatonalmádi járás	66,7%	11,1%		22,2%		
	Balatonfüredi járás	50,0%	27,3%		13,6%	9,1%	
	Tapolcai járás	51,6%	29,0%		12,9%	6,5%	
	Veszprémi járás	88,9%	11,1%				
	Keszthelyi járás	71,4%	17,9%	3,6%	3,6%	3,6%	
	Nagykanizsai járás	80,0%			10,0%	10,0%	
BKÜ összesen		64,4%	18,3%	1,1%	11,1%	5,0%	100,0%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Lakosságszám dimenzió szerint inverz összefüggés írható le a munkaerő kibocsátás és vonzás keresztmetszetében, minél kisebb lakosságszámú az adott település, annál valószínűbb az egyre jelentősebb az ingázási munkaerő deficit, és fordítva, minél nagyobb az adott település lélekszáma, annál valószínűbb, hogy az adott település vonzza a munkaerőt. Az üdülőkörzetben tapasztalt ingázási mérlegadatok megegyeznek az országosan leírt vetületekkel. Minél nagyobb egy település, annál valószínűbb a vonzáshatása, és fordítva, minél kisebb, annál valószínűbb, hogy a munkaerő elvándorol onnan.

Összességében a Magyarországon foglalkoztatott $\approx 4,7$ millió munkavállalóra számítva arányaiban magasabb a foglalkoztatottakon belül a helyben foglalkoztatottak tömege, mint ≈ 118 ezer főre számolva arányban a BKÜ-ben, illetve magasabb a helyben lakó és helyben is foglalkoztatott munkavállalói tömeg is. Ennek egyik alapvető indikatív oka az üdülőkörzeti és az országos településstruktúra heterogenitása, a kiemelt térség területén nincs nagyváros, illetve nagyfoglalkoztatók állandó jelenlétét élvező városok kiterjedt hálózata, ami ellensúlyozhatná a főváros súlyozta országos jellemzőket, ezzel a nagyobb települések munkaerő megtartó jellegét, ipari és termelési ágazatok szerint felülreprezentált sokszínűségét.

72. sz. ábra **Foglalkoztatottsági és ingázási jellemzők alakulása Magyarországon Balaton térségében a 2022. évi népszámlálás adatai alapján**

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Ezzel párhuzamban az üdülőkörzet területén megjelenő foglalkoztatott népességbázisból az országosnál magasabb arányú a külföldre ingázó, külföldön munkát végző munkaerő,¹⁴⁹

¹⁴⁹ Külföldön dolgozónak azokat tekintette a 2022. évi népszámlálás, akik vagy a magyarországi lakóhelyükről ingáztak, vagy akik egy másik országban laktak, de ott tartózkodásuk várható ideje adatközlésük alapján egy évnél kevesebb. Ebbe a két kategóriába országosan összesen mintegy 123 ezer fő tartozott.

alapvetően a munkavégzési célú települések közötti ingázás, így a lakóhely → munkahely és a munkahely → lakóhely közötti ingázás is. A lakóhelyükről más településre rendszeresen dolgozni járók aránya (a külföldre ingázókkal együtt) több mint 12 százalékponttal magasabb a BKÜ-ben, mint országosan, de a Balaton térségén belül az adott településekre munkavégzési céllal (BKÜ-n belülről vagy BKÜ-n kívülről) beingázók aránya is lényegesen magasabb a foglalkoztatottak csoportjában, mint teljes területi vetületek szerint országosan. A munkavégzési céllal rendszeresen, jellemzően napi szinten bejáró mintegy 55 ezer foglalkoztatott relatív többsége, 43,9 %-a, kevéssel több, mint 24 ezer munkavállaló az üdülőkörzet Somogy vármegyei területén ingázik, közel harmaduk a BKÜ Veszprém vármegyei részén, negyedrészüket a térség Zala vármegyei területéhez sorolhatjuk. A bejáró munkaerő vármegyei területenkénti megoszlása nem szignifikáns, ahogy a járási vetület sem.

33. sz. táblázat **Munkavégzési céllal rendszeresen bejáró foglalkoztatottak megoszlása Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén területi és települési dimenziók metszetei szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		N	%	ANOVA Sig. Szignifikancia
VÁRMEGYE	Somogy	24 245	43,9%	0,691
	Veszprém	17 526	31,7%	
	Zala	13 479	24,4%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Város	38 697	70,0%	0,000
	Nagyközség	1 658	3,0%	
	Község	14 895	27,0%	
BALATON PARTVISZONYLAT	Parti, partközeli	39 114	70,8%	0,000
	Háttérzóna	16 136	29,2%	
LAKOSSÁG	<= 499 fő	2 442	4,4%	0,000
	500-999 fő	3 952	7,2%	
	1000-1999 fő	6 718	12,2%	
	2000-4999 fő	14 535	26,3%	
	5000-9999 fő	5 804	10,5%	
	10000-19999 fő	14 315	25,9%	
	20000+ fő	7 484	13,5%	
JÁRÁS	Fonyódi járás	6 449	11,7%	0,961
	Marcali járás	3 989	7,2%	
	Siófoki járás	11 657	21,1%	
	Tabi járás	2 150	3,9%	
	Ajkai járás	11	0,0%	
	Balatonalmádi járás	4 341	7,9%	
	Balatonfüredi járás	6 590	11,9%	
	Tapolcai járás	5 746	10,4%	
	Veszprémi járás	838	1,5%	
	Keszthelyi járás	11 728	21,2%	
	Nagykanizsai járás	1 751	3,2%	
BKÜ összesen		55 250	100,0%	

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzet területét érintő, vagy abban foglalt járások metszetében a bejáró munkaerő relatív többsége a Keszthelyi és a Siófoki járáshoz csoportosítható, ez mintegy 11-12 ezer foglalkoztatottat jelent járásonként. A 11 üdülőkörzeti metszet vonatkozásában érintett járás teljes szerkezetét tekintve átlagban mintegy 5 ezer bejáró foglalkoztatottat láthatunk, értelemszerűen ezek szórása igen nagy, mivel erősen heterogén az adott járások településszáma, a települések aktív népessége, illetve az oda bejáró foglalkoztatottak száma. Az üdülőkörzetet érintő Ajkai járás egyetlen településén, Öcs községben csupán 11 fő bejáró foglalkoztatottat detektáltunk, a Keszthelyi járás 27 településén együtt 11 728 főt. A járásokon belüli átlag körüli átlagos szórásértékek nagyjából 100 fő és 1500 fő közöttiek,¹⁵⁰ de az összefüggés nem szignifikáns, statisztikai szempontból nem magyarázható a bejáró foglalkoztatottak eloszlása járasterületi vetületben.

Nem véletlen összefüggés igazolható azonban települési jogállás, az adott település Balaton partviszonylata és lakosságszám kategóriái között.

A bejáró ingázók mintegy 70 %-a, közel 39 ezer ember az üdülőkörzet városaiba jár dolgozni, 27 %, összesen mintegy 15 ezer munkavállaló a községekben, további 3 %, közel 1700 fő a nagyközségekben talált munkát.

Területi vetületben nagyfokú Balaton partra, vagy ehhez legközelebbi térségre koncentráltság képe rajzolódik ki. A bejáró munkavállalók 70,8 %-a, több mint 39 ezer foglalkoztatott ingázott a parti, partközeli területsáv 52 településére, mintegy 16 ezer 126 egyéb, az üdülőkörzet háttérzónájához sorolható településen dolgozott.

Beszédesek a települések lakosságszám kategóriái is. A legalulreprezentáltabb településklaszter egyben a legkisebb lakosságszámú, az 500 fő alatti települések, amelyekből 77 db található az üdülőkörzetben, az oda ingázók száma azonban nem éri el a 2500 főt, a csoporton belüli átlag 31-32 fő. Négyezer főnél kevesebb az 500 és 999 fő közötti bejáró foglalkoztatottat reprezentáló 38 település ingázó tömege, átlagosan településenként alig 100 fő, ugyancsak alulreprezentált gyakoriság. De alulreprezentált még az ezer és kétezer fő közötti településklaszter további 34 települése is, amelyekre több mint 6700 munkavállaló jár be rendszeresen dolgozni, egy ilyen településre vetítve átlagosan kevesebb, mint kétszázan.

A kétezer és ötezer lakos közötti 20 BKÜ településen a legmagasabb a bejáró foglalkoztatottak száma, 14 535 fő, de ez a gyakoriság csak alig különbözik a tízezer és húsezer lakos közötti 4 BKÜ településre dolgozni járó 14 315 főtől. Ez a két településklaszter alkotja a bejáró foglalkoztatottak abszolút többségét, több mint 52 %-át, miközben az üdülőkörzet településeinek alig több mint nyolcadáról van szó. A 24 érintett település közül 9 Somogy, 8 Veszprém és 7 Zala vármegyei, felülreprezentált a Siófoki és a Keszthelyi járás, de összesen 9 különböző járás érintett, többségükben parti és partközeli települések, illetve városok, és ingázási mérlegüket tekintve inkább deficites települések.

¹⁵⁰ A legalacsonyabb járáson belüli átlagos szórás a Veszprémi (108-109 fő, 9 településre), a legmagasabb (1057 fő, 24 településre) a Siófoki járásban

A 24 érintett településből 14 munkaerő kibocsátó, és csak 10 település bír tényleges munkaerő gravitáló hatással. Ez utóbbi klaszterbe tartozó települések: Badacsonytomaj, Balatonföldvár, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Hévíz, Keszthely, Marcali, Tab,¹⁵¹ Zalakaros és Zamárdi. A 14 ingázási mérlegét tekintve munkaerő kibocsátó, de a bejáró foglalkoztatottak szempontjából felülreprezentált település Ádánd, Alsóörs, Balatonkenese, Balatonszabadi, Balatonszárszó, Cserszegtomaj, Csopak, Gyenesdiás, Kéthely, Lengyeltóti, Litér, Tapolca, Vonyarcvashegy és Zalakomár.

Az ötezer és tízezer lakos közötti BKÜ települések bejáró foglalkoztatott gyakorisága is magasabb a térségben az átlagosnál. Ebben az esetben 4 üdülőkörzeti településen: Balatonalmádi, Balatonboglár, Balatonlelle és Fonyód városokban együtt mintegy 5 800 bejáró foglalkoztatottat látunk, ami ennek a munkaerőbázisnak a kilenced része. A 20 ezer fő feletti lakosságszám kategóriába csupán egyetlen település, Siófok tartozik, ide közel hét és félezer ember jár be rendszeresen munkát végezni, ami közel hetedrésze a teljes bejáró foglalkoztatott bázistömegnek az egész üdülőkörzetben.

A bejáró ingázók, a helyben foglalkoztatottak és a munkanélküliek térségen belüli arányának összevetése alapján kirajzolódik a városok túlsúlya mind a bejáró ingázók, mind a foglalkoztatottak, a helyben foglalkoztatottak, illetve a helyben lakó, helyben foglalkoztatottak körében.

34. sz. táblázat **Bejáró ingázók, foglalkoztatottak és munkanélküliek aránya a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet települési és területi viszonylataiban a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

	Bejáró ingázó	Foglalkoztatott	A helyben foglalkoztatott	Helyben lakó, helyben foglalkoztatott	Munkanélküli
Város	70,0%	52,2%	68,6%	67,2%	47,4%
Nagyközség	3,0%	4,4%	3,2%	3,4%	5,1%
Község	27,0%	43,4%	28,2%	29,4%	47,5%
<= 499 fő	4,4%	8,3%	4,7%	5,0%	9,3%
500-999 fő	7,2%	10,5%	7,0%	6,8%	12,0%
1000 - 1999 fő	12,2%	18,5%	13,1%	14,1%	20,6%
2000 - 4999 fő	26,3%	21,2%	22,6%	18,8%	20,2%
5000 - 9999 fő	10,5%	9,6%	10,2%	10,0%	8,8%
10000 - 19999 fő	25,9%	22,4%	28,3%	30,7%	18,6%
20000+ fő	13,5%	9,5%	14,1%	14,7%	10,3%
Parti, partközeli	70,8%	57,5%	66,8%	62,7%	52,5%
Háttérzóna	29,2%	42,5%	33,2%	37,3%	47,5%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

¹⁵¹ Tabon Flextronics nagyvállalat működött jelentős gyártóüzemet.

Bővebben: <https://flex.com/careers/hungary>. A Flextronics International Ltd. Tab mellett további telephelyeket üzemeltet Magyarországon a fővárosban, továbbá Gyálon, Sárváron és Zalaegerszegen.

A munkanélküliek dimenziójában a 18 BKÜ város együttes egyenlege közel egyforma a 157 üdülőkörzeti község egyenlegével. Az 5724 munkanélküliből 2715 a városokban, 2718 a községekben élt. A nagyközségi dimenzió ebben az esetben kevesebb, mint 300 főt takar.

A bejáró ingázók aránya, ahogyan korábban demonstráltuk, a városok lélekszám kategóriáiban magas, ezek körében magasabb a foglalkoztatottak, a helyben foglalkoztatottak és a helyben lakó helyben foglalkoztatottak aránya is, míg a munkanélküliek csoportjában az átfedés csak részleges, a relatíve legmagasabb arányt az ezer kétezer lakos közötti lélekszám tartja, összességében a kétezer lakos alatti települések alkotják a munkanélküliek mintegy 42 %-át. A

Balaton partvonal ugyancsak fontos tényező, ahogy az állandóan itt élő lakosság többsége, úgy a foglalkoztatottak többsége is a Balaton parti, partközeli 52 településen található, magas a helyben foglalkoztatottak aránya, ami a bejáró ingázók mintegy 70 %-ával társul, miközben a munkanélküliek abszolút többsége is itt él.

A bejáró ingázók alkalmazkodnak a térség jellemző nemzetgazdasági profiljai szerint kínált elhelyezkedési lehetőségekhez, amelyek primer módon a Balaton parti sávjára, vagy annak közvetlen közelébe, és differenciáló lélekszámú városokba gravitálnak, ahol befolyással vannak a helyi munkaerő-piac kapacitás felvételi lehetőségeire, mivel ezeken a településeken a munkanélküliek aránya is magasabb, mint a háttérzónában.

A munkavégzési céllal településükről eljárók, elingázók aránya a foglalkoztatottakon belül a ugyancsak a parti, partközeli területsávban magas, ebben az esetben átlagosan minden második munkavállaló ingázott a parti, partközeli településekről, illetve onnan is a munkahelyére (ami vagy ugyancsak a parton van, vagy valahol máshol, adott esetben külföldön). Ugyanez a térség háttérzóna területrészen már 60 % körüli, vagyis 18 százalékponttal magasabb az országos értéknél, és 5-6 százalékponttal meghaladja az üdülőkörzeti szintet is.

Összességében, ahol alacsonyabb a munkanélküliség, ott a lakóhelyükről elingázók aránya is kisebb, mivel nagyobb valószínűséggel töltik be a helyi munkahelyeket, ezáltal megkímélik magukat az ingázásra fordított idő és energiakövetelményektől, ahol viszont magasabb a munkanélküliség, az azért lehet, mert nincs elég, vagy nincs elég megfelelő helyi munkahely, ezért a munkavállalók, ha dolgozni szeretnének, kénytelenek elingázni egy másik településre a lakóhelyükről. Ilyen településcsoport az ingázás minden metszetében a községek, és a nagyközségeké.

A Balaton térségének parti, partközeli és háttérzóna differenciái szerint ott, ahol a munkanélküliség magasabb, a településre irányuló be, és az onnan eltartó ingázás magas gyakorisága várható, ez különösen éles módon rajzolódik ki a térség háttértelepülés zónájában, azzal együtt, hogy ebben a zónában meghatározó a kistelepülések, községek és falvak tömege. A parti és partközeli területzónában majdnem minden második foglalkoztatott ingázott a lakóhelye és a munkahelye között, miközben ezeken a településeken nemcsak az országos értéknél, de az üdülőkörzeti szintnél is alacsonyabb a munkanélküliség.

A jelenségek szinergiái alapján úgy látjuk, a parti és partközeli munkavállalók alapvetően keresik az egész éves munkalehetőségeket (akár várakozhatnak is ezekre), nemcsak feltétlenül azt, amit egy idegenforgalmi főszezon kínál, amivel párhuzamban hangsúlyozzuk, hogy az ingázás – különösen idegenforgalmi főszezonon kívül – irányulhat külföldre is, ha a helyi munkaerő-piacon nem találják meg a számításait.

A munkavégzési céllal bejáró ingázás települési interakcióinak száma a BKÜ-ben 9 703, a fővárosi kerület említésekkel együtt 10 233 db. Hasonlóan a korábbi területi metszetekhez, vármegyeterület és járások szerint nincs szignifikáns magyarázóerő, ezek a dimenziók keveset adnak hozzá a jelenségek reális leírásaihoz.

Összességében azt látjuk, hogy Somogy vármegye üdülőkörzeti területéről érkezett a tömegében a legtöbb települési interakció említés, nagyjából ezek 42 %-a sorolható ide. Veszprém vármegyei BKÜ területe következik az említések rangsorában 37-38 %-os nagyságrendben, majd Zala zárja a sort az összes interakció említés mintegy ötödrészával, mindkét esetben.

A járások vetülete alapján a Siófoki járás áll az élen, ide sorolható az összes települési interakció mintegy 18-19 %-a, ezt a Keszthelyi járás követi az összes említés egy-egy hatodával. A harmadik rangsorhelyen Balatonfüred járás áll az említések hetedrészével, majd a Fonyódi és a Tapolcai járás következik, mindkét járás az összes települési interakció említés egy-egy nyolcadát alkotja. A további járások települési interakció említéseinek aránya szerény, Marcali, Tab, Ajka, Balatonalmádi Veszprém és Nagykanizsa járások üdülőkörzeti területe együtt az összes települési interakció alig negyedrészt fed le.

Nem véletlen összefüggés igazolható a települési jogállás, a Balaton partviszonylat és a lakosságszám különbségek terén. Az összes települési interakció említés közel fele, 45-46 %-a csoportosítható mindkét esetben az üdülőkörzet 18 városához közel fele 157 községhez, és még 4-5 % a nagyközségekhez.

A Balaton partviszonylat metszeteiben a bejárók települési interakció említéseinek 61-62 %-át csoportosíthatjuk a parti sáv 52 településéhez, 38-39 %-át a 162 háttérzóna településhez.

Lakosságszám vetületek dimenzióiban a relatív többség a kétezer-ötezer lakosú településekhez csoportosítható, itt 2200 és 2400 közötti említéstömeget látunk összesen, ami az összes említés közel egy-egy negyede. Jelenetős az ezer-kétezer közötti kategóriatömeg is, ahol az említések ötödrészei tömörülnek, számszerűen 1900 és 2000 említés között. Rangsorban haladva a következő kategória a tízezer és húszezer lakos közötti nagyvárosoké, ezek közel egy-egy hatodrészt fedik le az összes említésnek. Ezt az ötszáz és ezer lakos közötti települések klasztere követi az említések közel hetedrészével ez számszerűsítve 1300-1400 említést jelent, majd az ötszáz lakos alatti települések klasztere következik tömegében 1200-1300 közötti interakció említéssel, ami ugyancsak is számottevő még akkor is, ha településszámban magas gyakoriságot takar.

35. sz. táblázat **Munkavégzési céllal bejáró ingázás települési interakcióinak száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi és település jogállási dimenziói szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

			Ingázás települési interakcióinak száma	ANOVA Sig. Szignifikancia	Ingázás interakcióinak száma fővárosi kerületekkel	ANOVA Sig. Szignifikancia
VÁRMEGYE	Somogy	Sum	4074	0,868	4279	0,877
		% of Total Sum	42,0%		41,8%	
	Veszprém	Sum	3674		3935	
		% of Total Sum	37,9%		38,5%	
	Zala	Sum	1955		2019	
		% of Total Sum	20,1%		19,7%	
	Total	Sum	9703		10233	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Város	Sum	4405	0,000	4657	0,000
		% of Total Sum	45,4%		45,5%	
	Nagyközség	Sum	429		461	
		% of Total Sum	4,4%		4,5%	
	Község	Sum	4869		5115	
		% of Total Sum	50,2%		50,0%	
	Total	Sum	9703		10233	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
BALATON PARTVISZONYLAT	Parti, partközeli	Sum	5934	0,000	6332	0,000
		% of Total Sum	61,2%		61,9%	
	Háttérzóna	Sum	3769		3901	
		% of Total Sum	38,8%		38,1%	
	Total	Sum	9703		10233	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
LAKOSSÁG	<= 499 fő	Sum	1200	0,000	1270	0,000
		% of Total Sum	12,4%		12,4%	
	500-999 fő	Sum	1342		1407	
		% of Total Sum	13,8%		13,7%	
	1000-1999 fő	Sum	1906		1993	
		% of Total Sum	19,6%		19,5%	
	2000-4999 fő	Sum	2254		2413	
		% of Total Sum	23,2%		23,6%	
	5000-9999 fő	Sum	812		873	
		% of Total Sum	8,4%		8,5%	
	10000-19999 fő	Sum	1455		1521	
		% of Total Sum	15,0%		14,9%	
	20000+ fő	Sum	734		756	
		% of Total Sum	7,6%		7,4%	
	Total	Sum	9703		10233	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
JÁRÁS	Fonyódi járás	Sum	1201	0,798	1265	0,752
		% of Total Sum	12,4%		12,4%	
	Marcali járás	Sum	704		733	
		% of Total Sum	7,3%		7,2%	
	Siófoki járás	Sum	1791		1895	
		% of Total Sum	18,5%		18,5%	
	Tabi járás	Sum	378		386	
		% of Total Sum	3,9%		3,8%	
	Ajakai járás	Sum	9		9	
		% of Total Sum	0,1%		0,1%	
	Balatonalmádi járás	Sum	774		841	
		% of Total Sum	8,0%		8,2%	
	Balatonfüredi járás	Sum	1403		1514	
		% of Total Sum	14,5%		14,8%	
	Tapolcai járás	Sum	1228		1297	
		% of Total Sum	12,7%		12,7%	
	Veszprémi járás	Sum	260		274	
		% of Total Sum	2,7%		2,7%	
	Keszthelyi járás	Sum	1610		1663	
		% of Total Sum	16,6%		16,3%	
	Nagykanizsai járás	Sum	345		356	
		% of Total Sum	3,6%		3,5%	
	Total	Sum	9703		10233	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	

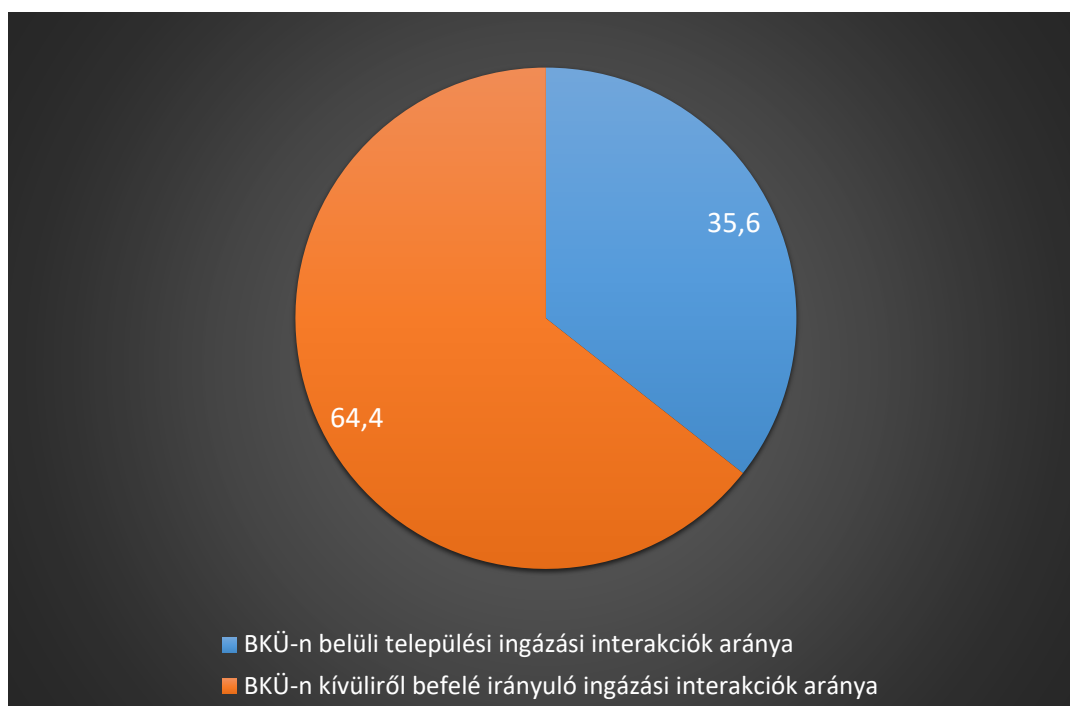
Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A legkisebb említéstömeget az ötezer-tízezer, és a húszezer fölötti klaszter adja, de ezekben a legalacsonyabb településszám, ahonnan érkezhettek a válaszok, ehhez képest viszont nem csekély az, ha az összes interakció kategóriánként mintegy 7-9 %-át ezek teszik ki jelezve, hogy minél nagyobb az adott település, annál nagyobb a munkaerő vonzó potenciálja is, csak hogy ilyen település a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben kevés van. Csak Siófok, Keszthely, Marcali, Balatonfüred és Tapolca, és ezeken belül is heterogén módon.

Üdülőkörzet szerkezeti bontásban vizsgálva a bejáró ingázás BKÜ vetületű települései ingázás említéseit, ezúttal is a települési jogállás, a Balaton partviszonylat és a lakosságszám bizonyult releváns magyarázótenyezőnek, a vármegye és a járásvetület nem.

Az összesen 9 703 különböző települési interakció említés abszolút többségét, 64,4 %-át olyan településemlítések alkotják, amelyek kibocsátó forrása a BKÜ területén kívüli, tehát a térségbe irányuló munkavégzési célú ingázási mozgás az üdülőkörzet területén kívülről áramlik a Balaton térségének valamely településére, ez a számszerűen 6 244 db települési interakciós említést takar.

73. sz. ábra **Munkavégzési céllal bejáró ingázók által említett települési ingázási interakciók aránymegoszlása üdülőkörzeten belüli és üdülőkörzeten kívüli települések dimenzióiban**

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az, hogy a munkavégzési célú bejáró ingázási mozgás áramlási forrása egy másik BKÜ település, az említések 35,6 %-ában igazolható, ez számszerűen 3 459 db interakciós említést jelent. Az üdülőkörzeten belüli mozgáshoz képest a kívülről befelé irányuló bejáró ingázási mozgás között 1,8 szerez szorzó érvényesül.

36. sz. táblázat Munkavégzési céllal bejáró ingázók által említett települési ingázási interakciók jellemzői a BKÜ-n belül és a BKÜ területén kívülről befelé irányuló keresztmetszetben területi és település jogállási dimenziói szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján

			BKÜ-n belüli települési ingázási interakciók száma	ANOVA Sig. Szignifikancia	BKÜ-n kívülről befelé irányuló ingázási interakciók száma	ANOVA Sig. Szignifikancia
VÁRMEGYE	Somogy	Sum	1435	0,762	2639	0,899
		% of Total Sum	41,5%		42,3%	
	Veszprém	Sum	1311		2363	
		% of Total Sum	37,9%		37,8%	
	Zala	Sum	713		1242	
		% of Total Sum	20,6%		19,9%	
	Total	Sum	3459		6244	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Város	Sum	1090	0,000	3315	0,000
		% of Total Sum	31,5%		53,1%	
	Nagyközség	Sum	174		255	
		% of Total Sum	5,0%		4,1%	
	Község	Sum	2195		2674	
		% of Total Sum	63,5%		42,8%	
	Total	Sum	3459		6244	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
BALATON PARTVISZONYLAT	Parti, partközeli	Sum	1827	0,000	4107	0,000
		% of Total Sum	52,8%		65,8%	
	Háttérzóna	Sum	1632		2137	
		% of Total Sum	47,2%		34,2%	
	Total	Sum	3459		6244	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
LAKOSSÁG	<= 499 fő	Sum	575	0,000	625	0,000
		% of Total Sum	16,6%		10,0%	
	500-999 fő	Sum	638		704	
		% of Total Sum	18,4%		11,3%	
	1000-1999 fő	Sum	833		1073	
		% of Total Sum	24,1%		17,2%	
	2000-4999 fő	Sum	734		1520	
		% of Total Sum	21,2%		24,3%	
	5000-9999 fő	Sum	229		583	
		% of Total Sum	6,6%		9,3%	
	10000-19999 fő	Sum	347		1108	
		% of Total Sum	10,0%		17,7%	
	20000+ fő	Sum	103		631	
		% of Total Sum	3,0%		10,1%	
	Total	Sum	3459		6244	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	
JÁRÁS	Fonyódi járás	Sum	451	0,798	750	0,752
		% of Total Sum	13,0%		12,0%	
	Marcali járás	Sum	297		407	
		% of Total Sum	8,6%		6,5%	
	Siófoki járás	Sum	553		1238	
		% of Total Sum	16,0%		19,8%	
	Tabi járás	Sum	134		244	
		% of Total Sum	3,9%		3,9%	
	Ajakai járás	Sum	3		6	
		% of Total Sum	0,1%		0,1%	
	Balatonalmádi járás	Sum	200		574	
		% of Total Sum	5,8%		9,2%	
	Balatonfüredi járás	Sum	429		974	
		% of Total Sum	12,4%		15,6%	
	Tapolcai járás	Sum	575		653	
		% of Total Sum	16,6%		10,5%	
	Veszprémi járás	Sum	104		156	
		% of Total Sum	3,0%		2,5%	
	Keszthelyi járás	Sum	604		1006	
		% of Total Sum	17,5%		16,1%	
	Nagykanizsai járás	Sum	109		236	
		% of Total Sum	3,2%		3,8%	
	Total	Sum	3459		6244	
		% of Total Sum	100,0%		100,0%	

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Vármegyei vetületben a települési interakció említések $\approx 41-42$ %-a a BKÜ-n belüli és a BKÜ-n kívülről befelé irányuló bejáró ingázási áramlás esetén is relatív többséget alkot. Átlagban ≈ 38 % körüli mindkét vetületben Veszprém, és $\approx 20-21$ % körüli Zala vármegye üdülőkörzetben érintett területrésze.

Járási keresztmetszetben sincs szignifikáns összefüggés, az említések relatív többsége, $\approx 16-17$ %-a Keszthely, illetve $\approx 16-20$ % közötti nagyságrendje Siófok járáshoz kapcsolódik. Keszthely járás vetületében arányban magasabb a BKÜ-n belülről induló bejáró ingázás, Siófok járás vetületében határozottan az üdülőkörzet területén kívülről befelé irányuló bejáró ingázás tömege a nagyobb, de ezek a szerkezeti dilatációk lehetnek akár a véletlen művei is, mert statisztikailag nem bizonyítható.

Nem véletlen megoszlás a települési jogállás, Balaton partviszonylat és a lakosságszám kategóriái esetében igazolható.

Az üdülőkörzet városaiba egy másik BKÜ településről irányuló bejáró ingázás települési interakcióinak száma 1090 db, 31,5 %-a, míg az említések 63,5 %-a, 2195 településemelés a községekhez csoportosítható. Ez azt jelenti, hogy több mint kétszer annyi települési interakció vetődik fel a bejáró munkahelyi ingázás kapcsán a községek esetében, mint amennyit a városoknál tapasztaltunk. A nagyközségek BKÜ-n belüli bejáró települési interakciói mindössze 5 % széles réteget alkotnak, 174 db említés kapcsolható ezekhez. Az üdülőkörzeten kívülről az üdülőkörzet településeire irányuló bejáró ingázás települési interakcióinak abszolút többségét a városokhoz sorolhatjuk, a 6244 említésből 3315 db, 53,1 % tartozik ide. A községek vonatkozásában 2674 db említést találtunk, ami 42,8 %-os aránynak felel meg, a nagyközségek ezt az interakciós tömeget további 255 db említéssel növelik, ami az összes interakciós településvetület alig 4 %-a. Fordított összefüggést látunk tehát az üdülőkörzeten belüli bejáró ingázási áramlás és az üdülőkörzeten kívülről településforrásból a térségbe érkező bejáró ingázási áramlás között.

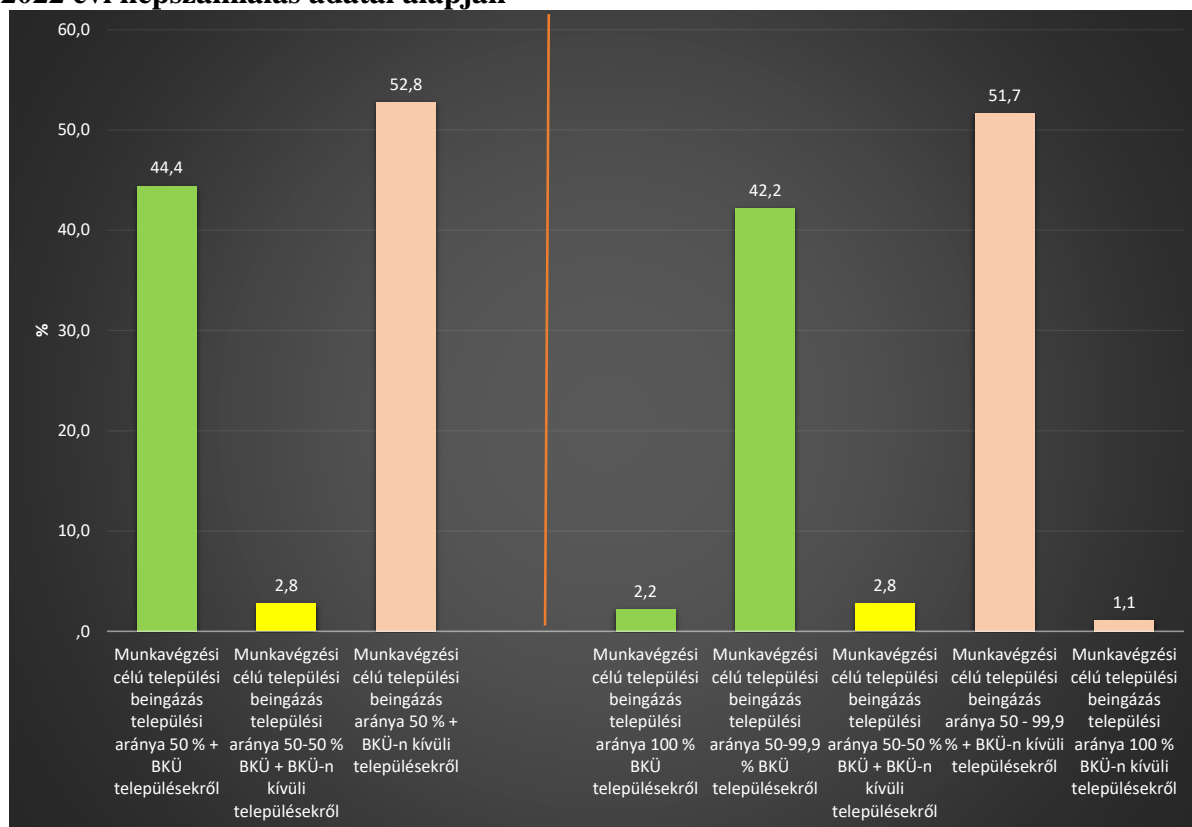
A közvetlen Balaton partviszonylat határozottan gravitálja a bejáró munkaerő ingázási áramlását a parti és partközeli sávba. Mind az üdülőkörzeten belüli, mind az azon kívüli településforrásból érkező bejáró munkaerő döntően a parti településhálózatot célozza. A BKÜ-n belüli bejáró települési ingázási interakciók 52,8 %-a, az üdülőkörzeten kívüli településforrásból befelé irányuló ingázás bejáró települési interakcióinak 65,8 %-a koncentrálódik parti településekhez. Az üdülőkörzeti háttérzóna súlya a BKÜ településforrásból érkező bejáró ingázók metszetében jelentősebb, az összes említett interakció 47,2 %-át alkotja, a térségen kívüli forrásból a BKÜ háttérzóna településre áramló bejáró munkahelyi ingázás települési interakciós említés-volumene lényegesen szerényebb, 34,2 %-a az összes említésnek ebben a dimenzióban.

A lakosságszám vonatkozásában a BKÜ-n belülről az üdülőkörzet egy másik településére irányuló bejáró ingázás települési interakcióinak legfontosabb klasztere az ezer és kétezer lakos közötti települések esetében látható, a második a kétezer és ötezer, a harmadik az ötszáz és ezer lakos közötti, a negyedik az 500 lakos alatti szegmensbe csoportosítható.

Ez a négy klaszter együtt az összes településforrás említés négyötödét alkotja, ebből csak az első kettő 45 %-ot fed le. A magasabb lakosságszámú csoportokban a települések száma radikálisan kevesebb, de az ötezer feletti települések esetében így is az összes BKÜ-n belüli településforrásból érkező bejáró munkahelyi ingázás települési interakcióinak száma egyötöd nagyságrendet tesz ki. Lényegesen jobban szétnyílnak a lélekszám kategóriák abban az esetben, amikor az üdülőkörzeten kívüli forrásból a BKÜ-be irányuló munkahelyi ingázás települési eredőit vizsgáljuk. Ebben az esetben a fővektor a kétezer és ötezer lakos közötti települési lélekszám kategória, második tízezer és húszezer közötti, harmadik az ezer és kétezer, negyedik az ötszáz és ezer lakos közötti települési lélekszám csoport. A legkisebb és a legnagyobb lélekszámú településeken megjelenő bejáró ingázás települési interakcióinak aránya megegyezik, egyformán egytizede az összes interakciós említésnek, de míg húszezer lakos feletti település csupán Siófok a térségben, 500 lakos alatti településből 79 db van. A legkevesebb interakciós említésgyakoriság ebben az esetben az ötezer tízezer lakos közötti településeknél jelentkezik, 4 ebbe a kategóriába sorolható település metszetében 583 db BKÜ-n kívüli település forrásból jelzett interakciót látunk, ami $\approx 9\%$ -a az összes interakciónak ebben a vetületben.

A munkavállalási célú bejáró ingázás települési interakciói az üdülőkörzet 180 településéből 80 település esetében képviselnek 50 % feletti arányt egy másik BKÜ településről, vagyis az összes BKÜ település 44,4 %-ának bejáró ingázási forrása mutat üdülőkörzeten belüli település többséget.

74. sz. ábra **Munkavállalási célú bejáró ingázás települési aránya a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Öt üdülőkörzeti településen kiegyenlített a bejáró ingázás települési interakcióinak BKÜ-n belüli és BKÜ-n kívüli településforrás említése. Mind az öt település a térség háttérzóna területén helyezkedik el és mindegyik községi jogállású. Az öt településből négy Veszprém vármegyei, és mind a négy 500 lakos alatti. Két település, Balatonhenye és Hegymagas a Tapolcai járásba, és két település, Dörgicse és Vászoly a Balatonfüredi járásban található. Az ötödik település Ádánd község Somogy vármegye Siófoki járásában, és az öt település közül egyedül Ádánd nagyobb lélekszámú, a kétezer és ötezer közötti kategóriába került.

Összesen 95 olyan üdülőkörzeti települést találtunk, amelyek esetében a munkavégzési célú bejáró ingázás települési interakciós aránya 50 % feletti mértékben BKÜ-n kívüli településforrás. Ez az összes üdülőkörzeti település abszolút többségét, 52,8 %-át jelenti.

Négy Balaton térségi település esetében kizárólag üdülőkörzeti településforrásból ered a munkavégzési célú bejáró ingázás, ez az összes BKÜ település mindössze 2,2 %-a. Mind a négy település községi jogállású, mindegyik a Balaton háttértelepülés zónájában helyezkedik el, és mindegyik 500 fő alatti lakosságszámmal bír. Kettő Somogy és kettő Zala vármegyei, ezeken belül a somogyiak a Marcali, a zalaiak a Keszthelyi járásában vannak. A két somogyi település Csömend és Főnyed, a két zalai Vindornyalak és Vindornyalak.

Ezzel 76 településre olvad azoknak a településeknek a száma, ahol a munkavégzési célú bejáró ingázás aránya 50,1-99,9 % közötti mértékben üdülőkörzeti településforrás. Mind a 76 szóban forgó település községi jogállású, a relatív többség, 44,7 % Somogy, 35,5 % Veszprém, 19,7 % Zala vármegyei. A 76 településből 63, vagyis 82,9 % helyezkedik el a BKÜ háttértelepülés zónájában, és csak 13 település, vagyis alig minden hatodik van a Balaton parti, partközeli sávjában. A települések abszolút többsége, 51,3 %-a ötszáz lakos alatti, közel harmada ötszáz és ezer lakos közötti, hatodrésze ezer és kétezer közötti lélekszámú. Minden negyedik a tapolcai járás területének része, egy-egy hetedrészük a Siófoki és a Keszthelyi járáshoz tartozik, kilenced részük a Fonyódi, minden tizedik a Marcali járás része. Alacsonyabb arányban a Balatonfüredi, a Tabi, a Nagykanizsai és a Veszprémi járás reprezentálódik, ez utóbbi csupán egyetlen településsel vesz részt ebben a klaszterben.¹⁵²

Két olyan település is akad a Balaton térségében, amelynek bejáró ingázási munkaerő forrása kizárólag üdülőkörzeten kívüli település. Ez a két település Vindornyaszlós és Vöröstó. Mindkettő községi jogállású, ötszáz lakos alatti háttérzóna település, Vindornyaszlós Zala vármegye Keszthelyi járásában, Vöröstó Veszprém vármegye Veszprémi járásában található.

Ezzel összesen 93 olyan település marad a térségben, ahol a munkavégzési célú bejáró ingázás települési interakcióinak aránya 50,1 %-99,9 %-ig üdülőkörzeten kívüli településforrásból ered, és ez még mindig az összes BKÜ település abszolút többségét, 51,7 %-át jelenti. Ebben a településklaszterben található mind a 18 üdülőkörzeti város, mind az öt nagyközség és még további 70 községi jogállású település. A települések relatív többsége, 43 %-a Veszprém vármegyei, 35,5 % Somogy, 21,5 % Zala vármegyéhez tartozik.

¹⁵² Nagyvázsöny.

Ebben a csoportban is az üdülőkörzet háttértelepülései alkotják a többséget, az 54 háttérzóna település a klaszter 58,1 %--át teszi ki, azonban az 52 parti és partközeli településből 39 található ebben a csoportban, ami a parti területsáv településeinek háromnegyedét jelenti, míg a háttérzóna településeinek részesedési aránya a klaszteren belüli többség ellenére csupán 42,2 %, hiszen a 128 háttérzóna településből csak 54 került ide. A települések lakosságszáma a települési jogállás térségi teljes körűségéhez igazodva teljesen vegyes, a települések közel harmada esetében ötszáz lakos alatti, és a klaszter településeinek közele fele esetében nem éri el az ezer főt. Mivel minden város és nagyközség is ebbe a csoportba tartozik jelentősen reprezentált a kétezer és ötezer lakos közötti településkategória, ez minden ötödik klasztertagot jelent. Öt és tízezer lakos közötti települések sorában itt szerepel Balatonalmádi, Balatonboglár, Balatonlelle, és Fonyód, a tíz és húsz ezer lakos közötti település metszetében Balatonfüred, Keszthely, Marcali és Tapolca, illetve a legnagyobb lélekszámú, húsz ezer lakos feletti üdülőkörzeti település, Siófok.

Abban az esetben, ha a munkavállalási célú bejáró ingázás települési arányának munkaerő-piaci összefüggéseit együttesen vizsgáljuk a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén belül, minden elemzési vektor vonatkozásában szignifikáns, de önálló hatásaiban mérsékelt összefüggéseket látunk, a releváns magyarázóhányad minden dimenzió esetében 6 % és 10,5 % között mozog.

A foglalkoztatottak száma ott magas, ahol az üdülőkörzeten kívüli településforrásból érkező bejáró ingázók aránya, és az ingázók által említett települési interakciók száma is magas. A foglalkoztatottak ott vannak kevesebben, ahol az üdülőkörzeten belüli BKÜ forrásból származó bejáró ingázás települési interakcióinak száma magas, vagyis a háttérzóna községeiben. Hasonló ehhez a helyben foglalkoztatottak és a helyben lakó helyben foglalkoztatottak eloszlásszerkezete is, az adatstruktúra szerkezetét nyilvánvalóan a városok súlya mozgatja, amelyek mind abban a klaszterben pozicionálnak, amelyben az üdülőkörzet területén kívüli forrásból érkező bejáró ingázás tömege, és az ingázók által említett települési interakciók előfordulása is valószínűbb.

A munkavégzési céllal az adott BKÜ településről eljáró ingázók mintegy háromnegyede ugyancsak abban a településklaszterben helyezkedik el, ahol a bejáró ingázás üdülőkörzeten kívüli településforrása magas előfordulási gyakoriságban említett, és lényegesen mérsékeltőbb ott, ahol inkább az üdülőkörzeten belüli mozgások a jellemzőbbek. A naponta bejáró foglalkoztatottak mintegy 8,7 %-a, kevesebb, mint 5 ezer munkavállaló sorolható azon települések csoportjához, ahol bejáró ingázás települési interakcióinak említésaránya 50 % az említések 50 %-a feletti mértékben üdülőkörzeti település, a bejárók elsőprő többsége esetében ellenkező települési forrásdominancia látszik.

A munkanélküliek vonatkozásában legalább minden ötödik kapcsolható abba a település klaszterbe, ahol az üdülőkörzeten belüli bejáró ingázás települési forrás említései magasak, a nagy többség ebben az esetben is a népesebb településeken él, ahol az eljáró és a bejáró ingázás is magas, és jelentős a foglalkoztatott tömeg, amiből adódóan feltehetően várják a számukra megfelelő munkalehetőségeket üdülőkörzeten belül, vagy azon kívül.

37. sz. táblázat Munkavállalási célú bejáró ingázás települési arányának munkaerő-piaci összefüggései a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a 2022 évi népszámlálás adatai alapján

		Report					
		Foglalkoztatottak száma összesen (fő)	A helyben foglalkoztatottak száma összesen (fő)	A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma összesen (fő)	A más településre dolgozni járó (elingázó) foglalkoztatottak száma összesen (fő)	A naponta bejáró (beingázó) foglalkoztatottak száma összesen (fő)	Munkanélküli összesen (fő)
Munkavégzési célú települési beingázás települési aránya 50 % + BKU településekről	Mean	258,89	138,90	79,10	179,79	61,29	16,72
	Std. Deviation	195,870	138,290	72,213	131,264	74,126	14,163
	Sum	20711	11112	6328	14383	4781	1254
	% of Total Sum	17,5%	10,1%	11,6%	22,6%	8,7%	21,9%
	N	80	80	80	80	78	75
	% of Total N	44,4%	44,4%	44,4%	44,4%	43,8%	44,6%
Munkavégzési célú települési beingázás települési aránya 50-50 % BKU + BKU-n kívüli településekről	Mean	288,40	119,60	73,20	215,20	46,40	20,50
	Std. Deviation	398,045	100,421	79,408	319,096	29,237	30,381
	Sum	1442	598	366	1076	232	82
	% of Total Sum	1,2%	,5%	,7%	1,7%	,4%	1,4%
	N	5	5	5	5	5	4
	% of Total N	2,8%	2,8%	2,8%	2,8%	2,8%	2,4%
Munkavégzési célú települési beingázás aránya 50 % + BKU-n kívüli településekről	Mean	1012,91	1033,13	504,32	508,59	528,81	49,30
	Std. Deviation	1766,695	2264,497	1164,952	649,059	1127,979	82,830
	Sum	96226	98147	47910	48316	50237	4388
	% of Total Sum	81,3%	89,3%	87,7%	75,8%	90,9%	76,7%
	N	95	95	95	95	95	89
	% of Total N	52,8%	52,8%	52,8%	52,8%	53,4%	53,0%
Total	Mean	657,66	610,32	303,36	354,31	310,39	34,07
	Std. Deviation	1342,162	1703,666	872,070	507,833	856,173	63,119
	Sum	118379	109857	54604	63775	55250	5724
	% of Total Sum	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	N	180	180	180	180	178	168
	% of Total N	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

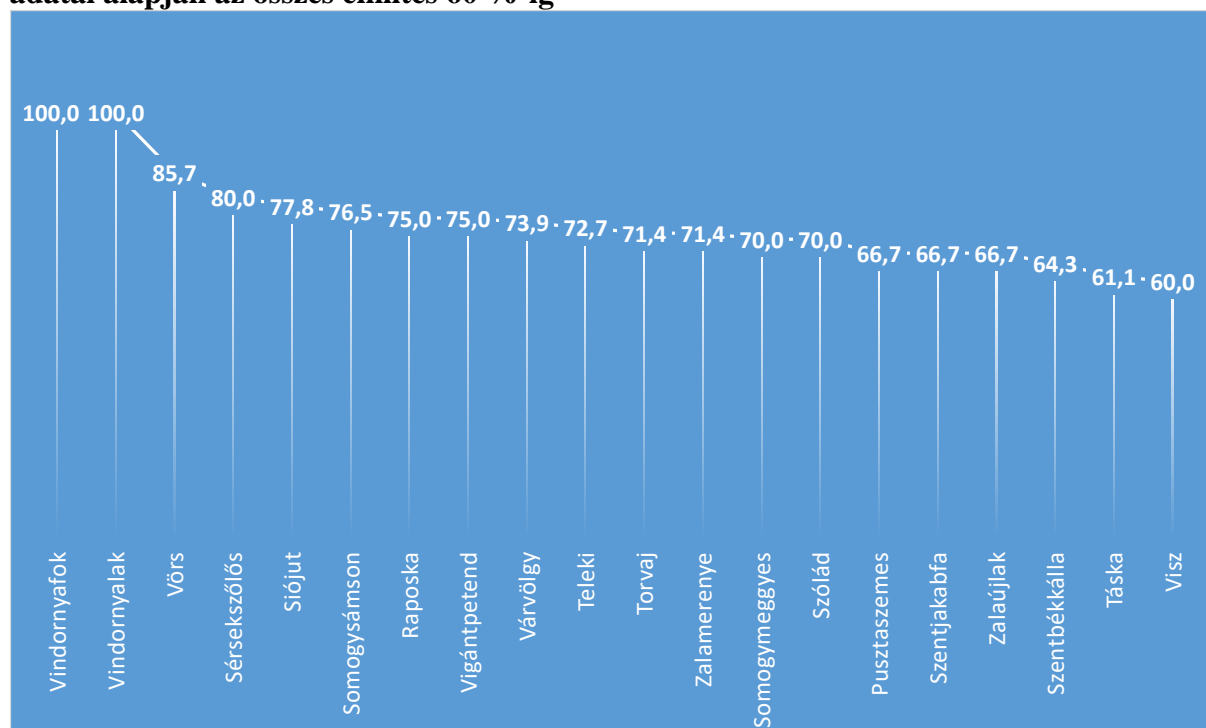
ANOVA Table			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	Between Groups	(Combined)	2,539E7	2	1,270E7	7,565	,001
	Within Groups		2,971E8	177	1678295,669		
	Total		3,225E8	179			
A helyben foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	Between Groups	(Combined)	3,597E7	2	1,798E7	6,582	,002
	Within Groups		4,836E8	177	2732078,898		
	Total		5,195E8	179			
A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	Between Groups	(Combined)	8124678,718	2	4062339,359	5,617	,004
	Within Groups		1,280E8	177	723196,398		
	Total		1,361E8	179			
A más településre dolgozni járó (elingázó) foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	Between Groups	(Combined)	4794611,017	2	2397305,509	10,257	,000
	Within Groups		4,137E7	177	233720,481		
	Total		4,616E7	179			
A naponta bejáró (beingázó) foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	Between Groups	(Combined)	9720442,464	2	4860221,232	7,086	,001
	Within Groups		1,200E8	175	685864,011		
	Total		1,297E8	177			
Munkanélküli összesen (fő) * BEINGÁZÁS	Between Groups	(Combined)	43966,214	2	21983,107	5,837	,004
	Within Groups		621368,929	165	3765,872		
	Total		665335,143	167			

Measures of Association		
	Eta	Eta Squared
Foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	,281	,079
A helyben foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	,263	,069
A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	,244	,060
A más településre dolgozni járó (elingázó) foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	,322	,104
A naponta bejáró (beingázó) foglalkoztatottak száma összesen (fő) * BEINGÁZÁS	,274	,075
Munkanélküli összesen (fő) * BEINGÁZÁS	,257	,066

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Azok az üdülőkörzeti települések, ahol 60 % + a bejáró ingázás BKÜ forrásból eredő települési interakcióinak említése jellemzően mind ingázási deficit település, amelyen belül az ingázási deficit mértéke is jelentős, csak Táská és Víz községek esetében mérsékelt. Valamennyi üdülőkörzeti háttérzóna község, legjellemzőbb módon ötszáz lakos alatti lélekszámú, abszolút többségük Somogy vármegyei, negyedrészüik zalai, ötödük Veszprém vármegyei, és változatosan a Siófoki, Tabi, Marcali, Fonyódi, illetve a Balatonfüredi és Tapolcai, illetve a Keszthelyi és Nagykanizsai járás része.

75. sz. ábra **Munkavállalási célú bejáró ingázás települési interakcióinak említésaránya üdülőkörzeten belüli településforrásból a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján az összes említés 60 %-ig**

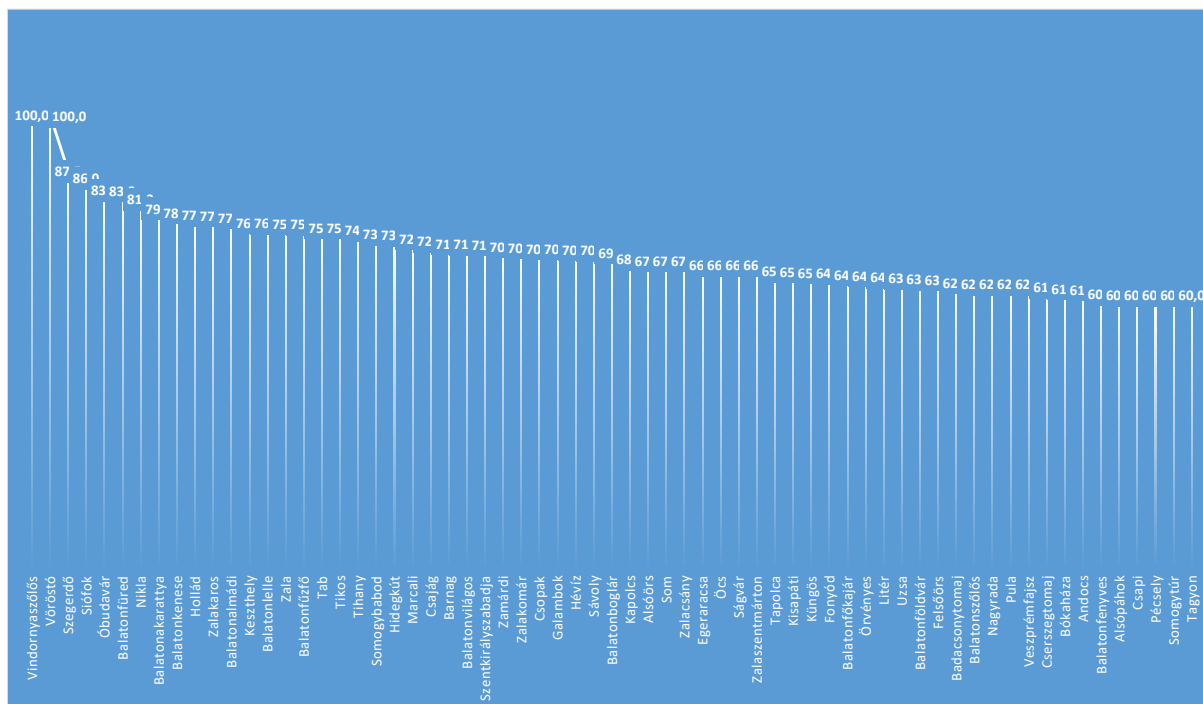

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az a 65 üdülőkörzeti település, ahol 60 % + a bejáró ingázás BKÜ-n kívüli forrásból eredő települési interakcióinak említése, vegyes ingázási mértékkel rendelkezik, többségük munkaerő kibocsátó település, de húsz település munkaerő vonzó, amelyek közül hat jelentős munkaerő gravitáló potenciállal rendelkezik. Ez a hat település Siófok, Tab, Tihany, Hévíz, Zalakaros és Óbudavár. A jelen települési szegmens közel fele Veszprém vármegyei, harmada somogyi, közel ötödrésze Zala vármegyei. A 18 üdülőkörzeti városból 17 sorolható ide, csak Lengyeltóti nem, továbbá 47 község és egy nagyközség is, Zalakomár vonatkozásában. A települések ≈ 63 %-a a térség háttérzóna területéhez tartozik, 24 település parti, partközeli. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a parti, partközeli települések közel fele, ≈ 46 %-a sorolható ebbe a szűkített keresztmetszetbe. A demonstrált települések kétötöde ötszáz lakos alatti, ötödrésze kétezer és ötezer, hatoda ezer és kétezer, tizedrésze ötszáz és ezer lakos közötti, plusz a nagyobb lélekszámú városok, és Siófok. A járási dimenzió ezúttal teljes, minden járásból szerepel település, mivel itt jelenik meg Ajka járás egyetlen üdülőkörzeti települése, Öcs község is.

A települések mintegy háromnegyede Keszthely, Balatonalmádi, Balatonfüred, illetve Siófok, Marcali, Fonyód és Veszprém járások települései közé tartozik.

76. sz. ábra **Munkavállalási célú bejáró ingázás települési interakcióinak említésaránya üdülőkörzeten kívüli településforrásból a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján az összes említés 60 %-ig**

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A BIFÜ Nkft által a KSH-tól megvásárolt ingázási adatmátrix lehetőséget ad arra, hogy a meghatározzuk a bejáró ingázás metszeteiben is az elsődleges települési ingázási kapcsolatot, ugyanis a helyben foglalkoztatottak mellett jellemző módon detektálható a legtöbb számú, adott településre bejáró munkavállaló. Szemben azonban lakóhelyükről munkahelyükre ingázókkal, a munkahely → lakóhely reláció metszetében több település is adatvédelem hatálya alá esett.

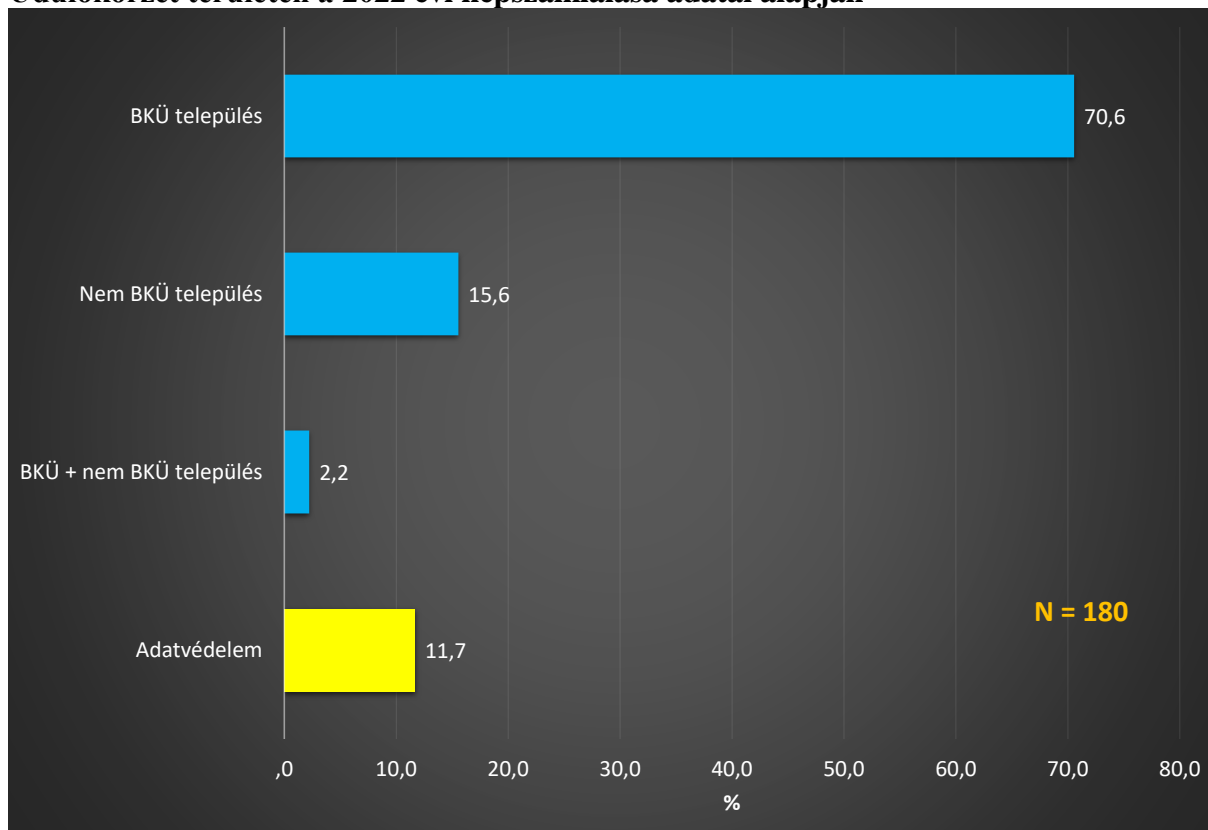
Lényegében arról lehet szó, hogy nincs a BKÜ területén sem olyan település, ahová ne járhatna be legalább egy ember oda dolgozni egy másik településről, de ezt mégsem tudjuk tényszerűen igazolni a KSH adatvédelmi szabályainak betartása miatt. Továbbá a másodlagos és a harmadlagos ingázási kapcsolatok vonatkozásában jelentkező még meghatározóbb adatvédelmi kiterjeszkedés miatt a bejáró ingázók esetben is csak az üdülőkörzet városainak jelenségeit vizsgáljuk.

Az elsődleges ingázási kapcsolatok során nevesített településeket úgy szegmentáltuk, hogy az adott település része-e a területrendezési törvény rendelkezései alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetnek, vagy nem, amennyiben pedig gyakoriságátfedés mutatkozik egy üdülőkörzeten kívüli és egy azon belüli település esetén, ezek külön kategóriába kerültek.

A tapasztalati megoszlásokat kereszttábla szerkezetben is teszteltük a területiségi és település jogállási kódokkal.

Összességében a bejáró ingázás kapcsán is kijelenthetjük, az elsődleges ingázási kapcsolatok főtengelye a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén egy másik Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belüli településre mutat, hasonlóan, mint az adott településekről munkavégzési céllal eljáró ingázók esetében.

77. sz. ábra **Elsődleges bejáró ingázási kapcsolatok települési főtengelye a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a 2022 évi népszámlálása adatai alapján**

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A munkavállalási célú bejáró ingázás kapcsán 127 település esetében igazoltuk, hogy az elsődleges ingázási főtengely egy másik üdülőkörzetbeli település. Térségen kívüli település az esetek mintegy hatodrészében kristályosodott ki, ez most 28 BKÜ települést jelent. Négy település esetében gyakoriságegyezést adódott az elsődleges főtengely kapcsán, egy üdülőkörzeten belüli és egy azon kívüli település között, 21 település esetében adatvédelem akadályozta a teljes körű képalkotást. Az adatvédelem kivétel nélkül községi jogállású, BKÜ háttérzóna településeket érint. A 21 településből 18 esetében jelentős az ingázási deficit, de a maradék hányad is jellemzően munkaerő kibocsátó. A lakosságszáma húsz esetben ötszáz fő alatti, csak Gamás népessége van ennél eggyel magasabb kategóriában. Az adatvédelem alá vont települések relatív többsége, $\approx 43\%$ somogyi, harmada veszprémi, közel negyedrésze Zala vármegyei. Járásvetületet tekintve a Marcali, a Keszthelyi és a Tapolcai járás területe érintettebb, de megjelenik a Fonyódi, a Siófoki, a Balatonfüredi, a Veszprémi és a Nagykanizsai járás is.

A négy adategyező jelző település Dörgicse, Garabonc, Veszprémfajsz és Zalasabar, mind községi jogállású és a BKÜ háttérzóna területéhez sorolható. Jellemzően ötszáz lakos alatti kistelepülések, kivéve Garaboncot, amely ennél eggyel magasabb kategóriába helyezhető. Dörgicse és Veszprémfajsz Veszprém, Garabonc és Zalasabar Zala vármegye része, érintett járás a Balatonfüredi és a Veszprémi, illetve Zalában a Nagykanizsai járás.

A 28 beingázási keresztetszetben elsődleges módon üdülőkörzeten kívüli ingázási kapcsolattal rendelkező BKÜ település mintegy 60 %-a, 17 település Veszprém vármegyei, 7 zalai és 4 Somogy vármegyei. A települések kétharmada sorolható a térség háttérzóna területéhez, 9 település azonban a parti sávban helyezkedik el. A 28 településből 7 munkaerő vonzó, a többi kibocsátó jellegű, ezzel együtt a települések relatív többségének ingázási mérlege jelentősen deficit, de két település mégis jelentősen munkaerő gravitáló. Ez a két település Óbudavár és Zalakaros. Az ebbe a klaszterbe sorolható települések lakosságszám összképe jellemzően a kisebb lélekszámú települések felé mutat, harmadrészüket ezer lakos alatti, kétharmaduk kétezer lakosnál kevesebb. Viszont itt detektálhatunk 6 üdülőkörzeti várost is: Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonfüzfő, Balatonkenese, Tapolca és Zalakaros vonatkozásában. A városok közül Balatonfüred, Balatonfüzfő és Zalakaros ingázási szufficittel rendelkezik. A járási dimenzió metszetében azt látjuk, hogy a települések a települések relatív többsége Balatonalmádi járáshoz sorolható, ez 7 települést jelent, és nem sokkal marad el ettől a nagykanizsai járás sem a maga 6 településével. Összesen 4-4 település a Balatonfüredi és a Veszprémi, 2-2 a Siófoki és a Tabi, 1-1 az Ajkai, Tapolcai és a Keszthelyi járáshoz tartozik.

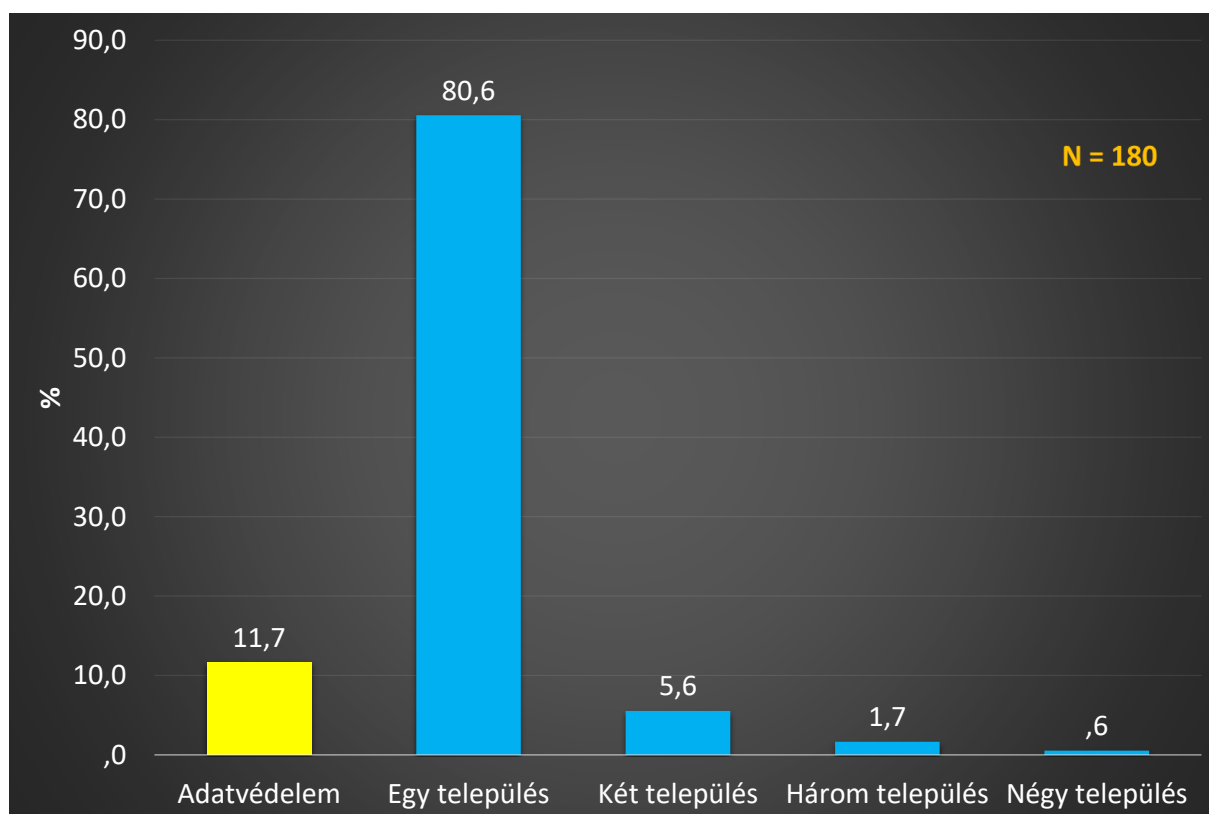
A 127 üdülőkörzeti lokalizációjú elsődleges bejáró ingázási vektorral rendelkező BKÜ település ≈ 45 %-a Somogy, ≈ 36 %-a Veszprém, ≈ 19 %-a Zala vármegyei. Itt jelenik meg 12 város és 4 nagyközség. Érintett város: Badacsonytomaj, Balatonboglár, Balatonföldvár, Balatonlelle, Fonyód, Hévíz, Keszthely, Lengyeltóti, Marcali, Siófok, Tab és Zamárdi. Nagyközségek között említhetjük Balatonszárszó, Gyenesdiás, Révfülöp és Vonyarcvashegy településeket.

A 127 település harmada parti, partközeli, kétharmada Balaton térségi háttérzóna. A települések csaknem kétharmada ezer lakos alatti, ≈ 85 % lakossága nem éri el a kétezer főt, a legjellemzőbb lakosságszám kategória ötszáz fő alatti, ezzel párhuzamban a legnépesebb települések közül több is itt jelenik meg. A települések mintegy 64 %-a jelentősen deficit ingázási mérleggel rendelkezik, ez az arány a mérsékelt deficit településekkel együtt ≈ 83 % közelébe emelkedik. Összesen 22 település rendelkezik munkaerő vonzó potenciállal, és ezekből 7 jelentős mértékben teljesíti ezt az optimumot. Ezek a települések: Hévíz, Kékkút, Salföld, Siófok, Szántód, Tab és Tihany.

Járási vetületben a relatív többség a Tapolcai járáshoz sorolható, ezt a Keszthelyi, a Siófoki, a Fonyódi, a Balatonfüredi és a Marcali járás követi. Tíz alatti település gyakorisággal szerepel a Tabi, a Balatonalmádi, a Veszprémi és a Nagykanizsai járás.

Az üdülőkörzet 180 településéből összesen 145 településen egyetlen település foglalja el a bejáró ingázási főtengely szerepét, ez a BKÜ összes települési szereplőjének mintegy négyötödét, 80,6 %-át jelenti. 21 esetben adathiány miatt nem látunk primer vektort, és összesen 14 esetben egynél több település tölti be ezt a szerepet. Ez azért lehetséges, mert az adott települési interakció jelzések mellett megjelenik az adatbázisban a bejáró munkavállalók tömeggyakorisága is, és ahol ez egyezik, ezek a települések mind az adott főtengelyre helyeződnek.

78. sz. ábra **A munkavégzési céllal bejáró ingázók elsődleges települési ingázási interakciós kapcsolatainak tömegegyezősége és különbségei**

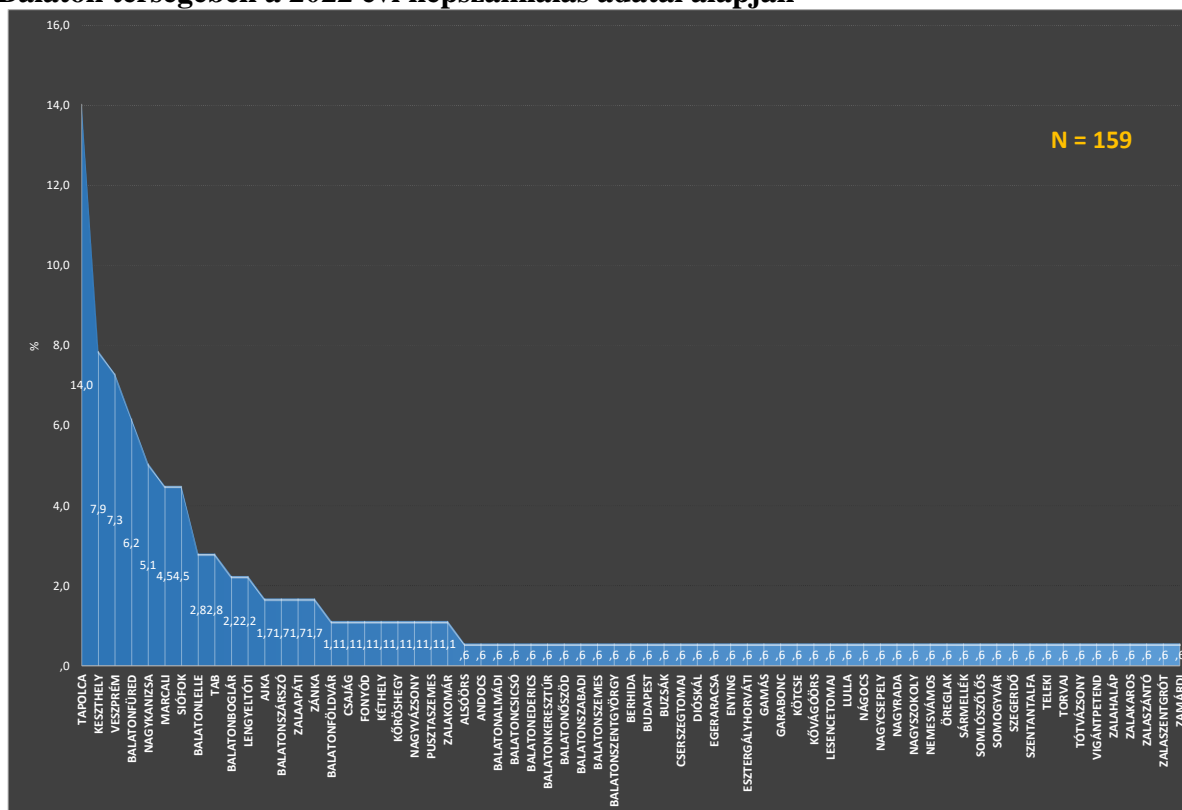
Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Kétszeres elsődleges vektor Balatoncsicsó, Balatonrendes, Kereki, Lulla, Nemesvita, Szentantalfa, Táská, Visz és Zalasabár és Zalasántó községekben, háromszoros Dörgicse, Garabonc és Nagycsepely, négyszeres Veszprémfajsz községben jelentkezik,

Elsődleges bejáró ingázási főtengelyt 159 üdülőkörzeti település esetében tudunk megállapítani, ebből 145 esetben egyetlen település alapján, 10 esetben kettő, 3 esetben három és 1 esetben négy egyforma bejáró ingázó tömegű interakció, összesen 178 db primer interakciós említés alapján Tapolca vezeti a listát.

Tapolca 25 esetben került az első helyre, és az összes említés hetedrészét alkotja. A második rangsorhelyen Keszthely áll 14 db interakciós említéssel, ami az összes említés mintegy 8 %-a. A harmadik rangsorhelyet egy üdülőkörzeten kívüli nagyváros, Veszprém foglalja el az említések 7,3 %-val, ami 13 db első ranghelyet jelent. A negyedik Balatonfüred, az ötödik Nagykanizsa, egy másik térséghez közeli megyei jogú város. A hatodik rangsorhelyen Marcali és Siófok osztozik, a hetediken Balatonlelle és Tab, a nyolcadikon Balatonboglár és Lengyeltóti, a kilencediken Ajka, illetve az első községi említéseként Balatonszárszó, Zalaapáti és Zánka helyezkedik el. A tizedik rangsorhelyen 2-2 primer említéssel Balatonföldvár, Csajág, Fonyód, Kéthely, Kőröshegy, Nagyvázsony, Pusztaszemes és Zalakomár jelenik meg. Minden további település egy-egy első helyen való említését jelenti, ez további 44 db település, valamennyi a tizenegyedik rangsorhelyen.

79. sz. ábra Elsődleges munkavégzési céllal bejáró települési szintű ingázási kapcsolatok a Balaton térségében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Budapest egyetlen település, Óbudavár esetében szerepel az elsődleges, munkavégzési céllal bejárók települési szintű ingázási kapcsolatainak első helyén, méghozzá 11 fővel. Óbudavár egészen kistelepülés a Balaton-felvidéken, az adatok alapján 2022-ben 65 fő lakta. A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma 17 fő, további 11 fő, aki állandóan ott él, más településre járt dolgozni, ugyanakkor 53 fő viszont Óbudavárra érkezik, hogy munkát végezzen, ezzel a helyben foglalkoztatottak száma egészen extrém, 70 főre emelkedik.¹⁵³

¹⁵³ Óbudavár állandó népessége 1995 és 2024 között 57-71, a lakónépesség 41-72 fő között változott. Az utóbbi másfél évtizedben a lakó és az állandó népesség száma jelentősen divergál, miközben az állandó népesség átlag 62 fő körül +/- 4-5 főben ingadozik, a lakónépesség átlag 10 fővel csökkent, míg 2009-ben 58 fő volt, 2024-re 49

A jelenség magyarázatához tartozik, hogy Óbudavár székhellyel működik a *Man at Work* Humánszolgáltató Kft, ami munkaerő-kölcsönzéssel, egyéb emberierőforrás-ellátással és gazdálkodással foglalkozik Magyarországon, jegyzett tőkéje 100 millió Ft felett van.¹⁵⁴ Továbbá Óbudaváron üzemel a Vég testvérek szőlészet-borászati üzeme,¹⁵⁵ illetve Óbudavár a székhelye a Magyar Schönstatt Mozgalomnak, ami a római katolikus családmozgalom egyik legfontosabb ága.¹⁵⁶

A térségbe áramló bejáró ingázás elsődleges települési gravitációs céltelepüléseinek leírása után újra az üdülőkörzet 180 települése metszetében vizsgáljuk az összefüggéseket. Ebben az elemzési optikában a települési jogállás nem szignifikáns, nincs mérhető hatással az adatok szerkezetére.¹⁵⁷ Nem véletlen összefüggés mutatkozik a vármegyerület, a Balaton partviszonylat, a lakosságszám és a járásvetület vonatkozásában.

Somogy vármegye esetében a bejáró ingázás elsődleges vektorai alapvetően BKÜ települések, de ebben a csoportban felülreprezentáltak az adatvédelem alá tartozó települések is. Veszprém vármegye dimenziójában az üdülőkörzeten kívüli településvektor felülreprezentált, Zalaiban ugyancsak ez a klaszter, illetve itt is az adatvédelem alá sorolt települések okozhatnak szerkezeti diffúzitást.¹⁵⁸

38. sz. táblázat **Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengele a BKÜ 180 településének metszetében vármegyerületek szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		VÁRMEGYE			Total
		Somogy	Veszprém	Zala	
ELSŐDLEGES BEINGÁZÁSI TENGELE - BĘINGÁZÁSI FOTENGELE	BKÜ település	57	46	24	127
		44,9%	36,2%	18,9%	100,0%
		81,4%	63,9%	63,2%	70,6%
	BKÜ + nem BKÜ település	0	2	2	4
		,0%	50,0%	50,0%	100,0%
		,0%	2,8%	5,3%	2,2%
	Nem BKÜ település	4	17	7	28
		14,3%	60,7%	25,0%	100,0%
		5,7%	23,6%	18,4%	15,6%
	Adatvédelem	9	7	5	21
		42,9%	33,3%	23,8%	100,0%
		12,9%	9,7%	13,2%	11,7%
Total		70	72	38	180
		38,9%	40,0%	21,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

főre olvadt. A kistépülés lakónépessége a koronavírus időszakában 2022-ben átmenetileg újra 57 főre emelkedett, majd a járványkorlátozások végével 50 fő alá csökkent.

¹⁵⁴ Bővebben: <https://www.manatwork.hu>

¹⁵⁵ Bővebben: https://www.facebook.com/veghtelenbor/?locale=hu_HU

¹⁵⁶ A Schönstatt Családmozgalom házaspároknak és családoknak nyújt lelkiismereti támogatást. Fő célja, hogy katolikus szellemben segítse a családokat a házastársi, gyermeknevelési és életvezetési kérdésekben.

Bővebben: <https://www.schoenstatt.hu>

¹⁵⁷ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,241.

¹⁵⁸ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,041. Cramer's V: 0,191.

A Balaton partviszonylat optikája szerint kettős a parti, partközeli területsávban a bejáró ingázás elsődleges vektora, felülreprezentált a Balaton térségi települések, mint kibocsátó forrás, és az üdülőkörzeten kívüli települések metszetében is. A háttérzónában azok a települések felülreprezentáltak, ahol az elsődleges településvektor osztódik a BKÜ-n belüli és az azon kívüli települések között, illetve ebben a körben markáns az adatvédelem is.¹⁵⁹

39. sz. táblázat **Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengele a BKÜ 180 településének metszetében Balaton partviszonylat szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		PARTVISZONYLAT		Total
		Parti, partközeli	Háttérzóna	
ELSÖDLEGES BEINGÁZÁSI TENGEY - BEINGÁZÁSI FÖTENGEY	BKÜ település	43	84	127
		33,9%	66,1%	100,0%
		82,7%	65,6%	70,6%
	BKÜ + nem BKÜ település	0	4	4
		,0%	100,0%	100,0%
		,0%	3,1%	2,2%
	Nem BKÜ település	9	19	28
		32,1%	67,9%	100,0%
		17,3%	14,8%	15,6%
	Adatvédelem	0	21	21
		,0%	100,0%	100,0%
		,0%	16,4%	11,7%
Total		52	128	180
		28,9%	71,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A lakosságszám kategóriák vonatkozásában a BKÜ települések, mint elsődleges forrásai a bejáró ingázásnak az ötszáz és kétezer, illetve az ötezer és tízezer lakos közötti településeken felülreprezentált.

40. sz. táblázat **Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengele a BKÜ 180 településének metszetében lakosságszám szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		ELSÖDLEGES BEINGÁZÁSI TENGEY - BEINGÁZÁSI FÖTENGEY				Total
		BKÜ település	BKÜ + nem BKÜ település	Nem BKÜ település	Adatvédelem	
LAKOSSÁG KATEGÓRIÁK	<= 499 fő	49	3	7	20	79
		62,0%	3,8%	8,9%	25,3%	100,0%
		38,6%	75,0%	25,0%	95,2%	43,9%
	500-999 fő	32	1	4	1	38
		84,2%	2,6%	10,5%	2,6%	100,0%
		25,2%	25,0%	14,3%	4,8%	21,1%
	1000-1999 fő	27	0	7	0	34
		79,4%	,0%	20,6%	,0%	100,0%
		21,3%	,0%	25,0%	,0%	18,9%
	2000-4999 fő	13	0	7	0	20
		65,0%	,0%	35,0%	,0%	100,0%
		10,2%	,0%	25,0%	,0%	11,1%
	5000-9999 fő	3	0	1	0	4
		75,0%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
		2,4%	,0%	3,6%	,0%	2,2%
	10000-19999 fő	2	0	2	0	4
		50,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
		1,6%	,0%	7,1%	,0%	2,2%
	20000+ fő	1	0	0	0	1
		100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		,8%	,0%	,0%	,0%	,6%
	Total	127	4	28	21	180
		70,6%	2,2%	15,6%	11,7%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

¹⁵⁹ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,008. Cramer's V: 0,256.

Azokban az esetekben, ahol a bejáró ingázás az elsődleges településforrása megosztott az üdülőkörzeten belüli és az azon kívüli települések között, döntően a legkisebb lélekszámú településeket látjuk. A bejáró ingázás kapcsán, az üdülőkörzeten kívüli primer településvektor az ezer és ötezer lakos közötti településeken alkot nem véletlen többséget. Az adatvédelem a legkisebb lélekszámú települések köréhez kapcsolódik.¹⁶⁰

A járások vetületében értelmezve az adatokat azt látjuk, hogy a BKÜ települések, mint a munkavégzési célú bejáró ingázás primer forrásai a Fonyódi, a Marcali, a Siófoki, a Tabi, a Tapolcai és a Keszthelyi járásban felülreprezentáltak. Az üdülőkörzet metszetében osztott forrású települések elapróztak, ebben a keresztmetszetben nem értelmezhetők.

41. sz. táblázat **Elsődleges munkahelyi bejáró ingázási kapcsolatok főtengelye a BKÜ 180 településének metszetében járások szerint a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

		ELSŐDLEGES BEINGÁZÁSI TENGELY - BEINGÁZÁSI FŐTENGELY				Total
		BKÜ település	BKÜ + nem BKÜ település	Nem BKÜ település	Adatvédelem	
JÁRÁS	Fonyódi járás	17 89,5% 13,4%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	2 10,5% 9,5%	19 100,0% 10,6%
	Marcali járás	13 72,2% 10,2%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	5 27,8% 23,8%	18 100,0% 10,0%
	Siófoki járás	20 83,3% 15,7%	0 ,0% ,0%	2 8,3% 7,1%	2 8,3% 9,5%	24 100,0% 13,3%
	Tabi járás	7 77,8% 5,5%	0 ,0% ,0%	2 22,2% 7,1%	0 ,0% ,0%	9 100,0% 5,0%
	Ajkai járás	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% 3,6%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,6%
	Balatonalmádi járás	2 22,2% 1,6%	0 ,0% ,0%	7 77,8% 25,0%	0 ,0% ,0%	9 100,0% 5,0%
	Balatonfüredi járás	15 68,2% 11,8%	1 4,5% 25,0%	4 18,2% 14,3%	2 9,1% 9,5%	22 100,0% 12,2%
	Tapolcai járás	27 87,1% 21,3%	0 ,0% ,0%	1 3,2% 3,6%	3 9,7% 14,3%	31 100,0% 17,2%
	Veszprémi járás	2 22,2% 1,6%	1 11,1% 25,0%	4 44,4% 14,3%	2 22,2% 9,5%	9 100,0% 5,0%
	Keszthelyi járás	23 82,1% 18,1%	0 ,0% ,0%	1 3,6% 3,6%	4 14,3% 19,0%	28 100,0% 15,6%
	Nagykanizsai járás	1 10,0% ,8%	2 20,0% 50,0%	6 60,0% 21,4%	1 10,0% 4,8%	10 100,0% 5,6%
Total		127 70,6% 100,0%	4 2,2% 100,0%	28 15,6% 100,0%	21 11,7% 100,0%	180 100,0% 100,0%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A térségen kívüli elsődleges településvektor a Balatonalmádi, a Balatonfüredi, a Veszprémi és a Nagykanizsai járásban felülreprezentált. Az adatvédelem a Marcali és a Keszthelyi járás településeire a legjellemzőbb.¹⁶¹

¹⁶⁰ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,003. Cramer's V: 0,270.

¹⁶¹ Pearson Chi Square Asymp. Sig (2 sided): 0,000. Cramer's V: 0,433.

Az elsődleges bejáró ingázási kapcsolatok metszetében ingázók tömege a KSH-tól megvásárolt, rendelkezésre álló adatok szerint összesen mintegy hatodrésze az összes bejáró ingázónak, ~9300 munkavállalót jelent az ~55 ezerből, vagyis az ingázók megközelítőleg öthatoda olyan településekre jár dolgozni, amelyek másodlagos, harmadlagos, vagy *n-dik* települési gyakoriság rangsorhelyen szerepelnek. Ezeket az adatvédelem miatt jellemzően nem tudjuk körvonalazni, de a másodlagos és a harmadlagos kapcsolatokat ábrázolhatjuk az üdülőkörzet városainak keresztmetszetében.

Az eljáró ingázás elemzése során is megfigyeltük, minél inkább többed-rangú ingázási kapcsolatról van szó, annál inkább csökken, illetve alacsony gyakoriságúakban kiegyenlítődik, mintegy kisimul az ingázó munkavállalók száma, így a kifejezhetőség is egyre bonyolultabb és összetettebb lesz. Rátekintve a városok bejáró ingázási kapcsolatainak első, másod és harmadlagos mátrix-táblázatra azonnal feltűnik Budapest teljes hiánya. Fontos kiemelni, hogy ennek az ellenkezőjét tapasztaltuk az eljáró ingázás jelenségei kapcsán, mivel a főváros az eljáró ingázás elsődleges települési vektorai között is többször szerepelt, a másodlagos települési vektorok sorában a legfontosabb tényező volt, és ahol az első két szerepkörben nem jelent meg, ott a harmadlagos kapcsolatok jellemzően pótolták a szerepét.

42. sz. táblázat **Elsődleges, másodlagos és harmadlagos bejáró ingázási kapcsolatok a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet városaiban a 2022 évi népszámlálás adatai alapján**

BKÜ városok	Elsődleges bejáró ingázási kapcsolat települése	Elsődleges bejáró ingázási kapcsolat munkavállalói létszáma	Másodlagos bejáró ingázási kapcsolat települése	Másodlagos bejáró ingázási kapcsolat munkavállalói létszáma	Harmadlagos bejáró ingázási kapcsolat települése	Harmadlagos bejáró ingázási kapcsolat munkavállalói létszáma
Badacsonytomaj	Tapolca	249	Nemesgulács	57	Badacsonytördemic	55
Balatonalmádi	Veszprém	228	Balatonfüzfő	132	Szentkirályszabadja	53
Balatonboglár	Balatonlelle	281	Szőlősgyőrök	186	Fonyód	120
Balatonföldvár	Kőröshegy	111	Siófok	59	Balatonszárszó	48
Balatonfüred	Veszprém	613	Csopak	193	Balatonalmádi	180
Balatonfüzfő	Veszprém	274	Balatonalmádi	210	Berhida	119
Balatonkenese	Veszprém	52	Balatonfőkajár	36	Balatonfüzfő	34
Balatonlelle	Balatonboglár	249	Látrány	105	Lengyeltóti	63
Fonyód	Lengyeltóti	147	Balatonboglár	130	Balatonfenyves	113
Hévíz	Keszthely	953	Gyenesdiás	165	Alsópáhok	153
Keszthely	Cserszegtomaj	542	Cserszegtomaj	165	Vonyarcvashegy	271
Lengyeltóti	Fonyód	49	Buzsák	39	Öreglak	36
Marcali	Kéthely	245	Mesztegyő	194	Böhönye	115
Siófok	Balatonszabadi	616	Ádánd	505	Ságvár	448
Tab	Siófok	95	Kapoly	87	Tamási	82
Tapolca	Zalahaláp	205	Lesenceistvánd	149	Lesencetomaj	135
Zalakaros	Nagykanizsa	399	Zalakomár	136	Galambok	109
Zamárdi	Siófok	224	Balatonendréd	77	Tab	32
Érintett munkavállalók száma összesen		5 532		3 155		2 166

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzeti városok elsődleges bejáró ingázási kapcsolati hálójának élén Veszprém áll, ez a vármegyeszékhely Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonfüzfő és Balatonkenese esetében is a legfontosabb bejáró ingázási település. Veszprémet Siófok követi, amely Tab és Zamárdi esetében referenciatelepülés a munkavégzési bejáró ingázás során.

Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonszabadi, Cserszegtomaj, Fonyód, Keszthely, Kéthely, Kőröshegy, Lengyeltóti, Nagykanizsa, Tapolca és Zalahaláp egy-egy alkalommal szerepel az elsődleges bejáró ingázási tengelyen. Vegyük észre, ugyan 14 különböző település szerepel az üdülőkörzeti városok elsődleges ingázási tengelyének másik végén, üdülőkörzeten kívüli település csak kettő van, és mindkettő megyei jogú város, Veszprém mellett még Nagykanizsa szerepel ezen a listán, mint Zalakaros elsődleges munkaerő bejáró forrása. A másodlagos kapcsolatok metszetében Hévíz esetében osztott gyakoriság jelentkezik, Gyenesdiás és Cserszegtomaj pontosan megegyező munkaerő-kibocsátó forrást jelent Hévíz irányában, ezzel együtt a bejáró ingázás másodlagos településforrásai szinte teljesen szétszóródnak, csak Gyenesdiás jelenik meg két alkalommal, Hévíz mellett még Keszthely esetében. Fontos újfent aláhúzni, hogy a városok bejáró ingázásainak települései szinte ebben az esetben is kizárólag üdülőkörzeten belüliek, az egyetlen kivétel Mesztegyő, ami Marcali járás üdülőkörzeten kívüli települése, a várostól néhány kilométerrel délre. A harmadlagos bejáró ingázási kapcsolatok mind a 18 város esetében más és más településre vektorálnak, ebben a körben három üdülőkörzeten kívüli települést látunk, Balatonfüzfő esetében Berhida, Marcali esetében Böhönye, Tab esetében Tamási, minden további harmadlagos ingázási kapcsolat a BKÜ területére lokalizálható. A Balaton térségi városok bejáró munkahelyi ingázása egyértelműen Balaton térségi súlypontot mutat.

Mivel az eljáró ingázás összefüggésében Budapest nagyon fontos szerepet kapott, a Balaton térségi városok optikájában megvizsgáltuk a fővárosból ingázó bejáró foglalkoztatottak tapasztalható jelenségeit is. A lakóhely települését tekintve a bejáró ingázás kapcsán a főváros mind a 23 kerülete megjelenik üdülőkörzeti keresztmetszetben, a 23 kerület együtt 655 db interakciós kapcsolatot takar, vagyis a lakóhely adatokat Budapest szinten egyesítve mesze magasabb interakciós gyakoriságot látunk, mint amit az üdülőkörzeti összesítések során akár Tapolca, Keszthely, Veszprém Siófok, vagy Balatonfüred esetében láthattunk. A Balaton térséget érintő fővárosi kerület szintű interakciós kapcsolatok élén a 11-ik kerület, Újbuda áll, második a 9-ik kerület, Ferencváros, harmadik a 13-ik és a 14-ik kerület, egyforma interakciós gyakorisággal, vagyis Angyalföld-Újlipótváros,¹⁶² illetve Zugló. Mind a 18 üdülőkörzeti város esetében detektáltunk Budapestről érkező bejáró munkahelyi ingázási interakciót, ezek száma összesen 270 db, de ezek munkavállalói gyakoriságtömege jellemzően alacsony. Mindösszesen 700-800 fő közötti lehet, átlag 46-47 fő, de a minimumérték már az adatvédelem hatálya alá esik, 1-2 fő, a maximum 272 fő, ez utóbbi Siófok esetében, így az átlag körüli átlagos szórás értéke magasabb, mint az empirikus átlag, meghaladja a 70 főt. Adatvédelem Tab és Zalakaros esetében jelentkezik, ezen belül Tabon 6, Zalakaros esetében 8 különböző kerületből érkezett bejáró munkavállaló a 2022 évi népszámlálás eszmei időtartama alatt. Az üdülőkörzet városaiba átlagosan 15 különböző fővárosi kerületből érkeztek dolgozni munkavállalók Budapestről, de ebben az esetben is jelentős a szórás. A legkevesebben Lengyeltóti (5 különböző kerületből összesen kevesebb, mint 15 fő; a legtöbb Siófokra (több mint 270 fő) és Balatonfüredre (több mint 160 fő). Mind a 23 fővárosi kerületből csak Siófokra és Balatonfüredre érkeztek dolgozni budapesti állandó lakóhelyű munkavállalók.

¹⁶² A főváros 13-ik kerülete többközpontú, döntően Angyalföld és Újlipótváros alkotja, de része a Göncz Árpád városközpont, a Vizafogó és a Népsziget (vagy Újpesti-sziget) déli része is.

8. Javaslatok és lehetséges beavatkozási pontok

A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Társadalomtudományi Kutatócsoportja által készített elemzések alapvető funkciója, hogy elsősorban a térségi szintű területfejlesztési gyakorlatban hasznosítható, ám egyes esetekben a térségin túl országos hatókörű ágazati fejlesztések vonatkozásában is alkalmazható javaslatok kerüljenek megfogalmazásra ajánlasként. Az ajánlások fő kritériuma a fejlesztéspolitikai gyakorlatba történő integrálhatóság mellett, hogy azok a feltárt eredményeken alapuljanak, a térségfejlesztési beavatkozások meghatározása vonatkozásában erősítve az evidence-based szemléletet.

1) 55 év feletti munkavállalók helyzetének javítása – alkonygazdaság, eltérő logikával

A Balaton Kiemelt Térségének előregedő korösszetétele nagymértékben kiélezi azt az azonosított problémát, hogy a kiemelt térségben az országos átlagnál magasabb az 55 év feletti munkavállalók aránya a munkanélkülieken belül. A jóléti társadalom fejlődésével a munkavállalási életkor, az aktívan megélt évek száma nem csak Magyarországon, hanem a Balaton Kiemelt Térségben is növekszik. A térség demográfiai helyzete és az aktívan, keresőtevékenységgel eltölthető évek kitolódása éppen azt a szükségletet hozza felszínre, hogy az idősebb munkavállalók nagyarányú foglalkoztatására lehet igény. Ez, amellet hogy kihívás, egyfajta sajátos gazdasági potenciált is képez. A térségben a korstruktúra előregedésével jelentkező munkavállalói hiányt éppen az oldhatja valamiképpen, hogy az idősebb korosztály viszont tovább maradhat foglalkoztatható.

A turizmusgazdaságban, egészségügyi ellátórendszerben, egészségügyi vagy éppen kulturális szolgáltatások terén akár szezonálisan számos olyan munkalehetőség kínálkozhat, ahol az idősebb korú munkavállalók is elhelyezkedhetnek, akár rugalmas formákban. Ezek elterjesztésére javasolt a munkaadók és a munkavállalók célzott szemléletformálása, képzése annak érdekében, hogy a munkaadók nyitottak legyenek az idősebb munkavállalók rugalmas foglalkoztatására, valamint a potenciális munkavállalók is perspektívát lássanak a 55-60 év felett történő aktív munkavégzésben. Fontos megjegyezni, hogy mindehhez nem csupán rugalmasságra van szükség, hanem jó minőségű ellátórendszerek működtetésére is.

2) Nők munkába állásának és elhelyezkedésének támogatása – térségi koordinációval

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az országos átlagértékekhez képest jóval magasabb a nők munkanélküliségi rátája, vagyis a munkanélküliek között jóval nagyobb arányban vannak jelen a nők a Balatonnál, mint az országos értékek. Habár országos léptékű foglalkoztatási programok is léteznek a nők minél eredményesebb munkába állásának segítésére, a balatoni gazdasági szektorális és szezonális specifikumai miatt, valamint a helyi társadalom egyedi demográfiai jelenségei miatt indokoltnak tartjuk egy tipikusan a balatoni szükségletekre és adottságokra szabott térségi program kidolgozását a nők munkaerőpiaci helyzetének javítására. A Balaton térségében egy sor olyan ágazatnak jut kiemelt szerep, amelyben a nők tevékenysége, szerepe meghatározóan nagy lehet. Ilyen az idősgondozás, segítségnyújtás, az egészségipar és egészségügyi szolgáltatások köre, a turizmushoz köthető különböző tevékenységek. Javasolt olyan specifikus program kidolgozása, amelyben a munkavállalói és női érdekképviselői szervezetek, a foglalkoztatók is partnerként vannak jelen, a térségbe beágyazott szakmai szervezetek koordinációjával.

3) Az ingázás feltételeinek javítása és a lakóhely-funkció erősítése

Az ingázási adatok elemzése bizonyította, hogy a kiemelt térség településeinek döntő hányada negatív ingázási mérleggel rendelkező kibocsátó település. Tekintettel arra, hogy a társadalom fejlődése a lakossági térpályák bővülése irányába mutat jelenleg, rövid és középtávon nem számíthatunk arra, hogy a napi ingázás jelensége jelentősen szűkülne. Ennek érdekében elsősorban a napi szintű ingázás infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása szükséges, mind a közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások, mind a köz- és piaci alapon szerveződő szolgáltatások rugalmas, igényekhez igazított rendelkezésre állása terén. Ugyanakkor amennyiben az ingázás feltételei javulnak, ezzel párhuzamosan a kibocsátó települések lakóhelyi és rekreációs funkcióinak erősítése szükséges a népességmegtartó-képesség biztosítása érdekében. A települések funkcionalitását figyelembe vevő fejlesztési döntések meghozatala, valamint a funkciók helyi döntéshozói szinten történő tudatos, koncepciózus kezelése, az ezzel kapcsolatos szemléletformálás és edukáció térségmenedzsment és koordinációs oldalról jelentkező feladatként.

4) A munkaerő-mobilitás helyi feltételeinek javítása közvetett eszközökkel

Az ingázási jelenségek által megtestesített szükségleteken túl elmondható, hogy a tanulmány rámutatott arra, hogy a Balaton térségében, mint az ország számos más területén is, térben elkülönül egymástól a munkaerő-kínálat és a munkaerő-kereslet. A Balaton térségében ennek jellemző területi kivetülése a parti és háttértelepülések viszonylatában ragadható meg a legegyszerűbben, a balatoni gazdasági struktúra part felé történő sűrűsödésének jelenségével párhuzamosan. Emellett a munkavállalói mobilitásban sajátos tényezőként azonosítható a balatoni gazdaság mindmáig hangsúlyos szezonális jelensége, tehát az térbeni eltolódás mellett egy sajátos időbeli egyensúlytalanság is jellemzi a kiemelt térségi munkaerőpiacot.

A munkaerő-mobilitás elősegítésének közvetlen eszköze jellemzően a közlekedési kondíciók javítása, azonban a mobilitási hajlandóság és készség összefügg a munkavállalók kompetenciáinak minőségével is. A kiemelt térségben azonosítható, hogy a szakképzettséget nem igénylő munkahelyeken tapasztalható a legnagyobb munkavállalói hiány, és eközben a szakképzetlen munkavállalók körében a legmagasabb az állástalanság is. Olyan célzott, kifejezetten a Balaton térségi igényekre szabott munkavállalói kompetencia-erősítő programok megvalósítása lehet indokolt, amelyek a munkavállalók térbeli mobilitása mellett segítik az ágazatok közötti mobilitást is a szezonális gazdasági jelenségek enyhítése érdekében. Olyan ágazatok közötti mobilitást lehetővé tevő projektek generálása lehet indokolt – több munkáltató és menedzsment szervezet részvételével – amelyek a turizmus ágazatban dolgozó munkavállalók szezonon kívüli elhelyezkedését képesek megoldani, azonban a turisztikai főszezonban visszatérhetnek eredeti turisztikai munkahelyükre.